

Izmeklēšanas iestādes Latvijā: kompetenču un resursu, bet ne skaitya jautājums

Rīga 2022

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

Revīzijas ziņojums

21.10.2022.

“Izmeklēšanas iestādes Latvijā: kompetenču un resursu, bet ne skaita jautājums”.

Lietderības revīzija “Vai pastāv iespēja samazināt izmeklēšanas iestāžu skaitu un pārskatīt kompetenču sadalījumu starp tām?”.

Revīzija veikta, pamatojoties uz Valsts kontroles Trešā revīzijas departamenta 15.03.2021. revīzijas grafiku Nr.2.4.1-5/2021.

Revīzijas ziņojums apstiprināts ar Valsts kontroles Trešā revīzijas departamenta 21.10.2022. lēmumu Nr.2.4.1-5/2021.

Vāka noformējumā izmantots attēls no tīmekļvietnes www.depositphotos.com

Cienījamais lasītāj!

Latvijā noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas funkcija ir piešķirta 11 izmeklēšanas iestādēm – Valsts policijai, Iekšējās drošības birojam, Valsts robežsardzei, Ieslodzījuma vietu pārvaldei, Valsts

ieņēmumu dienesta Nodokļu un muitas policijas pārvaldei un Iekšējās drošības pārvaldei, Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam, Valsts drošības dienestam un Militārajai policijai, kā arī tādiem speciāliem subjektiem kā tālbraucienos esošu jūras kuģu kapteiņi un ārvalsts teritorijā esošu Latvijas Nacionālo bruņoto spēku vienību komandieri.

Ņemot vērā izmeklēšanas iestāžu pirmšķietami sadrumstaloto struktūru, revīzijā vērtēts, vai izmeklēšanas iestāžu institucionālajā sistēmā ir iespējamās un nepieciešamās izmaiņas, lai noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu varētu veikt efektīvāk.

Revīzijā veiktā izpēte ļauj kļūdēt mītu, ka izmeklēšanas jomas problēmu primārais cēlonis ir decentralizētais izmeklēšanas iestāžu modelis. Tomēr, vērtējot no dažādiem tiesiskiem un lietderības aspektiem, secināts, ka Latvijas izmeklēšanas iestāžu institucionālajā sistēmā ir iespējams veikt izmaiņas, lai noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu varētu veikt efektīvāk, un ka ir arī tādas izmaiņas, kas ir ne tikai vēlamas, bet nepieciešamas. Proti, revīzija apliecina to, kas atbildīgajām institūcijām zināms jau gadiem – potenciāla jeb ļoti iespējama interešu konflikta dēļ nav pieļaujams, ka “kolēģi izmeklē kolēģu izdarītus noziedzīgus nodarījumus”.

Lai arī visas izmeklēšanas iestādes veic vienu un to pašu izmeklēšanas funkciju, tās institucionāli ir piederīgas dažādiem resoriem, kā rezultātā to pārvaldības noteikumi nepamatoti atšķiras. Šajā kontekstā primāri jāizceļ nevienlīdzīgā atalgojuma sistēma, kura neizbēgami rada

situācijas, kad izmeklēšanas iestādes savā starpā konkurē par kvalificēta personāla piesaisti.

Tai pašā laikā Valsts kontroles vērtējums un secinājumi interpretējami, ievērojot revīzijas apjomu un ierobežojumus. Piemēram, revīzijas apjomā nav iekļauts Valsts drošības dienests un Militārā policija, kā arī tālbraucienos esošu jūras kuģu kapteiņi un ārvalsts teritorijā esošu Latvijas Nacionālo bruņoto spēku vienību komandieri, kuri ir tiesīgi veikt izmeklēšanu specifiskos gadījumos, tai skaitā atbilstoši starptautiskajai praksei vai starptautisko institūciju prasībām. Jāuzsver, ka lietderības revīzijās revidentu vērtējums tiek izdarīts, ņemot vērā revidentu izstrādātos kritērijus, pēc kuriem pārbaudes ir iespējams veikt ar revīzijas metodēm, bet kas nav visaptveroši. Piemēram, revīzijā nav vērtēti operatīvās darbības veikšanai nepieciešamie tehniskie resursi un to izmantošanas efektivitāte decentralizētajā izmeklēšanas iestāžu modelī.

Tādēļ Valsts kontrole sagaida, ka revīzijā izdarītie secinājumi būs noderīgi un tiks ņemti vērā, pieņemot lēmumus par turpmāku izmeklēšanas iestāžu institucionālās sistēmas attīstību, tomēr tie var nebūt vienīgie un var tikt izmantoti kopsakarā ar citiem apsvērumiem, ko atbildīgās institūcijas varētu uzskatīt par būtiskiem.

Pateicamies par sadarbību Iekšlietu ministrijai, Tieslietu ministrijai un Finanšu ministrijai, kā arī izmeklēšanas iestādēm, kas sniedza revidentiem nepieciešamo informāciju. Īpašs paldies par sniegto atbalstu un domapmaiņu jomas profesionāļiem – Ģenerālprokuratūrai un Aldim Lieljuksim personīgi.

Cienā
departamenta direktore

Maija Āboliņa

Saturs

Saīsinājumi un termini.....	6
Kopsavilkums	8
Galvenie secinājumi	8
Būtiskākie ieteikumi.....	16
Ziņojuma struktūra	16
Vispārīga izpratne par revidējamo jomu – izmeklēšanas iestādēm, to institucionālo piekritību un raksturojošiem jautājumiem.....	18
KONSTATĒJUMI, SECINĀJUMI UN IETEIKUMI	23
1. Vai jaunas izmeklēšanas iestādes tiek veidotas, pamatojoties uz iepriekš veiktu sistēmisku izvērtējumu?	23
2. Vai KPL ietvertā izmeklēšanas iestāžu institucionālā sistēma nodrošina efektīvu kriminālprocesu izmeklēšanu?	28
2.1. Vai KPL noteiktā institucionālā piekritība ir skaidri nodalīta un praksē izmeklēšanas iestādes veic izmeklēšanas darbības tikai par tām piekritīgiem noziedzīgiem nodarījumiem?	28
2.2. Vai izmeklēšanas iestādes, izmeklējot savas iestādes amatpersonu izdarītos noziedzīgos nodarījumus, nodrošina objektīvu izmeklēšanas norisi?	34
2.3. Vai ir izvērtēta iespēja, ka koruptīvus noziedzīgus nodarījumus vai amatpersonu izdarītus noziedzīgus nodarījumus izmeklē atsevišķa izmeklēšanas iestāde, tādējādi novēršot noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas institucionālās piekritības pārklāšanos?.....	44
3. Vai izmeklēšanas iestādes kriminālprocesus izmeklē efektīvi?	58
3.1. Vai izmeklēšanas iestādes ir noteikušas izmeklēšanas efektivitātes vērtēšanas kritērijus un tos regulāri izvērtē un uzrauga?	58
3.2. Vai ir radīti priekšnosacījumi, lai sekmētu efektīvu kriminālprocesu izmeklēšanu?	68
3.2.1 Vai izmeklēšanas iestādēs noteikts optimāls nepieciešamo izmeklētāju skaits izmeklēšanas funkcijas īstenošanai un izmeklētāju noslodze ir vienmērīga?.....	70

3.2.2	Vai nepieciešamā izmeklētāju profesionālā kvalifikācija ir reglamentēta un tiek nodrošinātas profesionālās kvalifikācijas celšanas iespējas, lai mērķtiecīgi paaugstinātu izmeklēšanas kvalitāti?	77
3.2.3	Vai izmeklēšanas iestādēs līdzīgas kvalifikācijas izmeklētājiem tiek nodrošināta līdzvērtīga atlīdzība?.....	89

Iekšlietu ministrijas viedoklis.....	113
Valsts policijas viedoklis.....	114
Iekšējā drošības biroja viedoklis	115
Valsts robežsardzes viedoklis.....	117
Tieslietu ministrijas viedoklis	118
Ieslodzījuma vietu pārvaldes viedoklis	119
Valsts ieņēmumu dienesta viedoklis	120
Revīzijas raksturojums, kritēriji un metodes.....	121
Pielikumi.....	131
Atsauces.....	134

Saīsinājumi un termini

Saīsinājumi	Skaidrojums
Amatu katalogs	Ministru kabineta 30.11.2010. noteikumi Nr.1075 “Valsts un pašvaldību institūciju amatu katalogs” (spēkā līdz 30.06.2022.)
Amatpersona	Publiskajā sektorā strādājošais neatkarīgi no tā, vai viņš ir amatpersona, ierēdnis vai darbinieks, izņemot, ja konkrētajā ziņojuma vietā tieši norādīts citādi
Atlīdzības likums	Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums
Dienesta gaitas likums	Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likums
ECT	Eiropas Cilvēktiesību tiesa
ES	Eiropas Savienība
GRECO	Pretkorupcijas starpvalstu grupa
IDB	Iekšējās drošības birojs
IeVP	Ieslodzījuma vietu pārvalde
Izmeklēšanas iestāde	Kriminālprocesa likumā 386.pantā noteiktā izmeklēšana iestāde, kura savas kompetences ietvaros veic izmeklēšanu
KL	Krimināllikums
KNAB	Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs
Konsorcijs	Ilgtermiņa konsorcijs “Iekšējās drošības akadēmija”
KPL	Kriminālprocesa likums
KRASS	Iekšlietu ministrijas Informācijas centra uzturētā Kriminālprocesa informācijas sistēma
MK	Ministru kabinets
MP	Militārā policija
NATO	Ziemeļatlantijas Līguma organizācija
VDD	Valsts drošības dienests
VID	Valsts ieņēmumu dienests
VID IDP	Valsts ieņēmumu dienesta Iekšējās drošības pārvalde
VID NMPP	Valsts ieņēmumu dienesta Nodokļu un muitas policijas pārvalde
VP	Valsts policija
VP GKrPP	Valsts policijas Galvenā kriminālpolicijas pārvalde
VP RP	Valsts policijas reģiona pārvalde
VRS	Valsts robežsardze
Termini	Skaidrojums
Kriminālpārkāpums	Nodarījums, par kuru Krimināllikumā paredzēta brīvības atņemšana uz laiku no piecpadsmit dienām, bet ne ilgāku par trim mēnešiem (īslaicīga brīvības atņemšana), vai vieglāks soda veids

Kriminālprocess	Valsts amatpersonu, kuras pilnvarotas veikt kriminālprocesu, un citu kriminālprocesa dalībnieku tiesiski reglamentēta darbība krimināltiesisko attiecību taisnīga noregulējuma sasniegšanai. Kriminālprocess tiek veikts situācijā, kad noticis noziedzīgs nodarījums vai lai informāciju par iespējamu notikušu noziedzīgu nodarījumu pārbaudītu ar kriminālprocesa līdzekļiem un metodēm.
Mazāk smags noziegums	Tīšs nodarījums, par kuru Krimināllikumā paredzēta brīvības atņemšana uz laiku, ilgāku par trim mēnešiem, bet ne ilgāku par trim gadiem, kā arī nodarījums, kurš izdarīts aiz neuzmanības un par kuru Krimināllikumā paredzēta brīvības atņemšana uz laiku, ne ilgāku par astoņiem gadiem.
Noziedzīgs nodarījums	Ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības izdarīts kaitīgs nodarījums (darbība vai bezdarbība), kurš paredzēts Krimināllikumā un par kura izdarīšanu draud kriminālsods.
Smags noziegums	Tīšs nodarījums, par kuru Krimināllikumā paredzēta brīvības atņemšana uz laiku, ilgāku par trim gadiem, bet ne ilgāku par astoņiem gadiem, kā arī nodarījums, kurš izdarīts aiz neuzmanības un par kuru Krimināllikumā paredzēta brīvības atņemšana uz laiku, ilgāku par astoņiem gadiem.
Sevišķi smags noziegums	Tīšs nodarījums, par kuru Krimināllikumā paredzēta brīvības atņemšana uz laiku, ilgāku par astoņiem gadiem, vai mūža ieslodzījums.

Kopsavilkums

Galvenie secinājumi

No revīzijā konstatētā izriet, ka decentralizēts izmeklēšanas iestāžu modelis, kāds iedibināts Latvijā, pats par sevi nav neefektīvs. Tomēr, vērtējot no dažādiem tiesiskiem un lietderības aspektiem, revidenti secina, ka Latvijas izmeklēšanas iestāžu institucionālajā sistēmā ir iespējams veikt izmaiņas, lai noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu varētu veikt efektīvāk, un ka ir arī tādas izmaiņas, kas ir ne tikai vēlamas, bet nepieciešamas. Lai arī visas izmeklēšanas iestādes veic vienu un to pašu izmeklēšanas funkciju, tās institucionāli ir piederīgas dažādiem resoriem, kā rezultātā to pārvaldības noteikumi nepamatoti atšķiras, tai skaitā, radot situācijas, kad izmeklēšanas iestādes savā starpā konkurē par kvalificēta personāla piesaisti.

I. Institucionālā piekritība decentralizētā izmeklēšanas iestāžu modelī

Decentralizētais izmeklēšanas iestāžu modelis Latvijā izveidojies vēsturiski, atjaunojot izmeklēšanas iestādes, kas darbojās pirms Latvijas okupācijas. Latvijas situācija nav unikāla, jo arī vairumā citu ES dalībvalstu izmeklēšanu veic dažādas institūcijas, tai skaitā policija, robežsardze, muitas institūcijas, ieslodzījuma vietu uzraudzības institūcijas un institūcijas, kas atbildīgas par korupcijas apkarošanu un novēršanu, kā arī tādas institūcijas, kurām savukārt Latvijā nav piešķirta izmeklēšanas funkcija.

Laika gaitā izmeklēšanas iestāžu sarakstā veiktas izmaiņas, izveidojot jaunas vai reorganizējot esošas izmeklēšanas iestādes, piemēram, 2015.gadā uzsāka darbību IDB, 2018.gadā – VID NMPP un VID IDP.

Revīzijā, analizējot normatīvo aktu grozījumus un to pamatojumu, secināts, ka līdz šim jaunu izmeklēšanas iestāžu izveidei ir gadījuma raksturs, kas saistīts ar konkrētu problēmu risināšanu konkrētā izmeklēšanas iestādē, un ka netiek īstenota kompleksa pieeja, vienas un tās pašas problēmas vienveidīgi risinot visā izmeklēšanas iestāžu institucionālajā sistēmā.

Piemēram, IDB tika izveidots, lai IeVP novērstu pārkāpumus, uz kuriem savos ziņojumos bija norādījuši Eiropas Padomes Komiteja spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai, kā arī VP un pašvaldības policijā pieļautos Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas pārkāpumus. Savukārt VID NMPP un VID IDP tika izveidota, tostarp, lai pēc publiski izskanējušas informācijas nekavējoties novērstu VID reputācijas draudus, kā arī iespējamu VID amatpersonu negodprātīgu rīcību. Lai gan līdzīgas problēmas bija konstatētas arī citās izmeklēšanas iestādēs, tās risinātas netika.

Revidentu ieskatā, lēmumi par jaunas izmeklēšanas iestādes izveidi vai esošas izmeklēšanas iestādes reorganizāciju vienmēr jāpieņem, pamatojoties uz sistēmisku izvērtējumu, tostarp ar mērķi optimizēt resursus un uzlabot noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu.

Institucionālā piekritība izmeklēšanas iestāžu dalījumā noteikta KPL. Visplašākā kompetence ir VP, kura izmeklē jebkuru noziedzīgu nodarījumu, kas nav piekritīgs citai izmeklēšanas iestādei. Tādējādi pārējām izmeklēšanas iestādēm ir specializēta kompetence.

Revīzijā konstatētais ļauj apgalvot, ka kopumā institucionālās piekritības robežas KPL ir nodalītas, vienlaikus paredzot mehānismu individuālu institucionālās piekritības situāciju risināšanai, par ko ir atbildīgs ģenerālprokurors. Tomēr KPL pieļauj institucionālās piekritības pārkāpšanos attiecībā uz “iekšējo” jeb savu iestāžu amatpersonu izdarīto noziedzīgo nodarījumu un koruptīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu.

“Iekšējā” noziedzīgo nodarījumu izmeklēšana – neizbēgams interešu konflikts

Piecas izmeklēšanas iestādes – IDB, VRS, IeVP, VID IDP un KNAB – ir tiesīgas izmeklēt savu iestāžu amatpersonu izdarītus noziedzīgos nodarījumus.

ECT ir paudusi, ka, lai izmeklēšanas norise būtu uzskatāma par objektīvu, izmeklētājam ir jābūt neatkarīgam no personām, kuru izdarītie noziedzīgie nodarījumi tiek izmeklēti. Neatkarības trūkums ietver ne tikai hierarhisko vai institucionālo saikni, bet arī praktisku neatkarību. Ja izmeklēšanu īsteno tiešie kolēģi vai vienas iestādes pārstāvji un starp viņiem pastāv neformālas saites, kas izmeklēšanas laikā netiek apzinātas, tas var būt pamats apšaubīt objektīvu izmeklēšanas norisi. Arī Eiropas Policijas ētikas kodeksā ir minēts – ja “policija izmeklē policiju”, pastāv interešu konflikts.

ECT atziņas bija pamats Latvijas lielākās izmeklēšanas iestādes – VP – reorganizācijai, un kopš 2015.gada VP neizmeklē savu amatpersonu izdarītus noziedzīgos nodarījumus. Reorganizācijas rezultātā šādus noziedzīgos nodarījumus izmeklē atsevišķa izmeklēšanas iestāde – IDB.

Saskaņā ar KPL, pastāvot iespējamam interešu konfliktam, izmeklētājam ir jāatstatās no kriminālprocesa veikšanas, savukārt citiem kriminālprocesa dalībniekiem ir tiesības pieteikt noraidījumu. Tādējādi interešu konflikta novēršanas mehānisms šobrīd ir atkarīgs no paša izmeklētāja vai kriminālprocesa dalībnieka. Tomēr revīzijā iegūti pierādījumi tikai par pieciem šādiem gadījumiem pie aptuveni 126 tūkst. kriminālprocesa, kas uzsākti laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021., pie tam neviens no šiem gadījumiem nav konstatēts izmeklēšanas iestādēs, kas ir tiesīgas veikt “iekšējo” noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu.

Revidenti uzskata, ka neformālas personiskās vai koleģiālās saites, kuras pats izmeklētājs nevēlas atklāt, konstatēt ir sarežģīti un, visticamāk, arī neiespējami. Tādēļ interešu konflikts izmeklēšanas iestādēs pastāvēs tik ilgi, kamēr izmeklētāji izmeklēs kolēģu izdarītus noziedzīgos nodarījumus.

Dati liecina, ka no kopējā kriminālprocesa skaita, kas uzsākti laikā no 01.01.2018. līdz 31.12.2020. un kuros tiek veikta savu iestāžu amatpersonu izdarīto noziedzīgo nodarījumu izmeklēšana, lielāko daļu jeb 62% veic IDB. Pārējos 38% veic VRS, IeVP un VID IDP. Jāatzīmē, ka IDB un KNAB revidējamā periodā nav uzsācis nevienu kriminālprocesa saistībā ar noziedzīgiem nodarījumiem, kurus izdarījušas to amatpersonas.

Lai izvairītos no iespējamiem interešu konfliktiem vai pat aizdomām par tiem un veicinātu sabiedrības uzticību izmeklēšanas iestādēm, “iekšējā” noziedzīgo nodarījumu izmeklēšana nav pieļaujama nevienā no izmeklēšanas iestādēm, tāpēc šādu noziedzīgo nodarījumu institucionālā piekritība ir jāpārvērtē.

Tieslietu ministrija un IeVP ir piekritušas, ka IeVP institucionālā piekritība varētu tikt pārskatīta, apsverot iespēju nodot IeVP amatpersonu ieslodzījuma vietā izdarīto noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu citai izmeklēšanas iestādei.

Aizvien aktuāls ir jautājums par “iekšējo” noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu VRS un VID IDP. Šīs problēmas jau ir bijušas zināmas un to risināšana bija uzsākta, bet lēmumi, ar kuriem turpmāk “iekšējo” noziedzīgo nodarījumu izmeklēšana būtu novērsta, netika pieņemti.

Koruptīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšana – institucionālā piekritība pārklājas

Par koruptīviem noziedzīgiem nodarījumiem tiek uzskatīti ne tikai noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā (t.i., korupcija publiskajā sektorā), bet arī noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā (t.i., korupcija privātajā sektorā).

Ik gadu vidēji tiek uzsākti 190 kriminālprocesi, kuros izmeklē koruptīvus noziedzīgus nodarījumus. Vairumā gadījumu tajos tiek izmeklēti smagi un sevišķi smagi noziegumi, kas saistīti ar kukuļošanu.

Koruptīvus noziedzīgus nodarījumus izmeklē ne tikai KNAB, bet vēl piecas izmeklēšanas iestādes – VP, IDB, VRS, IeVP un VID IDP. Turklāt tās visas, izņemot VP, ir tiesīgas veikt arī savu kolēģu izdarīto koruptīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu, kā rezultātā pastāv “iekšējai” noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanai raksturīgais potenciālais interešu konflikts.

Veidojot KNAB, bija paredzēts, ka tam būs piekritīgi visi koruptīvie noziedzīgie nodarījumi – gan tie, kas izdarīti publiskajā sektorā, gan tie, kas izdarīti privātajā sektorā. Turklāt bija paredzēts attīstīt arī KNAB reģionālo pārklājumu. Tomēr sākotnēji paredzētais KNAB kā specializētas un visaptverošas koruptīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanas iestādes modelis praksē netika īstenots. Revīzijā veiktā datu analīze apliecina, ka revidējamā laika periodā KNAB uzsācis tikai 16% no visiem šāda veida kriminālprocešiem.

Revidenti aplēsuši: ja KNAB izmeklētu visus koruptīvos noziedzīgos nodarījumus, tie katru gadu būtu vēl papildus vidēji 160 kriminālprocesi – 97% par publiskajā sektorā izdarītiem koruptīviem noziedzīgiem nodarījumiem un 3% – privātajā sektorā. Tādējādi KNAB uzsāktu kriminālprocešu skaits gadā palielinātos piecas reizes. Vienlaikus jāņem vērā, ka lielākā daļa no šiem kriminālprocešiem, visticamāk, nav apjomīgi un juridiski sarežģīti, kas nozīmē, ka izmeklēšanu var veikt ātrāk un ar mazāku resursu patēriņu.

Pamatojoties uz revīzijā iegūto informāciju un datu analīzi, revidenti apšaubā, ka KNAB šobrīd ir iespējas izmeklēt visus izmeklēšanas iestāžu lietvedībā esošos koruptīvos noziedzīgus nodarījumus. Taču, revidentu ieskatā, ir iespējams samazināt to izmeklēšanas iestāžu skaitu, kurām šādu noziedzīgo nodarījumu izmeklēšana šobrīd ir piekritīga. Būtiski, ka, atrisinot jautājumu par potenciālā interešu

konflikta novēršanu “iekšējā” noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanā, vienlaikus tiktu mazināti arī ar koruptīvo noziedzīgo nodarījumu decentralizēto institucionālo piekritību saistītie riski.

Revidenti norāda, ka jau no 2015.gada KNAB ir vairākkārt uzdots risināt jautājumu par tā institucionālās piekritības paplašināšanu, centralizējot koruptīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu, taču līdz šim rezultāts nav panākts.

Izmeklēšanas efektivitātes novērtēšana – neskaidra

No Valsts pārvaldes iekārtas likuma izriet pienākums valsts pārvaldi, tai skaitā katras iestādes darbību, organizēt pēc iespējas efektīvi, kā arī institucionālo sistēmu pastāvīgi pārbaudīt un, ja nepieciešams, pilnveidot.

Revīzijā ir konstatēts, ka visu izmeklēšanas iestāžu, izņemot IeVP, plānošanas dokumentos ir noteikti rezultāti un rezultatīvie rādītāji noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanas jomā un tie regulāri tiek novērtēti.

Tomēr pārsvarā izvirzītie rezultāti neparāda izmeklēšanas procesa efektivitāti, bet gan kopumā raksturo izmeklēšanas iestādes darbības rezultātus. Turklāt katrā izmeklēšanas iestādē tiek noteikti un vērtēti atšķirīgi rezultāti, kas nedod iespēju identificēt tendences, problēmas un iespējamus uzlabojumus izmeklēšanas jomā kopumā.

Piemēram, rezultāts, kas raksturo izmeklēšanas iestādes darbību, ir konstatēto noziedzīgo nodarījumu skaits. Rezultatīvais rādītājs izteikts absolūtos skaitļos, trīs gadu periodam, ar nemainīgu tendenci.

Savukārt revīzijā atsevišķās izmeklēšanas iestādēs ir identificēti arī labās prakses piemēri attiecībā uz rezultātiem un rezultatīvajiem rādītājiem, kas raksturo izmeklēšanas efektivitātes palielināšanos un kurus, iespējams, varētu piemērot izmeklēšanas efektivitātes vērtēšanai arī pārējās izmeklēšanas iestādēs. Piemēram, rezultāti, kas parāda paātrinātā procesa un izlīguma izmantošanu, kriminālprocesu apturēšanu, tādu kriminālprocesu virzību, kuros tiek izmeklēti smagi vai sevišķi smagi noziegumi vai savstarpēji saistīti noziedzīgi nodarījumi, kas kvalificēti pēc vairākiem KL pantiem, vai kas citādi uzskatāmi par juridiski sarežģītiem, kā arī rezultāti saistībā ar izmeklēšanai patērēto laiku.

Revidentu ieskatā, ir jāizveido vienota sistēma izmeklēšanas iestāžu izmeklēšanas darba efektivitātes novērtēšanai. Tas dotu iespēju vispusīgi novērtēt izmeklēšanas iestāžu sasniegtos rezultātus un panāktos uzlabojumus, kā arī identificēt kopīgus problēmjautājumus, kuriem nepieciešamas risinājums.

II. Cilvēkresursi – izmeklētāju noslodze, profesionālā kvalifikācija un atlīdzība

Saskaņā ar KPL izmeklēšanas stadijā procesa virzītāji ir izmeklētāji, kuriem neatkarīgi no izmeklēšanas iestādes ir vienas un tās pašas procesuālās tiesības un pienākumi.

Taču izmeklētāju amatu klasifikācijas pamatā ir dažādi normatīvie akti:

- ❖ VID NMPP, VID IDP un KNAB izmeklētāju amatus klasificē atbilstoši valsts un pašvaldību institūciju Amatu katalogam;

- ❖ Iekšlietu ministrijas sistēmas izmeklēšanas iestāžu – VP, IDB un VRS – un IeVP izmeklētāju amatus klasificē atbilstoši speciālam amatu katalogam, kas attiecināms tieši uz šīm izmeklēšanas iestādēm.

Lai arī izmeklētāju amatu nosaukumi izmeklēšanas iestādēs ir atšķirīgi, visi izmeklētāju amati ir piederīgi amatu apakšsaimei “Izmeklēšana” un pēc darba sarežģītības un atbildības iedalāmi trīs līmeņos:

- ❖ augstākā līmeņa izmeklētāji, kas veic izmeklēšanu īpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās – VP GKRP, IDB, VID NMPP, VID IDP un KNAB galvenie un vecākie inspektori (jeb izmeklētāji);
- ❖ vidējā līmeņa izmeklētāji, kas veic izmeklēšanu īpaši sarežģītās un liela apjoma lietās iestādes (pārvaldes) līmenī – VP RP, VRS un IeVP galvenie un vecākie inspektori (jeb izmeklētāji);
- ❖ zemākā līmeņa izmeklētāji, kas veic izmeklēšanu pārējās lietās – inspektori (jeb izmeklētāji).

Papildus katrā no šiem līmeņiem amati tiek detalizētāk iedalīti pa amatu līmeņiem.

Visiem izmeklētājiem ir viena galvenā pamatfunkcija – organizēt un veikt noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu, līdz ar to izmeklētāju amati visās izmeklēšanas iestādēs (ņemot vērā amatu līmeņus) ir savstarpēji salīdzināmi. Turklāt Satversmes tiesa jau 2013.gadā ir atzinusi, ka Iekšlietu ministrijas sistēmas izmeklēšanas iestāžu un KNAB izmeklētāji, kā arī prokurori atrodas salīdzināmos apstākļos. Tātad augstākā līmeņa izmeklētāju amati (ņemot vērā amatu līmeņus) ir salīdzināmi ar rajona (pilsētas) prokurora amatu.

Izmeklētāju noslodze – kritēriji nav definēti un izmērīt nevar

Revīzijas apjomā iekļautajās septiņās izmeklēšanas iestādēs uz 01.01.2022. ir apstiprinātas kopā 1260 izmeklētāju amata vietas, bet faktiski ir aizpildītas 926 amata vietas jeb 73%.

Revīzijā nav iegūti viennozīmīgi pierādījumi, kas apliecinātu, ka izmeklētāju amata vietu skaits izmeklēšanas iestādēs noteikts pamatoti. Līdz ar to nav iespējams arī apgalvot, ka noteiktais amata vietu skaits ir optimāli nepieciešamais, lai izmeklēšanas funkciju katrā izmeklēšanas iestādē veiktu efektīvi un kvalitatīvi. Tai pašā laikā, lai gan nevienā izmeklēšanas iestādē nav vērtēts un noteikts darba apjoms, ko var paveikt viens izmeklētājs, revīzijā iegūtā informācija liecina, ka, visticamāk, izmeklēšanas iestādēs starp izmeklētājiem noslodze ir atšķirīga.

No izmeklēšanas iestāžu skaidrojumiem izriet, ka bieži vien izmeklētāju slodze ir paaugstināta. Revidenti pieļauj, ka tam ir arī saistība ar lielo vakanču skaitu.

Attiecībā uz revīzijā iekļauto izmeklēšanas iestāžu izmeklētāju noslodzi un to, vai tā ir līdzīga, revidenti viedokli atturas sniegt, jo, tā kā izmeklēšanas iestādes neizmanto vienotus kritērijus izmeklētāja darba mērīšanai, nav iespējams veikt arī salīdzināšanu un izdarīt pamatotus secinājumus.

Revidenti izprot, ka katrā izmeklēšanas iestādē veiktie kriminālprocesi ir dažādi gan pēc apjoma, gan sarežģītības, bet arī uzskata, ka optimālo noslodzi ir iespējams noteikt. Piemēram, VP jau ir uzsākusi darbības, lai ieviestu izmeklēšanas darba uzskaiti ar mērķi noteikt arī izmeklētāja noslodzi.

Izmeklēšanas iestādēm ir jānodrošina vienota izmeklēšanas darba uzskaitē, novērtēšana un kontrole. Tas dotu iespēju ne tikai veikt savstarpēju salīdzināšanu pēc vienotiem kritērijiem, bet arī mērīt izmeklētāja darba rezultātus un identificēt ar noslodzi saistītos problēmjautājumus, tai skaitā pārslodzi.

Izmeklētāju profesionālā kvalifikācija – formālas un nevienlīdzīgas sākotnējās prasības un nepietiekami mērķtiecīga attīstība turpmāk

Izmeklēšana neizbēgami prasa specifiskas juridiskās zināšanas KL, KPL un citu normatīvo aktu piemērošanai, līdz ar to būtiskas ir izmeklētājiem izvirzītās profesionālās kvalifikācijas prasības, uzsākot šo darbu.

Normatīvajos aktos dažādu izmeklēšanas iestāžu izmeklētājiem nepamatoti izvirzītas atšķirīgas profesionālās kvalifikācijas (izglītības, profesionālās pieredzes, zināšanu un prasmju) prasības, turklāt atsevišķos gadījumos tās nav noteiktas vispār. Tāpat augstākā līmeņa izmeklētājiem izvirzītās profesionālās kvalifikācijas prasības ir zemākas par rajona (pilsētas) prokuroriem izvirzītajām prasībām.

Tikai IeVP izmeklētājiem juridiskā izglītība ir noteikta kā obligāta, turklāt IeVP ir noteiktas augstākas prasības nekā VID NMPP, VID IDP un KNAB izmeklētājiem, kuri veic izmeklēšanu īpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās. Pārējās izmeklēšanas iestādēs jomas un nozares, kurās iegūtā izglītība dod iespēju uzsākt izmeklētāja darbu, ir vai nu noteiktas plaši, vai vispār nav noteiktas.

Tai pašā laikā faktiskā situācija nav vērtējama kā kritiska, jo:

- ❖ no izlasē iekļautajiem izmeklētājiem 98% augstākā līmeņa izmeklētāju ir otrā līmeņa augstākā izglītība un no tiem 76% – tiesību zinātnē (turklāt KNAB izmeklētāju īpatsvars ar augstāko izglītību tiesību zinātnē ir 89%, bet VID IDP – 88%);
- ❖ no izlasē iekļautajiem VP izmeklētājiem 77% izmeklētāju ir otrā līmeņa augstākā izglītība un no tiem 72% – tiesību zinātnē.

Tomēr, revidentu ieskatā, būtiski, ka lielākā daļa izmeklētāju, kuriem ir juridiskā izglītība, to ieguvuši ar izmeklētāja profesijas standartu nesaistītās studiju programmās, kas nozīmē, ka netiek iegūtas tieši izmeklēšanas veikšanai nepieciešamās specifiskās zināšanas un prasmes.

Kvalitatīvas un efektīvas izmeklēšanas nodrošināšanā būtiska loma ir arī profesionālās kvalifikācijas nepārtrauktai pilnveidošanai izmeklēšanas jomā.

Šobrīd izmeklētāju profesionālās kvalifikācijas celšanu nevar raksturot kā sistemātisku un mērķtiecīgu pasākumu kopumu, balstītu uz konkrētam izmeklētājam nepieciešamo zināšanu un prasmju izvērtējumu, kas būtu par pamatu personalizētai mācību vajadzību noteikšanai.

Lai risinātu problēmas izmeklētāju izglītības sistēmā, Ministru kabinets 10.02.2022. ir atbalstījis Konsorcijs un Valsts policijas koledžas Izmeklētāju mācību centra izveidi. Mērķis ir nodrošināt vienotas izglītības, kā arī profesionālās kvalifikācijas celšanas iespējas visu izmeklēšanas iestāžu izmeklētājiem. Konsorcijs ir izveides stadijā, un pirmreizējā studentu uzņemšana plānota 2023.gadā.

Tāpat revidentu rīcībā ir informācija, ka ir izstrādāts “Izmeklētāja (krimināltiesību jomā) profesijas standarta” projekts, kas paredz izmeklētāja profesionālās kvalifikācijas prasības un kas būtu piemērojams visu izmeklēšanas iestāžu izmeklētājiem.

Revidenti uzskata, ka izmeklētāja profesijas standarts ir būtisks priekšnoteikums, lai veiksmīgi īstenotu izmeklētāju sagatavošanu un apmācību pēc vienotiem principiem. Tāpat revidenti novērtē uzsāktās iniciatīvas izmeklētāju profesionālajai sagatavošanai un attīstībai. Tomēr, ievērojot šo projektu īstenošanas agrīno stadiju, revidenti šobrīd atturas sniegt vērtējumu, vai to mērķi tiks sasniegti un vai tiks pilnībā atrisinātas ilgstošās izmeklētāju izglītības problēmas.

Izmeklētāju atlīdzība – nevienlīdzīga

Izmeklētāju atlīdzības sistēmas vispārīgos principus nosaka Atlīdzības likums. Savukārt uz Iekšlietu ministrijas sistēmas izmeklēšanas iestāžu un IeVP amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm attiecas arī speciālie normatīvie akti. Izmeklētāju atlīdzību veido darba samaksa, kā arī sociālās garantijas un atvaļinājumi. Darba samaksu veido mēnešalga un mainīgā daļa (piemaksas, prēmijas un naudas balvas).

Revīzijā secināts, ka izveidotā atlīdzības sistēma ir nevienlīdzīga un rada apstākļus izmeklēšanas iestāžu savstarpējai konkurencei kvalificēta personāla piesaistē. Revidenti uzskata, ka būtisks iemesls nevienlīdzīgajai atlīdzības sistēmai ir tas, ka izmeklētāju amatus klasificē un atlīdzību nosaka dažādi normatīvie akti, kā rezultātā atšķiras izmeklētāju amatu līmeņi, uz tiem attiecināmās mēnešalgu grupas un apmērs, kā arī mainīgās daļas komponentes.

Būtiskākās atlīdzības atšķirības konstatējamās starp izmeklēšanas iestāžu augstākā līmeņa izmeklētājiem – galvenajiem un vecākajiem inspektoriem (jeb izmeklētājiem), kuri veic izmeklēšanu īpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās.

Augstākā līmeņa izmeklētājiem lielākā mēnešalga ir IDB – uz 01.01.2022. galvenajam un vecākajam inspektoram attiecīgi 2724 un 2532 *euro*, savukārt mazākā mēnešalga ir VID NMPP – uz 01.01.2022. attiecīgi 1706 un 1511 *euro*, tādējādi mēnešalga atšķiras gandrīz par 40%. Turklāt VID NMPP augstākā līmeņa inspektoru mēnešalga ir vienāda vai mazāka (pat par 34% mazāka) nekā citu izmeklēšanas iestāžu zemākā līmeņa inspektoriem, kas veic izmeklēšanu standarta lietās. Arī pārējo izmeklēšanas iestāžu augstākā līmeņa galveno un vecāko inspektoru mēnešalga ir par 13% līdz 33% zemāka nekā IDB izmeklētājiem. Līdzīgas tendences konstatētas attiecībā uz gada kopējo atlīdzību.

Nevienā izmeklēšanas iestādē uz 01.01.2022. faktiskā mēnešalga nesasniedz rajona (pilsētas) prokurora mēnešalgu – tuvāk izvirzītajam mērķim ir IDB, kurā galvenā inspektora mēnešalga ir 90% no rajona (pilsētas) prokurora mēnešalgas. Pārējo izmeklēšanas iestāžu – VP GKRP, VID NMPP, VID IDP un KNAB – galveno inspektoru mēnešalga ievērojami atpaliek un ir robežās no 57% līdz 78% no rajona (pilsētas) prokurora mēnešalgas.

Par vidējā līmeņa izmeklētāju, kas veic izmeklēšanu iestādes (pārvaldes) līmenī, t.i., VRS, VP RP un IeVP izmeklētāju, mēnešalgu secināms, ka situācija uzlabojas un uz 01.01.2022. ir vērojama tendence, ka iepriekš atšķirīgās mēnešalgas izlīdzinās. Savstarpēji salīdzinot, galvenā un vecākā inspektora faktisko mēnešalgu atšķirības ir 2% līdz 11% robežās, attiecīgi galvenajam inspektoram no 1635 līdz 1845 *euro* un vecākajam inspektoram – no 1390 līdz 1497 *euro*. Tomēr, salīdzinot gada kopējo atlīdzību, joprojām konstatējamas arī būtiskas starpības – ja vecāko inspektoru 2021.gada kopējā atlīdzība atšķiras vien 3% robežās, tad galveno inspektoru – līdz 29%.

Savukārt VP zemākā līmeņa izmeklētāju (kuru īpatsvars VP ir 57%) faktiskā mēnešalga uz 01.01.2021. un 01.01.2022. ir attiecīgi 1140 un 1231 *euro*, kas, revidentu ieskatā, ir viens no būtiskākajiem ierobežojumiem, lai piesaistītu augsti kvalificētu personālu un to noturētu.

Atbilstoši normatīvajiem aktiem VID NMPP, VID IDP un KNAB izmeklētāju maksimāli iespējamais mēnešalgas apmērs var mainīties, pielāgojoties ekonomikas attīstības tendencēm, un mēnešalgas var paaugstināt jeb “indeksēt”, ja vien ir pieejams finansējums un to pieļauj atlīdzības fonds. Savukārt Iekšlietu ministrijas sistēmas izmeklēšanas iestāžu – VP, IDB un VRS – un IeVP izmeklētāju maksimāli iespējamās mēnešalgas apmēru var mainīt tikai ar grozījumiem attiecīgajos normatīvajos aktos.

Normatīvais regulējums paredz visu izmeklēšanas iestāžu izmeklētājiem, izņemot VID NMPP un VID IDP, saņemt līdzvērtīgas vispārējās un speciālās piemaksas, prēmijas, naudas balvas un sociālās garantijas. Savukārt faktiski starp izmeklēšanas iestādēm konstatējamās būtiskas atšķirības. Izmeklēšanas iestādēs, kurās noteikta mazāka mēnešalga, biežāk tiek izmantoti mainīgās daļas instrumenti. Turklāt mainīgā daļa vienmēr būs atkarīga no konkrētajai izmeklēšanas iestādei pieejamā finansējuma un iekšējos normatīvajos aktos noteiktās piešķiršanas un izmaksas kārtības.

Piemēram, 2020. un 2021.gadā IDB galvenā inspektora atlīdzības mainīgās daļas īpatsvars bija vismazākais – attiecīgi 17% un 18%, savukārt pārējās izmeklēšanas iestādēs – VP GKRPP, VID NMPP, VID IDP un KNAB – mainīgās daļas īpatsvars bija robežās no 26% līdz 35%.

Atšķirības gan piemaksu noteikšanā, gan prēmiju un naudas balvu izmaksās, gan sociālo garantiju saņemšanas iespējās nenodrošina vienlīdzīgus nosacījumus starp salīdzināmu amatu pienākumu veicējiem. Turklāt darba samaksas mainīgo daļu veidojošo komponentu klāsts ir pārāk plašs un rada administratīvo slogu, kā arī padara atlīdzības noteikšanas procesu mazāk pārskatāmu.

Revidentu ieskatā, būtu jāapsver iespēja palielināt mēnešalgas īpatsvaru un samazināt mainīgās daļas īpatsvaru, padarot atlīdzības sistēmu vienkāršāku, pārskatāmāku un saprotamāku. Vienlaikus revidenti uzskata, ka izmeklēšanas iestāžu atlīdzības fondi ir jāizlīdzina, lai nodrošinātu vienlīdzīgus atlīdzības un sociālo garantiju nosacījumus līdzvērtīga amata veicējiem visās izmeklēšanas iestādēs.

Arī šajā revīzijā revidenti aktualizē jautājumu par izdienas pensijām. Valsts kontrole 2017.gadā veiktajā revīzijā norādīja, ka izdienas pensiju politika neatbilst valsts pensiju politikas būtībai, proti, ieinteresēt darbspējīgā vecuma iedzīvotājus pēc iespējas ilgāk turpināt darbu, un ka sākotnēji izvirzītie mērķi – garantēt sociālo nodrošinājumu tajās profesijās, amatos un dienestos strādājošajiem, kuri pēc noteikta laika nostrādāšanas nevar turpināt darbu profesionālo iemaņu zuduma vai sociālās bīstamības dēļ, – ir novecojuši.

Revīzijā gūts apliecinājums tam, ka pašreizējā izdienas pensiju politika nemotivē kvalificētu personālu turpināt darbu esošajā izmeklēšanas iestādē, kā arī pieļauj iespēju turpināt to pašu darbu citā izmeklēšanas iestādē, saņemot par to gan atlīdzību, gan izdienas pensiju.

Būtiskākie ieteikumi

Pamatojoties uz revīzijas secinājumiem, Tieslietu ministrijai, Iekšlietu ministrijai, Finanšu ministrijai un izmeklēšanas iestādēm ir sniegti pieci ieteikumi, aicinot sadarbības rezultātā, pēc nepieciešamības pieaicinot arī nozares ekspertus, panākt arvien efektīvāku kriminālprocesu izmeklēšanu.

Revidējamām vienībām
revīzijā sniegti
5 ieteikumi.

Valsts kontrole sagaida, ka, ieviešot ieteikumus:

- ❖ tiks novērsts potenciālais interešu konflikts, kas rodas, izmeklējot kolēģu izdarītus noziedzīgos nodarījumus;
- ❖ tiks novērsta institucionālās piekritības pārklāšanās attiecībā uz “iekšējo” noziedzīgo nodarījumu un koruptīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu;
- ❖ tiks izveidota vienota izmeklēšanas iestāžu izmeklēšanas darba efektivitātes novērtēšanas sistēma, izvirzot izmeklēšanas iestādēm sasniedzamos rezultātus noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas efektivitātes uzlabošanai;
- ❖ tiks nodrošināta vienota izmeklēšanas darba uzskaitē, novērtēšana un kontrole, lai plānotu nepieciešamos cilvēkresursus, kā arī noteiktu faktiskos resursu patēriņus;
- ❖ tiks nodrošināta līdzvērtīga atlīdzība līdzīgas kvalifikācijas izmeklētājiem.

Ziņojuma struktūra

Informācija ziņojumā izklāstīta šādā secībā:

- ❖ vispārīga izpratne par revidējamo jomu – izmeklēšanas iestādēm, to institucionālo piekritību un raksturojošiem jautājumiem;
- ❖ revīzijas secinājumi, konstatējumi un ieteikumi, sadalot tos trīs nodaļās: katras nodaļas ievadā ir sniegts Valsts kontroles viedoklis un būtiskākie secinājumi, tos tālāk pamatojot ar revīzijas konstatējumiem;
- ❖ revīziju raksturojošā informācija – tās mērķis, apjoms, juridiskais pamatojums, pušu atbildība u.c.

Ziņojuma pirmajā nodaļā ir analizēts, vai jaunas izmeklēšanas iestādes izveide, piešķirot tai izmeklēšanas kompetenci un nosakot noziedzīgu nodarījumu institucionālo piekritību, notiek, pamatojoties uz iepriekš veiktu sistēmisku izvērtējumu.

Otrajā nodaļā vērtēts, vai KPL ietvertā institucionālā sistēma nodrošina efektīvu kriminālprocesu izmeklēšanu, proti, vai izmeklēšanas iestādēm noteiktā institucionālā piekritība ir skaidri nodalīta un regulējums nodrošina, ka praksē izmeklēšanas iestādes veic izmeklēšanas darbības tikai par tām piekritīgiem noziedzīgiem nodarījumiem. Konstatējot institucionālās piekritības pārklāšanos attiecībā uz “iekšējo” noziedzīgo nodarījumu un koruptīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu, analizēta ar institucionālās piekritības pārklāšanos saistītā problemātika.

Trešajā nodaļā ir analizēts, vai ir radīti priekšnosacījumi kriminālprocesu efektīvai izmeklēšanai, tai skaitā, skaidrojot, vai izmeklēšanas iestādes pašas izvirza izmeklēšanas efektivitātes kritērijus un tos arī vērtē, kā arī vai izmeklēšanas funkcijas nodrošināšanai ir pamatoti noteikts nepieciešamais izmeklētāju skaits, izmeklētājiem tiek piemērotas vienādas profesionālās kvalifikācijas prasības un nodrošināta līdzvērtīga atlīdzība.

Vispārīga izpratne par revidējamo jomu – izmeklēšanas iestādēm, to institucionālo piekritību un raksturojošiem jautājumiem

Tiesībaizsardzības institūcijas ir ar normatīvajiem aktiem izveidotas institūcijas, kuru darbība ir vērsta uz tiesiskās kārtības un valsts drošības aizsardzību.

Daļai tiesībaizsardzības institūciju likumdevējs ir piešķīris kompetenci noziedzības apkarošanā un novēršanā. **Noziedzības apkarošanas** ietvaros tiesībaizsardzības institūcijas reaģē uz jau notikušiem noziedzīgiem nodarījumiem, savukārt **noziedzības novēršana** ir tiesībaizsardzības institūciju darbība, kas ir vērsta uz noziedzības rašanās cēloņu un to veicinošo apstākļu novēršanu.

Noziedzības apkarošana ir iekšlietu nozares apakšnozare. Vadošā valsts pārvaldes iestāde iekšlietu nozarē kopumā ir Iekšlietu ministrija, un tās funkcijās ietilpst iekšlietu politikas izstrāde un tās īstenošanas organizēšana¹. Lai īstenotu minēto funkciju, ministrija cita starpā patstāvīgi un sadarbībā ar citām institūcijām izstrādā nozari reglamentējošo attīstības plānošanas dokumentu un normatīvo aktu projektus un sniedz atzinumus, ja šādus projektus ir izstrādājušas un virza citas institūcijas.

Savukārt Tieslietu ministrija izstrādā, organizē un koordinē politiku krimināltiesību un arī kriminālprocesuālo tiesību jomā². Lai veiktu tai uzticēto uzdevumu, Tieslietu ministrijas vadībā ir izveidotas un darbojas Krimināllikuma pastāvīgā darba grupa un Kriminālprocesa likuma pastāvīgā darba grupa, kurās nozaru eksperti diskutē par grozījumu nepieciešamību krimināltiesību un kriminālprocesuālo tiesību jomā.

Tiesības koordinēt tiesībaizsardzības institūciju darbību noziedzības apkarošanā un novēršanā, kā arī lēmumu pieņemšanā par normatīvo aktu projektu izstrādi ir uzticētas Noziedzības novēršanas padomei.³ Noziedzības novēršanas padomei ir arī tiesības izvērtēt noziedzības apkarošanā un novēršanā iesaistīto tiesībaizsardzības institūciju darbību un tās efektivitāti, kā arī iesniegt vērtējumu attiecīgajā institūcijā.⁴

Noziedzības apkarošanas ietvaros likumdevējs vairākām tiesībaizsardzības institūcijām jeb **izmeklēšanas iestādēm**⁵ ir piešķīris vienu un to pašu funkciju, proti, veikt noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu. **Izmeklēšanu** veic izmeklēšanas iestādes pilnvarotas amatpersonas jeb **izmeklētāji**⁶.

Izmeklēšanas tiesiskais regulējums noteikts KPL⁷, un no tā izriet, ka izmeklēšanas mērķis ir noskaidrot personu, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu un ir saucama pie kriminālatbildības, kā arī savākt pietiekamus pierādījumus kriminālprocesa nodošanai prokuroram kriminālvajāšanas uzsākšanai.

KPL⁸ paredz 11 izmeklēšanas iestādes, tai skaitā divus tādus subjektus, kuriem noteiktos gadījumos ir jāveic noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana. Lielākoties izmeklēšanu veic izmeklēšanai speciāli izveidotas iestāžu struktūrvienības, izņemot IDB, kura funkcijas ir tikai noziedzīgu nodarījumu atklāšana, izmeklēšana un novēršana⁹. Vienlaikus jānorāda, ka izmeklēšanas iestādes atrodas dažādu augstāku institūciju padotībā (skatīt 1.attēlu).

KPL¹⁰ nosaka arī to, kuru noziedzīgo nodarījumu izmeklēšana ir piekritīga katrai izmeklēšanas iestādei (skatīt 1.tabulu).

I	II-Y	I	II-Y	: III-Y	: IV	: V	: VI	: VII
1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3	3	3	3
4	4	4	4	4	4	4	4	4
5	5	5	5	5	5	5	5	5
6	6	6	6	6	6	6	6	6
7	7	7	7	7	7	7	7	7
8	8	8	8	8	8	8	8	8
9	9	9	9	9	9	9	9	9
10	10	10	10	10	10	10	10	10
11	11	11	11	11	11	11	11	11
12	12	12	12	12	12	12	12	12
13	13	13	13	13	13	13	13	13
14	14	14	14	14	14	14	14	14
15	15	15	15	15	15	15	15	15
16	16	16	16	16	16	16	16	16
17	17	17	17	17	17	17	17	17
18	18	18	18	18	18	18	18	18
19	19	19	19	19	19	19	19	19
20	20	20	20	20	20	20	20	20
21	21	21	21	21	21	21	21	21
22	22	22	22	22	22	22	22	22
23	23	23	23	23	23	23	23	23
24	24	24	24	24	24	24	24	24
25	25	25	25	25	25	25	25	25
26	26	26	26	26	26	26	26	26
27	27	27	27	27	27	27	27	27
28	28	28	28	28	28	28	28	28
29	29	29	29	29	29	29	29	29
30	30	30	30	30	30	30	30	30
31	31	31	31	31	31	31	31	31
32	32	32	32	32	32	32	32	32
33	33	33	33	33	33	33	33	33
34	34	34	34	34	34	34	34	34
35	35	35	35	35	35	35	35	35
36	36	36	36	36	36	36	36	36
37	37	37	37	37	37	37	37	37
38	38	38	38	38	38	38	38	38
39	39	39	39	39	39	39	39	39
40	40	40	40	40	40	40	40	40
41	41	41	41	41	41	41	41	41
42	42	42	42	42	42	42	42	42
43	43	43	43	43	43	43	43	43
44	44	44	44	44	44	44	44	44
45	45	45	45	45	45	45	45	45
46	46	46	46	46	46	46	46	46
47	47	47	47	47	47	47	47	47
48	48	48	48	48	48	48	48	48
49	49	49	49	49	49	49	49	49
50	50	50	50	50	50	50	50	50
51	51	51	51	51	51	51	51	51
52	52	52	52	52	52	52	52	52
53	53	53	53	53	53	53	53	53
54	54	54	54	54	54	54	54	54
55	55	55	55	55	55	55	55	55
56	56	56	56	56	56	56	56	56
57	57	57	57	57	57	57	57	57
58	58	58	58	58	58	58	58	58
59	59	59	59	59	59	59	59	59
60	60	60	60</					

Izmeklēšanas iestāde	Izmeklēšanas iestāžu institucionālā piekritība
KNAB	Izmeklē: ✓ noziedzīgus nodarījumus, kuri saistīti ar politisko organizāciju (partiju) un to apvienību finansēšanas noteikumu pārkāpumiem; ✓ noziedzīgus nodarījumus, kurus izdarījušas amatpersonas valsts institūciju dienestā, ja tie ir saistīti ar korupciju.
IeVP	Izmeklē: ✓ noziedzīgus nodarījumus, ko izdarījuši apcietinātie vai notiesātie; ✓ ar vardarbību nesaistītus noziedzīgus nodarījumus, kurus izdarījušas IeVP amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm ieslodzījuma vietās; ✓ noziedzīgus nodarījumus, kurus izdarījuši IeVP darbinieki ieslodzījuma vietās, tai skaitā ar vardarbību saistītus.
VDD	Viena no trim valsts drošības iestādēm, bet vienīgā, kurai KPL paredz kompetenci veikt izmeklēšanu. VDD izmeklē noziedzīgus nodarījumus, kas izdarīti valsts drošības jomā vai valsts drošības iestādēs.
MP	Nacionālo bruņoto spēku struktūrvienība, kurai piešķirta kompetence izmeklēt: ✓ noziedzīgus nodarījumus militārajā dienestā; ✓ noziedzīgus nodarījumus, kuri izdarīti militārajās vienībās, to dislokācijas vietās vai Aizsardzības ministrijas valdījumā vai turējumā esošajos objektos; ✓ noziedzīgus nodarījumus, kurus izdarījuši karavīri, zemessargi, militārajās vienībās un Aizsardzības ministrijas valdījumā vai turējumā esošajos objektos strādājošie civilie darbinieki un ierēdņi saistībā ar savu dienesta (darba) pienākumu izpildi.
Tālbraucienos esošu jūras kuģu kapteiņi	Izmeklē uz Latvijas Republikas kuģiem izdarītus noziedzīgus nodarījumus.
Ārvalsts teritorijā esošu Latvijas Nacionālo bruņoto spēku vienību komandieri	Izmeklē noziedzīgus nodarījumus, ko izdarījuši šīs vienības karavīri vai kas izdarīti šīs vienības dislokācijas vietā (uzturēšanās vietas slēgtajā teritorijā), ja vien šos nodarījumus neizmeklē attiecīgās ārvalsts izmeklēšanas iestādes.

Atbilstoši KPL noteiktajam¹¹ konkrētu noziedzīgu nodarījumu institucionālo piekritību nosaka ģenerālprokurors. Ģenerālprokurors arī izšķir izmeklēšanas iestāžu strīdus par noziedzīgu nodarījumu institucionālo piekritību¹².

Papildus minams, ka atbilstoši KPL¹³ arī prokurors var uzsākt kriminālprocesu un to izmeklēt.

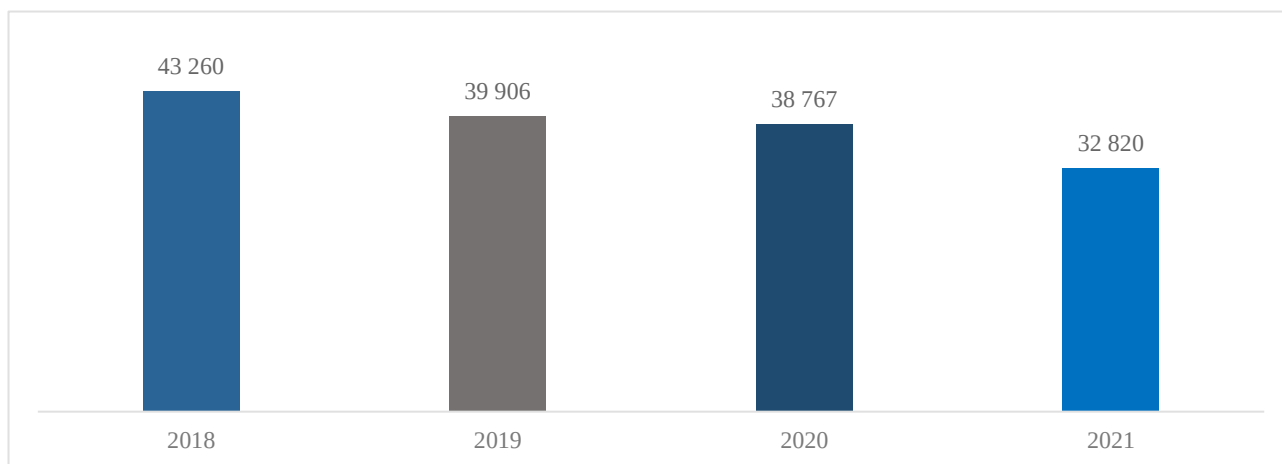
Izmeklēšanas iestādes (izņemot tālbraucienos esošu jūras kuģu kapteiņi un ārvalsts teritorijā esošu Latvijas Nacionālo bruņoto spēku vienību komandieri) vienlaikus ir arī **operatīvās darbības subjekti**¹⁴. Operatīvās darbības likums¹⁵ nosaka, ka operatīvās darbības subjektu sistēmu veido valsts drošības, aizsardzības un sabiedriskās kārtības nodrošināšanas iestādes, kā arī citas īpaši pilnvarotas institūcijas, kurām ar likumu piešķirtas tiesības savas kompetences ietvaros veikt operatīvās darbības pasākumus un kuru īpaši pilnvarotas amatpersonas ir tiesīgas tos īstenot šajā likumā noteiktajā kārtībā. Tādējādi tās nodrošina funkciju īstenošanu ne tikai atbilstoši KL un KPL normām, bet arī Operatīvās darbības likuma normām.

Latvijas izmeklēšanas iestāžu skaitu, kuru kompetencē ir uzsākt kriminālprocesu pret amatpersonām ar augstākajām izpildvaras funkcijām, un to, vai strīdos starp izmeklēšanas iestādēm bieži nepieciešams iesaistīt ģenerālprokuroru, jo nav skaidri noteikta institucionālā piekritība, ir vērtējuši starptautiskie eksperti. GRECO puda bažas par pārāk lielu to izmeklēšanas iestāžu skaitu, kuru kompetencē ir uzsākt kriminālprocesu pret amatpersonām, kurām uzticētas augstākās izpildvaras funkcijas ¹⁶.

Attiecībā uz revīzijā izskatāmo jautājumu GRECO sniedza Latvijai divas¹⁷ rekomendācijas:

- ❖ izvērtēt izmeklēšanas iestāžu kompetenci uzsākt kriminālprocesu pret amatpersonām ar augstākajām izpildvaras funkcijām ar galveno mērķi optimizēt funkciju un resursu sadali;
- ❖ izvērtēt, vai ir nepieciešams saglabāt VRS kompetenci uzsākt kriminālprocesus pret savām amatpersonām.

Atbilstoši Centrālās statistikas pārvaldes datiem¹⁸ laikā no 2018. līdz 2021.gadam vidēji valstī gadā tiek reģistrēti vairāk nekā 38 tūkst. noziedzīgu nodarījumu. Dati arī atklāj, ka pēdējo gadu laikā noziedzības līmenim ir tendence samazināties (skatīt 2.attēlu). Vienlaikus jāņem vērā, ka tam ir arī saistība ar Covid - 19 pandēmijas laikā noteiktajiem pārvietošanās ierobežojumiem.

2.attēls. Latvijā kopumā reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits no 2018. līdz 2021.gadam.

Atbilstoši KRASS datiem laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. revīzijas apjomā iekļautās septiņas izmeklēšanas iestādes uzsākušas gandrīz 126 tūkst. kriminālprocesu, no kuriem 95% uzsākusi VP (skatīt 2.tabulu).

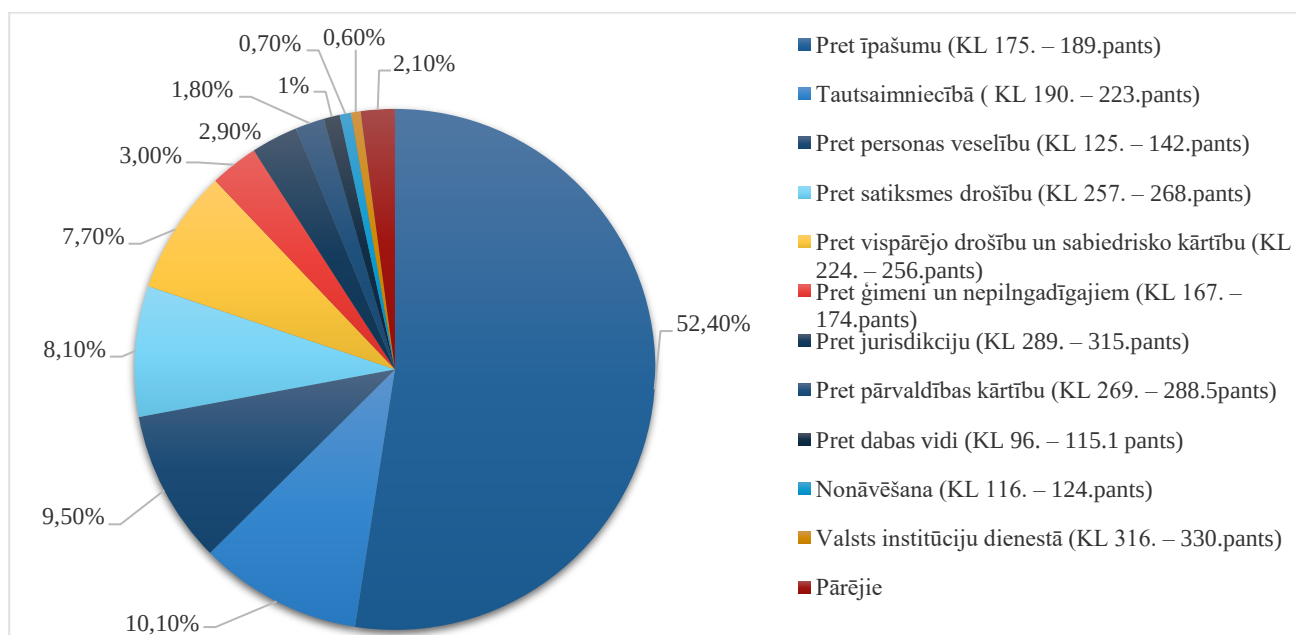
2.tabula. Izmeklēšanas iestāžu uzsākto kriminālprocesu skaits laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021., kā arī īpatsvars no kopējiem uzsāktajiem kriminālprocesiem, %.

Izmeklēšanas iestāde	2018	2019	2020	01.01.2021. - 31.08.2021.	Kopā:	% no kopējā uzsākto kriminālprocesu skaita
VP	35 983	33 239	31 756	18 764	119 742	95,2%
VID NMPP	1149	1098	1115	510	3872	3,1%
IeVP	197	192	339	242	970	0,8%
VRS	198	172	143	119	632	0,5%
IDB	97	89	58	30	274	0,2%
KNAB	38	47	39	23	147	0,1%

Izmeklēšanas iestāde	2018	2019	2020	01.01.2021. - 31.08.2021.	Kopā:	% no kopējā uzsākto kriminālprocesu skaita
VID IDP	8	23	29	16	76	0,1%
Kopā:	37 670	34 860	33 479	19 704	125 713	100%

*Vienā kriminālprocesā var tikt izmeklēti vairāki noziedzīgi nodarījumi

Apkopotie KRASS dati arī liecina, ka aptuveni pusē kriminālprocesu, kas uzsākti laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021., tiek izmeklēti noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu, proti, zādzības, krāpšanas un piesavināšanās, kā arī zādzības, krāpšanas un piesavināšanās nelielā apmērā (skatīt 3.attēlu).

3.attēls. Laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. uzsāktajos kriminālprocesos izmeklēto noziedzīgo nodarījumu īpatsvars, %.

Revīzijā ir apkopotas izmeklēšanas iestāžu, izņemot KNAB (jo KNAB nav iesniedzis pat aptuvenus aprēķinus, pamatojot, ka izdevumu uzskaiti šādi neveic), iesniegtās izmeklēšanas un tās atbalsta funkciju izmaksas 2020.gadā. Izmeklēšanas iestāžu (bez KNAB) iesniegtie dati liecina, ka izmeklēšanas un tās atbalsta funkciju izmaksas 2020.gadā veido aptuveni 79 milj. euro. Ņemot vērā, ka izmeklēšanas iestādēs netiek veikts izmaksu aprēķins funkciju griezumā, tad aprēķini ir aptuveni un tie var neatspoguļot patieso situāciju, jo, piemēram, tajos nav iekļautas visas ar izmeklēšanas funkcijas īstenošanu saistītās izmaksas, piemēram, ēku uzturēšana, IT pakalpojumi, transporta izdevumi un operatīvās darbības tehniskais aprīkojums. Vienlaikus jāatzīmē, ka izmeklēšanas un tās atbalsta funkciju izmaksu lielāko daļu veido atlīdzība – no 60% līdz pat 99%.

KONSTATĒJUMI, SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

1. Vai jaunas izmeklēšanas iestādes tiek veidotas, pamatojoties uz iepriekš veiktu sistēmisku izvērtējumu?

Latvijā jau vēsturiski ir izvēlēts un funkcionē decentralizēts izmeklēšanas iestāžu modelis, kurā izmeklēšanu veic vairākas izmeklēšanas iestādes. Latvijas situācija nav unikāla, un arī citās ES dalībvalstīs tāpat kā Latvijā izmeklēšanu nodrošina policija, robežsardze, ieslodzījuma vietu uzraudzības institūcijas, muitas institūcijas, institūcijas, kas atbild par korupcijas apkarošanu un novēršanu vai valsts drošību u.c.

01.10.2005., stājoties spēkā KPL, noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas kompetence kopumā tika piešķirta 10 izmeklēšanas iestādēm. Pēc KPL spēkā stāšanās izmeklēšanas iestāžu sarakstā ir veiktas izmaiņas, proti, ir izveidotas jaunas izmeklēšanas iestādes – 2015.gadā IDB, savukārt, reorganizējot VID Finanšu policiju un Muitas policiju, 2018.gadā izveidota VID NMPP un VID IDP.

Revīzijā, analizējot pēc 2015.gada veiktos KPL un citu normatīvo aktu grozījumus un to pamatojumu, secināts, ka izmeklēšanas iestāžu izveide un izmeklēšanas kompetences piešķiršana nav pamatota ar iepriekš veiktu sistēmisku izvērtējumu, lai kompleksi un vienveidīgi risinātu pastāvošās problēmas visā izmeklēšanas iestāžu institucionālajā sistēmā, bet gan *ad hoc*:

- ❖ lai novērstu Eiropas Padomes Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai ziņojumos norādītos pārkāpumus, kā arī Latvijas pieļauto Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas pārkāpumu dēļ, izveidoja jaunu izmeklēšanas iestādi – IDB;
- ❖ lai tostarp, novērstu VID reputācijas draudus, kā arī nekavējoties novērstu turpmāku negodprātīgu VID amatpersonu rīcību, veikta VID izmeklēšanas iestāžu reorganizācija, kuras rezultātā izveidota VID NMPP un VID IDP.

Revidenti uzskata – ja sabiedrības drošības un sabiedriskās kārtības nodrošināšanai ir nepieciešama vēl kāda speciāla izmeklēšanas iestāde vai ir nepieciešams pārskatīt kādas izmeklēšanas iestādes kompetenci, lēmumam ir jābūt pieņemtam savlaicīgi, pamatojoties uz sistēmisku izvērtējumu, kas veikts, balstoties uz profesionāliem un saturiski pamatotiem argumentiem, ar mērķi optimizēt funkciju un resursu sadali, tostarp lai novērstu iespējamās institucionālās piekritības strīdus un uzlabotu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu.

Kā jau norādīts iepriekš, Latvijā kopumā ir 11 izmeklēšanas iestādes, tai skaitā divi subjekti, kam likumdevējs ir piešķīris kompetenci izmeklēt noziedzīgus nodarījumus specifiskos gadījumos.

Atjaunojot vēsturiskās izmeklēšanas iestādes, šo iestāžu darbība tika noteikta speciālos normatīvajos aktos, kā arī **Latvijas Kriminālprocesa kodeksā**¹⁹. Tiesības veikt izziņu vai izmeklēšanas darbības bija noteiktas VP, tālbraucienos esošo jūras kuģu kapteiņiem, kā arī citām ar likumu pilnvarotām institūcijām Latvijas Kriminālprocesa kodeksā un speciālajos likumos noteiktās kompetences ietvaros:

- ❖ kopš 1993.gada – VID²⁰,
- ❖ kopš 1994.gada – Drošības policijai²¹, IeVP²², kā arī VRS²³.

Tāpat revīzijā konstatēts, ka jaunas izmeklēšanas iestādes arī tika veidotas, lai Latvija izpildītu nepieciešamās iestāšanās prasības starptautiskās organizācijās:

- ❖ lai pielīdzinātu Latvijas Republikas Nacionālo bruņoto spēku struktūru NATO standartiem, 30.07.1997. tika izveidota MP apakšvienība – MP Izziņas dienests (tagad – MP Izmeklēšanas dienests)²⁴;
- ❖ lai kļūtu par NATO un Eiropas Savienības pilntiesīgu locekli, 2002.gadā tika izveidots KNAB²⁵.

Revīzijā noskaidrots, ka Latvijas decentralizētais noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas modelis ir izveidojies vēsturiski, proti, līdz ar neatkarības atgūšanu un valsts pārvaldes veidošanu Latvijā tika izstrādāta normatīvo aktu bāze un atjaunotas iepriekš pastāvējušās izmeklēšanas iestādes, nodrošinot institucionālo pēctecību.

Tādējādi Latvijā jau vēsturiski ir bijis izvēlēts un funkcionēja decentralizēts noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas modelis, savukārt, pievienojoties starptautiskajām organizācijām un izpildot to prasības, līdz 2002.gadam izveidotas vēl divas izmeklēšanas iestādes – MP un KNAB.

Revīzijā ir iegūta informācija arī par citu Eiropas Savienības dalībvalstu izvēlēto noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas sistēmu. Veiktās izpētes rezultātā revidenti secina, ka lielākoties ES dalībvalstis²⁶ ir izvēlējušās decentralizēto izmeklēšanas iestāžu modeli. Noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas kompetence galvenokārt ir piešķirta tāda paša veida tiesībaizsardzības institūcijām kā Latvijā, piemēram, policijai, robežsardzei, ieslodzījuma vietu uzraudzības institūcijām, muitas institūcijām, institūcijām, kas atbild par korupciju vai valsts drošību un militārajai policijai.

Tomēr pastāv arī atšķirības. Piemēram, Igaunijā izmeklēšanas kompetence ir piešķirta arī konkurences pārkāpumus izmeklējošai institūcijai, Polijā – mežu un vides aizsardzības institūcijām, savukārt Čehijā – informācijas drošības dienestam. Ir vairākas dalībvalstis, kurās izmeklēšanas kompetence ir piešķirta prokuratūrai, piemēram, Austrijā, Čehijā, Lietuvā un Maltā.

Ņemot vērā iepriekš minēto, revidenti secina, ka Latvijas izvēlētais decentralizētais izmeklēšanas modelis nav unikāls un tāds pastāv arī vairākumā citu ES dalībvalstu. Katra valsts ir noteikusi savas prioritātes noziedzības apkarošanā un novēršanā, un atbilstoši noteiktajām prioritātēm ir izveidotas izmeklēšanas iestādes.

Analizējot, vai līdz 2005.gadam, kad stājās spēkā KPL, izmeklēšanas iestāžu skaitā vai tām piešķirtās kompetences apjomā ir notikušas būtiskas izmaiņas, konstatēts turpmāk minētais.

Līdz KPL spēkā stāšanās dienai Latvijā izmeklēšanas kompetence bija piešķirta deviņām izmeklēšanas iestādēm²⁷, savukārt 2005.gadā, stājoties spēkā KPL, tika pārņemts jau funkcionējošs modelis un specializēta kompetence tika piešķirta kopumā tām pašām izmeklēšanas iestādēm. Papildus izmeklēšanas tiesības piešķirtas tikai ārvalsts teritorijā esošo Latvijas Nacionālo bruņoto spēku vienību komandieriem²⁸. Tātad 01.10.2005., stājoties spēkā KPL, izmeklēšanas kompetence tika noteikta 10 izmeklēšanas iestādēm.

Tomēr arī pēc KPL spēkā stāšanās ir veiktas izmaiņas izmeklēšanas iestāžu skaitā (skatīt 4.attēlu).

2005.gads	2022.gads
•VP •Drošības policija •MP •Muitas iestādes •Finanšu policija •IeVP •KNAB •VRS •tālbraucienos esošu jūras kuģu kapteiņi •ārvalsts teritorijā esošu Latvijas Nacionālo bruņoto spēku vienību komandieri	•VP •VDD •MP •VID NMPP •VID IDP •IeVP •KNAB •VRS •tālbraucienos esošu jūras kuģu kapteiņi •ārvalsts teritorijā esošu Latvijas Nacionālo bruņoto spēku vienību komandieri •IDB

4.attēls. Izmeklēšanas iestādes 2005. un 2022.gadā.

2015.gadā izmeklēšanas iestāžu skaits ir papildināts ar iekšlietu ministra padotībā esošu izmeklēšanas iestādi – IDB, savukārt 2018.gadā VID izmeklēšanas struktūrvienību reorganizācijas rezultātā izveidotas divas izmeklēšanas iestādes – VID NMPP un VID IDP.

Revidentu ieskatā, fakts, ka izmeklēšanas modelis bez izmaiņām bija darbojies ilgstoši, varētu liecināt, ka tā darbība nodrošināja noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu apjomā, kāds bija nepieciešams. Hipotētiski pieņemot, ka sabiedrības drošībai un sabiedriskās kārtības nodrošināšanai būtu nepieciešama vēl kāda speciāla izmeklēšanas iestāde vai būtu nepieciešams pārskatīt kādas izmeklēšanas iestādes kompetenci, lēmums par to būtu jāpieņem savlaicīgi, balstoties uz profesionāliem un saturiski pamatotiem argumentiem, ar mērķi optimizēt funkciju un resursu sadali, tostarp lai novērstu iespējamās institucionālās piekrišanas strīdus.

Ievērojot minēto, revīzijā vērtēts, vai laikā no 2015.gada lēmumi par katras jaunās izmeklēšanas iestādes izveidi pamatoti ar iepriekš veiktu sistēmisku izvērtējumu, kurā norādīts uz iepriekš konstatētiem iespējamiem riskiem un to novēršanai paredzētiem pasākumiem.

Izvērtējot revīzijā iegūto informāciju, konstatēts, ka izmeklēšanas iestāžu – IDB, VID NMPP un VID IDP – izveide nav notikusi, pamatojoties uz iepriekš izstrādātu sistēmisku izvērtējumu, kurā noteikti riski un vērtēti apstākļi, kas apliecinātu, ka lēmumi pieņemti, lai nodrošinātu, ka jaunas izmeklēšanas iestādes darbības rezultātā sistēma darbojas efektīvāk. Revīzijā iegūtā informācija apliecina, ka izmeklēšanas iestāžu izveide ir notikusi *ad hoc*, tai skaitā, novēršot starptautisko institūciju konstatētus pārkāpumus. Revidenti savu secinājumu pamato ar turpmāk norādītajiem faktiem.

IDB izveide

Ministru kabinets 28.09.2010. uzdeva²⁹ Tieslietu ministrijai izveidot starpinstitūciju darba grupu un sagatavot priekšlikumus efektīva mehānisma nodrošināšanai to amatpersonu iespējamo noziedzīgo nodarījumu noskaidrošanai un saukšanai pie kriminālatbildības, kuras pašas veic izmeklēšanu, lai šo amatpersonu prettiesiskas rīcības rezultātā Latvijai saskaņā ar tiesas nolēmumiem nerastos negatīvas finansiālas sekas. Šāds uzdevums izrietēja no ECT tiesvedībā esošajām lietām pret Latviju, kas saistītas

ar vardarbību vai bezdarbību pret indivīdu no institūciju, tai skaitā VP un pašvaldības policijas, amatpersonu puses un tai sekojošo izmeklēšanu³⁰.

Priekšlikumu ieviešanas ietvaros, proti, lai nodrošinātu efektīvu mehānismu šādu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanai, tika nolemts reorganizēt VP Iekšējās drošības biroju. Priekšlikums par VP Iekšējā drošības biroja pārveidošanu par atsevišķu iekšlietu ministra pārraudzībā esošu institūciju tika pamatots ar starpinstitūciju darba grupas apzināto situāciju un problēmu konstatējumiem, proti:

- ❖ ECT spriedumā³¹ atzītie VP amatpersonu bezdarbības dēļ notikušie Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas³² pārkāpumi un ieilgusī izmeklēšana VP Iekšējā drošības birojā;³³
- ❖ VP Iekšējā drošības biroja tiešā padotība VP priekšniekam un atrašanās VP sastāvā starptautiskajām institūcijām radīja bažas par VP Iekšējā drošības biroja veikto izmeklēšanu neatkarību;³⁴
- ❖ Eiropas Padomes Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai ziņojumos³⁵ norādītais, ka IeVP amatpersonas, izmeklējot savas iestādes amatpersonu izdarītos noziedzīgos nodarījumus, kas saistīti ar vardarbību pret ieslodzītajiem, atrodas nopietnā interešu konfliktā, kā rezultātā Latvija tika aicināta nodrošināt to, ka šādus noziedzīgus nodarījumus izmeklē no ieslodzījuma vietu sistēmas neatkarīga izmeklēšanas iestāde.³⁶

Ministru kabinets 10.01.2012. atbalstīja³⁷ VP Iekšējā drošības biroja atdalīšanu no VP, nododot to iekšlietu ministra padotībā, un 01.11.2015. tika izveidots un sāka darboties IDB. KPL³⁸ tika noteikta IDB izmeklēšanas kompetence – Iekšlietu ministrijas padotībā esošo iestāžu, izņemot VDD, amatpersonu izdarītu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana, kā arī tādu ar vardarbību saistītu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana, kurus, pildot dienesta pienākumus, izdarījušas IeVP amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm, pašvaldības policijas darbinieki un ostas policijas darbinieki.

Revīzijā iegūtā informācija apliecina, ka **IDB izveide tika iniciēta, lai novērstu Eiropas Padomes Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai ziņojumos norādītos pārkāpumus, kā arī Latvijas pieļauto Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas pārkāpumu dēļ.**

Revidenti vērš uzmanību, ka, lai pieņemtu lēmumus un novērstu starptautisko institūciju konstatētos pārkāpumus, Latvijai kopumā vajadzēja astoņus gadus no dienas, kad starptautiskās institūcijas sākotnēji tos konstatēja³⁹, līdz dienai, kad sāka darboties IDB.

Būtiski atzīmēt, ka **VP Iekšējā drošības biroja reorganizācijas laikā iesaistītās institūcijas norādīja⁴⁰ uz iespējamām problēmām ne tikai VP Iekšējā drošības birojā, bet arī VDD, VID Finanšu policijā, IeVP un VRS. Taču izmaiņas veiktas tikai VP institucionālajā piekritībā.**

VID NMPP un VID IDP izveide

Līdz 01.01.2018. VID bija divas izmeklēšanas iestādes:

- ❖ Finanšu policija, kas izmeklēja noziedzīgus nodarījumus valsts ieņēmumu jomā un kuras struktūrā ietilpa arī VID Iekšējās drošības daļa, kura veica izmeklēšanu krimināllietās par noziedzīgiem nodarījumiem, kurus izdarījušas VID amatpersonas, pildot amata pienākumus;
- ❖ Muitas policija, kas izmeklēja noziedzīgus nodarījumus muitas lietu jomā.

2016.gadā VID Finanšu policijas reputāciju negatīvi ietekmēja sabiedrisko mediju atklātie fakti. Proti, publiski plaši izskanēja informācija par VID Finanšu policijas amatpersonu iespējamām neizskaidrojamām mantiskiem uzkrājumiem, dāvinājumiem un laimestiem. Pēc publiski pieejamās informācijas VID Finanšu policija pret tās amatpersonām uzsāka kriminālprocesus par iespējamām

amatpersonu amata izpildes laikā izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem, kā arī par izvairīšanos no nodokļu nomaksas, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un pievienotās vērtības nodokļa izkrāpšanu. Pēc iepriekš minētajiem notikumiem VID tika veikta gan izmeklēšanas iestāžu amatpersonu rotācija, gan abu izmeklēšanas iestāžu reorganizācija.

2016.gadā Finanšu ministrija, virzot normatīvo aktu grozījumus⁴¹ par VID izmeklēšanas iestāžu reorganizāciju, norādīja uz sabiedrisko mediju konstatētajiem faktiem par VID Finanšu policijas amatpersonu iespējamu negodprātīgu rīcību, neizskaidrojamiem mantiskiem uzkrājumiem un citiem faktiem, kas bija papildu faktors uzsāktajai reformai VID, lai kopumā nodrošinātu gan uz klientiem orientētu pakalpojumu sniegšanu nodokļu maksātājiem, gan aktīvāku kontroli un izmeklēšanas veikšanu attiecībā pret nodokļu nemaksātājiem, gan iespējamu atalgojuma paaugstināšanu VID amatpersonām⁴².

Reorganizācijas rezultātā no 01.01.2018. VID struktūrā darbību uzsāka divas jaunas izmeklēšanas iestādes – VID IDP, kas izmeklē noziedzīgus nodarījumus, kurus izdarījušas VID amatpersonas, pildot amata pienākumus, savukārt VID Finanšu policija un VID Muitas policija tika apvienotas vienā izmeklēšanas iestādē – VID NMPP. KPL⁴³ tika noteikta abu izmeklēšanas iestāžu kompetence, proti, VID NMPP kompetence izmeklēt noziedzīgus nodarījumus muitas un nodokļu jomā, savukārt VID IDP – izmeklēt noziedzīgus nodarījumus, ko amata pildīšanas laikā izdarījušas VID amatpersonas.

Revidentu ieskatā, revīzijā iegūtā informācija apliecina, ka VID izmeklēšanas iestāžu reorganizācija un tās rezultātā izdarītie KPL grozījumi ir veikti, lai tostarp novērstu VID reputācijas draudus, kā arī nekavējoties novērstu turpmāku negodprātīgu VID amatpersonu rīcību, nevis ka reorganizācija bija pamatota ar sistēmisku izvērtējumu, kurā norādīts uz iepriekš konstatētiem iespējamiem riskiem un to novēršanai paredzētiem pasākumiem. To vēl vairāk pastiprina fakts, ka darba grupa⁴⁴, kas strādāja pie VID izmeklēšanas iestāžu reorganizācijas, izteica priekšlikumu VID IDP iekļaut IDB sastāvā⁴⁵, jo VID IDP tiešas padotības VID ģenerāldirektoram gadījumā saglabātos korporatīva rakstura saites ar citām VID amatpersonām un līdz ar to pastāvētu objektīvas izmeklēšanas norises trūkums. Tomēr tālākai apstiprināšanai Finanšu ministrija virzīja no darba grupas izteiktajiem priekšlikumiem atšķirīgus KPL grozījumus⁴⁶, ar kuriem likumdevējs noteica VID IDP tiešu padotību VID ģenerāldirektoram.

2. Vai KPL ietvertā izmeklēšanas iestāžu institucionālā sistēma nodrošina efektīvu kriminālprocesu izmeklēšanu?

2.1. Vai KPL noteiktā institucionālā piekritība ir skaidri nodalīta un praksē izmeklēšanas iestādes veic izmeklēšanas darbības tikai par tām piekritīgiem noziedzīgiem nodarījumiem?

Kopumā KPL izmeklēšanas iestāžu institucionālā piekritība ir nodalīta un praksē izmeklēšanas iestādes to ievēro un veic tām piekritīgu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu.

Vienlaikus revīzijā tomēr ir konstatēts, ka KPL pieļauj institucionālās piekritības pārklāšanos izmeklēšanas iestāžu amatpersonu izdarītu noziedzīgu nodarījumu un koruptīvu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas jomā. Secināto skatīt Vai izmeklēšanas iestādes, izmeklējot savas iestādes amatpersonu izdarītos noziedzīgos nodarījumus, nodrošina neatkarīgu un objektīvu izmeklēšanas norisi? un Vai ir izvērtēta iespēja, ka koruptīvus noziedzīgus nodarījumus vai amatpersonu izdarītus noziedzīgus nodarījumus izmeklē atsevišķa izmeklēšanas iestāde, tādējādi novēršot noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas institucionālās piekritības pārklāšanos?.

Lai arī pirmšķietami konstatējami arī citi noziedzīgu nodarījumu institucionālās piekritības pārklāšanās gadījumi, revīzijā ir gūta pārliecība, ka tie ir pamatoti:

- ❖ kriminālprocesā tiek izmeklēts savstarpēji saistītu pretlikumīgo darbību kopums, kas ietver vairākus noziedzīgus nodarījumus;
- ❖ ģenerālprokurors, izmantojot KPL noteiktās tiesības, ir noteicis konkrētu noziedzīgo nodarījumu institucionālo piekritību izmeklēšanas iestādei, kurai tie citādi nebūtu piekritīgi.

Revīzijā arī secināts, ka saistībā ar noziedzīgu nodarījumu institucionālās piekritības noteikšanu problēmsituācijas nepastāv, ko revīzijā apliecinājušas gan izmeklēšanas iestādes, gan Ģenerālprokuratūra. Vienlaikus arī secināts, ka KPL nepārprotami nosaka kārtību, kādā risināt dažādas ar institucionālās piekritības noteikšanu saistītas situācijas.

Lai arī revīzijas apjomā nav iekļauta MP un ārvalsts teritorijā esošu Latvijas Nacionālo bruņoto spēku vienību komandieri, revidenti uzskata par pienākumu vērst uzmanību uz revīzijā konstatēto, ka atbilstoši NATO dalībvalstu praksei ārvalsts teritorijā esošu Latvijas Nacionālo spēku vienību dislokācijas vietās izdarītus noziedzīgus nodarījumus izmeklē nevis attiecīgo vienību komandieri, bet attiecīgās ārvalsts militārā policija, kas tālāk nodod izmeklēšanas materiālus Militārajai policijai. Līdz ar to revidenti uzskata, ka iesaistītajām

ministrijām ir jāvērtē, vai Latvijas Nacionālo bruņoto spēku vienību komandieriem piešķirtā izmeklēšanas kompetence nebūtu pārskatāma.

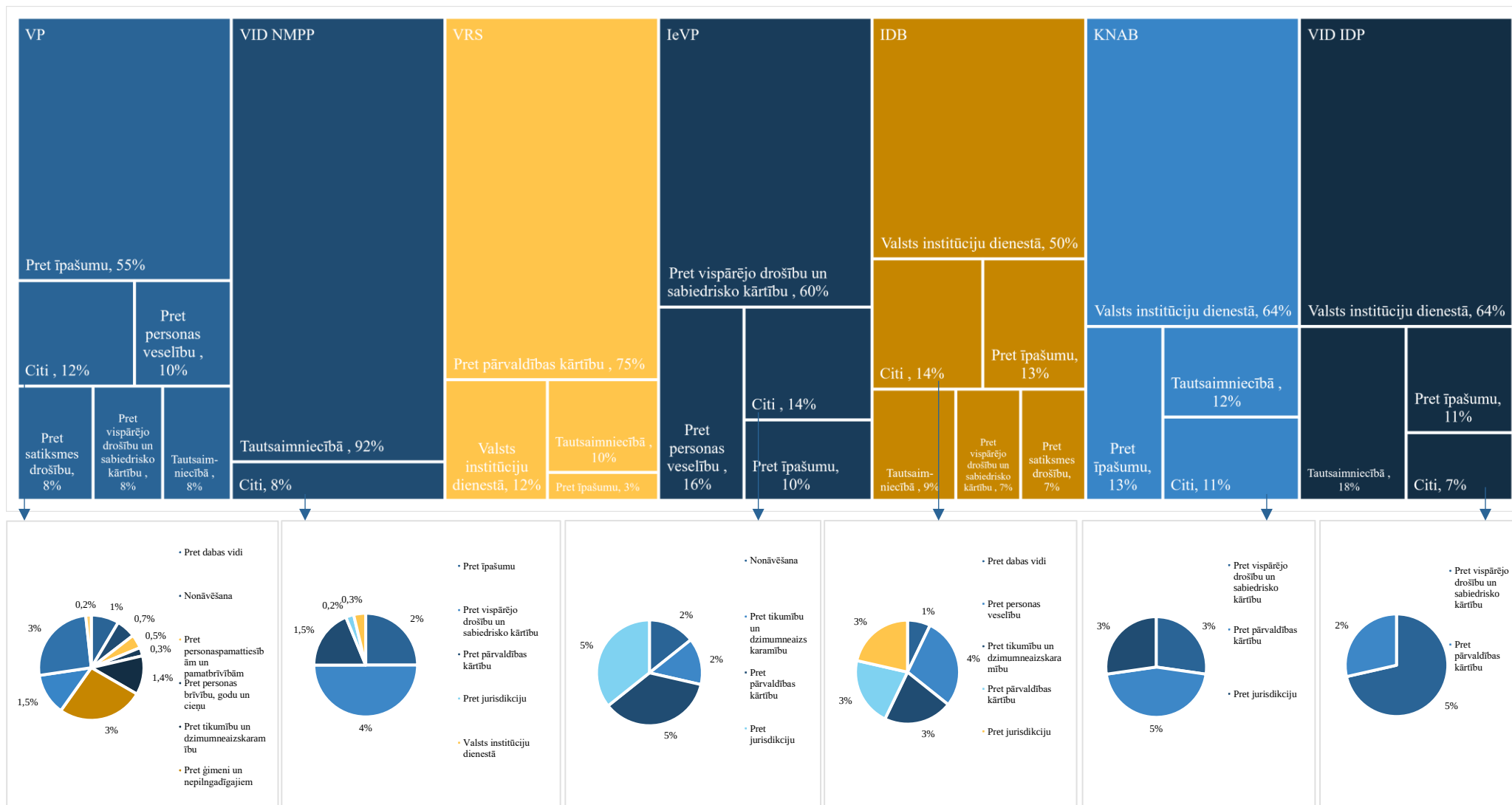
Izmeklēšanas iestāžu pienākums ir veikt izmeklēšanu atbilstoši KPL noteiktajai kārtībai un tikai KPL⁴⁷ noteiktās institucionālās piekritības ietvaros.

KPL⁴⁸ uzskaitītā izmeklēšanas iestāžu institucionālā piekritība ir veidota tādējādi, lai nodalītu, tieši kura izmeklēšanas iestāde veic kriminālprocesu par attiecīgo noziedzīgo nodarījumu (detalizēti skatīt: [Vai jaunas izmeklēšanas iestādes tiek veidotas, pamatojoties uz iepriekš veiktu sistēmisku izvērtējumu?](#)).

Lai noskaidrotu, vai KPL⁴⁹ izmeklēšanas iestādēm noteiktā institucionālā piekritība faktiski darbojas un praksē izmeklēšanas iestādes veic izmeklēšanas darbības tikai par tām piekritīgiem noziedzīgiem nodarījumiem, revīzijā ir veikta izmeklēšanas iestāžu iesniegto dokumentu un informācijas, kā arī KRASS datu analīze.

Revīzijas ziņojuma 5.attēlā apkopota KRASS datu analīzes rezultātā iegūtā informācija par izmeklēšanas iestāžu laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. uzsāktajos kriminālprocesos izmeklētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem dalījumā pa noziedzīgo nodarījumu grupām (jeb KL nodaļām).

VAI PASTĀV IESPĒJA SAMAZINĀT IZMEKLĒŠANAS IESTĀŽU SKAITU UN PĀRSKATĪT KOMPETENČU SADALĪJUMU STARP TĀM?

5.attēls. Laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. uzsāktajos kriminālprocesos izmeklētie noziedzīgie nodarījumi pa noziedzīgo nodarījumu grupām, %.

Apkopotā informācija atklāj, ka kopumā praksē pastāv izmeklēšanas iestāžu specializācija un noziedzīgie nodarījumi tiek izmeklēti atbilstoši KPL⁵⁰ katrai izmeklēšanas iestādei noteiktajai institucionālajai piekritībai. Tātad KPL uzskaitītā izmeklēšanas iestāžu institucionālā piekritība praksē ir nodalīta un izmeklēšanas iestādes to ievēro. Izmeklēšanas iestāžu institucionālās piekritības ietvaros laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. biežāk izmeklētie noziedzīgie nodarījumi apkopoti revīzijas ziņojuma 3.tabulā.

3.tabula. Izmeklēšanas iestāžu laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. biežāk izmeklētie noziedzīgie nodarījumi.

Izmeklēšanas iestāde	Noteiktās institucionālās piekritības ietvaros biežāk izmeklētie noziedzīgie nodarījumi
VP	Jebkurš noziedzīgs nodarījums (izņemot noziedzīgus nodarījumus, kuri tieši piekritīgi citām izmeklēšanas iestādēm), bet biežāk izmeklētie – zādzības, krāpšanas, piesavināšanās, svešas mantas tīša iznīcināšana un bojāšana
IDB	Visu veidu noziedzīgi nodarījumi, galvenokārt kukuļņemšana, dienesta pilnvaru pārsniegšana, ko izdarījušas Iekšlietu ministrijas padotībā esošo iestāžu amatpersonas, IeVP amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm, pašvaldības policijas darbinieki un ostas policijas darbinieki
VID NMPP	Valsts tautsaimniecības interesēm nodarītie zaudējumi jeb kontrabandas preču vai citu vērtību nelegāla pārvietošana, akcīzes preču nelikumīga aprīte, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana, izvairīšanās no nodokļu nomaksas
VID IDP	Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonu, pildot dienesta pienākumus, izdarīti noziedzīgi nodarījumi, galvenokārt kukuļņemšana, neizpauzamu ziņu izpaušana, dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana
VRS	Nelikumīga valsts robežas šķērsošana, personas nelikumīga pārvietošana pāri robežai, viltotu dokumentu izmantošana, kukuļdošanas gadījumi VRS amatpersonai, kā arī robežsargu kā amatpersonu izdarīti noziedzīgi nodarījumi, kas nav saistīti ar vardarbību (krāpšana, zādzība, kukuļņemšana, dienesta pilnvaru pārsniegšana)
KNAB	Kukuļdošana un kukuļņemšana, kā arī amatpersonu izdarīti noziedzīgi nodarījumi, pildot amata pienākumus, tai skaitā dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana
IeVP	Ieslodzījumu vietās ieslodzīto vai apcietināto izdarīti noziedzīgi nodarījumi – narkotisko un psihotropo vielu neatļauta izgatavošana, glabāšana un pārsūtīšana, miesas bojājumu tīša nodarīšana, kā arī svešas mantas tīša bojāšana un iznīcināšana

Vienlaikus ir arī konstatēts, ka institucionālā piekritība pārklājas attiecībā uz amatpersonu izdarītu noziedzīgu nodarījumu un koruptīvu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu (detalizēti skatīt: [Vai izmeklēšanas iestādes, izmeklējot savas iestādes amatpersonu izdarītos noziedzīgos nodarījumus, nodrošina objektīvu izmeklēšanas norisi?](#) un [Vai ir izvērtēta iespēja, ka koruptīvus noziedzīgus nodarījumus vai amatpersonu izdarītus noziedzīgus nodarījumus izmeklē atsevišķa izmeklēšanas iestāde, tādējādi novēršot noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas institucionālās piekritības pārklāšanos?](#)).

Tāpat konstatēts, ka izmeklēšanas iestādes kriminālprocesos veic noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu gan pēc vieniem un tiem pašiem KL pantiem, gan pēc KL pantiem, kas tieši neietilpst izmeklēšanas iestādei KPL⁵¹ noteiktajā institucionālajā piekritībā. Lai gūtu pārliecību, ka šādiem gadījumiem ir pamatots izskaidrojums, revīzijā tika veiktas pārbaudes un pieprasīti izmeklēšanas iestāžu skaidrojumi, konstatējot turpmāk minēto.

Revīzijā konstatēts, ka visas izmeklēšanas iestādes izmeklē tādus noziedzīgus nodarījumus kā, piemēram, zādzības⁵², krāpšanas⁵³, zādzības, krāpšanas vai piesavināšanās nelielā apmērā⁵⁴, kā arī dokumentu, zīmogu un spiedogu viltošana un viltotu dokumentu, zīmogu un spiedogu realizēšana un izmantošana⁵⁵.

Revīzijā, analizējot KRASS datus un izvērtējot izmeklēšanas iestāžu skaidrojumus un informāciju, noskaidrots – lai arī pirmšķietami konstatējama noziedzīgu nodarījumu institucionālās piekritības pārklāšanās, pārsvarā šādi gadījumi skaidrojumi ar to, ka kriminālprocesā tiek izmeklēti vairāki saistīti noziedzīgi nodarījumi un šāds KL pants ir attiecināms tikai uz vienu kriminālprocesā izmeklēto noziedzīgo nodarījumu.

KRASS datu analīze atklāj, ka laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. no uzsāktajiem kriminālprocesiem, piemēram:

- ❖ KNAB 36% kriminālprocesu kvalificēti pēc vairāk nekā viena KL panta;
- ❖ VID IDP 30% kriminālprocesu kvalificēti pēc vairāk nekā viena KL panta;
- ❖ IDB 25% kriminālprocesu kvalificēti pēc vairāk nekā viena KL panta.

Revidenti uzskata, ka institucionālās piekritības iedalījums KL pantu griezumā praksē būtu nelietderīgs. Faktiski kriminālprocess ir par savstarpēji saistītu pretlikumīgo darbību kopumu, kas var ietvert vairākus noziedzīgos nodarījumus. Nosakot izmeklēšanas iestāžu specializāciju pēc KL pantiem, tiktu panākts rezultāts, ka viens kriminālprocess “mākslīgi” tiek sadalīts vairākos, kas nozīmētu resursu nelietderīgu izmantošanu, ne tikai kriminālprocesus izmeklējot (piemēram, veicot liecinieku nopratināšanu divās izmeklēšanas iestādēs, divām izmeklēšanas iestādēm veicot kratīšanu vienā mājoklī), bet arī prokuroriem tos uzraugot. Tādēļ, revidentu ieskatā, **pastāvot šādām situācijām, tās faktiski nevar uzskatīt par izmeklēšanas iestāžu institucionālās piekritības pārklāšanos.**

Revīzijā arī ir konstatēti vairāki gadījumi, kad izmeklēšanas iestādes pirmšķietami izmeklē noziedzīgus nodarījumus, kas nav to institucionālā piekritībā. Taču, izvērtējot revīzijā iegūto informāciju, konstatēts, ka tie ir gadījumi, kad ģenerālprokurors, izmantojot KPL⁵⁶ noteiktās tiesības, ir sankcionējis konkrētu noziedzīgu nodarījumu institucionālo piekritību izmeklēšanas iestādei, kurai tie citādi nebūtu piekritīgi.

Jāatzīmē, ka attiecībā uz noziedzīgu nodarījumu institucionālās piekritības noteikšanu revīzijā izmeklēšanas iestādes ir apliecinājušas, ka praksē problēmsituācijas nepastāv. Arī Ģenerālprokuratūra ir norādījusi⁵⁷, ka kopumā izmeklēšanas iestāžu kompetence nerada neskaidrības par noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas institucionālo piekritību, turklāt KPL izmeklēšanas iestādēm ir noteikta katras iestādes specializācija jeb tās izmeklēšanas “joma”. Lai arī vairākas KL tiesību normas izmanto vairākas izmeklēšanas iestādes, to piemērošanas gadījumi var arī atšķirties, piemēram, pēc viena un tā paša KL panta kvalificētu noziedzīgu nodarījumu var izdarīt ieslodzītais ieslodzījuma vietā, privātpersona, šķērsojot valsts robežu, vai amatpersona, pildot amata pienākumus. Ģenerālprokuratūras ieskatā, fakts, ka vienas un tās pašas KL tiesību normas piemēro vairākas izmeklēšanas iestādes, kopumā uzlabo izmeklēšanu kvalitāti un paātrina kriminālprocesu izmeklēšanas veiksmīgu virzību. Turklāt izmeklēšanas iestādes tiek uzraudzītas no prokuratūras puses un saskaņā ar ģenerālprokurora pavēli ir noteikta teritoriālā un specializētā prokuratūru kompetence⁵⁸.

Viens no šādiem konstatētajiem gadījumiem ir saistīts ar VRS veiktajām izmeklēšanām par akcīzes preču nelikumīgu apriti, proti, KRASS dati liecina, ka laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. 10% no VRS veiktajiem kriminālprocesiem ir par kontrabandas preču vai citu vērtību nelegālu pārvietošanu un akcīzes preču nelikumīgu apriti, lai gan KPL⁵⁹ nav noteikta VRS kompetence šādu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanai.

Revīzijā VRS ir sniegusi skaidrojumu⁶⁰, ka saskaņā ar likumu⁶¹ viens no VRS uzdevumiem ir novērst preču pārvietošanu pāri valsts robežai ārpus robežšķērsošanas vietām. Minētā uzdevuma izpildei VRS

veic ne tikai robežkontroli un valsts robežas fizisko apsardzi, bet arī operatīvo darbību, jo VRS ir operatīvās darbības subjekts⁶². No minētajām tiesību normām izriet VRS pienākums ar operatīvās darbības metodēm apkarot preču nelikumīgu pārvietošanu pāri valsts robežai ārpus robežšķērsošanas vietām.

VRS pienākums veikt nelikumīgo darbību ar akcizētām precēm apkarošanu ir nostiprināts arī “Tiesību aizsardzības iestāžu Rīcības plānā 2020.–2022.gadam cīņā pret akcīzes preču nelikumīgu apriti Latvijā”⁶³. Rīcības plānā ir noteikts, ka VRS ir pienākums veikt operatīvo darbību un izmeklēšanu kriminālprocesā par akcizēto preču kontrabandu un neatļautām darbībām ar muitošanai pakļautām precēm, nepieciešamības gadījumā veidojot starpresoru vai starpvalstu izmeklēšanas grupas.

No KPL⁶⁴ noteiktās VRS izmeklēšanas kompetences izriet, ka VRS ir tiesības uzsākt un pilnībā izmeklēt tikai tādas kriminālprocesus par akcīzes preču nelikumīgu apriti, kuros noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, pildot dienesta pienākumus, ir iesaistīta VRS amatpersona vai kuros izmeklētais noziedzīgais nodarījums veido kopību ar citu VRS izmeklēšanai piekritīgu noziedzīgu nodarījumu. No minētā panta neizriet VRS izmeklēšanas kompetence veikt noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu, ja noziedzīgais nodarījums saistīts tikai ar akcīzes preču nelikumīgu apriti (tajā nav iesaistīta VRS amatpersona un tas nav saistīts ar VRS izmeklēšanai piekritīgu noziedzīgu nodarījumu).

Revīzijā noskaidrots, ka:

- ❖ līdz 2021.gada sākumam VRS vairumā ar akcīzes preču nelikumīgu apriti saistītajos kriminālprocesos, kuros bija identificētas noziedzīgajā nodarījumā iesaistītās personas, bet starp kurām nebija VRS amatpersonu un kuros noziedzīgais nodarījums nebija saistīts ar VRS izmeklēšanai piekritīgu noziedzīgu nodarījumu, izmeklēšanu veica, pamatojoties uz uzraugošā prokurora iepriekšēju mutisku saskaņojumu. Tikai atsevišķos gadījumos procesa virzītājs šādu kriminālprocesu ietvaros, pamatojoties uz KPL⁶⁵, vēršas pie ģenerālprokurora ar ierosinājumu lemt par šī kriminālprocesa atstāšanu VRS lietvedībā;
- ❖ kopš 2021.gada sākuma starp Ģenerālprokuratūru, VP, VID NMPP un VRS panākta vienošanās, ka par pareizāku atzīstama rīcība, ka procesa virzītājs šādos gadījumos (kriminālprocesā, kas uzsākts par akcīzes preču nelikumīgu apriti, ir identificētas noziedzīgu nodarījumu izdarījušās personas, bet VRS amatpersonas dalība šajās noziedzīgajās darbībās nav konstatēta un noziedzīgais nodarījums nav saistīts ar kādu VRS izmeklēšanai piekritīgu noziedzīgu nodarījumu), pamatojoties uz KPL⁶⁶, visos gadījumos vēršas pie ģenerālprokurora ar ierosinājumu lemt par šī kriminālprocesa atstāšanu VRS lietvedībā.

Revidentiem minēto revīzijā apstiprināja arī Ģenerālprokuratūra. Ģenerālprokuratūra uzskata⁶⁷, ka šādā gadījumā, ievērojot faktu, ka noziedzīgā nodarījuma izmeklēšanu ir uzsākusi VRS, ir lietderīgāk un kriminālprocesa izmeklēšana notiks efektīvāk, ja izmeklēšanu turpinās VRS. Šādos gadījumos VRS atbilstoši KPL noteiktajam vēršas pie ģenerālprokurora ar lūgumu noteikt kriminālprocesa institucionālo piekritību. Savukārt ģenerālprokurors, pieņemot attiecīgu lēmumu, nosaka turpmākās izmeklēšanas veikšanas institucionālo piekritību VRS.

Ģenerālprokuratūra norādīja⁶⁸, ka kriminālprocesa izmeklēšanas ātrums ir būtisks arī šādos gadījumos. Ja VRS uzsākts kriminālprocess tiktu pārsūtīts VID NMPP, tas paildzinātu kriminālprocesa virzību, jo VID NMPP būtu no jauna jāiepazīstas ar kriminālprocesa materiāliem, kas aizņemtu papildu laiku un kavētu ātru procesu virzību.

Revīzijā konstatēti arī citi gadījumi, kad ģenerālprokurors, izmantojot KPL⁶⁹ noteiktās tiesības, ir noteicis konkrētu noziedzīgu nodarījumu institucionālo piekritību vai mutiski saskaņojis konkrētu kriminālprocesu izmeklēšanu, vai kad jau ilgstoši pastāv vienošanās ar Ģenerālprokuratūru, ka konkrētu jomu noziedzīgus nodarījumus izmeklē kāda no izmeklēšanas iestādēm, piemēram:

- ❖ VID NMPP, pamatojoties uz mutisku vienošanos ar ģenerālprokuru, 2021.gadā uzsāka un izmeklēja kriminālprocesus, kas kvalificēti pēc KL XXIV nodaļas “Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā”. Kriminālprocesi uzsākti par gadījumiem, kad kukuļdošanā muitas amatpersonām iesaistīti autovadītāji. Kā revīzijā skaidroja⁷⁰ VID NMPP, tā veica šo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu, lai uz to brīdi mazinātu VID IDP izmeklētāju noslodzi;
- ❖ VRS, pamatojoties uz Ģenerālprokuratūras deleģējumu, jau kopš 2007.gada izmeklē kukuļdošanas gadījumus⁷¹, kas saistīti ar valsts robežas nelikumīgu šķērsošanu, personas nelikumīgu pārvietošanu pāri valsts robežai vai nelikumīgu uzturēšanos valstī.

Tomēr revīzijā iegūtā informācija apliecina, ka institucionālās piekritības maiņa, kuru sankcionē ģenerālprokurors, nav bieža un tai ir gadījuma raksturs. Atbilstoši Ģenerālprokuratūras informācijas sistēmas datiem laikā no 01.01.2018. līdz 31.12.2020. ir pieņemti 20 lēmumi par institucionālās piekritības noteikšanu. Turklāt Ģenerālprokuratūras pārstāvji norādīja, ka atbilstoši KPL ģenerālprokurora lēmums par institucionālās piekritības noteikšanu nav pārsūdzams, līdz ar to KPL paredzētā kārtība novērš arī turpmākus izmeklēšanas iestāžu strīdus par noziedzīga nodarījuma izmeklēšanas piekritību.⁷²

Revidenti pievienojas Ģenerālprokuratūras paustajam viedoklim un uzskata, ka **KPL⁷³ paredz mehānismus, kā risināt dažādas ar institucionālās piekritības noteikšanu saistītas situācijas.**

Lai arī revīzijas apjomā nav iekļauta MP un ārvalsts teritorijā esošu Latvijas Nacionālo bruņoto spēku vienību komandieri, revidenti uzskata par pienākumu norādīt arī uz revīzijā konstatēto, ka gadījumos, kuros saskaņā ar KPL⁷⁴ noteikto institucionālo piekritību noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana jāveic ārvalsts teritorijā esošu Latvijas Nacionālo bruņoto spēku vienību komandieriem, praksē tas notiek citādi.

Raksturojot praksi, kādā tiek veikta izmeklēšana, MP norādīja⁷⁵, ka, piemēram, gadījumā, kad Latvijā bojā gāja citas valsts bruņoto spēku karavīrs, MP veica sākotnējās neatliekamās izmeklēšanas darbības un atbilstoši noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem informāciju tālāk nodeva attiecīgās valsts bruņotajiem spēkiem. Proti, arī gadījumā, ja ārvalsts teritorijā esošā Latvijas Nacionālo bruņoto spēku vienībā militārā dienesta karavīrs izdarītu noziedzīgu nodarījumu, sākotnējās darbības veiktu attiecīgās valsts militārā policija, bet tālākas izmeklēšanas veikšanai informācija tiktu nodota MP, kuras pārstāvji ierastos attiecīgās ārvalsts teritorijā Latvijas Nacionālo bruņoto spēku vienības dislokācijas vietā, vai arī turpmākai izmeklēšanai tiktu saņemts izmeklēšanas materiāls.

Būtiski, ka ārvalsts teritorijā esošas Latvijas Nacionālo bruņoto spēku vienības komandierim noteiktās nepieciešamās izglītības prasības neietver augstāko izglītību tiesību zinātnēs, kas būtu nepieciešams priekšnosacījums, lai komandieris spētu veikt izmeklēšanu.

Tādēļ revidenti uzskata, ka **atbildīgajām institūcijām ir jāvērtē, vai ārvalsts teritorijā esošu Latvijas Nacionālo bruņoto spēku vienību komandieriem piešķirtā izmeklēšanas kompetence nebūtu pārskatāma, jo sevišķi tādēļ, ka NATO dalībvalstu praksē tā tiek īstenota citādi, nekā to paredz KPL.**

2.2. Vai izmeklēšanas iestādes, izmeklējot savas iestādes amatpersonu izdarītos noziedzīgos nodarījumus, nodrošina objektīvu izmeklēšanas norisi?

No KPL⁷⁶ noteiktās izmeklēšanas iestāžu institucionālās piekritības tieši izriet, ka piecas izmeklēšanas iestādes – IDB, VRS, IeVP, VID IDP un KNAB – ir tiesīgas izmeklēt savu iestāžu amatpersonu izdarītus noziedzīgus nodarījumus. Turklāt Iekšlietu ministrijas resorā

tiek pieļauta divu tās izmeklēšanas iestāžu – VRS un IDB – institucionālās piekritības dublēšanās. Proti, gan VRS, gan IDB var izmeklēt robežsargu kā amatpersonu izdarītus noziedzīgus nodarījumus, ja tie nav saistīti ar vardarbību.

ECT savās atziņās ir paudusi, ka, lai izmeklēšanas norise būtu uzskatāma par objektīvu, izmeklētājam ir jābūt neatkarīgam no personām, kuru izdarītie noziedzīgie nodarījumi tiek izmeklēti. Neatkarības trūkums ietver ne tikai hierarhisko vai institucionālo saikni, bet arī praktisku neatkarību. Proti, ja izmeklēšanu īsteno tiešie kolēģi vai vienas izmeklēšanas iestādes pārstāvji un starp amatpersonām pastāv neformālas saites un kontakti, kas izmeklēšanas laikā netiek apzināti, tas var būt pamats apšaubīt objektīvu izmeklēšanas norisi. Eiropas Policijas ētikas kodeksā ir norādīts, ka pastāv interešu konflikts gadījumā, ja praksē “policija izmeklē policiju”.

ECT atziņas bija pamats Latvijas lielākās izmeklēšanas iestādes – VP – reorganizācijai. Kopš 2015.gada lielākā izmeklēšanas iestāde – VP – neizmeklē savu amatpersonu izdarītos noziedzīgos nodarījumus. Reorganizācijas rezultātā šādus noziedzīgos nodarījumus izmeklē IDB.

Revīzijā iegūtie dati liecina, ka no kopējā kriminālprocesu skaita, kas uzsākti laikā no 01.01.2018. līdz 31.12.2020. un kuros tiek izmeklēti izmeklēšanas iestāžu amatpersonu izdarītie noziedzīgie nodarījumi, lielāko daļu jeb 62% veido kriminālprocesi, kuros tiek izmeklēti VP un VRS amatpersonu izdarītie noziedzīgie nodarījumi un kurus veic IDB. Savukārt pārējos 38% veido kriminālprocesi, kuros trīs izmeklēšanas iestādes – VRS, VID IDP un IeVP – izmeklē savu iestāžu amatpersonu izdarītos noziedzīgos nodarījumus. Visbeidzot, KNAB un IDB revidējamā periodā nav uzsācis nevienu kriminālprocesu, kurā izmeklētu savu amatpersonu izdarītos noziedzīgos nodarījumus.

Revidenti arī uzsver, ka jau revīzijā IeVP un Tieslietu ministrija ir piekritusi, ka IeVP kompetence varētu tikt pārskatīta, apsverot iespēju nodot citai izmeklēšanas iestādei tādu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu, kuras izdarījušas IeVP amatpersonas ieslodzījuma vietā. Savukārt jautājums par savas iestādes amatpersonu izdarītu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu VRS un VID IDP aizvien ir aktuāls. Lai gan tas jau sen bija apzinātas, tomēr atbilstoši lēmumi pieņemti netika:

- ❖ 2018.gadā, izveidojot jaunu izmeklēšanas iestādi – VID IDP – un nosakot tās padotību VID ģenerāldirektoram, netika ņemts vērā darba grupas sagatavotais priekšlikums par VID IDP iekļaušanu IDB sastāvā, kā rezultātā būtu novērsts potenciālais interešu konflikts VID IDP veiktajās izmeklēšanās;
- ❖ Iekšlietu ministrijas virzītais likumprojekts, kas novērstu potenciālo interešu konfliktu VRS veiktajās izmeklēšanās, tika atsaukts jau pēc likumprojekta izsludināšanas Valsts sekretāru sanāksmē un visu institūciju saskaņojumu saņemšanas.

KPL ir nostiprināts objektīvas izmeklēšanas norises princips, un, pastāvot iespējamam interešu konfliktam, izmeklētājam ir jāatstatās no kriminālprocesa veikšanas, savukārt citiem kriminālprocesa dalībniekiem ir tiesības pieteikt noraidījumu. Tomēr revīzijas laikā iegūtā informācija liecina, ka šādi ir vien daži gadījumi, un pie aptuveni 126 tūkst. kriminālprocesu, kas uzsākti laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021., ir maz ticams, ka interešu konflikts konstatējams vien 0,004% no tiem. Turklāt izmeklēšanas iestādēs, kas izmeklē savu amatpersonu izdarītos noziedzīgos nodarījumus, atstatīšanās gadījumi nav konstatēti vispār.

Revidenti uzskata, ka draudzīgas, personiskas vai korporatīvas saites, ja izmeklētājs tās nevēlas atklāt, konstatēt ir apgrūtināši un, visticamāk, arī neiespējami. Tādēļ interešu konflikts izmeklēšanas iestādēs pastāvēs tik ilgi, kamēr vienas izmeklēšanas iestādes ietvaros amatpersonas izmeklē citu šīs iestādes amatpersonu izdarītos noziedzīgos nodarījumus.

Revidentu ieskatā, lai izvairītos no iespējamiem interešu konfliktiem vai pat aizdomām par tiem, šāda prakse nav pieļaujama nevienā no izmeklēšanas iestādēm, tāpēc šajā kontekstā KPL noteikto noziedzīgu nodarījumu institucionālo piekritību ir pamats pārvērtēt.

Lai izmeklēšanas norise būtu uzskatāma par objektīvu, izmeklētājam ir jābūt neatkarīgam no personas, kuras izdarītais noziedzīgais nodarījums tiek izmeklēts. Neatkarības trūkums ietver ne tikai hierarhisko vai institucionālo saikni, bet arī praktisku neatkarību. Objektīva izmeklēšanas norise ir viens no būtiskākajiem elementiem, ko vērtē ECT, izskatot sūdzības par izmeklēšanas iestāžu amatpersonu izdarītiem pārkāpumiem.⁷⁷

Proti, ja izmeklēšanu īsteno izmeklējamās personas tiešie kolēģi vai vienas izmeklēšanas iestādes pārstāvji un starp viņiem pastāv neformālas saites un kontakti, tas var būt pamats apšaubīt objektīvu izmeklēšanas norisi. Arī ECT 21.12.2010. spriedumā⁷⁸ "Jasinskis pret Latviju" uzsvērts, ka valstij ir jānodrošina izmeklēšanas neatkarība no izmeklējamajos notikumos iesaistītajām personām. Izmeklētājs nevar piedalīties izmeklēšanā, ja viņš ir personiski tieši vai netieši ieinteresēts kriminālprocesa iznākumā vai ja ir citi apstākļi, kas rada šaubas par viņa objektivitāti.

KPL satur īpašus noteikumus⁷⁹, kas nosaka potenciālā interešu konflikta apstākļus, kā arī kārtību, kāda ir jāievēro kriminālprocesā iesaistītajām amatpersonām. Proti, izmeklētājiem jāatstata sevi no kriminālprocesa veikšanas, ja viņi ir personiski ieinteresēti rezultātā vai pastāv apstākļi, kas kriminālprocesā iesaistītajām personām pamatoti dod iemeslu uzskatīt, ka attiecīga ieinteresētība varētu pastāvēt.

Potenciālais interešu konflikts veidojas situācijā, kad pastāv reāla interešu konflikta palielināta varbūtība⁸⁰. Potenciāls interešu konflikts pārtop reālā interešu konfliktā, līdzko izmeklēšanā iesaistītais izmeklētājs sāk izmeklēt tādas personas izdarītu noziedzīgu nodarījumu, ar kuru viņam ir draudzīgas vai radniecīgas attiecības.

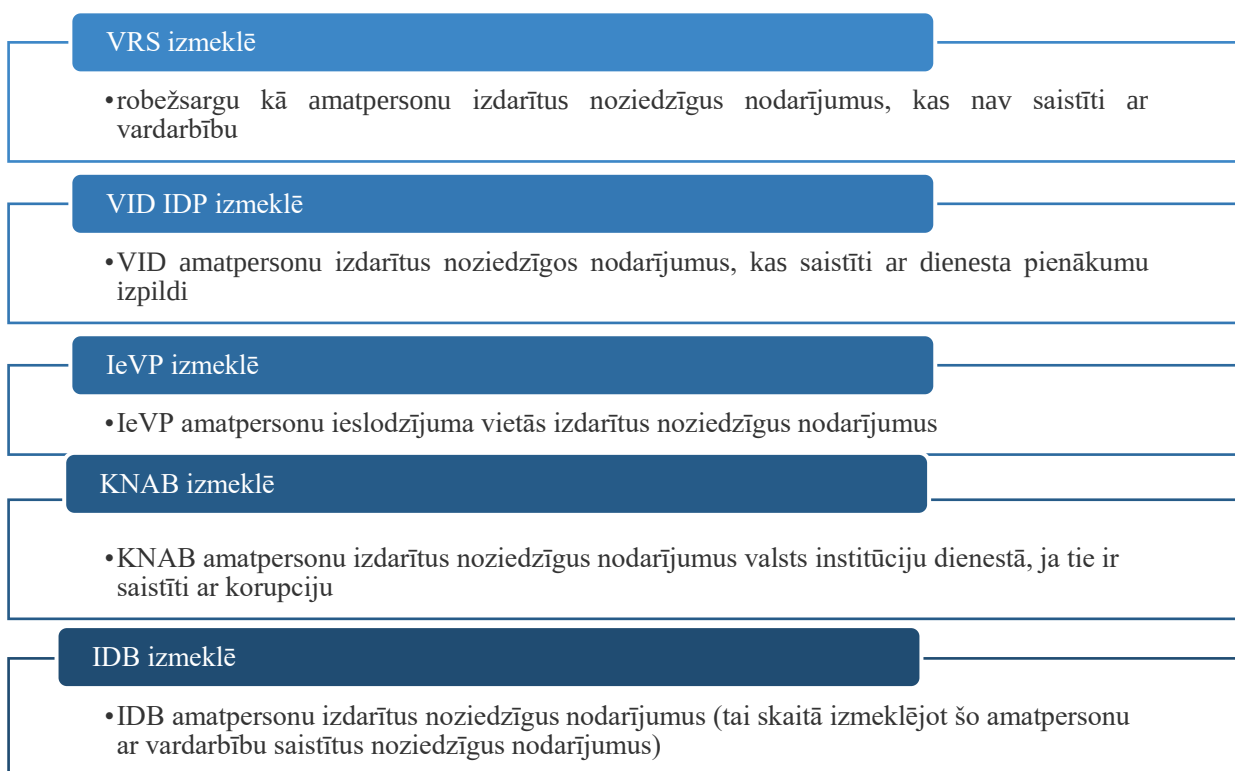
Revidentu ieskatā, interešu konflikta pamatā ir situācijas, kad neformālas attiecības, kontakti vai kopējas intereses apgrūtinā izmeklētāja amata pienākumu veikšanu, kā arī rezultējas ar šo pienākumu neatbilstošu izpildi. Interešu konfliktu var izraisīt, piemēram, izmeklētāja privāta iesaistīšanās pilsoniskās, sociālās un citās aktivitātēs, sporta komandās, skolas vecāku padomēs, koros vai deju kolektīvos kopā ar attiecīgo personu. Interešu konflikts pastāv arī ikdienišķākos izmeklētāju privātās dzīves aspektos, piemēram, attiecībās ar draugiem, kaimiņiem, kā arī radniekiem.

Revīzijā ir iegūta informācija, ka potenciāls interešu konflikts izmeklēšanas iestāžu amatpersonu izdarīto noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanā ir aktuāls problēmjautājums jau ilgstoši. Laikā no 2011.gada ir gan pieņemti lēmumi, kuru rezultātā ir novērsts interešu konflikts VP amatpersonu izdarīto noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanā (kā jau iepriekš minēts, no 2015.gada VP amatpersonu noziedzīgus nodarījumus izmeklē IDB), gan ir bijuši neveiksmīgi mēģinājumi novērst potenciālo interešu konfliktu citu izmeklēšanas iestāžu veiktajās izmeklēšanās.

Revidenti akcentē, ka VP Iekšējā drošības biroja reorganizācija un IDB izveide tika veikta arī tādēļ, lai novērstu starp VP amatpersonām bieži pastāvošās neformālās saites un kontaktus, kas dod pamatu apšaubīt objektīvu izmeklēšanas norisi un kuru esamība izmeklēšanā netiek pārbaudīta⁸¹. **Tātad VP Iekšējā drošības biroja reorganizācija tika iniciēta arī tādēļ, lai nodrošinātu VP Iekšējā drošības biroja padotības maiņu un tā rezultātā novērstu interešu konfliktu VP Iekšējā drošības biroja veiktajās izmeklēšanās.**

Kā jau iepriekš norādīts, VP Iekšējā drošības biroja reorganizācijas laikā iesaistītās institūcijas norādīja⁸² uz potenciālo interešu konfliktu ne tikai VP Iekšējā drošības birojā, bet arī Valsts drošības dienestā, VID Finanšu policijā, IeVP un VRS. Taču nekādi pasākumi potenciālā interešu konflikta novēršanai citu izmeklēšanas iestāžu veiktajās izmeklēšanās netika veikti.

Joprojām KPL⁸³ paredz, ka piecas izmeklēšanas iestādes ir tiesīgas veikt izmeklēšanu par savu amatpersonu amata izpildes laikā izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem (skatīt 6.attēlu).

6.attēls. Izmeklēšanas iestādes, kuras ir tiesīgas veikt izmeklēšanu par savu iestāžu amatpersonu izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem.

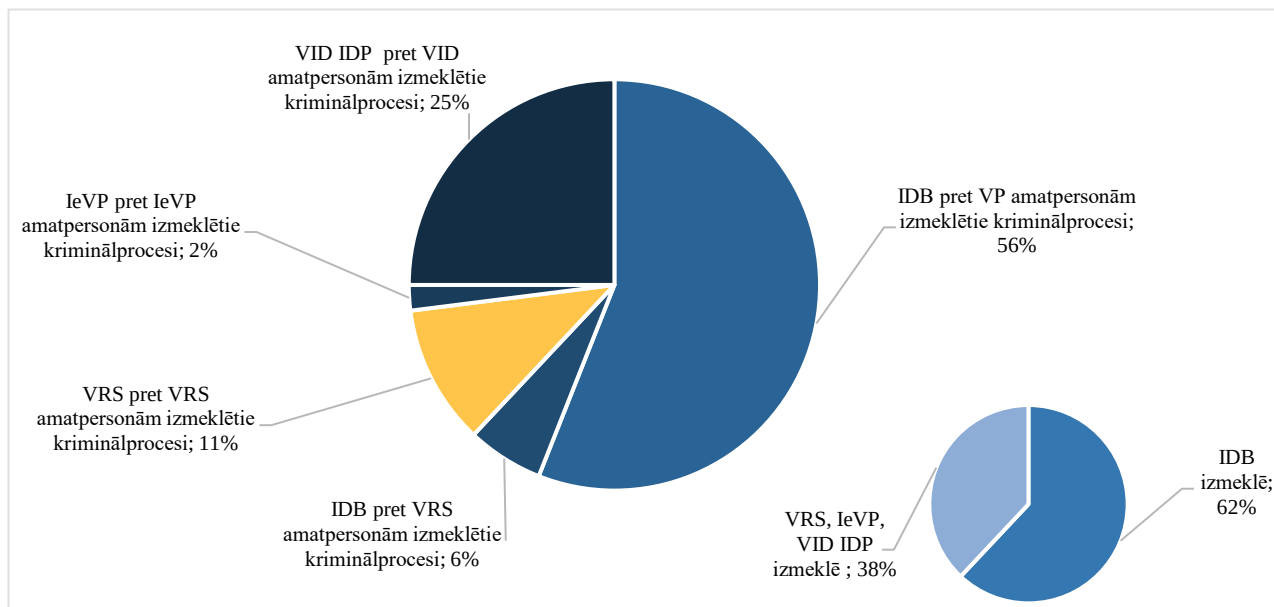
KPL⁸⁴ izmeklēšanas iestādēm nosaka atšķirīgu piekritības apjomu izmeklēt savu amatpersonu izdarītos noziedzīgus nodarījumus:

- ❖ VRS, VID IDP, kā arī IeVP ir speciāli izveidotas struktūrvienības, kuras var veikt izmeklēšanu par visas iestādes, tai skaitā arī izmeklēšanas struktūrvienības, amatpersonu izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem;
- ❖ KNAB var izmeklēt savu amatpersonu izdarītos noziedzīgos nodarījumus, ja tie saistīti ar korupciju;
- ❖ IDB var izmeklēt jebkuru savu amatpersonu izdarīto noziedzīgo nodarījumu, tai skaitā noziedzīgos nodarījumus, kas saistīti ar vardarbību.

Revīzijas laikā KRASS dati un izmeklēšanas iestāžu sniegtā informācija par savu amatpersonu izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem liecina, ka laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. kopumā VRS, VID IDP un IeVP par savu iestāžu amatpersonu amata izpildes laikā izdarītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem uzsākušas 114 kriminālprocesus, attiecīgi VID IDP – 75, VRS – 33 un IeVP – sešus kriminālprocesus. Savukārt KNAB un IDB apliecinājuši, ka laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. nav uzsākts neviena kriminālprocess pret savām amatpersonām.

Revīzijā konstatēts, ka starp izmeklēšanas iestādēm ir būtiski atšķirīgs izmeklēto kriminālprocesu skaits. Tādēļ revīzijā izvērtēta katra izmeklēšanas iestāde, lai gūtu pārliecību, vai ir iespējams un nepieciešams pārskatīt izmeklēšanas iestādēm KPL⁸⁵ noteikto noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas institucionālo piekritību, lai nodrošinātu, ka šādi noziedzīgie nodarījumi tiek izmeklēti objektīvi.

Revidenti vērs uzmanību, ka jau šobrīd IDB savas institucionālās piekritības ietvaros⁸⁶ izmeklē lielāko daļu jeb 62% no 302 kriminālprocesiem, kas ierosināti laikā no 01.01.2018. līdz 31.12.2020. saistībā ar izmeklēšanas iestāžu amatpersonu izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem. Proti, jau šobrīd lielāko daļu izmeklēšanas iestāžu amatpersonu izdarītos noziedzīgos nodarījumus izmeklē viena izmeklēšanas iestāde. Turklāt laikā no 01.01.2018. līdz 31.12.2020. 17% no kopējā tādu kriminālprocesu skaita, kuros tiek izmeklēti VRS amatpersonu izdarīti noziedzīgi nodarījumi, 6% izmeklē IDB, savukārt 11% – pati VRS (skatīt 7.attēlu).

7.attēls. No 01.01.2018. līdz 31.12.2020. uzsāktie kriminālprocesu, kuros tiek izmeklēti izmeklēšanas iestāžu amatpersonu izdarītie noziedzīgie nodarījumi.

Revidenti uzsver, ka trīs izmeklēšanas iestāžu (VRS, VID IDP un IeVP), kas kopumā izmeklē 38% no kopējā tādu kriminālprocesu skaita, kuros tiek izmeklēti amatpersonu izdarītie noziedzīgie nodarījumi, veiktajās izmeklēšanās pastāv potenciāls interešu konflikts, jo izmeklēšanu var īstenot

izmeklējamās personas tiešie kolēģi vai vienas izmeklēšanas iestādes pārstāvji. Papildus jāatzīmē, ja arī KNAB un IDB veiktu izmeklēšanas par savu kolēģu izdarītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, arī šajos gadījumos pastāvētu potenciāls interešu konflikts. Turklāt potenciālā interešu konflikta situācijas valstij ir zināmas un uz tām norādījušas gan starptautiskas institūcijas, gan ECT, tomēr tas nav spējis ietekmēt, ka tiek pieņemti lēmumi, kas nodrošinātu objektīvu izmeklēšanas iestāžu amatpersonu amata pienākumu izpildes laikā izdarītu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu. Tāpēc revidenti kritiski vērtē lēmumu pieņemšanas procesu, kas saistīts ar potenciālā interešu konflikta novēršanu, un uzskata, ka šāda rīcība neveicina sabiedrības uzticību valsts pārvaldei. Revidentu secinājumus apliecina turpmāk minētais.

VID IDP veiktā izmeklēšana par iestādes amatpersonu noziedzīgiem nodarījumiem

VID IDP kompetence izmeklēt VID amatpersonu amata pildīšanas laikā izdarītos noziedzīgos nodarījumus tika piešķirta 01.01.2018. VID Finanšu policijas reorganizācijas rezultātā.

Būtiski norādīt, ka 2011.gadā informatīvajā ziņojumā⁸⁷ jau tika norādīts, ka attiecībā uz VID Finanšu policiju, kura izmeklēja faktiski šīs pašas izmeklēšanas iestādes amatpersonu izdarītos noziedzīgos nodarījumus, ir konstatējams potenciāls interešu konflikts. Tomēr, kā jau norādīts iepriekš, nekādas darbības veiktas netika.

Savukārt jau 2016.gadā Finanšu ministrija virzīja normatīvo aktu grozījumus⁸⁸ par VID izmeklēšanas iestāžu reorganizāciju, jo sabiedriskie mediji konstatēja faktus par VID Finanšu policijas amatpersonu iespējamu negodprātīgu rīcību, neizskaidrojamiem mantiskiem uzkrājumiem u.c.⁸⁹

Revidenti uzsver, ka pirms tiesiskā regulējuma grozījumu izdarīšanas, lai izvērtētu VID IDP kā jaunas izmeklēšanas iestādes izveides lietderību un tās padotību, atdalot to no VID Finanšu policijas, tika izveidota darba grupa⁹⁰, kura izvirzīja priekšlikumu par VID IDP iekļaušanu IDB sastāvā⁹¹. Tas nozīmētu izmeklēšanas funkcijas nodošanu IDB. Tomēr tālākai apstiprināšanai Finanšu ministrija virzīja no darba grupas izteiktajiem priekšlikumiem atšķirīgus KPL grozījumus⁹², ar kuriem likumdevējs noteica VID IDP tiešu padotību VID ģenerāldirektoram.

Revīzijā Finanšu ministrija, skaidroja iemeslus, kādēļ izvēlējās virzīt citu, nevis darba grupas piedāvāto risinājumu, kas novērstu potenciālo interešu konfliktu.⁹³

Izvērstis Finanšu ministrijas lēmuma pamatojums nav saglabājies (dokumentēts), taču arī darba grupā viena no bažām esot bijusi par to, ka korupcijas risku VID risināšanai atvēlētie resursi, iekļaujot tos IDB sastāvā, praksē varētu tikt novirzīti iekšlietu resora problēmu risināšanai.

Korporatīvās saites nelielās valstīs, kāda ir arī Latvija, var pastāvēt tiesībaizsardzības institūcijās kopumā, jo ir ierobežots augstskolu skaits, kurās tiek apgūtas nepieciešamās zināšanas, ierobežots amatpersonu skaits izmeklēšanas iestādēs, prokuratūrās, tiesās, kā arī liela kopīgu ārpus darba interešu varbūtība. Tāpat kā valsts pārvaldē kopumā, iespējamā korporatīvo saišu problemātika tiek risināta, ieviešot dzīvē interešu konflikta novēršanas labāko praksi un nodrošinot prokuratūras uzraudzību izmeklēšanas un operatīvajam darbam.

Objektīvi pastāv ļoti ierobežots amatpersonu loks – VID ģenerāldirektors un vietnieki un VID NMPP direktors un vietnieki, attiecībā pret kuriem izmeklēšana nav iespējama vai varētu būt neobjektīva, tādēļ šajos gadījumos tiktu iesaistīts KNAB un prokuratūra.

Saskaņā ar likumu “Par Valsts ieņēmumu dienestu”⁹⁴ VID IDP ir VID struktūrvienība, kas tieši padota VID ģenerāldirektoram. Līdz ar to VID IDP nav patstāvīga iestāde Valsts pārvaldes iekārtas likuma⁹⁵ izpratnē. Pie tam revidentu ieskatā, potenciālais interešu konflikts un no tā izrietošā neobjektīvas izmeklēšanas iespējamība ir attiecināma ne tikai uz VID vadību, bet gan uz visām izmeklēšanām, ko VID IDP veic attiecībā uz jebkurām VID amatpersonām.

Turklāt ne KPL, ne kāds cits normatīvais akts nemaz nenosaka, ka gadījumos, kad noziedzīgu nodarījumu izdarījusi augsta VID amatpersona, attiecībā pret kuru izmeklēšana nav iespējama vai varētu būt neobjektīva, šāds noziedzīgs nodarījums būtu piekritīgs KNAB. Tieši pretēji, KPL⁹⁶ pieļauj, ka šādu izmeklēšanu var veikt VID IDP.

Revidenti arī uzsver, ka, skatot Ministru kabineta sēdē atbalstīto likumprojektu Saeimas atbildīgajās komisijās, tika norādīts, ka papildu diskusija ir nepieciešama par VID IDP statusu un formu.⁹⁷

Revīzijas ziņojuma projekta saskaņošanas laikā VID pauda⁹⁸ viedokli:

lai gan VID IDP ir VID struktūrvienība, saskaņā ar KPL likumdevējs ir nodalījis VID IDP kā atsevišķu izmeklēšanas iestādi un tādējādi VID ģenerāldirektoram nav ietekmes uz kriminālprocesu izmeklēšanu. VID kā iestāde kopumā nav izmeklēšanas iestāde, proti, tā sastāvā ietilpst divas viena no otras neatkarīgas izmeklēšanas iestādes. Tādējādi tieši VID IDP gadījumā nav korekti apgalvot par potenciālā interešu konflikta esību izmeklējamajos kriminālprocesos. Valsts kontrole nav ņēmusi vērā šīs tiesiski nostiprinātās atšķirības starp iekšējām izmeklēšanām izmeklēšanas iestāžu ietvaros un tādām izmeklēšanām resora ietvaros, kuras veic savos lēmumos neatkarīga izmeklēšanas iestāde.

Lai nodrošinātu neatkarīgu koruptīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu VID IDP, ir nodrošināta prokuratūras uzraudzība. Vienlaikus, atbilstoši ECT spriedumiem, lai objektivitātes kritērijs būtu uzskatāms par izpildītu, iestādei, kas īsteno izmeklēšanu, nav jābūt pilnībā neatkarīgai, bet gan jānodrošina pietiekama neatkarība no tās personas vai iestādes, kuras darbība ir pakļauta izmeklēšanai (amatpersonu iecelšanas kārtība un hierarhiskā pakļautība, iespēja sniegt saistošus norādījumus u.c.), kas tiek vērtēta katrā lietā individuāli.

VID IDP ir ekskluzīvas iespējas izmantot plašākā informācijas turētāja – sava resora, proti, VID – resursus informācijas sistēmu jomā un katrā lietā pirms izmeklēšanas uzsākšanas analītiski vērtēt, kādas ir saites potenciālajām izmeklēšanā iesaistītajām personām – radu, dzīvesbiedru finansiālās intereses un citu informāciju. Tādējādi, vērtējot arī kriminālprocesu skaitu VID IDP, secināms, ka potenciālā interešu konflikta iestāšanās iespējamība tiek samazināta līdz minimumam tādēļ, ka lietas apstākļus izvērtē izmeklētāja tiešais vadītājs un izmeklēšanas iestādes vadītājs, pirms tie nonāk izmeklētāju lietvedībā.

VRS veiktā izmeklēšana par savu amatpersonu izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem

Vienlaikus revidenti norāda arī uz darbībām, kas veiktas, lai novērstu potenciālo interešu konfliktu VRS veiktajās izmeklēšanās par robežsargu izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem. Proti, jau izveidojot IDB, kompetence izmeklēt robežsargu kā amatpersonu izdarītos nevardarbīgos noziedzīgos nodarījumus KPL⁹⁹ tika piešķirta divām izmeklēšanas iestādēm, proti, gan VRS, gan IDB.

Revīzijā ir konstatēts, ka Iekšlietu ministrija, lai izpildītu GRECO ekspertu sniegto rekomendāciju, izstrādāja likumprojektu¹⁰⁰, kurš tika izsludināts Valsts sekretāru sanāksmē¹⁰¹. Likumprojekts paredzēja, ka turpmāk VRS robežsargu kā amatpersonu izdarītos nevardarbīgos noziedzīgos nodarījumus izmeklē IDB. Tādējādi iniciēto grozījumu mērķis bija novērst potenciālo interešu konfliktu VRS, veicot savu amatpersonu noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu. Iekšlietu ministrija likumprojekta anotācijā kā pamatojumu izmantoja ECT spriedumā¹⁰² “Jasinskis pret Latviju” izteiktās tēzes.

Likumprojektu bez iebildumiem saskaņoja visas institūcijas, kuru pienākums¹⁰³ bija sniegt atzinumu. Vienlaikus VRS ir izteikusi iebildumus par sagatavoto likumprojektu un tā anotāciju. Tomēr likumprojektu 21.02.2019. atsauca tikko amatā ieceltais iekšlietu ministrs, izmantojot savas tiesības¹⁰⁴ iesniegto projektu atsaukt jebkurā likumprojekta izskatīšanas stadijā. Pēc informācijas par Latvijas

veiktajām darbībām rekomendācijas izpildei izvērtēšanas GRECO¹⁰⁵ pauda nožēlu, ka institūciju veikto darbību rezultātā nav izdarītas izmaiņas normatīvajos aktos, kā arī norādīja, ka institūciju argumentācija liecina, ka veiktās darbības ir bijušas formālas, nevis vērstas uz to, lai risinātu problēmu pēc būtības.

Faktiski, mainoties Iekšlietu ministrijas politiskajai vadībai, plānoto grozījumu, kas būtu novērsuši potenciālo interešu konfliktu VRS veiktajās izmeklēšanās, tālāka virzība tika apturēta. Aizvien pastāv tiesību normas, kas Iekšlietu ministrijas resorā pieļauj divu tās izmeklēšanas iestāžu – VRS un IDB – institucionālās piekritības dublēšanos, proti, izmeklēt robežsargu kā amatpersonu izdarītus noziedzīgus nodarījumus, ja tie nav saistīti ar vardarbību. Revidentu ieskatā, nav pieļaujama ne institucionālās piekritības dublēšanās, ne potenciāls interešu konflikts.

IDB un VRS ir Iekšlietu ministrijas resora izmeklēšanas iestādes, tādēļ lēmumus par grozījumiem to kompetences un institucionālās piekritības ietvaros pieņem un virza ministrija. Tomēr GRECO rekomendācijas tika sniegtas Latvijas valstij, nevis Iekšlietu ministrijai, līdz ar to, revidentu ieskatā, **veicot rekomendāciju formālu ieviešanu vai faktiski – tās neieviešot, kritiskais novērtējums kopumā parāda Latvijas valsts nevēlēšanos veikt nepieciešamos uzlabojumus izmeklēšanas iestāžu darbības uzlabošanai.**

Revidenti atkārtoti vērš uzmanību, ka jau šobrīd daļu no VRS amatpersonu izdarītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem izmeklē IDB, proti, laikā no 01.01.2018. līdz 31.12.2020. IDB uzsācis un izmeklē 18 šādus kriminālprocesus, savukārt šajā pašā laika periodā VRS izmeklēja 33 kriminālprocesus.

Revidenti uzskata, ka likumprojektu izstrādē iesaistītās personas bija informētas, ka VRS un tāpat arī VID IDP veiktajās izmeklēšanās ir iespējamās korporatīva rakstura saites ar citām izmeklēšanas iestādes amatpersonām un ka līdz ar to iespējams objektivitātes trūkums, kas kopumā ir vērtējams kā potenciāls interešu konflikts.

Turklāt jānorāda, ka, lai arī iekšlietu ministrs atsauc likumprojektu, kurš būtu novērsis potenciālo interešu konfliktu VRS veiktajās izmeklēšanās, tas netraucēja ministram izteikt priekšlikumu novērst potenciālo interešu konfliktu citam resoram, proti, saistībā ar VID sastāvā esošās izmeklēšanas iestādes – VID IDP – iespējamo reorganizāciju. Iekšlietu ministrija 01.08.2019. iesniedza Finanšu ministrijai izvērtēšanai sagatavotos likumu grozījumus un anotācijas¹⁰⁶, kas paredzēja noteikt, ka noziedzīgu nodarījumu, kurus izdarījušas VID amatpersonas, izmeklēšana turpmāk būtu IDB kompetencē. Likumprojektā tika izmantots identisks pamatojums, kas iepriekš tika iekļauts, virzot likuma grozījumus attiecībā uz VRS kompetenci izmeklēt savu amatpersonu noziedzīgus nodarījumus. Iekšlietu ministra virzītā iniciatīva neguva Finanšu ministrijas atbalstu.

Revīzijā konstatētais, revidentu ieskatā, apliecina, ka pēc Tieslietu ministrijas 2011.gada sagatavotā informatīvā ziņojuma¹⁰⁷ turpmākajos gados plašāka diskusija par izmeklēšanas iestāžu, kuras veic savu amatpersonu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu, optimizācijas iespējamību nav notikusi. Tā vietā tiek virzītas atsevišķas iniciatīvas, kas negūst citu institūciju atbalstu vai tiek atsauktas¹⁰⁸.

Revīzijas ziņojuma projekta saskaņošanas laikā VRS pauda¹⁰⁹ viedokli:

noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanas spējas augstākas ir tad, ja izmeklēšanas iestādēm tieši ir piešķirtas tiesības veikt “iekšējo” izmeklēšanu un šādu izmeklēšanas iestāžu loks ir plašs. Ja VRS nebūtu tiesības veikt “iekšējo” izmeklēšanu, pieaugtu VRS amatpersonu izdarīto un ar tiem saistīto nekonstatēto noziedzīgo nodarījumu skaits, proti:

- ❖ *VRS neveiktu operatīvo darbību par VRS amatpersonu izdarītajiem noziegumiem, kas apgrūtinātu atklāt citus VRS izmeklēšanas kompetences noziedzīgos nodarījumus, kuriem varētu būt tieša vai netieša saistība;*

- ❖ *citi izmeklēšanas subjekti dziļi nepārzina VRS darbības tiesisko un praktisko pusi, tādējādi viņu spējas identificēt koruptīvos noziegumus un VRS amatpersonu izdarītos amatnoziegumus būtu ierobežotas, ko apliecina fakts, ka ne IDB, ne KNAB, kuriem jau šobrīd ir pienākums veikt VRS amatpersonu izdarīto noziegumu apkarošanu, nav uzsākuši nevienu kriminālprocesu par tiem robežsargiem, kas kā valsts amatpersonas izdara ar Valsts robežsardzes tiešo funkciju (robežkontrole un imigrācijas kontrole) veikšanu saistītus noziedzīgus nodarījumus;*
- ❖ *VRS darba organizācija ir izveidota tādā veidā, ka tā nodrošina regulāru tiešu informācijas saņemšanu par iespējamiem robežsargu izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem. Tas arī nodrošina iespēju nekavējoties reaģēt maksimāli īsā laikā. Ja attiecīgajā VRS struktūrvienībā ierastos citas izmeklēšanas iestādes amatpersonas, tas attiecīgajam robežsargam radītu pamatotas aizdomas un operatīvās darbības pasākuma mērķis netiktu sasniegts – netiktu konstatēti un atklāti robežsargu izdarītie noziedzīgie nodarījumi;*
- ❖ *potenciālais interešu konflikts ir novēršams ar KPL ieviesto interešu konflikta nepieļaušanas mehānismu (atstatīšana; izmeklētāja tiešā priekšnieka kontrole ar visiem kriminālprocesuālajiem pienākumiem (piemēram, četru acu princips); prokurora uzraudzība; sūdzību institūts), kā arī izmeklēšanas iestādēs izveidotajiem šo lietu izmeklēšanas praktiskajiem aspektiem (izmeklē persona, kura nav no vienas struktūrvienības un viņu starpā nepastāv horizontālie vai vertikālie ietekmēšanas aspekti).*

IeVP veiktā izmeklēšana par savu amatpersonu izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem

Attiecībā uz IeVP revīzijā ir konstatēts, ka laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. IeVP ir uzsākusi sešus kriminālprocesus pret IeVP amatpersonām – visus par korespondences, naudas, pārtikas produktu vai citu priekšmetu vai vielu neatļautu nodošanu vai saņemšanu no personām, kuras ievietotas īslaicīgās aizturēšanas vai ieslodzījuma vietās¹¹⁰.

Revīzijā gan IeVP, gan Tieslietu ministrija, kuras padotībā ir IeVP, piekrita¹¹¹, ka ir iespējama IeVP izmeklēšanas funkcijas pārdale. Lai novērstu šaubas par objektīvu izmeklēšanas norisi, nepastāv būtiski šķēršļi nodot citai izmeklēšanas iestādei izmeklēt noziedzīgus nodarījumus, kurus izdarījušas IeVP amatpersonas ieslodzījuma vietās, veicot attiecīgus KPL grozījumus.

IDB un KNAB veiktā izmeklēšana par savu amatpersonu izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem

Savukārt par IDB un KNAB revidenti ir konstatējuši, ka:

- ❖ IDB likumdevējs ir noteicis institucionālo piekritību izmeklēt IDB amatpersonu izdarītos noziedzīgos nodarījumus¹¹²;
- ❖ KNAB likumdevējs ir noteicis institucionālo piekritību izmeklēt KNAB amatpersonu izdarītus koruptīvus noziedzīgus nodarījumus, savukārt attiecībā uz KNAB amatpersonu izdarītu cita veida noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu – nav noteikta kompetentā izmeklēšanas iestāde¹¹³.

Ņemot vērā, ka VP saskaņā ar KPL¹¹⁴ ir piekritīga visu to noziedzīgo nodarījumu izmeklēšana, par kuriem nav noteikta speciāla institucionālā piekritība, revidenti uzskata, ka atbilstoši KPL¹¹⁵ noteiktajai institucionālajai piekritībai – ja KNAB amatpersona izdarītu noziedzīgu nodarījumu, kas nav kvalificējams kā koruptīvs noziedzīgs nodarījums, izmeklēšanas darbības būtu jāveic VP. Tomēr KNAB revīzijā sniegtā informācija¹¹⁶ liecina, ka KNAB amatpersonu amata pildīšanas laikā izdarīto noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu veiktu speciāla KNAB struktūrvienība.

Lai arī abas izmeklēšanas iestādes ir apliecinājušas, ka šādi gadījumi laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. nav bijuši, tas neizslēdz potenciāla interešu konflikta iespējamību. Tāpēc revidenti uzskata, ka preventīvi būtu nepieciešams noteikt gan IDB, gan KNAB amatpersonu izdarīto noziedzīgo nodarījumu

institucionālo piekritību, tai skaitā arī attiecībā uz koruptīvu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu. Revidentu ieskatā, gadījumā, ja amatpersonu izdarītu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas piekritība būtu noteikta atsevišķai izmeklēšanas iestādei, interešu konflikta riska iestāšanās tiktu būtiski samazināta.

Atstatīšanās institūta izmantošana

Kā jau norādīts iepriekš, atstatīšanās institūts nodrošina šaubu novēršanu par izmeklētāja spēju objektīvi izmeklēt kriminālprocesu.

Izmeklēšanas iestādes revīzijā ir norādījušas, ka objektīvas izmeklēšanas norises princips jau šobrīd ir nostiprināts KPL un, pastāvot iespējamam interešu konfliktam, izmeklētājam ir jāatstatās no kriminālprocesa veikšanas.

Lai gūtu pārliecību par KPL ietvertā interešu konflikta novēršanas mehānisma efektivitāti, revidenti lūdza visām izmeklēšanas iestādēm sniegt informāciju par gadījumiem, kad no kriminālprocesa veikšanas ir atstatījušās vai atstatītas tajā iesaistītās amatpersonas. Apkopotā informācija liecina, ka faktiski tikai piecos gadījumos (visi VP izmeklētie kriminālprocesi) pierādāmi konstatējams, ka notikusi amatpersonu atstatīšanās vai atstatīšana. Tie ir 0,004% no visiem revidējamā periodā uzsāktajiem ap 126 tūkst. kriminālprocesu.

Savukārt izmeklēšanas iestādēs, kuras izmeklē savu amatpersonu izdarītos noziedzīgos nodarījumus, revidējamā laika periodā neviena kriminālprocesā iesaistītā amatpersona nav atstatījusi sevi no procesa pastāvoša vai potenciāla interešu konflikta dēļ, kā arī izmeklēšanas iestādes nav konstatējušas interešu konflikta gadījumus.

Revidenti kritiski vērtē izmeklēšanas iestāžu sniegto informāciju par interešu konflikta kontroles mehānismiem to veiktajās izmeklēšanās. Revidentu ieskatā, pie 126 tūkst. uzsāktu kriminālprocesu ir maz ticams, ka interešu konflikts konstatējams vien dažos gadījumos.

Ņemot vērā izmeklēšanas iestāžu revīzijā sniegtos skaidrojumus, revidenti uzskata, ka interešu konflikta novēršana šobrīd ir izmeklētāju atbildība, ievērojot KPL¹¹⁷ noteikto pienākumu atstatīties no kriminālprocesa veikšanas interešu konflikta gadījumā, kā arī atkarīga no kriminālprocesa dalībniekiem, kuriem ir tiesības pieteikt noraidījumu. Turklāt pastāv risks, ka izmeklēšanas iestāžu veiktajās izmeklēšanās netiek nodrošināts KPL¹¹⁸ ietvertais objektīvas kriminālprocesa norises princips, jo netiek veiktas pietiekamas darbības, lai pārbaudītu interešu konflikta riska iestāšanos. Jo sevišķi, revidentu ieskatā, tas ir kritiski izmeklēšanas iestādēs, kurās tiek izmeklēti savu amatpersonu amata izpildes laikā izdarītie noziedzīgie nodarījumi.

Revidentu ieskatā, interešu konflikta situācijas, kas izpaužas kā neformālas attiecības, nav iespējams konstatēt, piemēram, veicot pārbaudes datubāzēs vai sociālo tīklu kontos. Veicot pārbaudes datubāzēs, ir iespējams konstatēt tikai radnieciskas saites vai, piemēram, komerciālas attiecības. Līdz ar to neformālas attiecības tomēr ir konstatējamas tikai nejauši vai pašai kriminālprocesā iesaistītai amatpersonai par to ziņojot un vienlaikus atstatoties no kriminālprocesa veikšanas. Savukārt, pastāvot draudzīgām, personiskām vai korporatīvām saitēm, gadījumā, ja izmeklētājs pats tās nevēlas atklāt, tās konstatēt ir apgrūtināši un, visticamāk, arī neiespējami. Proti, **interesu konflikts pastāvēs tik ilgi, kamēr vienas izmeklēšanas iestādes ietvaros amatpersonas izmeklē citu šīs izmeklēšanas iestādes amatpersonu veiktos noziedzīgos nodarījumus.**

GRECO sniegtās rekomendācijas VRS būtība ir balstīta uz praksi, ko GRECO ir piemērojusi attiecībā uz daudziem ziņojumiem, proti, ka pastāv interešu konflikts, kad “*policija izmeklē policiju*”. GRECO norādīja¹¹⁹, ka šāds viedoklis ir nostiprināts arī Eiropas Policijas ētikas kodeksā un ka tas attiecas uz visām amatpersonām, ne tikai uz augstākajām amatpersonām.

Revidenti uzskata, ka, lai novērstu kompetences pārklāšanos, kā arī potenciālo interešu konfliktu, tādējādi nodrošinot objektivitāti izmeklēšanas iestāžu amatpersonu izdarīto noziedzīgo

nodarījumu izmeklēšanā, un veicinātu sabiedrības uzticību valsts pārvaldei, ir pamats pārvērtēt KPL¹²⁰ noteikto izmeklēšanas iestāžu kompetenci.

Revidenti atzīst: ņemot vērā, ka Latvija ir maza valsts, pastāv iespēja, ka interešu konflikts varētu būt konstatējams arī gadījumā, ja izmeklēšanas iestāžu amatpersonu izdarītos noziedzīgos nodarījumus izmeklētu atsevišķa izmeklēšanas iestāde. Tomēr, revidentu ieskatā, šādi ievērojami tiktu mazināts interešu konflikta risks, ko rada vienā izmeklēšanas iestādē pastāvošās neformālās saites.

Revidentu viedoklim ir pievienojusies arī Ģenerālprokuratūra, norādot¹²¹, ka, lai gan, izpildot uzraudzības funkciju kriminālprocesā, prokurors var dot norādījumus veikt papildizmeklēšanu, ja konstatē kļūdas vai trūkumus, tomēr prokurora rīcībā ir tikai kriminālprocesa materiāli. Savukārt draudzīgas vai koleģiālas attiecības prokurors no lietas materiāliem var arī nekonstatēt. Ģenerālprokuratūra arī norādīja, ka atbalsta risinājumus, kas ir vērsti, lai padarītu objektīvāku kriminālprocesu izmeklēšanu.

Vienlaikus revidenti norāda, ka, **apsverot iespēju nodot atsevišķai izmeklēšanas iestādei izmeklēt tādus noziedzīgus nodarījumus, kurus izdarījušas izmeklēšanas iestāžu amatpersonas, ir jāvērtē arī revidentu konstatētais par koruptīvu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu**, jo faktiski lielākā daļa izmeklēšanas iestāžu amatpersonu izdarītie noziedzīgie nodarījumi ir kvalificēti pēc KL XXIV nodaļas “Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā”.

Ieteikums

Tieslietu ministrijai sadarbībā ar Iekšlietu ministriju un Finanšu ministriju un izmeklēšanas iestādēm veikt darbības, lai novērstu potenciālo interešu konfliktu un nodrošinātu izmeklēšanas iestāžu amatpersonu izdarīto noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanas objektīvu norisi.

2.3. Vai ir izvērtēta iespēja, ka koruptīvus noziedzīgus nodarījumus vai amatpersonu izdarītus noziedzīgus nodarījumus izmeklē atsevišķa izmeklēšanas iestāde, tādējādi novēršot noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas institucionālās piekritības pārklāšanos?

Ik gadu vidēji tiek uzsākti 190 kriminālprocesi, kuros tiek izmeklēti koruptīvi noziedzīgie nodarījumi. Pārsvarā tie ir smagi un sevišķi smagi noziegumi, kas saistīti ar kukuļošanu. Pēc revidentu aplēsēm 97% ir publiskajā sektorā izdarītie koruptīvie noziedzīgie nodarījumi.

Cīņa pret korupciju jau ilgstoši ir viena no galvenajām Latvijas valsts prioritātēm, tomēr tikai no 2018.gada ir uzsākti pasākumi KNAB kapacitātes stiprināšanai, lai panāktu, ka KNAB amatpersonu atalgojums ir konkurētspējīgs ar citām salīdzināmus uzdevumus īstenojošām izmeklēšanas iestādēm. Revidenti uzsver, ka finanšu trūkums cīņai ar korupciju, sākot jau no KNAB izveides, ir ietekmējis koruptīvu noziedzīgu nodarījumu decentralizāciju un KNAB kapacitāti tam noteikto uzdevumu izpildei.

Veidojot KNAB, bija paredzēts, ka KNAB būs specializēta izmeklēšanas iestāde, kura izmeklēs visus koruptīvos noziedzīgos nodarījumus. Turklāt bija paredzēts attīstīt arī KNAB reģionālo pārklājumu, lai KNAB varētu efektīvi veikt izmeklēšanu visā Latvijas teritorijā.

Tomēr sākotnēji paredzētais KNAB ekskluzīvas un visaptverošas izmeklēšanas iestādes modelis netika realizēts jau ierastā iemesla – nepietiekamā finansējuma – dēļ.

Lai gan KNAB atbilstoši tam noteiktajām funkcijām ir specializēta pretkorupcijas iestāde un ir tiesīga izmeklēt jebkuru noziedzīgu nodarījumu valsts institūciju dienestā, ja tas ir saistīts ar korupciju, revīzijā veiktā datu analīze atklāj, ka revidējamā laika periodā KNAB uzsācis un izmeklējis tikai 16% no kopējiem koruptīva rakstura kriminālprocesiem. Savukārt, tā kā KPL pieļauj, ka koruptīvus noziedzīgus nodarījumus izmeklē vēl piecas citas izmeklēšanas iestādes – IDB, VID IDP, VRS, IeVP un VP –, 84% koruptīvo noziedzīgo nodarījumu tiek izmeklēti šajās izmeklēšanas iestādēs. Proti, kompetence izmeklēt koruptīvus noziedzīgus nodarījumus ir decentralizēta.

Revīzijā iegūtā informācija liecina: starp izmeklēšanas iestādēm pastāv uzskats, ka KNAB primārā funkcija ir augsta līmeņa amatpersonu izdarītu koruptīvu noziedzīgu nodarījumu apkarošana un sevišķi sarežģītu koruptīvu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana. Vienlaikus jāsecina, ka katra izmeklēšanas iestāde koruptīvu noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu, tai skaitā sarežģītu kriminālprocesu izmeklēšanu par augstu amatpersonu izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem, veic savā iestādē, nenodod tālākas izmeklēšanas veikšanu KNAB. To apliecina arī revīzijā iegūtā informācija – vairāk nekā trīs gadu laikā tikai trīs kriminālprocesos pieņemti lēmumi nosūtīt tos pēc institucionālās piekritības izmeklēšanai KNAB. Revidenti uzsver, ka izmeklēšanas iestādes koruptīvu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu pamato gan ar tām no KPL izrietošo kompetenci, gan norādot, ka KNAB nav nepieciešamās kapacitātes veikt visu amatpersonu koruptīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu.

Neskatoties uz ilgstoši pastāvošo un apzināto KNAB kapacitātes trūkumu, tomēr Ministru kabinets atbalstīja, ka “Korupcijas novēršanas un apkarošanas pamatnostādņēs 2015.–2020.gadam” tiek iekļauts uzdevums – *KNAB izvērtēt iespēju paplašināt tā kompetenci attiecībā uz tiesībām izmeklēt koruptīvos noziedzīgos nodarījumus privātajā sektorā*. Proti, jau valsts līmenī tika pieņemts lēmums par nepieciešamību paplašināt KNAB kompetenci, centralizējot koruptīvu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu un veidojot konceptuāli jaunu pieeju korupcijas apkarošanai, kas Latvijas tiesību sistēmai nav raksturīga. 2018.gadā veiktajā izvērtējumā ir norādīts, ka KNAB kompetences paplašināšana var nesasniegt mērķi KNAB kapacitātes trūkuma dēļ, kā arī norādīts, ka KNAB jāveic atkārtots izvērtējums. Atbilstoši KNAB sniegtajai informācijai atkārtotais informatīvā ziņojuma projekts par uzdevuma izpildi uz 27.07.2022. vēl ir KNAB iekšējā saskaņošanā.

Līdz šim privātajā sektorā izdarītus koruptīvos noziedzīgos nodarījumus atbilstoši KPL noteiktajai institucionālai piekritībai izmeklē VP un tie ir vidēji seši kriminālprocesi gadā.

Atbilstoši revidentu aplēsēm, ja KNAB izmeklētu visus koruptīvos noziedzīgos nodarījumus, vidēji gadā KNAB esošais uzsākto kriminālprocesu skaits palielinātos aptuveni piecas reizes jeb vidēji par 160 kriminālprocesiem, tai skaitā vidēji par sešiem kriminālprocesiem, kas

izdarīti privātajā sektorā. Lai arī lielākā daļa no šiem kriminālprocesi, visticamāk, nav apjomīgi un juridiski sarežģīti, kas nozīmē, ka izmeklēšanu var veikt ātrāk un ar mazāku resursu patēriņu, tomēr, ņemot vērā revīzijā iegūto informāciju un datu analīzes rezultātus, revidenti apšaubā, ka KNAB šobrīd ir iespējas izmeklēt visus koruptīvus noziedzīgos nodarījumus.

Revidenti vērs uzmanību, ka decentralizētājā koruptīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanas modelī pastāv riski, proti:

- ❖ koruptīvu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas iestāžu institucionālās piekritības pārklāšanās var ietekmēt vienotas izpratnes, prakses un metodoloģijas efektīvu nodrošināšanu KL piemērošanā un noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā;
- ❖ KPL pieļauj, ka VID IDP, VRS, KNAB, IDB un IeVP potenciālā interešu konflikta situācijā izmeklē savu amatpersonu amata pildīšanas laikā izdarītus noziedzīgus nodarījumus, kurus amatpersonas savtīgu iemeslu dēļ ir izdarījušas, izmantojot savu privilēģēto stāvokli. Kā izriet no revīzijā iegūtās informācijas, VRS un VID IDP faktiski arī izmeklē savu amatpersonu izdarītus koruptīvus noziedzīgus nodarījumus;
- ❖ par funkciju dublēšanos.

Revidenti norāda, ka, lai arī laikā no 2015.gada līdz pat šodienai KNAB ir uzdots risināt jautājumu par KNAB kompetences paplašināšanu, veidojot konceptuāli jaunu pieeju un daļēji centralizējot koruptīvu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu, tomēr šāds rezultāts vēl nav panākts. Revidentu ieskatā, fakts, ka “Korupcijas novēršanas un apkarošanas pamatnostādnes 2015.–2020.gadam” uzdotais uzdevums nav izpildīts, apliecina, ka vēl aizvien nav pietiekami izvērtēta iespēja, ka koruptīvus noziedzīgus nodarījumus, ko amatpersonas izdarījušas amata pienākumu pildīšanas laikā, izmeklē atsevišķa izmeklēšanas iestāde, tādējādi novēršot izmeklēšanas funkciju pārklāšanos. Revidenti arī vēlas norādīt, ka KNAB pamatnostādnes dotais uzdevums nosaka kompetences paplašināšanu uz privātā sektora izdarīto noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu, vienlaikus pieļaujot, ka koruptīvus noziedzīgus nodarījumus publiskajā sektorā turpina izmeklēt vairākas izmeklēšanas iestādes.

Revidenti uzsver, ka lielākā daļa amatpersonu amata izpildes laikā izdarīto noziedzīgo nodarījumu ir koruptīvie noziedzīgie nodarījumi, tāpēc revidenti uzskata, ka, risinot problēmjautājumus, kas saistīti ar potenciālo interešu konfliktu, tiks samazināta arī iepriekš norādīto risku iestāšanās, kas saistīti ar koruptīvu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu.

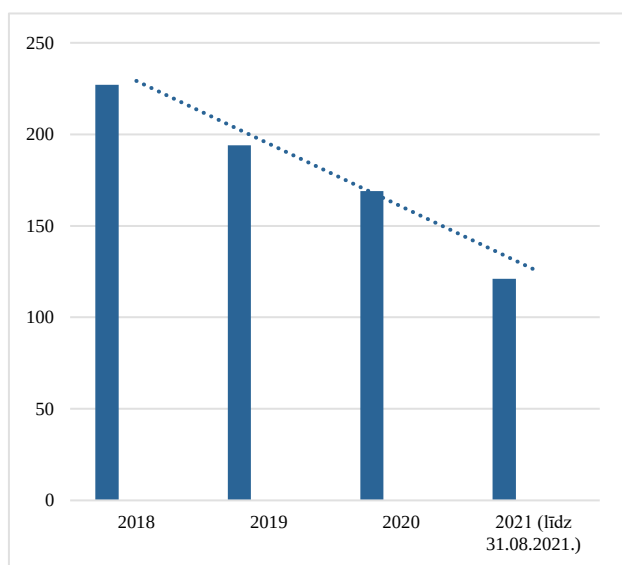
Vērtējot situāciju kopumā, revidenti uzskata, ka ir iespējams samazināt izmeklēšanas iestāžu skaitu, kuras izmeklē koruptīvus noziedzīgus nodarījumus.

Atbilstoši Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumam korupcija ir kukuļošana vai jebkura cita amatpersonas rīcība, kas vērsta uz to, lai, izmantojot dienesta stāvokli, savas pilnvaras vai pārsniedzot tās, iegūtu nepelnītu labumu sev vai citām personām¹²².

Par koruptīviem noziedzīgiem nodarījumiem tiek uzskatīti ne tikai KL XXIV nodaļā “Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā” minētie noziedzīgie nodarījumi, bet arī KL XIX nodaļā “Noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā” norādītie noziedzīgie nodarījumi, kas saistīti ar neatļautu labuma pieņemšanu¹²³, komerciālo uzpirkšanu¹²⁴ un pilnvaru ļaunprātīgu izmantošanu un pārsniegšanu¹²⁵.

Koruptīvie noziedzīgie nodarījumi, kas iekļauti KL XXIV nodaļā “Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā”, atzīstami par korupciju publiskajā sektorā, savukārt pārējie koruptīvie noziedzīgie nodarījumi, kas nav iekļauti minētajā KL nodaļā, uzskatāmi par izdarītiem privātajā sektorā.

Atbilstoši KRASS datiem laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. vidēji gadā tiek uzsākti 190 kriminālprocesi, kuros tiek izmeklēti koruptīvi noziedzīgi nodarījumi, kas izdarīti gan publiskajā, gan privātajā sektorā. Dati arī liecina, ka šādu kriminālprocesa skaitam pēdējo trīs gadu laikā ir tendence samazināties (skatīt 8. un 9.attēlu). Vienlaikus jānorāda, ka pēc revidentu aplēsēm absolūts vairākums jeb 97% ir publiskajā sektorā izdarīti koruptīvi noziedzīgi nodarījumi.

8. attēls. Laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. kopējais uzsākto kriminālprocesu skaits, kuros tiek izmeklēti koruptīvi noziedzīgi nodarījumi.

9. attēls. Laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. uzsākto koruptīvo noziedzīgo nodarījumu proporcionālais sadalījums, %.

Koruptīvi noziedzīgi nodarījumi pārsvarā ir smagi un sevišķi smagi noziegumi, par ko paredzēta brīvības atņemšana uz laiku no trim līdz astoņiem gadiem, ilgāk par astoņiem gadiem vai mūža ieslodzījums. KRASS datu analīze apliecina, ka 79% no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. uzsāktajiem šāda veida kriminālprocesi izmeklētie noziegumi ir klasificējami kā smagi un sevišķi smagi. Pārsvarā izdarītie noziedzīgie nodarījumi saistīti ar kukuļdošanu un kukuļņemšanu.

KNAB attiecībā uz revīzijā izskatāmo jautājumu loku pilda Korupcijas novēršanas un apkarošanas likumā¹²⁶ noteikto funkciju, proti, veic koruptīvu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu. KNAB ir specializēta pretkorupcijas iestāde un ir tiesīga izmeklēt jebkuru noziedzīgu nodarījumu valsts institūciju dienestā, ja tas ir saistīts ar korupciju¹²⁷. Vienlaikus revīzijā konstatēts, ka kompetence izmeklēt koruptīvus noziedzīgus nodarījumus ir decentralizēta, jo tā ir piešķirta vēl piecām izmeklēšanas iestādēm (skatīt 10.attēlu).

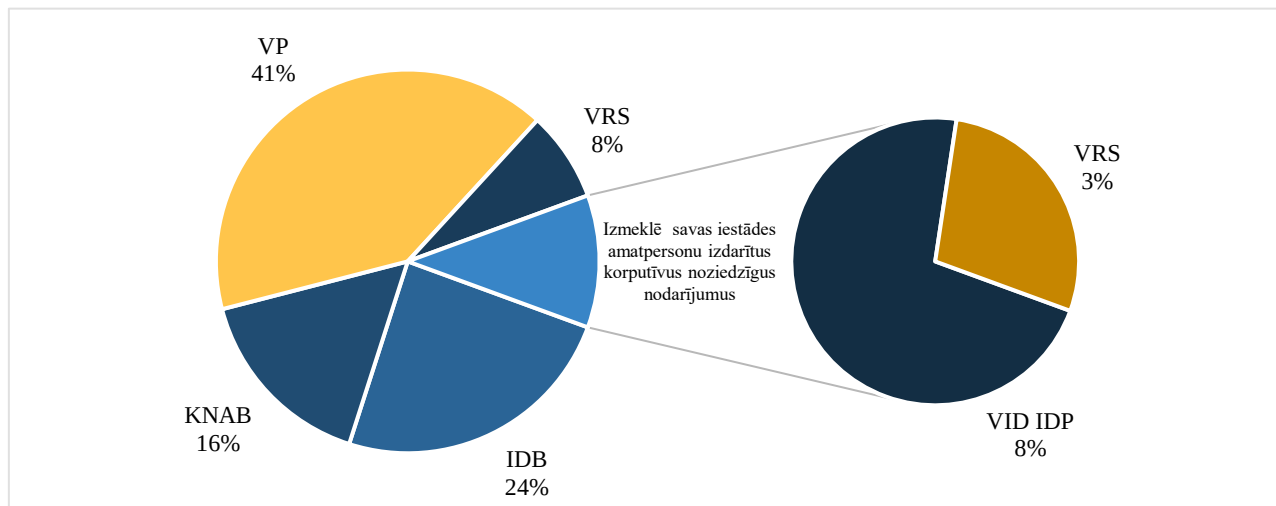
KNAB	izmeklēt jebkuru noziedzīgu nodarījumu valsts institūciju dienestā, ja tas ir saistīts ar korupciju
VRS izmeklē	- robežsargu kā amatpersonu izdarītos koruptīvos noziedzīgos nodarījumus; - pamatojoties uz Ģenerālprokuratūras deleģējumu, kukuļdošanas gadījumus, ja tie saistīti ar valsts robežas nelikumīgu šķērsošanu, personas nelikumīgu pārvietošanu pāri valsts robežai vai nelikumīgu uzturēšanos valstī)
IDB izmeklē	Iekšlietu ministrijas padotībā esošo iestāžu (VP, VRS, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta, Pilsonības un migrāciju lietu pārvaldes, Nodrošinājuma valsts aģentūras, Iekšlietu ministrijas Informācijas centra, Iekšlietu ministrijas veselības un sporta centra), izņemot VDD, amatpersonu izdarītos koruptīvos noziedzīgos nodarījumus
VID IDP izmeklē	VID amatpersonu izdarītos koruptīvos noziedzīgos nodarījumus, kas saistīti ar dienesta pienākumu izpildi
IeVP izmeklē	IeVP amatpersonu ieslodzījuma vietās izdarītos koruptīvos noziedzīgos nodarījumus
VP izmeklē	- koruptīvos noziedzīgos nodarījumus, kas izdarīti privātā sektorā; - koruptīvos noziedzīgos nodarījumus, ja tos izdarījuši valsts kapitālsabiedrību valdes locekļi, kā arī kukuļdošanas gadījumus amatpersonai

10.attēls. Izmeklēšanas iestādes, kuras ir tiesīgas izmeklēt koruptīvus noziedzīgus nodarījumus.

Revīzijā veiktā KRASS datu analīze apliecina, ka visas iepriekš minētās izmeklēšanas iestādes, izņemot IeVP, faktiski ir veikušas koruptīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu (skatīt 11.attēlu). Turklāt visu izmeklēšanas iestāžu, izņemot VP, veiktajās koruptīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanās, ja tās izmeklē savu amatpersonu izdarītus šāda veida noziedzīgus nodarījumus, pastāv potenciāls interešu konflikts (skatīt [Vai izmeklēšanas iestādes, izmeklējot savas iestādes amatpersonu izdarītos noziedzīgus nodarījumus, nodrošina objektīvu izmeklēšanas norisi?](#)):

- ❖ VID IDP veic VID amatpersonu izdarītu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu. Laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. no kopējiem VID IDP pret VID amatpersonām uzsāktajiem un izmeklētajiem kriminālprocesiem lielāko daļu jeb 75% veido tādi, kuros tiek izmeklēti koruptīvi noziedzīgi nodarījumi. Jāatzīmē, ka VID IDP nav uzsākusi nevienu kriminālprocesu tieši pret VID IDP amatpersonām;
- ❖ VRS izmeklē robežsargu, tāpat savu amatpersonu, izdarītus noziedzīgus nodarījumus. No kriminālprocesiem, kas uzsākti laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. un kuros tiek izmeklēti VRS amatpersonu izdarītie noziedzīgie nodarījumi, lielāko daļu jeb 67% veido tādi, kuros tiek izmeklēti koruptīvi noziedzīgi nodarījumi;

- ❖ kā apliecinājis KNAB, IDB un IeVP, laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. nav uzsākti un izmeklēti kriminālprocesi par šo iestāžu amatpersonu izdarītiem koruptīviem noziedzīgiem nodarījumiem.

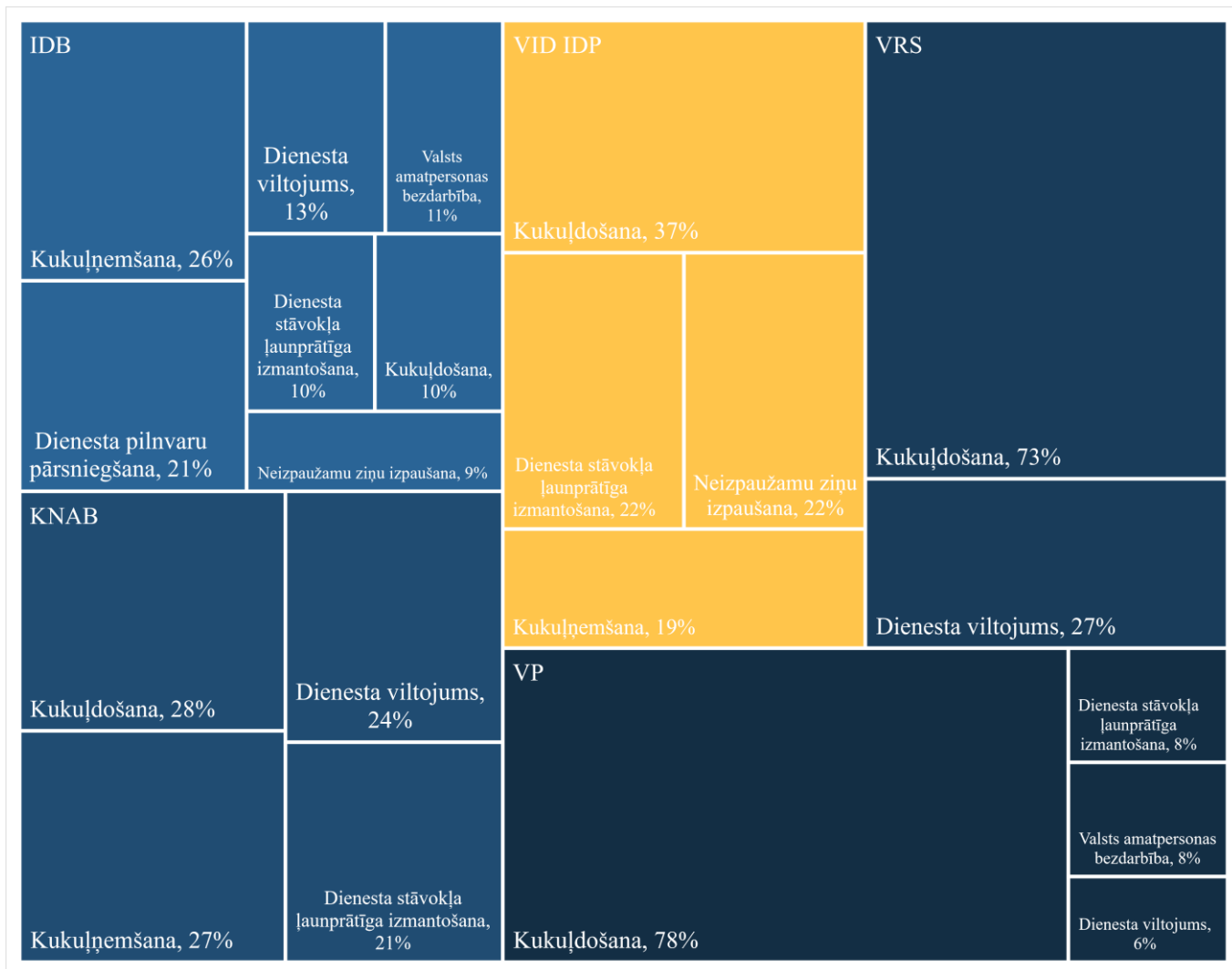
11.attēls. Laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. uzsāktu kriminālprocesu, kuros tiek izmeklēti koruptīvi noziedzīgi nodarījumi, sadalījums pa izmeklēšanas iestādēm, %.

Revīzijā konstatēts, ka revidējamā laika periodā 11 šāda veida kriminālprocesus ir izmeklējusi arī VID NMPP (nav iekļauti 11.attēlā). Kā jau iepriekš minēts (skatīt [Vai KPL noteiktā institucionālā piekritība ir skaidri nodalīta un praksē izmeklēšanas iestādes veic izmeklēšanas darbības tikai par tām piekritīgiem noziedzīgiem nodarījumiem?](#)), revīzijā iegūtā informācija liecina, ka šādu kriminālprocesu izmeklēšanai VID NMPP ir gadījuma raksturs un kriminālprocesu izmeklēšana tika veikta, pamatojoties uz vienošanos ar ģenerālprokuru¹²⁸. Savukārt pārējos revīzijā pārbaudītajos gadījumos kriminālprocesus par koruptīviem noziedzīgiem nodarījumiem VID NMPP pārsūta izmeklēšanai atbilstoši KPL¹²⁹ noteiktajai institucionālajai piekritībai.

Revīzijā arī konstatēts, ka privātā sektora noziedzīgo nodarījumu izmeklēšana atbilstoši KPL¹³⁰ noteiktajai kompetencei ir piekritīga tikai VP. Piemēram, VP Kriminālpolicijas pārvaldes Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldes reglamentā ir noteikts, ka pārvaldes kompetencē ietilpst amatnoziegumu un korupcijas privātajā sektorā izmeklēšana.

Atbilstoši KRASS datiem laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. no kopējā VP uzsāktu kriminālprocesu skaita 0,24% tiek izmeklēti koruptīvi noziedzīgi nodarījumi (vidēji gadā tiek uzsākti ap 80 kriminālprocesi), no kuriem absolūts vairākums jeb 65% ir par kukuļdošanu, bet 28% par neatļautu labuma pieņemšanu¹³¹, komerciālo uzpirkšanu¹³² un pilnvaru ļaunprātīgu izmantošanu un pārsniegšanu¹³³ jeb koruptīvi noziedzīgi nodarījumi privātajā sektorā.

Savukārt revīzijā apkopotā informācija par laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. visu izmeklēšanas iestāžu biežāk izmeklētajiem koruptīvajiem noziedzīgajiem nodarījumiem (skatīt 12.attēlu), liecina, ka 56% no šādiem noziedzīgajiem nodarījumiem veido kukuļņemšanas un kukuļdošanas gadījumi.

12.attēls. KNAB, IDB, VP, VID IDP un VRS biežāk izmeklētie koruptīvie noziedzīgie nodarījumi, %.

Ņemot vērā, ka KNAB ir specializētā koruptīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanas iestāde, revīzijā lūgts izmeklēšanas iestādēm skaidrot, kādos gadījumos koruptīvus noziedzīgos nodarījumus izmeklē pati izmeklēšanas iestāde un kādos gadījumos kriminālprocess izmeklēšanas veikšanai tiek nodots KNAB. Izmeklēšanas iestādes norādīja:

VP izmeklē amatpersonu izdarītus koruptīvus noziegumus, ja tos izdarījuši valsts kapitālsabiedrību valdes locekļi, kā arī kukuļdošanas gadījumus amatpersonai;

VRS – konstatējot robezsarga izdarītu koruptīvu noziegumu, tiek ievērots KPL 387.panta 12.daļā noteiktais nosacījums – ja konkrēta noziedzīga nodarījuma izmeklēšana ir piekritīga vairāk nekā vienai izmeklēšanas iestādei, to izmeklē iestāde, kura pirmā uzsākusi kriminālprocesu. Ja VRS konstatē šāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, iestāde arī uzsāk kriminālprocesu un veic izmeklēšanu, nenododot kriminālprocesu citam subjektam. Pēdējo piecu gadu laikā nevienu kriminālprocesu VRS nav nodevusi izmeklēšanas turpināšanai KNAB;

VID IDP – KPL 387.panta trešajai daļai, kas nosaka VID IDP piekritību, ir specializētās normas raksturs. Līdz ar to noziedzīgus nodarījumus valsts institūciju dienestā, ja tie ir saistīti ar korupciju, bet tos izdarījušas VID amatpersonas, izmeklē VID IDP. VID IDP šādu noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu nodotu KNAB, ja koruptīvu noziedzīgo nodarījumu būtu izdarījis VID ģenerāldirektors vai cita VID IDP amatpersona un pastāvētu šaubas par iespējamu izmeklēšanas objektivitāti;

IDB – visi kriminālprocesi, kas saistīti ar Iekšlietu ministrijas iestāžu amatpersonu kukuļņemšanu, tiek izmeklēti tikai IDB. Arī VP gadījumos, kad konstatē, ka Iekšlietu ministrijas iestādes amatpersona ir pieņēmusi kukuli, kriminālprocesa pārsūta IDB tālāku izmeklēšanas darbību veikšanai.

Ņemot vērā iepriekš minēto, revidenti secina, ka praksē, pamatojoties uz KPL¹³⁴ noteikto institucionālo piekritību, izmeklēšanas iestādes koruptīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu veic savā iestādē, nevis nodod tālākas izmeklēšanas veikšanai KNAB. Minēto apliecina arī KRASS datu analīze, proti, tikai trijos laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. uzsāktajos kriminālprocesos, kuros tiek izmeklēti koruptīvi noziedzīgi nodarījumi, pieņemts lēmums (lēmumu pieņēmusi VP) kriminālprocesa nosūtīt pēc institucionālās piekritības izmeklēšanai KNAB.

Ņemot vērā, ka KNAB ir piešķirta speciāla kompetence izmeklēt koruptīvus noziedzīgus nodarījumus, bet šādus noziedzīgus nodarījumus izmeklē vēl vairākas izmeklēšanas iestādes, revīzijā skaidroti koruptīvo noziedzīgo nodarījumu decentralizētās institucionālās piekritības iemesli, konstatējot turpmāk minēto.

Revīzijā iegūtā informācija liecina, ka, veidojot KNAB, bija paredzēts, ka KNAB speciālā kompetencē būs izmeklēt visus koruptīvos noziedzīgos nodarījumus, turklāt bija paredzēts attīstīt KNAB reģionālo pārklājumu, lai KNAB varētu efektīvi veikt izmeklēšanu visā Latvijas teritorijā¹³⁵. Revidentu ieskatā, realizējot šādus plānus, KNAB, iespējams, jau sākotnēji būtu izveidota kā izmeklēšanas iestāde, kuras kompetence korupcijas novēršanā un apkarošanā būtu ekskluzīva un visaptveroša.

Tomēr, pieņemot Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumu, tas paredzēja tiesisko pamatu KNAB darbībai, vienlaicīgi neliedzot korupcijas gadījumus izmeklēt arī citām izmeklēšanas iestādēm. Turklāt KNAB nav izveidotas arī reģionālās struktūrvienības. Vienlaikus jānorāda, ka resursu un kapacitātes trūkums KNAB ir nemainīgs darbību ietekmējošais faktors jau ilgstoši, uz kuru tiek norādīts ne tikai valdības dokumentos, bet ko bieži vien piemin arī nozares pārstāvji.

Minēto apliecina arī revīzijā izmeklēšanas iestāžu pārstāvju paustais viedoklis, ka KNAB primārā funkcija ir augsta līmeņa amatpersonu izdarīto koruptīvo noziedzīgo nodarījumu apkarošana, vienlaikus pieļaujot, ka KNAB nav nepieciešamās kapacitātes veikt visu koruptīvu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu.

Līdzīgu viedokli revīzijas laikā revidentiem sniedza arī Ģenerālprokuratūras pārstāvji, norādot, ka esošie KNAB resursi nevar nodrošināt visu (ne tikai publiskajā sektorā) koruptīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu.

Revidenti uzsver, ka korupcijas novēršana un apkarošana jau ilgstoši ir viena no Latvijas prioritātēm, tomēr tikai no 2018.gada ir uzsākti pasākumi KNAB kapacitātes stiprināšanai, lai panāktu, ka KNAB amatpersonu atalgojums ir konkurētspējīgs, salīdzinot ar citām līdzvērtīgus uzdevumus īstenojošām izmeklēšanas iestādēm. Proti, lai arī valstij korupcijas novēršana un apkarošana ir prioritāte, KNAB attīstībai valsts līdzekļi pietiekamā apmērā ilgstoši nebija novirzīti (detalizētāku informāciju skatīt [Vai izmeklēšanas iestādēs līdzīgas kvalifikācijas izmeklētājiem tiek nodrošināta līdzvērtīga atlīdzība?](#)).

Neskatoties uz ilgstoši pastāvošo un apzināto KNAB kapacitātes trūkumu, Ministru kabinets atbalstīja¹³⁶, ka Korupcijas novēršanas un apkarošanas pamatnostādnēs 2015.–2020.gadam tiek iekļauts uzdevums

KNAB – *izvērtēt iespēju paplašināt KNAB kompetenci attiecībā uz tiesībām izmeklēt koruptīvos noziedzīgos nodarījumus privātajā sektorā*. Proti, valdības līmenī tika pieņemts lēmums virzīties uz koruptīvu noziedzīgu nodarījumu centralizētāku izmeklēšanu.

Eiropas Padomes Krimināltiesību pretkorupcijas konvencijas 7.pantā “Kukuļdošana privātajā sektorā” un 8.pantā “Kukuļņemšana privātajā sektorā” noteikts, ka ikvienai pusei jāveic likumdošanas un cita veida pasākumi, kādi nepieciešami, lai saskaņā ar tās likumu kā noziedzīgu nodarījumu kvalificētu uzņēmējdarbības gaitā tāda veida apzināti veiktu darbību, kas raksturīga kukuļošanai. Tādējādi no starptautisko institūciju skatījuma nav būtiski tas, kuras iestādes kompetencē ir koruptīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšana privātajā sektorā, bet svarīgs ir apstāklis, ka valstī pastāv skaidrs deleģējums izmeklēt šādus noziedzīgus nodarījumus un ka attiecīgā iestāde ir spējīga to veikt efektīvi.

Izpildot Ministru kabineta uzdevumu¹³⁷, KNAB 2018.gadā sagatavoja informatīvo ziņojumu¹³⁸ un izvērtēja iespēju paplašināt KNAB tiesības izmeklēt koruptīvos noziedzīgos nodarījumus privātajā sektorā. Uzdevuma izpildes laikā KNAB tikās ar Tieslietu ministrijas, Ģenerālprokuratūras, Iekšlietu ministrijas un VP pārstāvjiem, lai konceptuāli vienotos par iespējamiem risinājumiem jautājumā par korupcijas apkarošanu privātajā sektorā, tai skaitā:

- ❖ par korupcijas definīcijas izvērtēšanu un subjektu loku, kuru darbībās varētu konstatēt koruptīvas darbības pazīmes;
- ❖ par izmeklēšanas iestāžu kompetences izvērtēšanu;
- ❖ par KL normu, kas šobrīd definē koruptīvos noziedzīgos nodarījumus valsts institūciju dienestā, paplašināšanu, attiecinot tās arī uz privātajā sektorā izdarītajiem koruptīvajiem noziedzīgajiem nodarījumiem.

No 2018.gadā sagatavotā informatīvā ziņojuma¹³⁹ izriet, ka, lai paplašinātu KNAB kompetenci attiecībā uz koruptīvo noziedzīgo nodarījumu privātajā sektorā izmeklēšanu, pirmkārt, nepieciešama vienota izpratne par to, kas ir privātais sektors. Iecerētās izmaiņas, kas saistītas ar korupcijas privātajā sektorā apkarošanas ieviešanu, ir konceptuāli jauna pieeja korupcijas apkarošanai, kas šobrīd Latvijas tiesību sistēmai nav raksturīga. Tāpat norādīts, ka KNAB kompetences paplašināšana, nosakot pienākumu izmeklēt koruptīvos noziedzīgos nodarījumus privātajā sektorā, pamatnostādnēs izvirzīto mērķi – noteikt efektīvu, proporcionālu un atturošu administratīvo vai kriminālo sodu par izdarītajiem pārkāpumiem – var nesasniegt KNAB kapacitātes trūkuma dēļ.

Jānorāda, ka attiecībā uz KNAB noteikto uzdevumu – *izvērtēt iespēju paplašināt KNAB kompetenci attiecībā uz tiesībām izmeklēt koruptīvos noziedzīgos nodarījumus privātajā sektorā* – ziņojumā norādīts, ka KNAB 2018.gadā atkārtoti uzdots¹⁴⁰ izvērtēt iespēju paplašināt KNAB kompetenci attiecībā uz tiesībām izmeklēt koruptīvos noziedzīgos nodarījumus privātajā sektorā un iesniegt Ministru kabinetam attiecīgu informatīvo ziņojumu.

Revīzijā KNAB, sniedzot skaidrojumu, revidentiem norādīja¹⁴¹, ka, izpildot minēto Ministru kabineta uzdevumu, KNAB ir sagatavojis informatīvā ziņojuma projektu, lai informētu Ministru kabinetu par situāciju 31.12.2021., bet uz 27.07.2022. informatīvā ziņojuma projekts vēl ir KNAB iekšējā saskaņošanā.

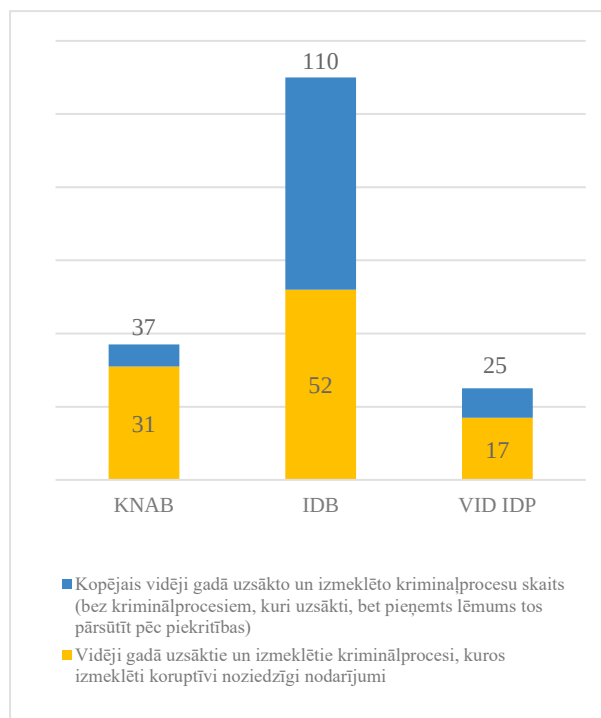
Papildus KNAB informēja¹⁴², ka uzdevuma ietvaros ir stiprināta KNAB kapacitāte esošo funkciju veikšanai, celta amatpersonu kvalifikācija, kā arī KNAB turpina risināt jautājumus par tā amatpersonu atlīdzības paaugstināšanu un sociālo garantiju uzlabošanu, lai nodrošinātu KNAB nodarbinātajiem konkurētspējīgu atalgojumu. KNAB arī norādīja, ka tā kompetences papildināšana vai maiņa ir arī politiska izšķiršanās, ko ietekmē valsts prioritātes un starptautiskās rekomendācijas.

Revīzijā ir arī analizēti dati, lai gūtu ieskatu KNAB veikto koruptīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanā.

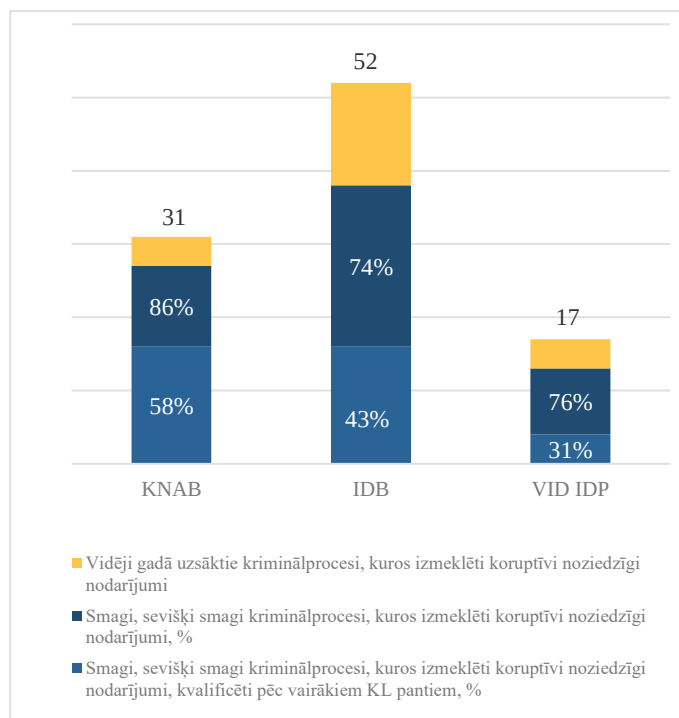
Revīzijā ir salīdzināta informācija (KRASS dati) par KNAB, IDB un VID IDP laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. uzsāktajiem kriminālprocesiem, kuros tiek izmeklēti koruptīvi noziedzīgi nodarījumi.

No datiem ir konstatējams, ka KNAB uzsāktajos kriminālprocesos pārsvarā tiek izmeklēti smagi un sevišķi smagi noziegumi, kas kvalificēti pēc vairākiem KL pantiem, proti, salīdzinot ar IDB un VID IDP uzsāktajiem kriminālprocesiem, procentuāli KNAB šādu lietu ir vairāk. Tādējādi, revidentu ieskatā, ir attaisnojoši, ka KNAB arī vidējais izmeklēšanas laiks dienās ir ilgāks nekā citās izmeklēšanās iestādēs. Pozitīvi jāatzīmē, ka, salīdzinot ar IDB un VID IDP, KNAB lielāku daļu uzsāktu kriminālprocesu (vidēji 72%) izmeklē gada laikā (skatīt 13., 14., 15. un 16.attēlu).

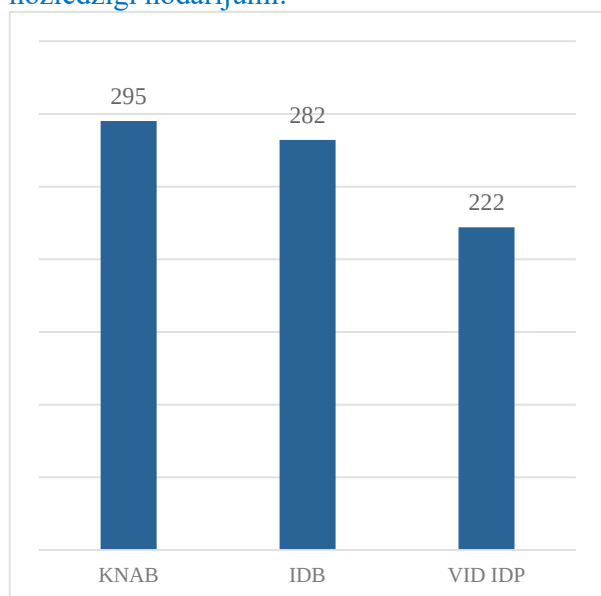
Jānorāda, ka KNAB ekskluzīvā kompetencē ir ārvalstu amatpersonu kukuļošanas lietu izmeklēšana¹⁴³. Revīzijā noskaidrots, ka laikā no 01.01.2019. līdz 31.12.2021. vidēji gadā tie ir 17% no KNAB uzsāktajiem kriminālprocesiem (saskaņā ar KNAB sniegto informāciju 2018.gadā šādi gadījumi nav bijuši), turklāt ar pieaugošu tendenci.

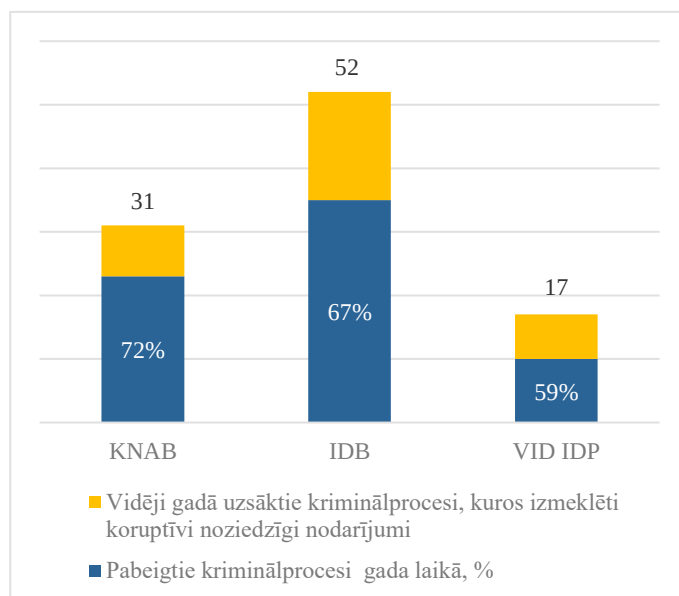
13.attēls. Laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. KNAB, IDB un VID IDP vidēji uzsāktais kriminālprocesa skaits (izņemot, kuros pieņemts lēmums pārsūtīt pēc piekrišanas) un kriminālprocesa skaits, kuros izmeklēti koruptīvi noziedzīgi nodarījumi.

14.attēls. Laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. KNAB, IDB un VID IDP vidēji uzsākto kriminālprocesa skaits, kuros izmeklēti koruptīvi noziedzīgi nodarījumi, no tiem smagi, sevišķi smagi noziedzīgi un kvalificēti pēc vairākiem KL pantiem.

15. attēls. Laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. KNAB, IDB un VID IDP vidējais izmeklēšanas laiks, dienas.

16.attēls. Laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. KNAB, IDB un VID IDP vidēji uzsākto kriminālprocesa skaits, kuros izmeklēti koruptīvi noziedzīgi nodarījumi, no tiem gada laikā pabeigti kriminālprocesi, %.

Vienlaikus revidenti vēlas norādīt arī uz šādiem konstatētajiem faktiem:

- ❖ revidējamā laika periodā KNAB un IDB vidējais izmeklētāju skaits bijis gandrīz vienāds, attiecīgi KNAB vidēji 17, IDB – 16. IDB kopējie uzsāktie un izmeklētie kriminālprocesi – gandrīz trīs reizes vairāk, savukārt kriminālprocesu, kuros izmeklēti koruptīvi noziedzīgi nodarījumi, – par 68% vairāk, kas attiecīgi arī nozīmē, ka kriminālprocesu skaits, kurus vienlaicīgi izmeklē viens izmeklētājs, ir būtiski atšķirīgs;
- ❖ kā jau iepriekš norādīts, izmeklēšanas iestādes koruptīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu veic savā iestādē, nevis nodod tālākas izmeklēšanas veikšanai KNAB. Arī IDB izmeklē plaša loka amatpersonu izdarītus noziedzīgus nodarījumus, un arī IDB izmeklēšanā lielākā daļa jeb 74% no kriminālprocesi, kuros tiek izmeklēti koruptīvi noziedzīgi nodarījumi, ir smagi un sevišķi smagi noziegumi, kā arī 43% no tiem kvalificēti pēc vairākiem KL pantiem (skatīt 14.attēlu). Līdz ar to revidenti pieļauj, ka arī IDB daļa no izmeklētajiem kriminālprocesi ir sarežģīti un komplicēti.

Lai arī revīzijā nav iegūti viennozīmīgi pierādījumi, kas apliecinātu, ka KNAB esošā kapacitāte izmeklēt koruptīvus noziedzīgus nodarījumus ir maksimāli sasniegta, tomēr, ņemot vērā iepriekš minēto, kopsakarā ar KRASS datu analīzi, revidenti apšaubā, ka KNAB šobrīd ir iespējas izmeklēt visus kriminālprocesus, kuros tiek izmeklēti koruptīvi noziedzīgi nodarījumi. Modelējot šādu scenāriju, revidenti ir aplēsuši, ka tādējādi vidēji gadā KNAB uzsāktu kriminālprocesu skaits palielinātos aptuveni piecas reizes jeb vidēji par 160 kriminālprocesi – attiecīgi par aptuveni 154 kriminālprocesi, kuros tiek izmeklēti publiskajā sektorā izdarīti koruptīvi noziedzīgi nodarījumi, un par aptuveni sešiem kriminālprocesi, kuros tiek izmeklēti privātajā sektorā izdarīti koruptīvi noziedzīgi nodarījumi. Būtiski atzīmēt, ka lielākā daļa no šiem kriminālprocesi, visticamāk, nav apjomīgi un juridiski sarežģīti, kas nozīmē, ka izmeklēšanu var veikt ātrāk un ar mazāku resursu patēriņu.

Ņemot vērā, ka koruptīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanā Latvijā pastāv dalītā kompetence, revidenti lūdz Ģenerālprokuratūru sniegt viedokli, vai praksē nepastāv problēmsituācijas tā iemesla dēļ, ka koruptīvus noziedzīgus nodarījumus var izmeklēt sešas izmeklēšanas iestādes un vai koruptīvus noziedzīgus nodarījumus nebūtu jāizmeklē vienai izmeklēšanas iestādei. Ģenerālprokuratūras pārstāvji revīzijā norādīja¹⁴⁴, ka atbalsta, ka koruptīvus noziedzīgus nodarījumus izmeklētu viena izmeklēšanas iestāde. Vienota iestāde koruptīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanai uzlabotu arī vienotu izpratni par šāda veida noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu.

Revidenti pievienojas Ģenerālprokuratūras viedoklim un uzskata, ka **koruptīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanas iestāžu institucionālās piekritības pārklāšanās var ietekmēt vienotas izpratnes, prakses un metodoloģijas efektīvu nodrošināšanu KL piemērošanā un noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā**. Turklāt revīzijā ir konstatēts, ka nav iespējams viennozīmīgi apgalvot, ka izmeklēšanas kvalitātes uzlabošanai visas izmeklēšanas iestādes ar prokuroriem īsteno kopīgas, pēctecīgas un sistēmiskas darbības izmeklētāju profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanai (skatīt [Vai nepieciešamā izmeklētāju profesionālā kvalifikācija ir reglamentēta un tiek nodrošinātas profesionālās kvalifikācijas celšanas iespējas, lai mērķtiecīgi paaugstinātu izmeklēšanas kvalitāti?](#)). Revīzijā konstatēts, ka attiecībā uz koruptīvu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu nav arī izstrādātas vienotas vadlīnijas, kas veicinātu vienotu praksi un izpratni. Pārsvarā katra izmeklēšanas iestāde ikdienas darbā ievēro savu iekšējo reglamentu, izstrādātās metodoloģijas, kā arī ierastās darba prakses operatīvo un izmeklēšanas darbību veikšanā.

Vienlaikus Ģenerālprokuratūras pārstāvji vērsa uzmanību, ka būtu jāvērtē arī izrietošie riski visu koruptīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanas koncentrēšanai vienā izmeklēšanas iestādē.

Tomēr revidenti vēlas vērst uzmanību, ka arī esošajā decentralizētājā koruptīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanas modelī pastāv vairāki riski, tai skaitā, ka izmeklēšanas iestādes potenciālā interešu konflikta situācijā izmeklē savu amatpersonu amata pildīšanas laikā izdarītus koruptīvus noziedzīgus nodarījumus. Proti, noziedzīgus nodarījumus, kurus amatpersonas savtīgu iemeslu dēļ ir izdarījušas, izmantojot savu privilēģēto stāvokli.

Vienlaikus revidenti ir izvērtējuši, ka pastāv iespēja novērst institucionālās piekritības pārklāšanos, samazinot to izmeklēšanas iestāžu skaitu, kuras izmeklē koruptīvus noziedzīgus nodarījumus. Turklāt, izvērtējot un izsverot šādu iespēju, ka koruptīvus noziedzīgus nodarījumus izmeklē mazāks izmeklēšanas iestāžu skaits, tiktu novērsta funkciju dublēšanās. Revidentu viedokli pamato turpmāk norādītais.

Lielākā daļa interešu konflikta definīciju nošķir interešu konfliktu no korupcijas. Korupcija ir kukuļošana vai jebkura cita valsts amatpersonas rīcība, kas vērsta uz to, lai, izmantojot dienesta stāvokli, savas pilnvaras vai pārsniedzot tās, iegūtu nepelnītu labumu sev vai citām personām¹⁴⁵, turpretī interešu konflikta situācijā tikai pastāv palielināts risks vai bīstamība, ka amatpersona savas pilnvaras tik tiešām ļaunprātīgi izmantos savās vai sev pietuvinātu personu interesēs. Tātad, novēršot interešu konfliktu, iespējams samazināt arī korupcijas bīstamību vai netieši novērst korupciju.

Revīzijas ziņojumā jau iepriekš ([Vai izmeklēšanas iestādes, izmeklējot savas iestādes amatpersonu izdarītos noziedzīgus nodarījumus, nodrošina objektīvu izmeklēšanas norisi?](#)) ir norādīts uz nepieciešamību novērst potenciālā interešu konflikta risku un secināts, ka ir jāpārvērtē KPL¹⁴⁶ noteiktā izmeklēšanas iestāžu institucionālā piekritība, lai novērstu potenciālo interešu konfliktu un nodrošinātu objektivitāti izmeklēšanas iestāžu amatpersonu izdarīto noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanā.

Ņemot vērā revīzijā iegūto informāciju, kā arī informāciju par jau veiktiem mēģinājumiem novērst interešu konfliktu izmeklēšanas iestāžu veiktajās izmeklēšanās un to ietvaros norādīto pamatojumu, **revidenti uzskata, ka ir iespējams samazināt to izmeklēšanas iestāžu skaitu, kuras izmeklē koruptīvus noziedzīgus nodarījumus:**

- ❖ lai novērstu interešu konflikta risku gan VRS, gan VID IDP veiktajās izmeklēšanās, jau iepriekš ir vērtēti un piedāvāti risinājumi, kurus īstenojot, abu izmeklēšanas iestāžu amatpersonu izdarīto noziedzīgo nodarījumu, tai skaitā koruptīvo noziedzīgo nodarījumu, izmeklēšanas iestāde būtu IDB;
- ❖ IeVP un Tieslietu ministrija revīzijā piekrita, ka IeVP kompetenci var pārskatīt, nododot IeVP amatpersonu ieslodzījuma vietās izdarīto noziedzīgo nodarījumu, kas nav saistīti ar vardarbību, izmeklēšanu citai izmeklēšanas iestādei, tā rezultātā novēršot potenciālo interešu konfliktu. Tā kā IeVP amatpersonu izdarītos ar vardarbību saistītus noziedzīgos nodarījumus jau izmeklē IDB, arī izdarītos noziedzīgos nodarījumus, kas nav saistīti ar vardarbību, ko izdarījušas IeVP amatpersonas ieslodzījuma vietās, iespējams, varētu izmeklēt IDB.

Šādas hipotētiskas situācijas rezultātā kompetence izmeklēt koruptīvus noziedzīgus nodarījumus būtu trīs izmeklēšanas iestāžu – KNAB, IDB, kā arī VP – institucionālajā piekritībā.

Kā jau norādīts iepriekš, izmeklēšanas iestādes atrodas trīs dažādu nozaru ministriju padotībā. Savukārt izmeklēšanas iestāžu kompetence un noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas institucionālā piekritība kriminālprocesā ir noteikta KPL un, pieņemot attiecīgo likumprojektu par grozījumiem KPL, pirms to virzīšanas starpinstitutionu saskaņošanai un izskatīšanai¹⁴⁷ tie tiek skatīti Kriminālprocesa likuma pastāvīgajā darba grupā. Proti, izmaiņas regulējumā izdara, ja to iniciē kāda no nozares ministrijām.

Revidentu ieskatā, nepastāv šķēršļi, lai, piedaloties attiecīgajām nozaru ministrijām, visām izmeklēšanas iestādēm un prokuratūrai, Tieslietu ministrijas kā kriminālprocesa tiesību politikas izstrādātājas vadībā

uzsāktu diskusijas par risinājumiem, kas iespējami un nepieciešami, lai novērstu potenciālo interešu konfliktu izmeklēšanas iestāžu veiktajās izmeklēšanās.

Revidenti norāda, ka gan Iekšlietu ministrija, gan Finanšu ministrija, gan Tieslietu ministrija, gan Ģenerālprokuratūra ir izteikušas savu gatavību piedalīties šādā diskusijā.

Revidenti vērš uzmanību, ka jau 2011.gadā darba grupa, kas izstrādāja informatīvo ziņojumu¹⁴⁸, diskutējot par IDB neatkarības nodrošināšanas modeļiem, norādīja uz iespēju veidot atsevišķu neatkarīgu institūciju, kura izmeklētu visu to amatpersonu noziedzīgos nodarījumus, kuras veic izmeklēšanu. Darba grupā nolēma, ka šāds modelis varētu tikt apsvērts nākotnē un ka tas ir problēmas ilgtermiņa risinājums. Par šo modeli turpmākas diskusijas darba grupā nenotika, jo šāda modeļa izveide radītu būtiskas izmaiņas izmeklēšanas sistēmā, kā arī pilnīgi jaunas izmeklēšanas iestādes izveide radītu valstij būtiskas finansiālas izmaksas.

Iekšlietu ministrija revīzijā ir arī norādījusi¹⁴⁹, ka šāda risinājuma iespēja ir apspriesta, taču tālāk nav attīstīta, ņemot vērā pastāvošos riskus par pārāk lielas ietekmes koncentrēšanu vienas izmeklēšanas iestādes ietvaros, kas noteiktos apstākļos var negatīvi ietekmēt citu izmeklēšanas iestāžu un to amatpersonu reputāciju un darbu.

Ieteikums

Tieslietu ministrijai sadarbībā ar Iekšlietu un Finanšu ministriju un izmeklēšanas iestādēm lemt par nepieciešamību novērst noziedzīgu nodarījumu institucionālās piekritības pārklāšanos attiecībā uz koruptīvu un amatpersonu izdarītu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu.

3. Vai izmeklēšanas iestādes kriminālprocesus izmeklē efektīvi?

3.1. Vai izmeklēšanas iestādes ir noteikušas izmeklēšanas efektivitātes vērtēšanas kritērijus un tos regulāri izvērtē un uzrauga?

Efektivitātes principa piemērošana valsts pārvaldē un katras iestādes darbībā ir būtiski svarīga, lai nodrošinātu izvirzīto mērķu sasniegšanu, to novērtēšanu un nepieciešamo pārmaiņu vadību.

Lai arī visu izmeklēšanas iestāžu, izņemot IeVP, plānošanas dokumentos ir noteikti rezultāti un rezultatīvie rādītāji noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanas jomā un tie regulāri tiek novērtēti, revidentu ieskatā, pārsvarā izvirzītie rezultāti neparāda izmeklēšanas procesa efektivitāti, bet gan kopumā raksturo izmeklēšanas iestādes darbības rezultātus. Jāakcentē, ka katrā izmeklēšanas iestādē tiek noteikti un vērtēti dažādi un bieži vien arī atšķirīgi rezultāti un rezultatīvie rādītāji.

Vienlaikus revidenti ir identificējuši arī labās prakses piemērus sasniedzamo rezultātu noteikšanā, kas raksturo kriminālprocesu izmeklēšanas efektivitātes un kvalitātes palielināšanos.

No KPL regulējuma izriet instrumenti kriminālprocesa vienkāršošanai un efektīvizēšanai, lai novērstu neizlemto lietu uzkrājumu veidošanos un saīsinātu izmeklēšanas termiņus. Valsts kontrole jau 2017.gadā pabeigtajā revīzijā par VP izmeklēšanas efektivitāti¹⁵⁰ norādīja, ka būtu jāvērtē rādītāji, kas parāda paātrinātā procesa, izlīguma un apturēto kriminālprocesu piemērošanu izmeklēšanas iestādē, tomēr neviena cita izmeklēšanas iestāde, izņemot VP, nav noteikusi un nevērtē šādus rezultātus un rezultatīvos rādītājus.

Būtiski gan uzsvērt, ka KPL ietverto instrumentu kriminālprocesa vienkāršošanai un efektīvizēšanai piemērošana nevar kļūt par pašmērķi. Revidenti uzskata, ka izmeklēšanas procesa efektivitātes novērtēšanai būtu jāizvirza papildu rezultāti un rezultatīvie rādītāji, kas parāda efektivitātes uzlabošanos tieši juridiski sarežģītos un komplicētos kriminālprocesos, tai skaitā tādos kriminālprocesos, kuros tiek izmeklēti smagi un sevišķi smagi noziegumi un noziedzīgi nodarījumi, kas kvalificēti pēc vairākiem KL pantiem.

Revidenti uzskata, ka ir nepieciešams noteikt arī ar kriminālprocesa veikšanas laiku saistītus mērījumus, piemēram, vidējais laiks (dienās) kriminālprocesa izmeklēšanai un gada laikā pabeigto kriminālprocesu īpatsvars. Kriminālprocesa izmeklēšanai patērētais laiks ir viens no rādītājiem, kas raksturo arī resursu patēriņu, kā arī tam ir sasaiste ar izmeklētāju noslodzes noteikšanu, kas ir svarīgs faktors, lai izmeklēšanas funkciju īstenotu sekmīgi, efektīvi un

kvalitatīvi. Turklāt tā ir iespēja arī parādīt sabiedrībai pamatotu informāciju par kriminālprocesu izmeklēšanas ilgumu, lai, iespējams, kļedētu mītus par izmeklēšanas iestāžu spēju kriminālprocesus izmeklēt efektīvi.

Revīzijā, analizējot izmeklēšanas iestāžu noteiktos rezultātus un rezultatīvos rādītājus, identificēti arī tādi rezultāti, par kuru noteikšanas lietderību ir nepieciešama krimināltiesību ekspertu diskusija. Tas attiecas gan uz uzsākto kriminālprocesu īpatsvaru, kas nosūtīti kriminālvajāšanai un nav izbeigti prokuratūrā, kā arī prokuratūrai kriminālvajāšanai nosūtīto kriminālprocesu īpatsvaru no uzsāktajiem kriminālprocesiem.

KPL¹⁵¹ nosaka kārtību, kādā uzraugošais prokurors konkrētā izmeklēšanas procesā veic izmeklēšanas uzraudzību. Faktiski izmeklētājs un uzraugošais prokurors sadarbojas, lai rezultātā nodrošinātu vienotu lēmuma pieņemšanu. Tāpēc, revidentu vērtējumā, būtu nepieciešama krimināltiesību ekspertu diskusija, vai un kādā mērā rādītājs – uzsākto kriminālprocesu īpatsvars, kas nosūtīti kriminālvajāšanai un nav izbeigti prokuratūrā, – raksturo izmeklēšanas efektivitāti, tai skaitā, ņemot vērā Valsts kontroles 2020.gadā noslēgtajā lietderības revīzijā “Noziedzīgu nodarījumu ekonomikas un finanšu jomā izmeklēšanas un iztiesāšanas efektivitāte”¹⁵² norādīto par pieejamo prokuroru resursu efektīvāku izmantošanu un iespējamajiem izmeklētāju un prokuroru sadarbības mehānismiem.

Savukārt attiecībā uz kritēriju – prokuratūrai kriminālvajāšanai nosūtīto kriminālprocesu īpatsvars no uzsāktajiem kriminālprocesiem – revidenti vēlas norādīt: šobrīd spēkā esošajā KPL¹⁵³ redakcijā ir noteikts kriminālprocesa obligātuma princips, līdz ar to, revidentu ieskatā, šobrīd kritērijs primāri ir vērtējams kā darbības rādītājs. Pēc Valsts kontroles 2020.gadā noslēgtās lietderības revīzijas “Noziedzīgu nodarījumu ekonomikas un finanšu jomā izmeklēšanas un iztiesāšanas efektivitāte”¹⁵⁴ ir jau uzsāktas darbības, lai izvērtētu normatīvā regulējuma pietiekamību un rastu risinājumus kriminālprocesuālajā regulējumā, tai skaitā pie kādiem nosacījumiem un kā uzsākams kriminālprocess, un pie kādiem veicamas resoriskās pārbaudes. Iespējams, nodrošinot resursu koncentrēšanu nozīmīgākiem un sarežģītākiem kriminālprocesiem, tieši šis kritērijs varētu raksturot noziedzīgo nodarījumu uzsākšanas un atklāšanas efektivitāti.

Revidentu vērtējumā Tieslietu ministrijai un pārējām ministrijām, kuru padotībā ir izmeklēšanas iestādes, Ģenerālprokuratūrai būtu jāizveido vienota sistēma izmeklēšanas iestāžu izmeklēšanas darba efektivitātes novērtēšanai, kas dotu iespēju vispusīgi izvērtēt pastāvošās problēmas izmeklēšanas funkcijas īstenošanā. Proti, ir jāvērtē un jāizvirza izmeklēšanas iestādēm sasniedzamie rezultāti noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanas jomā, kas raksturotu kriminālprocesu izmeklēšanas efektivitātes un kvalitātes palielināšanos, un jānosaka rādītāji, lai varētu novērtēt sasniegtos rezultātus un panāktos uzlabojumus, vai tieši

pretēji – identificēt problēmjautājumus, kuriem nepieciešamas risinājums, lai efektivitātes uzlabojumus panāktu.

Vispārpieņemts, ka resursi ir jāizmanto efektīvi. Revidenti uzskata, ka tas ir attiecināms arī uz kriminālprocesu izmeklēšanu. Turklāt, kā izriet no Valsts pārvaldes iekārtas likuma, valsts pārvaldes, tai skaitā katras iestādes, darbību organizē pēc iespējas efektīvi, tās institucionālo sistēmu pastāvīgi pārbauda un, ja nepieciešams, pilnveido¹⁵⁵.

Tāpēc revīzijā ir skaidrots, vai un kādus kritērijus jeb instrumentus izmeklēšanas iestādes izmanto, lai novērtētu kriminālprocesu izmeklēšanas efektivitāti, proti, vai un kādus rezultātus izmeklēšanas iestādes vēlas sasniegt, kā arī vai tiek novērtēti un uzraudzīti faktiskie rezultāti, lai reaģētu un nepieciešamības gadījumā veiktu koriģējošas darbības.

Revīzijā ir noskaidrots, ka visu izmeklēšanas iestāžu plānošanas dokumentos (stratēģijās, darbības plānos) ir noteikti rezultāti un rezultatīvie rādītāji noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanas jomā, izņemot IeVP, kur mērķi un sasniedzamie rezultāti izmeklēšanas jomā nav izvirzīti¹⁵⁶.

Izmeklēšanas iestādes ir sniegušas arī informāciju par rezultātu un rezultatīvo rādītāju faktisko izpildi laikā no 2019. līdz 2021. gadam, un tā liecina, ka rezultatīvo rādītāju izpilde katrā izmeklēšanas iestādē tiek vērtēta reizi gadā, sagatavojot publiskos pārskatus. Vienlaikus jāatzīmē, ka ir izmeklēšanas iestādes, kuras mērķu un uzdevumu izpildi analizē arī reizi pusgadā un ceturksnī.

Revīzijā, apkopojot un analizējot izmeklēšanas iestāžu sniegto informāciju, konstatēts, ka izmeklēšanas iestādes nosaka un vērtē dažādus ar noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanas jomu saistītus rādītājus, bet pārsvarā tādus, kas kopumā raksturo iestādes darbības rezultātus, noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanas jomas apjomu u.tml., nevis izmeklēšanas procesa efektivitāti. Pārsvarā šādi rādītāji izteikti absolūtos skaitļos un trīs gadu periodam (2020–2022), ir nemainīgi un bez tendences uzlaboties, piemēram, konstatēto noziedzīgo nodarījumu skaits.

Vienlaikus revidenti ir identificējuši un vēlas norādīt uz, revidentu ieskatā, labo praksi, proti, sasniedzamajiem rezultātiem, kas raksturo kriminālprocesu izmeklēšanas efektivitātes un kvalitātes palielināšanos. Labās prakses identificēšanai revīzijā gan analizēta izmeklēšanas iestāžu sniegtā informācija, gan veikta KRASS datu analīze, tai skaitā:

- ❖ par izmeklēšanas iestāžu piemēroto paātrinātā procesa kārtību un izlīgumu, kā arī kriminālprocesu apturēšanu;
- ❖ par izmeklēšanas iestāžu patērēto laiku kriminālprocesu izmeklēšanai – gan kopējo vidējo laiku, gan vidējo laiku, ņemot vērā noziedzīgā nodarījuma smagumu un KL pantu skaitu, pēc kuriem noziedzīgie nodarījumi kvalificēti, gan tādu kriminālprocesu īpatsvaru, kas tiek pabeigti gada laikā;
- ❖ par tādu kriminālprocesu īpatsvaru, kuros izmeklētāja un prokurora lēmums par kriminālprocesa tālāku virzību sakrīt.

Valsts kontrole jau 2017. gadā pabeigtajā lietderības revīzijā “Pirmstiesas izmeklēšanas efektivitāte Valsts policijā”¹⁵⁷ ir vērtējusi lielākās izmeklēšanas iestādes – VP – izmeklēšanas efektivitāti. Revīzijā konstatētais lika Valsts kontrolei secināt, ka izmeklēšanas efektivitātes kritēriji nav izstrādāti, līdz ar to izmeklēšanas efektivitāte netiek vērtēta.

2017. gadā pabeigtās revīzijas¹⁵⁸ ietvaros piesaistītie eksperti vērtēja, vai KPL regulējumā ir ietverti instrumenti kriminālprocesa vienkāršošanai un efektivizēšanai, atzīstot, ka KPL tādi ir iekļauti, piemēram:

- ❖ risinājumi attiecībā uz procesa vienkāršošanu, proti, paātrinātais process, izlīgums, personas atbrīvošana no kriminālatbildības par maznozīmīga noziedzīga nodarījuma izdarīšanu;
- ❖ risinājums attiecībā uz kriminālprocesa apturēšanu (jāveic noteikts darba apjoms katra reģistrētā noziedzīgā nodarījuma atklāšanai un, ja prasība izpildīta, lieta var tikt apturēta, lai izmeklēšanu turpinātu, kad iegūta jauna informācija).

Īstenojot Valsts kontroles 2017.gadā pabeigtajā revīzijā¹⁵⁹ sniegto ieteikumu ieviešanu, kopš 2019.gada (pieņemot 2018.gadu kā bāzes gadu) VP struktūrvienībām ir noteikti sasniedzamie rezultāti un rezultatīvie rādītāji izmeklēšanas jomā¹⁶⁰. Rezultātu un rezultatīvo rādītāju izvērtēšana notiek VP vadības un reģionu pārvalžu vadības kopīgās sanāsmēs, kur reizi ceturksnī tiek apspriesta identificētā problemātika, analizēti rezultāti un izdarīti secinājumi¹⁶¹.

VP iesniegtie¹⁶² dati par rezultatīvajiem rādītājiem attiecībā uz paātrinātā procesa piemērošanu liecina, ka šajā jomā rezultatīvie rādītāji ir sasniegti un daļēji pat pārsniegti (sadalījumā pa reģioniem):

- ❖ 2020.gadā kā mērķis bija izvirzīts, ka VP Kurzemes, Zemgales, Vidzemes un Latgales reģiona pārvalde paātrināto procesu piemēros 32% kriminālprocesu, savukārt VP Rīgas reģiona pārvalde – 16% kriminālprocesu, un faktiski 2020.gadā visas VP reģiona pārvaldes šo rādītāju ir pārsniegušas, proti, VP (tai skaitā VP GKRP) paātrinātais process piemērots vidēji 34,6% kriminālprocesu;
- ❖ ņemot vērā rezultatīvo rādītāju faktisko izpildi 2020.gadā, 2021.gadā kā mērķis noteikts, ka VP Kurzemes, Zemgales, Vidzemes un Latgales reģiona pārvaldes paātrināto procesu piemēros 35% kriminālprocesu, savukārt VP Rīgas reģiona pārvalde – 30% kriminālprocesu, un faktiski 2021.gadā visas VP reģiona pārvaldes ir sasniegušas arī šo rādītāju, proti, VP (tai skaitā VP GKRP) paātrinātais process piemērots vidēji 42% kriminālprocesu;
- ❖ izrietoši, ņemot vērā rezultatīvo rādītāju faktisko izpildi arī 2021.gadā, 2022.gadā izvirzīts mērķis paātrināto procesu piemērot jau 45% kriminālprocesu.

Savukārt VP iesniegtie¹⁶³ dati par rezultatīvajiem rādītājiem arī attiecībā uz izlīguma piemērošanu liecina, ka šajā jomā rezultatīvo rādītāju faktiskā izpilde starp VP reģiona pārvaldēm bijusi atšķirīga:

- ❖ 2020., 2021. un 2022.gadā kā mērķis izvirzīts, ka VP Kurzemes, Zemgales, Vidzemes un Latgales reģiona pārvaldes izlīgumu piemēros 12% kriminālprocesu, savukārt VP Rīgas reģionāla pārvalde 2020.gadā – 8% kriminālprocesu un 2021. un 2022.gadā – 9% kriminālprocesu;
- ❖ 2020.gadā tikai VP Kurzemes un Latgales reģiona pārvaldei faktiski izdevies šo rādītāju sasniegt, tai skaitā pārsniegt, proti, vidējais faktiskais rādītājs 2020.gadā bija 11,8%, bet 2021.gadā – 10%, savukārt VP Rīgas reģiona pārvalde 2020.gadā izlīgumu piemērojusi 6% kriminālprocesu, bet 2021.gadā – 6,8% kriminālprocesu.

Attiecībā uz kriminālprocesa apturēšanu VP noteiktais mērķis ir to piemērot 100% gadījumu, ja kriminālprocesā ir veiktas nepieciešamās kriminālprocesuālās darbības un nav izdevies noskaidrot noziedzīgu nodarījumu izdarījušās personas. VP iesniegtie dati¹⁶⁴ liecina, ka apturēto kriminālprocesu, kuros ir veiktas nepieciešamās kriminālprocesuālās darbības un nav izdevies noskaidrot noziedzīgo nodarījumu izdarījušo personu, skaitam ir tendence samazināties. 2019.gadā apturēšana piemērota 20 247 kriminālprocesos, 2020.gadā – 19 436 kriminālprocesos, kas ir par 4% mazāk nekā 2019.gadā, savukārt 2021.gadā – 12 313 kriminālprocesos, kas ir par 37% mazāk nekā 2020.gadā. Jāatzīmē, ka 2019. un 2020.gadā VP turpinājās iepriekš uzsākto un ilgstoši izmeklēšanā esošo kriminālprocesu, kuros nebija noskaidrota vainīgā persona, izvērtēšana, piemērojot kriminālprocesa apturēšanas izmeklēšanā institūtu.

Revīzijā Iekšlietu ministrija revidentiem ir norādījusi¹⁶⁵, ka Valsts kontroles 2017.gadā pabeigtā lietderības revīzija parādīja, ka pastāv virkne iemeslu, kuru dēļ izmeklēšanas efektivitāte nav tik augstā līmenī, kā to, iespējams, sagaida sabiedrība. Kopš 2017.gada, kad tika uzsākta revīzijas ieteikumu ieviešana, ir panākts noteikts progress un var apgalvot, ka izmeklēšanas efektivitāte kopumā ir uzlabojusies.

Revidenti, analizējot KRASS datus, arī secina, ka Valsts kontroles revīzijā sniegto ieteikumu rezultātā VP izmeklēšanas efektivitāte ir uzlabojusies. Tomēr revidenti uzsver, ka, lai arī iekšlietu resorā ietilpst ne tikai VP, bet arī VRS un IDB, tikai VP ir noteikti sasniedzamie rezultāti un rezultatīvie rādītāji attiecībā uz KPL ietvertajiem instrumentiem kriminālprocesa vienkāršošanai un efektīvizēšanai.

Vienlaikus revidenti uzsver, ka, lai gan Valsts kontroles ziņojums¹⁶⁶ un tajā VP sniegtie ieteikumi ir pieejami publiski, šajā revīzijā konstatēts, ka **neviens cits izmeklēšanas iestāde nav noteikusi un nevērtē tādus rezultātus un rezultatīvos rādītājus, kas izrietētu no KPL ietvertajiem instrumentiem kriminālprocesa vienkāršošanai un efektīvizēšanai.**

Tāpēc revīzijā arī pārējām izmeklēšanas iestādēm lūgts sniegt datus par KPL ietverto instrumentu kriminālprocesa vienkāršošanai un efektīvizēšanai piemērošanu praksē. Iesniegtie dati par laiku no 2018. līdz 2022.gadam liecina, ka četru gadu periodā izmeklēšanas iestādes KPL paredzētos instrumentus kriminālprocesa vienkāršošanai un efektīvizēšanai pārsvarā ir izmantojušas maz vai nav izmantojušas vispār (skatīt 4.tabulu).

4.tabula. Izmeklēšanas iestāžu rezultāti paātrinātā procesa kārtības un izlīguma piemērošanā un kriminālprocesu apturēšanā laikā no 01.01.2018. līdz 31.08.2021.

Izmeklēšanas iestāde	Paātrinātā procesa piemērošana, skaits	Izlīguma piemērošana, skaits	Kriminālprocesa apturēšana, skaits
IDB	1	4	4**
IeVP	-	6	70
KNAB	4	-	2
VRS	125	3	99
VID NMPP	185*	-	1163**
VID IDP	-	-	-

*tai skaitā 54 kriminālprocesi, kuru izmeklēšanas ilgums ir 10 vai mazāk kalendārās dienas līdz nodošanai kriminālvajāšanas uzsākšanai (KPL 401.pants)

** revidentu apkopotā informācija no KRASS datiem par laiku no 01.01.2018. līdz 31.08.2021.

VRS četru gadu laikā kriminālprocesa virzību paātrinātajā kārtībā ir piemērojusi bieži – gadā vidēji 44% no kopējā kriminālvajāšanas uzsākšanai nodoto kriminālprocesa skaita, un ar katru gadu tai ir tendence pieaugt, 2021.gadā sasniedzot 53%. Vairumā gadījumu paātrinātais process tiek piemērots tādu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā kā viltota dokumenta izmantošana, valsts robežas nelikumīga šķērsošana un kukuļdošana VRS amatpersonai.¹⁶⁷

Tāpat revīzijā izmeklēšanas iestādes ir sniegušas skaidrojumus, kāpēc KPL paredzētie instrumenti kriminālprocesa vienkāršošanai un efektīvizēšanai praksē pārāk plaši netiek izmantoti, norādot uz izmeklēšanas specifiku, piemēram:

- ❖ KNAB un IDB izmeklētie noziedzīgie nodarījumi ir sarežģīti un komplicēti, kuros iesaistīts liels skaits liecinieku, tie prasa padziļinātu finanšu analīzi un informācijas iegūšanu ārvalstīs, līdz ar to paātrinātais process tiek izmantots salīdzinoši reti;
- ❖ VID IDP un VID NMPP veiktajos kriminālprocesos izlīgums faktiski nav iespējams, jo valsts institūciju dienestā noziedzīgo nodarījumu objekts ir valsts un pašvaldību institūciju normāla darbība un papildu objekts – personu likumiskās intereses, nevis fizisku vai juridisku personu (cietušo) mantiskās intereses.

Pēc izmeklēšanas iestāžu sniegtās informācijas un KRASS datu analīzes revidenti secina, **ka KPL regulējumā ietvertos instrumentus kriminālprocesa vienkāršošanai un efektīvizēšanai ir iespējams piemērot arī citu izmeklēšanas iestāžu, ne tikai VP, izmeklēšanas efektivitātes novērtēšanai. Vienlaikus revidenti uzskata, ka pamatoti būtu vērtēt rādītāja skaitlisko vērtību un tā atšķirības, ņemot vērā katrai izmeklēšanas iestādei piekritīgo noziedzīgo nodarījumu specifiku.**

Tai pašā laikā revidenti vērš arī uzmanību, ka **KPL ietverto instrumentu kriminālprocesa vienkāršošanai un efektīvizēšanai izmantošana nevar kļūt par pašmērķi, jo ir jāizmeklē arī kriminālprocesi par smagiem un sevišķi smagiem noziegumiem.**

Piemēram, kā jau minēts, VRS aktīvi izmanto KPL regulējumā ietvertos instrumentus kriminālprocesa vienkāršošanai un efektīvizēšanai, tai skaitā paātrināto procesu. KPL¹⁶⁸ nosaka, ka paātrinātajā procesā procesa virzītājs nekavējoties, bet ne vēlāk kā 10 dienu laikā vai gadījumos, kad jāveic ekspertīze, ne vēlāk kā 30 dienu laikā no kriminālprocesa uzsākšanas, lietas materiālus ar pavadrakstu iesniedz prokuroram. Analizējot KRASS datus, konstatēts, ka no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. VRS uzsāko un izmeklēto kriminālprocesa skaita 58% kriminālprocesi pabeigti laika periodā līdz 30 dienām, bet no tiem tikai 1% veido kriminālprocesi par sevišķi smagiem noziedzīgiem nodarījumiem.

Līdz ar to revidenti uzskata, ka **izmeklēšanas procesa efektivitātes novērtēšanai būtu jāizvirza papildu rezultāti un rezultatīvie rādītāji, kas parāda efektivitātes uzlabošanos tieši juridiski sarežģītos un komplicētos kriminālprocesos, tai skaitā tādos kriminālprocesos, kuros tiek izmeklēti smagi un sevišķi smagi noziegumi un noziedzīgi nodarījumi, kas kvalificēti pēc vairākiem KL pantiem.**

Revīzijā ir arī identificētas tādas izmeklēšanas iestādes, kuras **kā rezultātus vērtē arī vidējo izmeklēšanas laiku (dienās), piemēram:**

- ❖ IDB kā mērķi ir izvirzījis, ka 2020., 2021. un 2022.gadā vidējais kriminālprocesa izmeklēšanas termiņš ir 240 dienas (IDB ir veicis arī kriminālprocesa virzības un izmeklēšanas ilguma analīzi par laika posmu no 2015. līdz 2021.gadam un sagatavojis ziņojumu¹⁶⁹, kurā secināts, ka ir vērojama tendence izmeklēšanas ilgumam samazināties un samazināties arī ilgstoši (ilgāk par 18 mēnešiem) izmeklēto kriminālprocesi skaitam, proti, 2020.gadā tādi bija 11 kriminālprocesi, savukārt 2021.gadā – 8 kriminālprocesi);
- ❖ VID IDP un VID NMPP kā mērķis izvirzīts izmeklēšanas termiņa samazināšanās, vienlaikus uzturot augstu izmeklēšanas kvalitāti¹⁷⁰, bet nav norādīts, kāds izmeklēšanas termiņš ir jāsasniedz.

Valsts kontroles 2017.gadā pabeigtajā revīzijā¹⁷¹ piesaistītie eksperti norādīja, ka KPL nav ieviests risinājums ne tikai attiecībā uz kriminālprocesa kopējā termiņa, bet arī atsevišķu tā posmu termiņu ierobežošanu, atzīstot arī, ka efektīva un tiesiska kriminālprocesa pamatkritērijs nevar būt tikai tā ātrums. Process jāveic, ievērojot visus tiesiskuma elementus – kvalitatīvi, tai pašā laikā efektīvi un, ciktāl tas iespējams, ātri un ekonomiski.¹⁷²

Lai arī **kriminālprocesa izmeklēšanai patērētais laiks jeb ātrums nav un nevar būt noteicošais kritērijs, jo būtiskāk ir procesu veikt kvalitatīvi, revīzijā gan Ģenerālprokuratūras pārstāvji, gan izmeklēšanas iestāžu pārstāvji ir norādījuši, ka uzsāktajam kriminālprocesam pēc iespējas ātrāk**

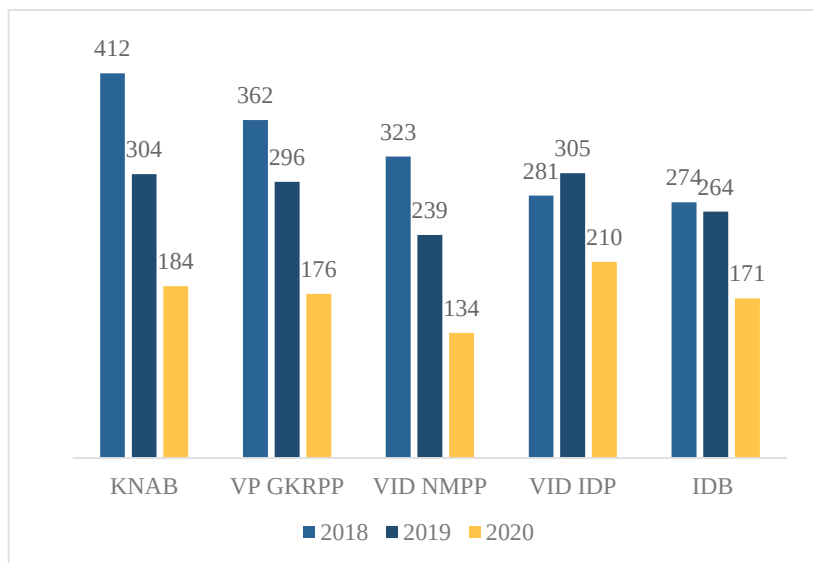
jānonāk prokuratūrā kriminālvajāšanas uzsākšanai. Revidenti vēlas arī uzsvērt, ka tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā ir viens no taisnīgas tiesas elementiem, kas vērsts uz kriminālprocesa efektivitāti un kriminālprocesuālo attiecību taisnīgu noregulējumu.

Atbilstoši Ģenerālprokuratūras viedoklim¹⁷³ vislabākajā gadījumā kriminālprocesam būtu jābūt izmeklētam laikā līdz vienam mēnesim no tā uzsākšanas, vienlaikus uzsverot, ka katrs kriminālprocess ir jāvērtē atsevišķi, jo tie atšķiras pēc apjoma, juridiskās sarežģītības, procesuālo darbību daudzuma un citiem objektīviem apstākļiem.

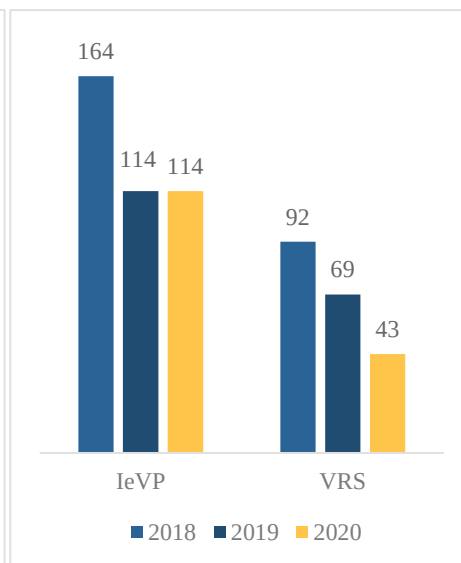
Revidenti uzskata, ka patērētais laiks ir viens no rādītājiem, kas raksturo arī resursu patēriņu. Turklāt bieži gan mediji, gan viedokļu līderi uzsver, ka kriminālprocesi tiek izmeklēti nesamērīgi ilgi, tā radot šaubas un neuzticību izmeklēšanas iestāžu spējām kriminālprocesus izmeklēt efektīvi.

Revīzijā veiktā KRASS datu analīze par izmeklēšanas iestāžu patērēto kopējo vidējo laiku un tā dinamiku atklāj, ka kopumā izmeklēšanas ilgumam trīs gadu periodā ir tendence samazināties (skatīt 17. un 18.attēlu), tāpat ir tendence samazināties vidējam patērētajam laikam katrā izmeklēšanas iestādē. Vienlaikus arī jāņem vērā kopējā tendence noziedzības līmenim valstī samazināties Covid-19 pandēmijas ietekmē.

Revidenti vērs uzmanību, ka analizētie dati satur informāciju par laiku no 01.01.2018. līdz 31.08.2021. uzsāktajiem kriminālprocesiem un līdz 31.08.2021. pabeigtajiem kriminālprocesiem. Dati neietver šajā laikā pabeigtos kriminālprocesus, kas uzsākti pirms 2018.gada.

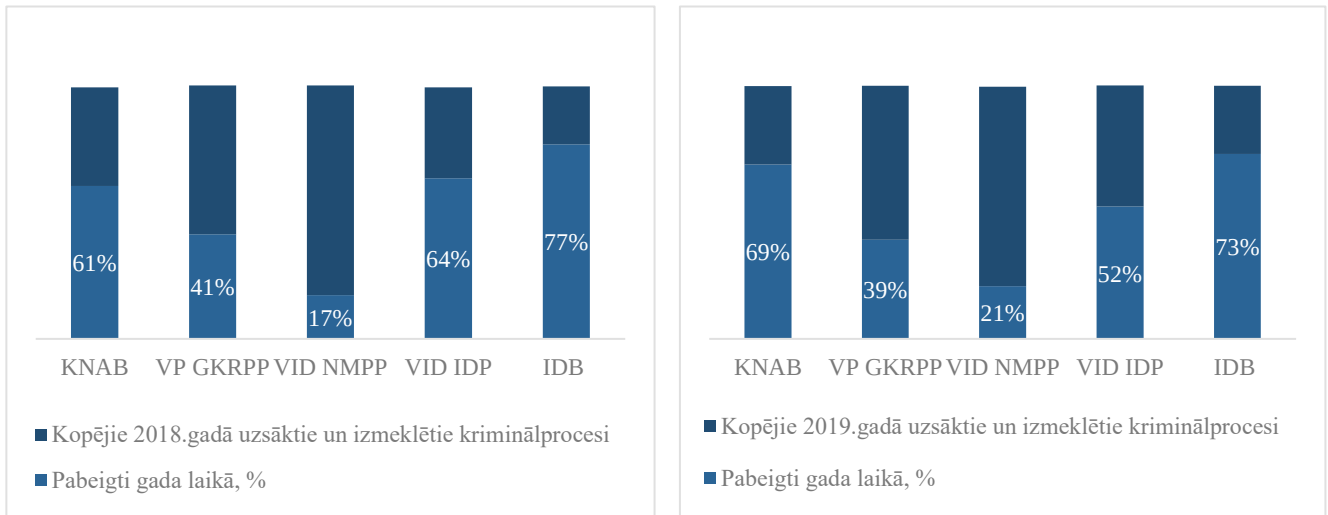

17.attēls. Izmeklēšanas iestāžu, kas veic izmeklēšanu, tai skaitā īpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās, vidējais izmeklēšanas ilgums dienās, izmeklējot kriminālprocesus, kas uzsākti 2018., 2019. un 2020.gadā.

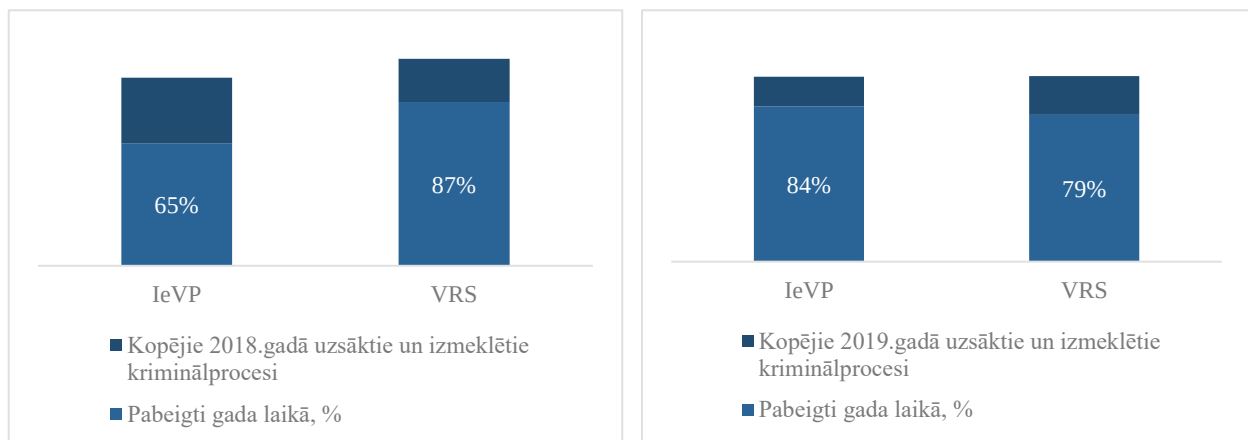

18.attēls. Izmeklēšanas iestāžu, kas veic izmeklēšanu, tai skaitā īpaši sarežģītās un liela apjoma lietās iestādes (pārvaldes) līmenī, vidējais izmeklēšanas ilgums dienās, izmeklējot kriminālprocesus, kas uzsākti 2018., 2019. un 2020.gadā.

Tāpat revīzijā tika apkopoti dati par 2018. un 2019.gadu un aprēķināts īpatsvars, nosakot vienā gadā (jeb līdz 365 dienām) pabeigto kriminālprocesu skaitu no kopējā attiecīgajā gadā uzsākto kriminālprocesu skaita (skatīt 19., 20., 21. un 22.attēlu).

19. un 20.attēls. Izmeklēšanas iestāžu, kas veic izmeklēšanu, tai skaitā īpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās, vienā gadā pabeigto kriminālprocesu īpatsvars no kopējā uzsākto kriminālprocesu skaita 2018. un 2019.gadā.

21. un 22.attēls. Izmeklēšanas iestāžu, kas veic izmeklēšanu, tai skaitā īpaši sarežģītās un liela apjoma lietās iestādes (pārvaldes) līmenī, vienā gadā pabeigto kriminālprocesu īpatsvars no kopējā uzsākto kriminālprocesu skaita 2018. un 2019.gadā.

Lai arī kopējais laiks samazinās un 2019.gadā vidējais laiks nepārsniedz gadu, gada laikā pabeigto kriminālprocesu īpatsvars katrā izmeklēšanas iestādē ir dažāds, attiecīgi 2018.gadā robežās no 17% līdz 87%, savukārt 2019.gadā robežās no 21% līdz 84%. Revidenti uzskata, ka kopsakarā ar šiem abiem rādītājiem (vidējo izmeklēšanas laiku dienās un viena gada laikā pabeigto kriminālprocesu īpatsvaru) ir būtiski analizēt arī katrā izmeklēšanas iestādē uzsākto un izmeklēšanā esošo kriminālprocesu struktūru, lai primāri spētu izvirzīt tādu mērķi jeb vēlamo rezultātu, kas ir gan sasniedzams, gan pietiekami ambiciozs izmeklēšanas darba efektivitātes paaugstināšanai. Piemēram:

- ❖ KNAB ir izmeklēšanas iestāde, kuras vidējais izmeklēšanai patērētais laiks ir lielāks nekā citām izmeklēšanas iestādēm. Vienlaikus, analizējot kriminālprocesus pēc to smaguma, jāsecina, ka

KNAB kriminālprocesi, kuros tiek izmeklēti smagi un sevišķi smagi noziegumi, veido lielāko daļu jeb vidēji trīs gadu laikā 81% no kopējā uzsāktu kriminālprocesa skaita. Datu analīze arī atklāj, ka kriminālprocesi, kuros tiek izmeklēti smagi un sevišķi smagi noziegumi, izmeklēšanas laiks ir vidēji viens gads, bet tādu, kuros tiek izmeklēti mazāk smagi noziegumi, – vidēji deviņi mēneši;

- ❖ VRS ir izmeklēšanas iestāde, kuras vidējais izmeklēšanai patērētais laiks ir vismazākais, salīdzinot ar citām izmeklēšanas iestādēm. Revīzijā, analizējot kriminālprocesus pēc to smaguma, jāsecina, ka VRS lielāko daļu jeb vidēji trīs gadu laikā 74% no kopējā uzsāktu kriminālprocesa skaita veido tādi kriminālprocesi, kuros tiek izmeklēti mazāk smagi noziegumi, attiecīgi tos izmeklējot vidēji trīs mēnešu laikā.

Kā jau iepriekš minēts, **laika mērījums ir svarīgs arī izmatoto resursu patēriņa noteikšanai, līdz ar to revidenti uzskata, ka laika mērījumi ir nepieciešami un parāda arī paveiktā darba efektivitāti un produktivitāti. Turklāt šiem rādītājiem ir arī sasaiste ar izmeklētāju noslodzes noteikšanu, kas ir svarīgs faktors, lai izmeklēšanas funkciju īstenotu veiksmīgi, efektīvi un kvalitatīvi** (skatīt [Vai izmeklēšanas iestādēs noteikts optimāls nepieciešamo izmeklētāju skaits izmeklēšanas funkcijas īstenošanai un izmeklētāju noslodze ir vienmērīga?](#)).

Apkopojot un analizējot izmeklēšanas iestāžu noteiktos rezultātus un rezultatīvos rādītājus, identificēts, ka **izmeklēšanas iestādes nosaka arī tādus rezultātus, par kuru noteikšanas un izvērtēšanas lietderību un būtību, revidentu ieskatā, ir nepieciešama krimināltiesību ekspertu diskusija.**

Viens no identificētajiem rādītājiem – atsevišķas izmeklēšanas iestādes vērtē **uzsāktu kriminālprocesu īpatsvaru, kas nosūtīts kriminālvajāšanai un nav izbeigts prokuratūrā.**

Revīzijā, analizējot KRASS datus, konstatēts, ka gadījumu, kad prokurors kriminālvajāšanas posmā savu lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu pamato ar KPL¹⁷⁴ (*uzsāktais kriminālprocess ir jāizbeidz, jo nav noticis noziedzīgs nodarījums vai izdarītajā nodarījumā nav noziedzīga nodarījuma sastāva*) ir maz un veido vidēji līdz 0,15% no kopējā attiecīgajā gadā uzsāktu un izmeklēto kriminālprocesa skaita.

Revīzijā arī Ģenerālprokuratūra ir sniegusi informāciju¹⁷⁵, ka, pamatojoties uz KPL¹⁷⁶, 2018.gadā ir izbeigti 166 kriminālprocesi, 2019.gadā – 138 kriminālprocesi, savukārt 2020.gadā – 113 kriminālprocesi. Prokuratūra vērsa uzmanību, ka izbeigto kriminālprocesa skaitam ir tendence samazināties. Arī kriminālprocesa skaits, ko prokurors ir nodevis atpakaļ izmeklēšanas iestādei izmeklēšanas turpināšanai atbilstoši KPL¹⁷⁷, ir neliels.

Revīzijā Ģenerālprokuratūras pārstāvji arī norādīja¹⁷⁸, ka kopumā šādi gadījumi ir reti, tiem ir gadījuma raksturs un tie tiek konstruktīvi risināti, līdz ar to tā nav uzskatāma par problēmu.

Revidenti uzskata, ka, lai arī pirmšķietami izmeklēšanas iestādes lēmuma par kriminālprocesa virzību atbilstība prokuratūras lēmumam parāda izmeklēšanas kvalitāti, faktiski KPL¹⁷⁹ nosaka mehānismu jeb izmeklēšanas uzraugošā prokurora pienākumus un tiesības, kurus realizējot ir jānodrošina prokurora un izmeklēšanas iestādes izmeklētāja sadarbība, tai skaitā ar mērķi nodrošināt kvalitatīvu izmeklēšanas procesu un vienotu lēmuma pieņemšanu.

Vienlaikus jāņem vērā, ka, iespējams, šāds rādītājs būtu aktuāls vienkāršu kriminālprocesa gadījumos, kuros ir standartizēta izmeklēšana un nav nepieciešama uzraugošā prokurora iesaiste izmeklēšanā.

Revidenti uzskata, ka krimināltiesību ekspertiem būtu jāvērtē šāda rezultāta un rezultatīvā rādītāja noteikšana un vērtēšana, tai skaitā kontekstā ar Valsts kontroles 2020.gadā noslēgtajā lietderības revīziju “Noziedzīgu nodarījumu ekonomikas un finanšu jomā izmeklēšanas un iztiesāšanas efektivitāte”¹⁸⁰ norādīto par pieejamo prokuroru resursu efektīvāku izmantošanu, ieviešot vismaz divu veidu izmeklētāju un prokuroru sadarbības mehānismu:

- ❖ sarežģītiem, apjomīgiem, kā arī valsts intereses būtiski skarošiem kriminālprocesiem, kur ir nepieciešama uzraugošā prokurora iesaiste kopš kriminālprocesa uzsākšanas un sadarbība ar izmeklētāju visā izmeklēšanas gaitā;
- ❖ vienkāršiem kriminālprocesiem, kuriem ir standartizēta izmeklēšana, zināmi nepieciešamie pierādījumi, izmeklēšanas darbības u.tml. un nav nepieciešama tik cieša izmeklētāja un uzraugošā prokurora sadarbība.

Tāpat revidenti identificējuši vēl vienu kritēriju noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas jomā, proti, **prokuratūrai kriminālvajāšanai nosūtīto kriminālprocesa īpatsvars no uzsāktajiem kriminālprocesiem.**

Revidentu ieskatā, šāds rezultatīvais kritērijs primāri ir vērtējams kā darbības rādītājs, jo kriminālprocesa obligātuma princips¹⁸¹ noteic, ka izmeklētājam ikvienā gadījumā, kad kļuvis zināms kriminālprocesa uzsākšanas iemesls un pamats, ir pienākums savas kompetences ietvaros uzsākt kriminālprocesa un novest to līdz KL paredzētajam krimināltiesisko attiecību taisnīgam noregulējumam.

Proti, tas ir kriminālprocesa virzītāja imperatīvs pienākums, nevis izvēle, aizstāvēt sabiedrības intereses, uzsākt kriminālprocesa, kā arī, pastāvot izmeklēšanas gaitā iegūtām ziņām par iespējamu personas vainu, lemt par apsūdzības izvirzīšanu. Obligātuma princips nozīmē, ka, konstatējot nepieciešamos priekšnoteikumus, kriminālprocess ir obligāti uzsākams, ja vien noziedzīgais nodarījums nav uzskatāms par maznozīmīgu¹⁸², neatkarīgi no lietderības apsvērumiem.

Vienlaikus revidenti vērs uzmanību, ka Valsts kontrole 2020.gadā, noslēdzot lietderības revīziju “Noziedzīgu nodarījumu ekonomikas un finanšu jomā izmeklēšanas un iztiesāšanas efektivitāte”¹⁸³, sniedza priekšlikumu izvērtēt *normatīvā regulējuma pietiekamību un rast izsvērtākos un piemērotākos risinājumus kriminālprocesuālajā regulējumā attiecībā uz to, pie kādiem nosacījumiem un kā uzsākams kriminālprocess, tai skaitā kad jeb pie kādiem nosacījumiem veicamas resoriskās pārbaudes, un pie kādiem nosacījumiem un kā var tikt izbeigts vai apturēts kriminālprocess, ņemot vērā kriminālprocesa veikšanai veltāmo resursu racionālas un efektīvas izmantošanas nepieciešamību, pēc iespējas nodrošinot iespējas tos koncentrēt no valsts interešu viedokļa nozīmīgākiem un sarežģītākiem kriminālprocesiem.* Saskaņā ar Valsts kontroles rīcībā esošo informāciju pašlaik priekšlikums ir izpildes stadijā un ir pasūtīts pētījums¹⁸⁴.

Revidentu ieskatā, ņemot vērā Valsts kontroles sniegto priekšlikumu un organizējot augsta līmeņa ekspertu diskusiju par pētījuma rezultātiem, iesaistītajām ministrijām un izmeklēšanas iestādēm, pieaicinot Ģenerālprokuratūras pārstāvjus, kā arī tiesību zinātniekus un citus jomas ekspertus, iespējams, ka, atsakoties no obligātuma principa, bet ieviešot lietderīguma principu, rādītājs – **prokuratūrai kriminālvajāšanai nosūtīto kriminālprocesa īpatsvars no uzsāktajiem kriminālprocesiem**, raksturos noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas efektivitāti.

Apkopojot šajā ziņojuma nodaļā norādīto, **revidenti uzskata, ka būtu jāizstrādā izmeklēšanas iestādēm sasniedzamo rezultātu kopas (piemēram, atkarībā no tā, kāda rakstura izmeklēšanu veic izmeklēšanas iestādes – īpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās vai – iestādes (pārvaldes) līmenī; no konkrētās jomas kriminālprocesa specifikas) noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas jomā un arī rezultatīvie rādītāji, kas parādītu izmeklēšanas iestāžu veikto izmeklēšanu efektivitātes uzlabošanos.**

Ieteikums

Iekšlietu ministrijai (sadarbībā ar VP, IDB un VRS), Finanšu ministrijai (sadarbībā ar VID NMPP un VID IDP), Tieslietu ministrijai (sadarbībā ar IeVP) un KNAB, pieaicinot Ģenerālprokuratūras un

krimināltiesību un kriminālprocesuālo tiesību ekspertus (ja nepieciešams): izveidot vienotu izmeklēšanas efektivitātes novērtēšanas sistēmu un izvirzīt izmeklēšanas iestādēm sasniedzamos rezultātus un noteikt izmērāmus rezultātīvos rādītājus; nodrošināt rezultātu uzraudzību un regulāru izvērtējumu.

Valsts kontroles viedoklis: ministrijām un izmeklēšanas iestādēm, nepieciešamības gadījumā pieaicinot arī krimināltiesību un kriminālprocesuālo tiesību ekspertus, starpinstitūciju sadarbības ietvaros būtu jādiskutē par rādītājiem, kas raksturo kriminālprocesu izmeklēšanas efektivitātes un kvalitātes palielināšanos, lai diskusiju rezultātā tiktu izstrādāts vienots izmeklēšanas efektivitātes novērtēšanas rādītāju "grozs", tai skaitā minimālais rādītāju "grozs", kuru izmeklēšanas iestādes izmanto izmeklēšanas efektivitātes novērtēšanai. Izmeklēšanas iestādēm būtu savstarpēji jāsadarbjas, lai izmeklēšanas efektivitātes novērtēšana būtu vienota un varētu veikt savstarpēju izmeklēšanas iestāžu salīdzināšanu pēc vienādiem kritērijiem.

Priekšlikums

Ņemot vērā Noziedzības novēršanas padomes sadarbības formātu starp noziedzības apkarošanas un novēršanas institūcijām, Valsts kontrole aicinās Noziedzības novēršanas padomi iesaistīties revīzijā konstatēto problēmu risināšanā un koordinēt sadarbību starp iesaistītajām iestādēm, tai skaitā noteikt vadošo/-ās iestādes attiecībā uz to Valsts kontroles sniegto ieteikumu ieviešanu, kas paredz vienotas izmeklēšanas efektivitātes novērtēšanas sistēmas izveidi.

3.2. Vai ir radīti priekšnosacījumi, lai sekmētu efektīvu kriminālprocesu izmeklēšanu?

Atbilstoši KPL¹⁸⁵ kriminālprocesa izmeklēšanas stadijā procesa virzītājs ir izmeklētājs. Izmeklētājs ir izmeklēšanas iestādes amatpersona, kura ar izmeklēšanas iestādes vadītāja rīkojumu pilnvarota izdarīt izmeklēšanu kriminālprocesā.

Pamatojoties uz ziņām, kas norāda uz iespējamu noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, izmeklētāja pienākums ir uzsākt¹⁸⁶ kriminālprocesu, vai pretēji – atteikties uzsākt¹⁸⁷ kriminālprocesu, izvēlēties un veikt atbilstošas izmeklēšanas darbības, lai noskaidrotu, vai noticis noziedzīgs nodarījums, kas to izdarījis, vai kādai personai par to krimināltiesiski jāatbild, noskaidrot šo personu un iegūt pierādījumus, kas dod pamatu personas saukšanai pie kriminālatbildības¹⁸⁸. Izmeklētājam, ja nav konstatēts noziedzīgs nodarījums – lieta jāizbeidz¹⁸⁹, savukārt, ja ir iegūti pietiekami pierādījumi un noskaidrota persona, kura saucama pie kriminālatbildības, lieta jānodod prokuroram kriminālvajāšanas uzsākšanai¹⁹⁰. Vienlaikus izmeklētājam ir arī tiesības likumā noteiktajā kārtībā pieņemt procesuālus lēmumus, ierosināt uzraugošajam prokuroram lemt jautājumu par kriminālvajāšanas uzsākšanu, pārsūdzēt sava tiešā priekšnieka norādījumus, uzraugošā prokurora lēmumus un norādījumus, izmeklēšanas tiesneša lēmumus¹⁹¹.

Satversmes tiesa jau 2013.gadā atzinusi, ka **Iekšlietu ministrijas sistēmas izmeklēšanas iestāžu amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm, KNAB amatpersonu un prokuroru darba pienākumi ir saistīti gan ar izmeklēšanu, gan ar operatīvo darbību un līdz ar to viņi atrodas salīdzināmos apstākļos.**¹⁹²

Arī Iekšlietu ministrijas sistēmas izmeklēšanas iestāžu un IeVP amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm darba samaksas sistēmas koncepcijā¹⁹³ norādīts, ka izmeklētāja veicamās funkcijas kā radniecīgas ir saistāmas ar prokurora funkcijām, jo kriminālprocesa ietvaros gan tiesnesis, gan prokurors, gan izmeklētājs ir procesa virzītājs attiecīgā kriminālprocesa stadijā un gan izmeklētājam, gan prokuroram

ir tiesības pieņemt kriminālprocesuālus lēmumus atbilstoši tā kompetencei, kā arī atbilstoši KPL¹⁹⁴ izņēmuma gadījumos arī prokurors veic izmeklēšanu, tas ir, tādu pašu funkciju kā izmeklētājs.

Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un IeVP izmeklētāju amatu klasifikāciju nosaka speciāli Ministru kabineta noteikumi par amatu klasifikāciju¹⁹⁵, savukārt KNAB un VID izmeklētāju amatus klasificē atbilstoši vispārējam valsts un pašvaldību institūciju amatu katalogam¹⁹⁶. Amatu apakšsaimē "Izmeklēšana" ietilpstošo amatu veicēju pamatfunkcija ir pirmstiesas izmeklēšana.¹⁹⁷ Revīzijā 5.tabulā ir apkopota informācija par izmeklētāju klasifikāciju atbilstoši noteiktajiem amatu līmeņu raksturojumiem.

5.tabula. Izmeklēšanas iestāžu izmeklētāju amatu apakšsaimes "Izmeklēšana" amatu līmeņu raksturojumi.

Iestāde	Amata apakšsaieme	Amata līmenis, mēnešalgu grupa	Amata nosaukums	Amata līmeņa raksturojums
Izmeklēšana īpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās				
IDB	3.1. Izmeklēšana	III līmenis, 12.grupa	galvenais inspektors	Veic izmeklēšanu īpaši sarežģītās lietās nacionālā un starptautiskā līmenī par amatpersonu izdarītajiem noziedzīgiem nodarījumiem
		II līmenis, 10.grupa	vecākais inspektors	Veic izmeklēšanu par amatpersonu izdarītajiem noziedzīgiem nodarījumiem
VP GKrPP	12.1. Izmeklēšana	IIIC līmenis, 12.grupa	galvenais inspektors	Veic izmeklēšanu nacionālā un starptautiskā līmenī VP GKrPP īpaši sarežģītās lietās, kur nepieciešama liela pieredze un dziļa konkrētās jomas pārzināšana
		IIC līmenis, 10.grupa	vecākais inspektors	Veic izmeklēšanu nacionālā un starptautiskā līmenī VP GKrPP sarežģītās lietās, kur nepieciešama pieredze un konkrētās jomas pārzināšana
KNAB	28.1. Izmeklēšana	III līmenis, 12.grupa	galvenais inspektors (izmeklētājs)	Vada izmeklēšanu noteiktā jomā
		IIB līmenis, 11.grupa	vecākais inspektors (izmeklētājs)	Veic izmeklēšanu īpaši sarežģītās un liela apjoma lietās, kur nepieciešama liela pieredze un dziļa konkrētās jomas pārzināšana, kā arī veic izmeklēšanu sarežģītās lietās, kur nepieciešama iepriekšēja pieredze
VID IDP un VID NMPPP	28.1. Izmeklēšana	IIB līmenis, 11.grupa	vecākais izmeklētājs	Veic izmeklēšanu īpaši sarežģītās un liela apjoma lietās, kur nepieciešama liela pieredze un dziļa konkrētās jomas pārzināšana
		IIA līmenis, 10.grupa	izmeklētājs	Veic izmeklēšanu sarežģītās lietās, kur nepieciešama iepriekšēja pieredze
Izmeklēšanu īpaši sarežģītās un liela apjoma lietās iestādes (pārvaldes) līmenī				
VP RP	12.1. Izmeklēšana	IIIB līmenis, 9.grupa	galvenais inspektors	Veic izmeklēšanu VP RP līmenī īpaši sarežģītās lietās, kur nepieciešama liela pieredze un dziļa konkrētās jomas pārzināšana
		IIB līmenis, 8.grupa	vecākais inspektors	Veic izmeklēšanu VP RP līmenī sarežģītās lietās, kur nepieciešama pieredze un konkrētās jomas pārzināšana
VRS	17.2. Izmeklēšana	IIB līmenis, 10.grupa	galvenais inspektors	Veic izmeklēšanu iestādes līmenī īpaši sarežģītās lietās, kur nepieciešama liela pieredze un dziļa konkrētās jomas pārzināšana
		IIA līmenis, 8.grupa	galvenais inspektors (izmeklēšanas darbā)	Veic izmeklēšanu iestādes teritoriālās struktūrvienības līmenī īpaši sarežģītās lietās, kur nepieciešama liela pieredze un dziļa konkrētās jomas pārzināšana
IeVP	31. Ieslodzījuma vietu pārvaldes krimināl-izmeklēšana	II līmenis, 10.grupa	galvenais inspektors (galvenais izmeklētājs)	Veic tādu ieslodzījuma vietās izdarīto noziedzīgo nodarījumu pirmstiesas izmeklēšanu, kurus izdarījušas amatpersonas, izmeklēšanu par sevišķi smagiem noziedzīgiem nodarījumiem, kuriem ir plaša sabiedriska rezonanse
		I līmenis, 8.grupa	vecākais inspektors (vecākais izmeklētājs)	Veic noziedzīgo nodarījumu pirmstiesas izmeklēšanu

Amatu apakšsaimes “Izmeklēšana” izmeklētāji ir klasificēti dažādos amatu līmeņos un dažādās mēnešalgu grupās, tāpat tiem ir dažādi amata nosaukumi. Atbilstoši amata līmeņa raksturojumiem:

- ❖ IDB, KNAB, VID IDP, VID NMPP un VP GKRP galvenie un vecākie inspektori veic izmeklēšanu īpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās;
- ❖ IeVP, VRS un VP RP galvenie un vecākie inspektori veic izmeklēšanu īpaši sarežģītās un liela apjoma lietās iestādes (pārvaldes) līmenī.

Ņemot vērā, ka lielākā daļa VP izmeklētāju (57%) ir inspektori (6.mēnešalgu grupa – IB un IA līmenis) (nav iekļauti 6.tabulā), kas veic izmeklēšanu Valsts policijas reģiona pārvaldes līmenī, izmeklējot noziedzīgus nodarījumus un iegūstot pierādījumus, kas dod pamatu personas saukšanai pie kriminālatbildības, bet citās izmeklēšanas iestādēs šāda līmeņa inspektoru nav, tad revīzijā atsevišķi izlases veidā apkopota informācija par šiem VP izmeklētājiem.

Izmeklēšanas iestādēs tiek lietoti dažādi izmeklētāja amata nosaukumi, proti, VP, IDB un VRS atbilstoši apstiprinātajam amatu katalogam¹⁹⁸ tiek lietoti amata nosaukumi – *galvenais inspektors, vecākais inspektors, inspektors*, KNAB likumā¹⁹⁹ ir norādīts, ka vienas no KNAB nodarbinātajām amatpersonām ir *izmeklētāji*, bet atbilstoši amata aprakstiem amatu nosaukums ir – *galvenais inspektors (izmeklētājs)*, savukārt VID amatpersonām amati ir noteikti amata aprakstos – *vecākais izmeklētājs* un *izmeklētājs*. Taču atbilstoši revīzijā iesniegtajiem amata aprakstiem visiem inspektoriem un izmeklētājiem ir viena galvenā pamatfunkcija – organizēt un veikt noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu. Vienlaikus jāatzīmē, ka izmeklētāja amatam ir vairāki līmeņi – galvenais inspektors / galvenais izmeklētājs, vecākais inspektors / vecākais izmeklētājs, inspektors / izmeklētājs. **Tātad – dažādās izmeklēšanas iestādēs amatu apakšsaimē “Izmeklēšana” noteiktajiem amatiem ir noteiktas vienādas pamatfunkcijas un, ņemot vērā amatu līmeņus, tie ir salīdzināmi.**

Ņemot vērā iepriekš minēto, revidenti vērtēja, vai **ir radīti priekšnosacījumi, lai sekmētu efektīvu kriminālprocesu izmeklēšanu**, proti:

- ❖ vai ir noteikts nepieciešamais cilvēkresursu apjoms izmeklēšanas funkcijas nodrošināšanai;
- ❖ vai izmeklētājiem ir nepieciešamā kvalifikācija un tiem ir piemērojamas vienādas profesionālās kvalifikācijas prasības, un vai tās ir pielīdzinātas zemākā līmeņa jeb rajona (pilsētas) prokuroriem izvirzītajām prasībām;
- ❖ vai līdzīgas kvalifikācijas izmeklētājiem tiek nodrošināta līdzvērtīga atlīdzība un vai izmeklētājiem, kuri veic izmeklēšanu īpaši sarežģītās un liela apjoma lietās, mēnešalga sasniedz rajona (pilsētas) prokurora mēnešalgas līmeni.

3.2.1 Vai izmeklēšanas iestādēs noteikts optimāls nepieciešamo izmeklētāju skaits izmeklēšanas funkcijas īstenošanai un izmeklētāju noslodze ir vienmērīga?

Lai izmeklēšanas funkciju īstenotu sekmīgi, efektīvi un kvalitatīvi, būtisks priekšnosacījums ir mērķtiecīgi un racionāli plānoti nepieciešamie cilvēkresursi un faktiska to nodrošināšana.

Kopumā visās septiņās izmeklēšanas iestādēs uz 01.01.2022. ir apstiprinātas 1260 izmeklētāju amata vietas. Savukārt faktiski aizpildītas – 926, kas ir par 27% mazāk nekā apstiprinātās amata vietas. Izņemot VID IDP, nevienā izmeklēšanas iestādē nav aizpildītas visas amata

vietas. Savukārt VP kopumā un VRS ir lielākais vakanto vietu skaits un to īpatsvars sasniedz attiecīgi 29% un 26%.

Revīzijā nav iegūti viennozīmīgi pierādījumi, kas apliecinātu, ka izmeklētāju amata vietu skaits izmeklēšanas iestādēs noteikts, pamatojoties uz veiktu izvērtējumu, jo neviena izmeklēšanas iestāde šādu izvērtējumu nav iesniegusi. Līdz ar to bez pamatota izvērtējuma nav iespējams arī apgalvot, ka noteiktais amatu vietu skaits ir optimāli nepieciešamais, lai izmeklēšanas funkciju katrā izmeklēšanas iestādē veiktu efektīvi un kvalitatīvi.

Tomēr revīzijā iegūtā informācija liecina, ka izmeklēšanas iestādēs problēmas izmeklētāju noslodzē pastāv un, visticamāk, tam ir arī saistība ar lielo vakancu skaitu.

Revidentu ieskatā, risks, ka vienā izmeklēšanas iestādē starp izmeklētājiem ir dažāda noslodze, pastāv. Turklāt, kā norādījušas izmeklēšanas iestādes, bieži vien izmeklētāju slodze ir arī paaugstināta.

Savukārt, vai visu septiņu izmeklēšanas iestāžu izmeklētāju noslodze ir līdzīga, revidenti viedokli atturas sniegt, jo, kamēr izmeklēšanas iestādes neizmanto vienotus kritērijus izmeklētāja darba mērīšanai, nav iespējams veikt arī salīdzināšanu un izdarīt pamatotus secinājumus.

Būtiski uzsvērt, ka nevienā izmeklēšanas iestādē nav vērtēts un noteikts optimālais izmeklētāja noslodzes rādītājs jeb visatbilstošākais darba apjoms, ko viens izmeklētājs var paveikt. Revidenti izprot, ka katrā izmeklēšanas iestādē izmeklētie kriminālprocesi ir dažādi gan pēc apjoma, gan sarežģītības u.tml. Taču arī uzskata, ka optimālo noslodzi ir iespējams noteikt, jo, piemēram, kriminālprocesam kā jebkuram procesam, ir noteikts sākums un arī noslēgums, kriminālprocesā, neskatoties uz tā sarežģītību, ir iespējams izsekot katrai darbībai, izmeklētājs kā nozares profesionālis ar specifiskām zināšanām un prasmēm kriminālprocesu izmeklēšanā darbojas KPL noteiktajā ietvarā un KPL apraksta un raksturo katru atsevišķo darbības secību procesa ietvaros un saikni ar citiem procesiem.

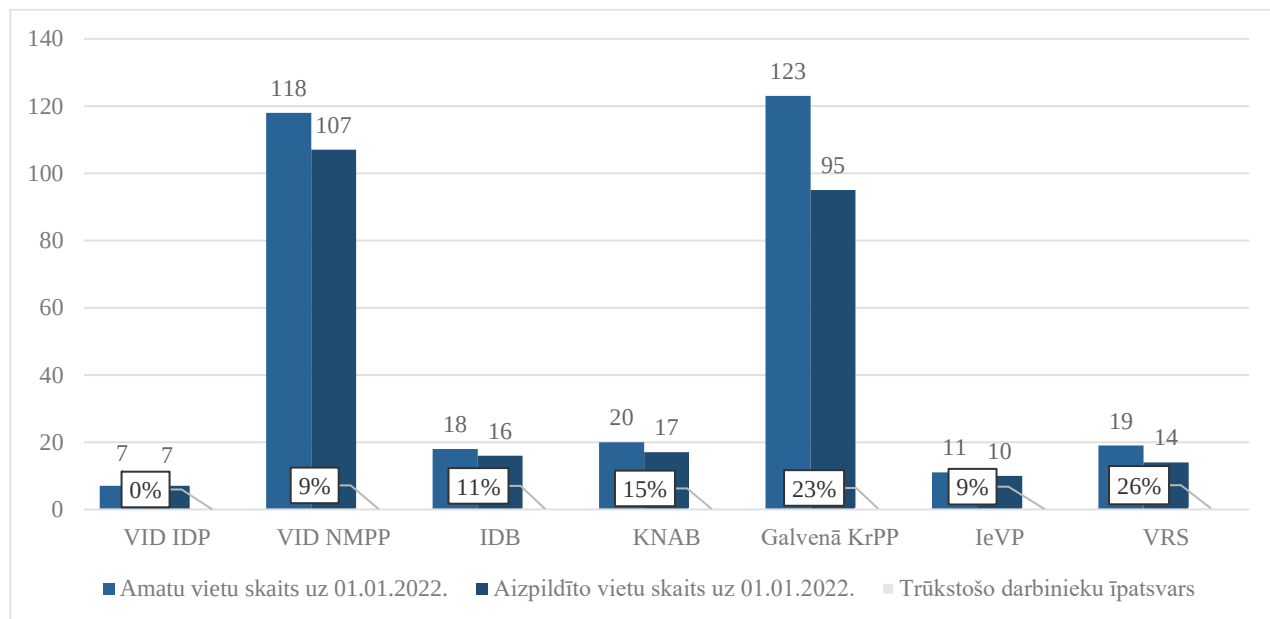
Revidentu viedokli, ka kriminālprocesa darbības ir mērāmas, saskaitāmas un analizējamas, apliecina arī VP paveiktais izmeklētāju noslodzes uzskaitē. Proti, VP ir pasūtījusi²⁰⁰ pētījumu “Pirmstiesas izmeklēšanas efektivitātes novērtēšanas kritēriji un to piemērošanas metodikas pētījuma pakalpojumi” un 2021.gada novembrī ir saņemta metodika regulārai izmeklēšanas darba uzskaitē, novērtēšanai, uzraudzībai un kontrolei.

Ņemot vērā, ka VP jau ir izstrādāta metodika, revidenti uzskata, ka, to ieviešot un atzīstot par piemērotu, arī pārējām izmeklēšanas iestādēm būtu jāveic darbības, lai nodrošinātu vienotu izmeklēšanas darba uzskaiti, novērtēšanu, uzraudzību un kontroli. Tas dotu iespēju ne tikai veikt savstarpēju izmeklēšanas iestāžu salīdzināšanu pēc vienādiem kritērijiem, bet arī mērīt izmeklētāja darba rezultātus, kā arī identificēt ar noslodzi saistītos problēmjautājumus, piemēram, izmeklētāju pārslodzi.

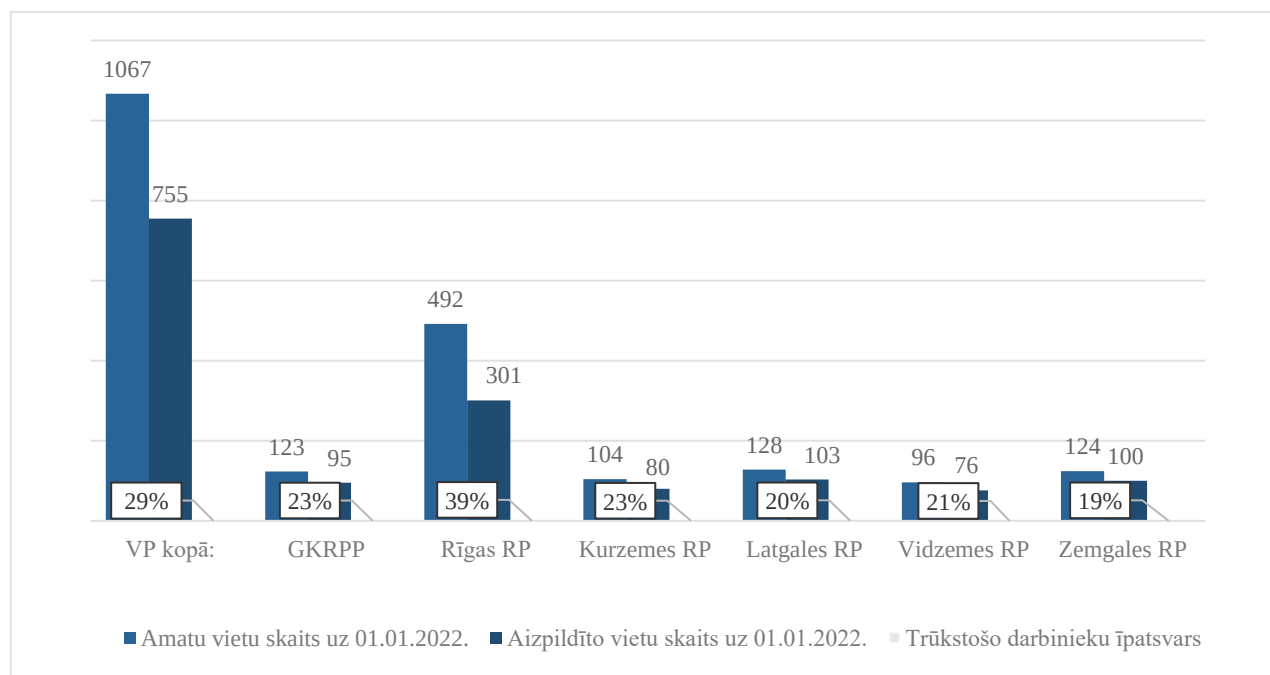
Mērķtiecīgi un racionāli plānoti un arī faktiski nodrošināti nepieciešamie cilvēkresursi ir būtisks priekšnosacījums, lai izmeklēšanas funkciju īstenotu sekmīgi, efektīvi un kvalitatīvi.

Revīzijā tika skaidrots, vai izmeklēšanas iestādes ir noteikušas nepieciešamo izmeklētāju skaitu un vai tas arī tiek nodrošināts, kā arī vai izmeklētāju noslodze ir vienmērīga.

Revīzijā ir apkopoti izmeklēšanas iestāžu sniegtie dati par izmeklētāju amatu vietu un faktiski aizpildīto vietu skaitu uz 01.01.2022., kā arī vakantajām amata vietām (skatīt 23. un 24.attēlu).

23.attēls. VID NMPP, KNAB, IDB, VRS, IeVP un VID IDP izmeklētāju amata vietu un faktiski aizpildīto amata vietu skaits uz 01.01.2022.

24.attēls. VP kopējais un struktūrvienībās noteiktais izmeklētāju amata vietu un faktiski aizpildīto amata vietu skaits uz 01.01.2022.

Apkopotie dati liecina, ka kopumā visās septiņās izmeklēšanas iestādēs uz 01.01.2022. ir apstiprinātas 1260 izmeklētāju amata vietas. Savukārt faktiski aizpildītas – 926 izmeklētāju amatu vietas, kas ir par 27% mazāk nekā apstiprinātās amata vietas. Izņemot VID IDP, nevienā izmeklēšanas iestādē nav aizpildītas visas amata vietas. Turklāt VP kopumā un VRS ir lielākais vakanto vietu skaits un to īpatsvars sasniedz attiecīgi 29% un 26%.

No izmeklēšanas iestāžu sniegtās informācijas izriet, ka izmeklēšanas iestādes veic aktīvas darbības, lai vakantās amata vietas aizpildītu, bet galvenokārt tas izdodas, uzrunājot citu izmeklēšanas iestāžu izmeklētājus vai bijušos izmeklētājus ar attiecīgo profesionālo pieredzi un zināšanām. Visvairāk izmeklēšanas iestādēs tiek pieņemti izmeklētāji, kuri iepriekš strādājuši VP. To apliecina arī revīzijā konstatētais (skatīt [Vai izmeklēšanas iestādēs līdzīgas kvalifikācijas izmeklētājiem tiek nodrošināta līdzvērtīga atlīdzība?](#)).

Revīzijā, lūdzot skaidrot, vai izmeklētāju amata vietu skaits noteikts, pamatojoties uz veiktu izvērtējumu, no izmeklēšanas iestāžu revīzijā sniegtajiem skaidrojumiem viennozīmīgi tas neizriet. **Neviena izmeklēšanas iestāde izvērtējumu, kas apliecinātu faktiski nepieciešamo cilvēkresursu skaitu izmeklēšanas funkcijas sekmīgai, efektīvai un kvalitatīvai izpildei, nav iesniegusi.**

Lūdzot izmeklēšanas iestādes sniegt viedokli, vai esošais izmeklētāju skaits ir pietiekams, lai nodrošinātu efektīvu un kvalitatīvu kriminālprocesu izmeklēšanu, tikai VRS norādīja²⁰¹:

štatu sarakstā noteiktais izmeklētāju vietu skaits šobrīd noteikts kā minimāli nepieciešamais, kas ļauj ar nelieliem resursiem kvalitatīvi izpildīt izmeklēšanas funkciju, un ka to palielināt nav nepieciešams.

Pārējās izmeklēšanas iestādes ir norādījušas – lai arī izmeklēšanas funkcija ir nodrošināta, izmeklētāju noslodze ir paaugstināta, piemēram, VID NMPP norādīja²⁰²:

šobrīd apstiprināto vietu skaits ir 118, bet ir nepieciešamas vismaz 150 izmeklētāju amata vietas (100 izmeklētāji valsts ieņēmumu jomā un 50 muitas lietu jomā), kas izlīdzinātu šobrīd esošo izmeklētāju noslodzi. Lielās noslodzes dēļ VID NMPP vecākie izmeklētāji un izmeklētāji veic izmeklēšanu vienādā apjomā īpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla un starpnacionāla rakstura nozieguma lietās. Sakarā ar to ir nepieciešams palielināt izmeklētāju skaitu, lai būtu iespēja sadalīt kriminālprocesus pēc sarežģītības starp vecākiem izmeklētājiem un izmeklētājiem.

Proti, lai arī izvērtējumu par nepieciešamo amatu vietu skaitu neviena no izmeklēšanas iestādēm nav veikusi, revidenti neapšaubā, ka pastāv problēmas izmeklētāju noslodzē. Revidentu ieskatā, tas, ka kopumā nav aizpildītas 27% izmeklētāju amata vietas, rada lielāku vai pat pārāk lielu slodzi izmeklētājiem, kuriem ir jāizmeklē arī tie kriminālprocesi, kuri citādi būtu nodoti lietvedībā citam izmeklētājam. Vienlaikus **bez pamatota izvērtējuma nav iespējams arī apgalvot, ka noteiktais amatu vietu skaits ir optimāli nepieciešamais, lai izmeklēšanas funkciju katrā izmeklēšanas iestādē veiktu efektīvi un kvalitatīvi.**

Jautājumus, kas saistīti ar izmeklētāju noslodzi, Valsts kontrole aktualizēja jau 2017.gadā pabeigtajā lietderības revīzijā par izmeklēšanas efektivitāti Valsts policijā²⁰³. Arī pašā VP šis jautājums ir bijis aktuāls daudzu gadu garumā. Piemēram, 2011.gadā tika veikta VP amatpersonu noslodzes izpēte, konstatējot, ka ir nevienmērīgi slodžu rādītāji gan starp reģioniem, gan iecirkņiem un ka izmeklētājiem ir paaugstināta slodze. Tālāka rīcība netika veikta. Arī 2017.gadā pabeigtajā Valsts kontroles revīzijā konstatēta aizvien līdzīga situācija – izmeklētāju noslodze VP ir ļoti atšķirīga.

Atbilstoši izmeklēšanas iestāžu skaidrojumiem nevienā izmeklēšanas iestādē nav arī vērtēts un noteikts izmeklētāja darba apjoms jeb optimālais noslodzes rādītājs.

Tomēr, izvērtējot izmeklēšanas iestāžu sniegtos skaidrojumus, revidentu ieskatā, pastāv risks, ka vienā izmeklēšanas iestādē starp izmeklētājiem ir dažāda noslodze.

IeVP katra izmeklētāja noslodze ir atšķirīga atkarībā no ieslodzījuma vietas – vislielākā tā ir izmeklētājiem Rīgas Centrālcietumā. Papildus izmeklētāji ieslodzījuma vietās pilda virkni procesuālo uzdevumu kriminālprocesos, kas saņemti izpildei pārsvarā no VP atbilstoši KPL 394.pantam. Tāpat izmeklētāji izskata ieslodzīto iesniegumus, kā arī materiālus, kas saistīti ar ieslodzīto miesas bojājumu konstatēšanu ieslodzījuma vietā, pieņemot lēmumu KPL kārtībā²⁰⁴.

KNAB lietvedībā esošie kriminālprocesi ir ar dažādu sarežģītības pakāpi, tādēļ katra izmeklētāja noslodze ir saistīta ar lietu sarežģītību un komplicētību. Tāpat izmeklētāji papildus izpilda tiesiskās palīdzības lūgumus un Eiropas izmeklēšanas rīkojumus no ārvalstīm, veic resoriskās pārbaudes, izskata iesniegumus, kā arī pārstāv KNAB starptautiskās organizācijās. Papildus KNAB lietvedībā esošie kriminālprocesi nav vienveidīgi, katra lieta ir individuāla un prasa atšķirīgu pieeju izmeklēšanai, it īpaši komplicētos gadījumos. Jāatzīmē, ka KNAB ekskluzīvā kompetencē ir ārvalstu amatpersonu kukuļošanas lietas²⁰⁵.

VRS vērtē gan katram izmeklētājam lietvedībā esošo kriminālprocesa skaitu un katra kriminālprocesa sarežģītību, kriminālprocesā izmeklējamā noziedzīgo nodarījumu epizožu skaitu, apstrādājamās informācijas apjomu, veicamo un plānoto procesuālo darbību apjomu un to izpildes sarežģītību, tādu pašu vērtējumu veic arī par jaunuzsākto kriminālprocesu. VRS ieskatā kriminālprocesa sadale, izvērtējot iepriekš minētos apstākļus, ļauj nodrošināt izmeklētāju noslodzes samērīgumu, kas netiktu ievērots, ja būtu noteikta konkrēta skaitliska vienība attiecībā uz izmeklētājam lietvedībā esošajiem kriminālprocekiem. VRS ieskatā noteikt konkrētu skaitlisko vienību attiecībā uz izmeklētājam lietvedībā esošajiem kriminālprocekiem nebūtu racionāli²⁰⁶.

IDB norādīja²⁰⁷, ka izmeklētāju noslodzi ietekmē un lielu daļu no izmeklētāju amata pienākumiem veido gan iesniegumu izskatīšana atbilstoši Iesniegumu likuma 5.pantam, gan resoriskās pārbaudes atbilstoši KPL 373.panta trešajai daļai. IDB ieskatā vienas resoriskās pārbaudes veikšana resursu patēriņa ziņā ir pielīdzināma viena vienkārša vidējas sarežģītības kriminālprocesa izmeklēšanai. Līdz ar to IDB uzskata, ka, mērot izmeklētāju noslodzi, būtu jāņem vērā ne tikai uzsākta kriminālprocesa ietvaros izmeklēšanai patērētais laiks, bet arī citi izmeklētāju noslodzi ietekmējošie faktiskie apstākļi.

VP norādīja²⁰⁸, ka atsevišķi iestādē nav noteikts, kāds vidējās noslodzes rādītājs ir nepieciešams vai kritisks, bet atzīmēja, ka strukturālo reformu atbalsta programmas pirmās reformas gaitā 2019.gadā apstiprināts optimāls slodzes kritērijs amatpersonu skaita noteikšanai iecirkņos, tas ir, iecirknī lietvedībā uz vienu izmeklētāju ir 50 kriminālprocesi, kas ierosināti tekošā gadā, uz četriem izmeklētājiem – viens operatīvais darbinieks un viens kriminālizlūkošanas speciālists.

Ņemot vērā, ka neviena izmeklēšanas iestāde nav vērtējusi un noteikusi optimālo noslodzes rādītāju, **revidenti atturas sniegt viedokli, vai starp izmeklēšanas iestādēm izmeklētāju noslodze ir līdzīga.**

6. un 7.tabulā ir apkopoti dati no KRASS un izmeklēšanas iestāžu sniegtā informācija par vidējo kriminālprocesa skaitu vienam izmeklētājam uz 01.07.2021.

6.tabula. Izmeklēšanas iestāžu, kas veic izmeklēšanu, tai skaitā īpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās, vidējais kriminālprocesa skaits vienam izmeklētājam un aktīvie jeb izmeklēšanā esošie kriminālprocesi uz 01.07.2021.

Izmeklēšanas iestāde	Aktīvie kriminālprocesi uz 01.07.2021.	Vidējais kriminālprocesa skaits vienam izmeklētājam 01.07.2021.			
		Kopā	Sevišķi smags	Smags	Mazāk smags
VID IDP	43	6	2	2	2

Izmeklēšanas iestāde	Aktīvie kriminālprocesi uz 01.07.2021.	Vidējais kriminālprocesu skaits vienam izmeklētājam 01.07.2021.			
		Kopā	Sevišķi smags	Smags	Mazāk smags
VID NMPP	4 327	40	11	24	5
IDB	56	5	2	2	1
KNAB	38*	2**	1**	1*	-
VP GKRP	984	8	5	2	1

KNAB revīzijā sniegusi informāciju, ka šādus datus neapkopo, līdz ar to:

*KRASS datu informācija par kriminālprocesi, kas uzsākti laikā no 01.01.2018. līdz 01.07.2021., bet uz 01.07.2021. ir izmeklēšanā.

** Revidentu aplēse.

7.tabula. Izmeklēšanas iestāžu, kas veic izmeklēšanu, tai skaitā īpaši sarežģītās un liela apjoma lietās iestādes (pārvaldes) līmenī, vidējais kriminālprocesu skaits vienam izmeklētājam un aktīvie jeb izmeklēšanā esošie kriminālprocesi uz 01.07.2021.

Izmeklēšanas iestāde	Aktīvie kriminālprocesi uz 01.07.2021.	Vidējais kriminālprocesu skaits vienam izmeklētājam 01.07.2021.			
		Kopā	Sevišķi smags	Smags	Mazāk smagi
IeVP	361	33	-	6*	27*
VRS	52	9	2	1	6
VP Rīgas RP	92 496	188	15	95	63
VP Kurzemes RP	9 984	96	6	54	32
VP Latgales RP	14 592	114	6	70	32
VP Vidzemes RP	7 776	81	6	49	23
VP Zemgales RP	16 988	137	9	80	42

*Revidentu aplēse.

Kā liecina dati, izmeklēšanas iestādēs, kas veic izmeklēšanu, tai skaitā īpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās, vidējais kriminālprocesu skaits, kas reģistrēts viena izmeklētāja lietvedībā, var būt robežās no diviem kriminālprocesi KNAB izmeklētājam līdz pat 40 kriminālprocesi VID NMPP izmeklētājam. Tik pat būtiskas atšķirības ir arī izmeklēšanas iestādēs, kuras veic izmeklēšanu, tai skaitā īpaši sarežģītās un liela apjoma lietās iestādes (pārvaldes) līmenī, proti, ja VRS viena izmeklētāja lietvedībā vienlaicīgi ir deviņi kriminālprocesi, tad VP Rīgas reģiona pārvaldē – 188. Tātad katrā izmeklēšanās iestādē vidējais viena izmeklētāja lietvedībā esošais kriminālprocesu skaits uz 01.07.2021. ir dažāds.

Revidenti neapšaubā, ka katrā izmeklēšanas iestādē izmeklētie kriminālprocesi ir dažādi, proti, apjomīgi kriminālprocesi par vairākiem saistītiem noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar dažādām jomām, vai arī tipveida un nav uzskatāmi par sarežģītiem u.tml. Taču, kamēr izmeklēšanas iestādes neizmanto vienotus kritērijus izmeklētāja darba mērīšanai, nav iespējams veikt arī salīdzināšanu un izdarīt pamatotus secinājumus.

Lai nodrošinātu kriminālprocesu efektīvu izmeklēšanu, ir jānosaka katrā izmeklēšanas iestādē nepieciešamais izmeklētāju skaits un optimālais tā noslodzes rādītājs. **Revidenti uzskata, ka izmeklētāja optimālo noslodzi ir iespējams vērtēt un noteikt, savu viedokli pamatojot ar turpmāk norādīto:**

- ❖ kriminālprocesam kā jebkurai procesam ir noteikts sākums un, izpildot koordinētas un kontrolētas darbības, arī noslēgums, proti, kriminālprocesa uzsākšanas un pabeigšanas datums;

- ❖ kriminālprocesā, neskatoties uz tā sarežģītību, ir iespējams izsekot katrai darbībai, piemēram, noziedzīgā nodarījuma vietas apskate, darbs ar lietiskajiem pierādījumiem (izņemšana, apskate, ekspertīze, dokumentēšana u.c.), darbs ar iesaistītajām personām (pavēstu gatavošana, nopratināšana, atpazīšana u.c.) līdz kriminālprocesa pabeigšanai;
- ❖ KPL apraksta un raksturo katru atsevišķo darbības secību procesa ietvaros un saikni ar citiem procesiem. Turklāt izmeklētāji, veicot izmeklēšanu, darbojas KPL noteiktajā ietvarā, proti, izmeklēšanas procesā veicamās darbības ir noteiktas, līdz ar to arī ir saskaitāmas un analizējamas.

Revidentu viedokli, ka kriminālprocesa darbības ir mērāmas, saskaitāmas un analizējamas, apliecina arī VP paveiktais izmeklētāju noslodzes uzskaitē un plānošanai smagu un sevišķi smagu noziegumu izmeklēšanā.

Proti, **izmeklēšanas efektivitātes kritēriju izstrādāšanai un to piemērošanai VP pasūtīja²⁰⁹ pētījumu “Pirmstiesas izmeklēšanas efektivitātes novērtēšanas kritēriji un to piemērošanas metodikas pētījuma pakalpojumi”, kura rezultātā 22.11.2021. kā galaprodukts ir metodika un priekšlikumi regulārai smagu un sevišķi smagu noziegumu izmeklēšanas darba uzskaitē.**

Ka izriet no revīzijā iegūtās informācijas, izmeklēšanas darba uzskaitē atbilstoši izstrādātajai metodikai ir ieviešanas procesā un vēl netiek veikta elektroniskā vidē. Noteiktais termiņš Integrētās iekšlietu informācijas sistēmas modernizācijai ir 13.04.2023.²¹⁰

Faktiski metodikā tiek piedāvāts veikt katra uzsāktā kriminālprocesa sākotnējo novērtēšanu, nosakot tā atklāšanas iespējamību, tālāk dokumentējot procesa ietvaros veiktās darbības pēc noteiktiem kritērijiem, kam jau pētījuma ietvaros aprēķināts nepieciešamais to izpildes laiks. Jāatzīmē, ka pētījuma un metodikas izstrādes ietvaros tika veikta arī izmeklētāju un to tiešo priekšnieku aptauja, kā arī VP arhīva lietu dokumentu analīze, kas ir informatīvais avots izmeklētāja darba noslodzes noteikšanai.

Būtiski norādīt, ka metodikas izstrādātāji ir snieguši priekšlikumu ietvertās procesuālās darbības integrēt e-lietas²¹¹ ietvaros, savukārt resursu uzskaitē, novērtēšanu, uzraudzību un kontroli nodrošināt, ieviešot metodikā noteikto aprēķina modeli Integrētajā iekšlietu informācijas sistēmā.²¹²

Revidenti vēlas arī atzīmēt – kā norādīts pētījumā, e-lietas sistēmas izstrādes otrās kārtas ietvaros ir paredzēts elektronizēt tiesībsargājošo institūciju dokumentācijas plūsmu. Tās mērķis ir harmonizēt tiesībsargājošo institūciju iekšējās sistēmas un izmantot tās kā informācijas avotus, lai veicinātu ātru procesuālo darbību izpildi. Izmeklēšanas darbību uzskaitē galvenais informācijas avots būs KRASS.

Revidentu ieskatā, mērījumu veikšana par izmeklēšanas darbu un tā apjomu ir svarīgs priekšnosacījums, lai plānotu nepieciešamos cilvēkresursus kriminālprocesu izmeklēšanā, kā arī noteiktu faktisko resursu patēriņu. Izmeklētāja darba apjoma jeb optimālas noslodzes noteikšana dotu iespēju arī mērīt izmeklētāja darba rezultātus, kā arī identificēt ar noslodzi saistītos problēmjautājumus, piemēram, izmeklētāju pārslodzi.

Ņemot vērā, ka **VP jau ir izstrādāta metodika izmeklēšanas darba uzskaitē, novērtēšanai, uzraudzībai un kontrolei, revidenti uzskata, ka, to ieviešot un atzīstot par piemērotu, arī pārējām izmeklēšanas iestādēm būtu jāveic darbības, lai nodrošinātu vienotu izmeklēšanas darba uzskaitē, novērtēšanu, uzraudzību un kontroli.**

Ieteikums

Iekšlietu ministrijai (sadarbībā ar VP, IDB un VRS), Finanšu ministrijai (sadarbībā ar VID NMPP un VID IDP), Tieslietu ministrijai (sadarbībā ar IeVP) un KNAB veikt darbības, lai nodrošinātu vienotu izmeklēšanas darba uzskaitē, novērtēšanu, uzraudzību un kontroli, tai skaitā izvērtēt, vai VP izstrādātā²¹³ metodika ir piemērojama arī citu izmeklēšanas iestāžu izmeklēšanas darba uzskaitē, novērtēšanai, uzraudzībai un kontrolei.

Valsts kontroles viedoklis: lai plānotu nepieciešamos cilvēkresursus kriminālprocesu izmeklēšanā, kā arī noteiktu faktisko resursu patēriņu, izmeklēšanas iestādēm būtu jāveic izmeklētāju darba mērījumi. Lai varētu izdarīt mērījumus, ministrijām un izmeklēšanas iestādēm starp institūciju sadarbības ietvaros būtu jādiskutē par vidējo izmeklēšanas procesa ietvaros veicamo darbību izpildei nepieciešamo laiku. Izmeklēšanas iestādēm būtu savstarpēji jāsadarbojas izmeklēšanas darba uzskaites ieviešanā, lai tā būtu vienota un varētu veikt gan savstarpēju izmeklēšanas iestāžu salīdzināšanu pēc vienādiem kritērijiem, gan mērīt izmeklētāja darba rezultātus, kā arī identificēt ar noslodzi saistītos problēmjautājumus. VP jau ir izstrādāta metodika izmeklēšanas darba uzskaitē, ko testējot un atzīstot par piemērotu, būtu iespēja piemērot arī pārējās izmeklēšanas iestādēs.

Priekšlikums

Ņemot vērā Noziedzības novēršanas padomes sadarbības formātu starp noziedzības apkarošanas un novēršanas institūcijām, Valsts kontrole aicinās Noziedzības novēršanas padomi iesaistīties revīzijā konstatēto problēmu risināšanā un koordinēt sadarbību starp iesaistītajām iestādēm, tai skaitā noteikt vadošo/-ās iestādes attiecībā uz to Valsts kontroles sniegto ieteikumu ieviešanu, kas paredz vienotas izmeklēšanas darba uzskaites, novērtēšanas, uzraudzības un kontroles sistēmas izveidi.

3.2.2 Vai nepieciešamā izmeklētāju profesionālā kvalifikācija ir reglamentēta un tiek nodrošinātas profesionālās kvalifikācijas celšanas iespējas, lai mērķtiecīgi paaugstinātu izmeklēšanas kvalitāti?

Izmeklēšana prasa specifiskas juridiskās zināšanas KPL, KL un citu normatīvo aktu piemērošanai, līdz ar to ir būtiski izmeklētājiem izvirzīt veicamajiem pienākumiem atbilstošas profesionālās kvalifikācijas prasības. Tāpat kvalitatīvas un efektīvas izmeklēšanas nodrošināšanai būtiska loma ir ne tikai atbilstošai izmeklētāja profesionālajai kvalifikācijai, bet arī tās nepārtrauktai pilnveidošanai izmeklēšanas jomā.

Revīzijā secināts, ka izmeklēšanas iestāžu augstākā līmeņa izmeklētājiem nepamatoti ir izvirzītās dažādas profesionālās kvalifikācijas (izglītības, profesionālās pieredzes, zināšanu un prasmju) prasības, turklāt atsevišķos gadījumos tās nav noteiktas vispār. Tāpat – lai arī izmeklētāju atbildība un daļa veikto funkciju pēc savas sarežģītības tiek uzskatītas par radniecīgām prokurora funkcijām un pielīdzinātas zemākā līmeņa jeb rajona (pilsētas) prokuroriem, tomēr izmeklētājiem izvirzītās profesionālās kvalifikācijas prasības ir zemākas nekā rajona (pilsētas) prokuroriem.

Joprojām, izņemot IeVP, juridiskā izglītība netiek noteikta kā primāri nepieciešamā, lai gan, kā jau minēts – izmeklēšana prasa specifiskas juridiskās zināšanas normatīvo aktu piemērošanai. Tāpat ir izvirzītas dažādas izglītības tematisko jomu prasības – IDB, VP un VRS amatpersonām noteikts plašs izglītības tematisko jomu klāsts, VID ir nepieciešama augstākā izglītība, kas vēlama iegūta ekonomikā, komerczinībās vai tiesību zinātnē, savukārt KNAB amatpersonām vispār nav noteiktas prasības par konkrētās tematiskās jomas izglītības

ieguvi. Turklāt IeVP izmeklētājiem ir izvirzītas augstākas profesionālās kvalifikācijas prasības nekā KNAB un VID izmeklētājiem, kas veic izmeklēšanu īpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziedzīgu nodarījumu lietās.

Šāda situācija, visticamāk, izveidojusies, jo izmeklēšanas iestāžu izmeklētāju profesionālās kvalifikācijas prasības nosaka dažādi normatīvie akti, lai gan vienāda līmeņa izmeklētājiem, piemēram, galvenajiem izmeklētājiem, nav pamata izvirzīt atšķirīgas profesionālās kvalifikācijas pamatprasības, jo to amata pamatfunkcijas ir vienādas. Vienlaikus revidenti pieļauj, ka specifiskas prasības zināšanām un prasmēm, kas attiektos uz konkrētas izmeklēšanas jomas jeb noziedzīgu nodarījumu vai konkrētai izmeklēšanas iestādei piekritīgo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu, vienāda līmeņa izmeklētājiem varētu tikt noteiktas.

Faktiskā situācija pirmšķietami nav vērtējama kā kritiska, jo:

- ❖ no visiem revīzijas izlasē iekļautajiem izmeklētājiem 98% augstākā līmeņa izmeklētāju ir otrā līmeņa augstākā izglītība un no tiem 76% augstākā izglītība ir tiesību zinātnē, turklāt KNAB tā ir 89% no kopējā izmeklētāju skaita, VID IDP – 88%;
- ❖ arī VP, kurā 57% no kopējā VP izmeklētāju skaita veido izmeklētāji, kas veic izmeklēšanu reģiona pārvaldes līmenī un reģiona pārvaldes iecirknī, no izlasē iekļautajiem izmeklētājiem – 77% ir otrā līmeņa augstākā izglītība, no tiem 72% ir augstākā izglītība tiesību zinātnē.

Tomēr revīzijā iegūtie fakti liecina, ka lielākā daļa izmeklētāju, kas ieguvuši juridisko izglītību, to ieguvuši dažādās ar policijas profesiju standartu nesaistītās studiju programmās, kas nozīmē, ka netiek iegūtas tieši izmeklēšanas veikšanai nepieciešamās specifiskās zināšanas un prasmes.

Lai risinātu problēmas izmeklētāju izglītības sistēmā Ministru kabinets 10.02.2022. atbalstīja ilgtermiņa konsorcijs starp Iekšlietu ministriju, Valsts policijas koledžu, Rīgas Stradiņa universitāti un Latvijas Universitāti, kā arī Valsts policijas koledžas Izmeklētāju mācību centra izveidi, kuru mērķis ir nodrošināt vienotas izglītības ieguves iespēju visu izmeklēšanas iestāžu izmeklētājiem speciāli veidotās formālās un neformālās izglītības programmās, kā arī profesionālās kvalifikācijas celšanas iespējas. Tā kā konsorcijs ir tikai izveides stadijā un faktiskās darbības uzsākšana, kā arī pirmo studentu uzņemšana paredzēta tikai 2023.gadā, turklāt līdz 29.07.2022. ar iesaistītajām augstskolām nav pat parakstīti konsorcijs dibināšanas līgumi, tad revidenti šajā revīzijā atturas sniegt vērtējumu, vai mērķi tiks sasniegti un ar tā izveidošanu un darbību tiks pilnībā atrisinātas ilgstošās problēmas izmeklētāju izglītības sistēmā.

Revidentu rīcībā ir arī informācija, ka ir izstrādāts “Izmeklētāja (krimināltiesību jomā) profesijas standarta” projekts, kas paredz jaunu profesiju – izmeklētājs (krimināltiesību jomā) – ar tai definētām kvalifikācijas prasībām un kas būtu piemērojams visu izmeklēšanas

iestāžu izmeklētājiem. Līdz 29.07.2022. standarts nav apstiprināts, bet, revidentu ieskatā, tas ir būtisks priekšnosacījums, lai veiksmīgi īstenotu izmeklētāju sagatavošanu un apmācību pēc vienotiem principiem.

Kā jau minēts, ar konsorcija izveidošanu plānots risināt arī ar izmeklētāju profesionālās kvalifikācijas celšanu saistītos problēmjautājumus. Revidenti sagaida, ka tiks ņemts vērā arī šajā revīzijā secinātais. Proti, šobrīd izmeklētāju profesionālās kvalifikācijas celšanu nevar raksturot kā sistemātisku un mērķtiecīgu pasākumu kopumu, balstītu uz konkrētam izmeklētājam nepieciešamo zināšanu un iemaņu izvērtējumu, kas būtu par pamatu mācību vajadzību noteikšanai, jo:

- ❖ no novērtēšanas kartēm nav identificējams, kādas mācības konkrētam izmeklētājam ir vajadzīgas profesionālās kvalifikācijas pilnveidei, un nav iespējams gūt pārliecību, ka izmeklēšanas iestāžu organizētās mācības, kas iekļautas ikgadējā mācību plānā, ir vērstas uz konkrētu izmeklētāju profesionālās kvalifikācijas attīstību;
- ❖ revīzijā ir identificēts, ka tiek organizētas atsevišķas konferences, kurās piedalās tiesneši, prokurori un izmeklētāji vienkopus un kuras ir vērtējamas kā labā prakse, tomēr nav iespējams viennozīmīgi apgalvot, ka izmeklēšanas kvalitātes uzlabošanai visas izmeklēšanas iestādes ar prokuroriem īstenotu kopīgas, pēctecīgas un sistēmiskas darbības izmeklētāju profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanai.

Revidenti uzskata, ka beidzot ir jārod veiksmīgs risinājums un jāīsteno plānotā izglītības reforma, nodrošinot kvalitatīvu augstāko izglītību un apmācības, kas atbilstu pašreizējām noziedzības attīstības tendencēm, lai visu izmeklēšanas iestāžu izmeklētāji tiktu apmācīti pēc vienotām izglītības programmām savu tiešo pienākumu veikšanai, un uzskata, ka tas pozitīvi ietekmētu izmeklēšanas darba kvalitāti kopumā.

Valsts kontrole jau 2017.gadā pabeigtajā lietderības revīzijā par izmeklēšanas efektivitāti Valsts policijā²¹⁴ norādīja, ka izmeklēšanas efektivitāti VP ietekmē izmeklētāju nepietiekamā profesionālā kvalifikācija, kā arī spējas pieņemt pareizus lēmumus attiecībā uz iespējamās vainīgās personas noskaidrošanu, kriminālprocesa virzību un pierādījumu pietiekamību, no kā atkarīga kriminālprocesa kvalitatīva un efektīva izmeklēšana. Savukārt 2020.gadā pabeigtajā lietderības revīzijā par noziedzīgu nodarījumu ekonomikas un finanšu jomā izmeklēšanas un iztiesāšanas efektivitāti²¹⁵ vairāki prokurori un tiesneši puda viedokli, ka ļoti aktuāls ir jautājums par atbilstošu izglītības programmu izveidi izmeklētāju izglītošanai un sagatavošanai, jo izmeklēšanai nepieciešamas īpašas zināšanas un speciāla sagatavotība un to nevar veikt jebkurš iecirkņa inspektors.

Šajā revīzijā ir salīdzinātas un analizētas visu revīzijas apjomā iekļauto izmeklēšanas iestāžu izmeklētājiem noteiktās profesionālās kvalifikācijas prasības pa amata līmeņiem, kas savā starpā ir salīdzināmi, vērtējot, vai izmeklētājiem neatkarīgi no izmeklēšanas iestādes, kur tie nodarbināti, ir noteiktas izmeklēšanai nepieciešamās profesionālās kvalifikācijas prasības, vai tās ir līdzīgas, tāpat vērtēts, vai izmeklēšanas iestādes nodrošina pasākumus izmeklētāju kvalifikācijas celšanai un prasmju attīstībai. Ņemot vērā Satversmes tiesas 2013.gadā atzīto²¹⁶, ka izmeklētāja un prokurora darba pienākumi ir saistīti gan ar izmeklēšanu, gan ar operatīvo darbību un ka līdz ar to viņi atrodas salīdzināmos apstākļos,

revīzijā arī vērtēts, vai izmeklētāju profesionālā kvalifikācija ir pielīdzināta zemākā līmeņa jeb rajona (pilsētas) prokuroriem izvirzītajām prasībām.

Profesionālās kvalifikācijas prasības

8.tabulā ir apkopota informācija par izmeklēšanas iestāžu galveno inspektoru profesionālās kvalifikācijas prasībām – izglītību, profesionālo pieredzi, zināšanām un prasmēm, kā arī salīdzināšanai – zemākā līmeņa jeb rajona (pilsētas) prokuroriem izvirzītās prasības.

8.tabula. Izmeklēšanas iestāžu galvenā inspektora un rajona (pilsētas) prokurora profesionālās kvalifikācijas prasības.

Amata nosaukums	Izglītība	Izglītības tematiskā joma	Pieredze	Zināšanas un prasmes
IDB				
Galvenais inspektors	Augstākā akadēmiskā vai otrā līmeņa profesionālā augstākā izglītība	✓ tiesību zinātne ✓ civilā un militārā aizsardzība ✓ sociālās un cilvēkrīcības zinātnes ✓ komerczinības un administrēšana ✓ datorika ✓ inženierzinātnes un tehnoloģijas	vismaz 5 gadi	✓ prasme pielietot praktiskajā darbā ar amata izpildi saistītos normatīvos aktus ✓ fiziskā sagatavotība ✓ vēlams vadības prasmes ✓ latviešu valodas zināšanas C līmeņa 2.pakāpes apjomā ✓ vēlams vienas svešvalodas zināšanas sarunvalodas līmenī ✓ prasme izmantot datorprogrammas
VP GKrPP				
Galvenais inspektors	Augstākā akadēmiskā vai otrā līmeņa profesionālā augstākā izglītība	✓ tiesību zinātne ✓ civilā un militārā aizsardzība ✓ sociālās un cilvēkrīcības zinātnes ✓ komerczinības un administrēšana ✓ datorika	vismaz 5 gadi	✓ vienas svešvalodas, kas ir Eiropas Savienības oficiālā valoda, zināšanas ✓ prasme strādāt ar datoru
KNAB				
Galvenais inspektors (izmeklētājs)	Augstākā akadēmiskā vai otrā līmeņa profesionālā augstākā izglītība	✓ nav noteikta	specializācijai atbilstoša darba pieredze	✓ prasme pielietot praktiskajā darbā ar amata izpildi saistītos normatīvos aktus ✓ vismaz vienas svešvalodas zināšanas ✓ prasme izmantot datorprogrammas
VID IDP un VID NMPP				
Vecākais izmeklētājs	Augstākā akadēmiskā vai otrā līmeņa profesionālā augstākā izglītība	✓ vēlams komerczinībās, ekonomikā vai tiesību zinātnē	vismaz 2 gadi	✓ nevainojama reputācija; ✓ prasme pielietot praktiskajā darbā ar amata izpildi saistītos normatīvos aktus; ✓ labas krievu valodas zināšanas, pamatzināšanas angļu valodā ✓ prasme strādāt ar datorprogrammām ✓ "B" kategorijas autovadītāja apliecība
VRS*				
Galvenais inspektors/ galvenais inspektors (izmeklēšanas darbā)	Augstākā akadēmiskā vai otrā līmeņa profesionālā augstākā izglītība	✓ tiesību zinātne ✓ civilā un militārā aizsardzība ✓ sociālās un cilvēkrīcības zinātnes ✓ datorika	vismaz 2 gadi	✓ labas krievu valodas zināšanas, angļu valodas zināšanas vismaz A2 līmenī ✓ prasme izmantot datorprogrammas; ✓ vēlama "B" kategorijas vadītāja apliecība

Amata nosaukums	Izglītība	Izglītības tematiskā joma	Pieredze	Zināšanas un prasmes
		✓ inženierzinātnes un tehnoloģijas		
IeVP*				
Galvenais inspektors (galvenais izmeklētājs)	Augstākā akadēmiskā vai otrā līmeņa profesionālā augstākā izglītība	✓ tiesību zinātne	vismaz 3 gadi	nav noteiktas
✓ LR Prokuratūra				
Rajona (pilsētas) prokurors	Augstākā profesionālā vai akadēmiskā izglītība, kā arī maģistra vai doktora grāds	✓ tiesību zinātne ✓ jurista kvalifikācija ✓ valsts vienotais jurista kvalifikācijas eksāmens un atestācijas komisijas atzinums par atbilstību prokurora amatam		✓ valsts valodas zināšanas augstākajā līmenī ✓ nevainojama reputācija

* VRS un IeVP izmeklētāji neveic izmeklēšanu īpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziedzīgu nodarījumu lietās

Revīzijā konstatēts, ka izmeklēšanas iestāžu izmeklētāju profesionālās kvalifikācijas prasības nosaka dažādi tiesību akti, proti:

- ❖ VP, IDB, VRS un IeVP – Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likumā un amata aprakstos;
- ❖ KNAB – Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā un amata aprakstos;
- ❖ VID – likumā “Par Valsts ieņēmumu dienestu” un amata aprakstos.

Tāpat ir konstatēts, ka izmeklētājiem izvirzītas dažādas prasības attiecībā uz izglītības tematisko jomu – IDB, VP un VRS amatpersonām noteikts plašs izglītības tematisko jomu klāsts²¹⁷, VID ir vēlama izglītība ekonomikā, komerczinībās vai tiesību zinātnē, bet nav obligāta, savukārt KNAB amatpersonām vispār nav noteiktas prasības par konkrētas tematiskās jomas izglītības ieguvu.

Jāatzīmē, ka prasības par konkrētas tematiskās jomas²¹⁸ izglītības ieguvu ir attiecināmas uz VP, IDB, VRS un IeVP amatpersonām, kuras pieņemtas dienestā no 01.01.2017., savukārt dienestā esošās amatpersonas amatu var ieņemt arī ar izglītību, kas atbilst Dienesta gaitas likumā noteiktajam nepieciešamajam minimālajam izglītības līmenim, bet kas nav iegūta noteiktajā tematiskajā jomā, turklāt šīs amatpersonas var tikt pārceltas augstākā amatā līdz 31.12.2022. bez izglītības, kas iegūta attiecīgajā tematiskajā jomā²¹⁹.

Atbilstoši Iekšlietu ministrijas sniegtajai informācijai²²⁰ šobrīd 52 (6%) VP izmeklētājiem, kas pieņemti dienestā līdz 31.12.2016., ir izglītība ar neatbilstošu tematisko jomu – tie var turpināt dienēt, bet nevar tikt pārcelti augstākā amatā pēc 31.12.2022.

No revīzijā iesniegtajiem amata aprakstiem apkopotā informācija par izmeklēšanas iestāžu augstākā līmeņa izmeklētājiem atklāj, ka tiem ir **izvirzītas dažādas profesionālās kvalifikācijas prasības, turklāt atsevišķos gadījumos tās nav noteiktas vispār. Jāatzīst, ka joprojām, izņemot IeVP, juridiskā izglītība netiek noteikta kā primāri nepieciešamā, lai gan izmeklēšana prasa specifiskas juridiskas zināšanas KPL, KL un citu normatīvo aktu piemērošanai.**

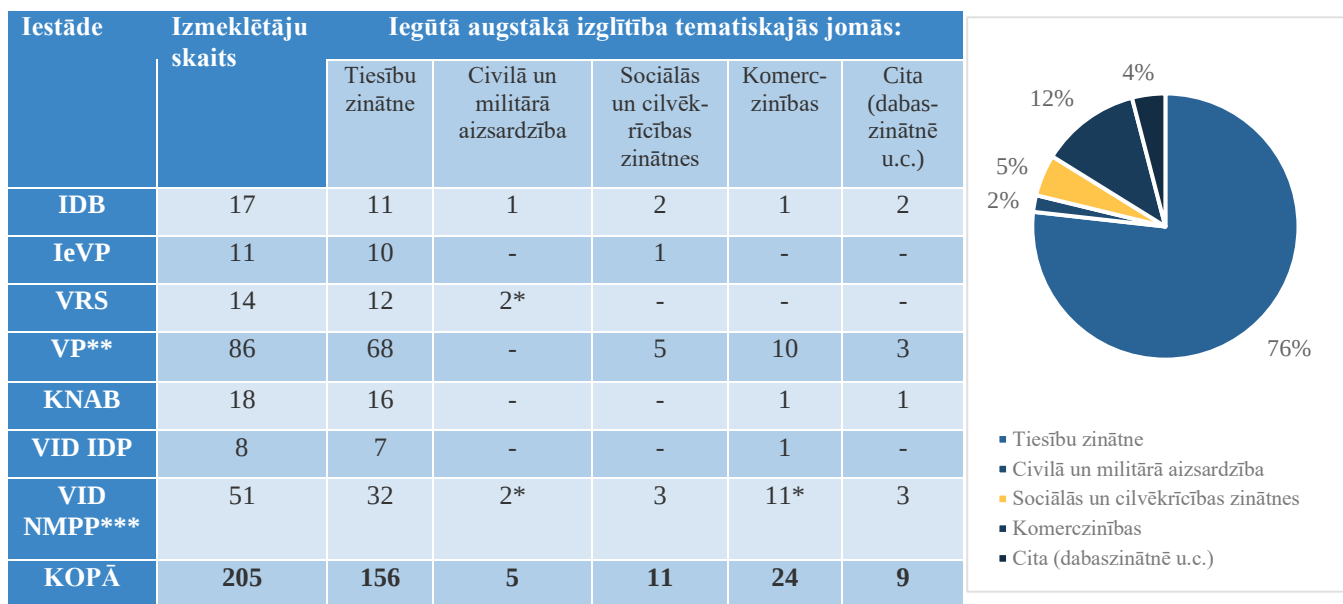
Revidenti vēlas uzsvērt, ka **tādās izmeklēšanas iestādēs kā KNAB un VID, kur tiek izmeklētas sarežģītākās starpreģionāla un starptautiska rakstura noziedzīgu nodarījumu lietas, izmeklētājiem nav noteiktas nekādas vai ir tikai vēlāmās prasības izglītības jomai, turpretī IeVP izmeklētājiem, kuri neveic izmeklēšanu īpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziedzīgu nodarījumu lietās, juridiskā izglītība ir noteikta kā obligāta prasība, arī profesionālā pieredze IeVP izmeklētājiem nepieciešama lielāka nekā VID un KNAB.**

Revidentu vērtējumā nav pamatoti izvirzīt atšķirīgas profesionālās kvalifikācijas pamatprasības vienāda līmeņa izmeklētājiem, kuru amata pamatfunkcijas ir vienādas, kas rezultātā var ietekmēt arī izmeklēšanas kvalitāti un efektivitāti. Vienlaikus revidenti pieļauj, ka varētu būt kādas specifiskas prasības zināšanām un prasmēm, kas attiektos uz konkrētas izmeklēšanas jomas jeb noziedzīgu nodarījumu vai konkrētai izmeklēšanas iestādei piekritīgo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu.

Kā jau iepriekš minēts, izmeklētāju atbildība un daļa veikto funkciju pēc savas sarežģītības tiek uzskatītas par radniecīgām prokurora funkcijām un pielīdzinātas zemākā līmeņa jeb rajona (pilsētas) prokuroriem, tomēr **joprojām izmeklētājiem izvirzītās profesionālās kvalifikācijas prasības ir zemākas nekā rajona (pilsētas) prokuroriem**, kuriem nepieciešama augstākā profesionālā vai akadēmiskā izglītība un jurista kvalifikācija, kā arī maģistra vai doktora grāds. Pie tam prokuroriem ir noteiktas papildu prasības, piemēram, tādās kā nevainojama reputācija un valsts valodas zināšanas augstākajā līmenī, tāpat jānokārto kvalifikācijas eksāmens un jāsaņem atestācijas komisijas atzinums par atbilstību prokurora amatam.

Revīzijā arī apkopota informācija par faktisko visu IDB, IeVP, VRS, KNAB un VID IDP izmeklētāju un izlases veidā par 86 VP izmeklētāju (*galvenie un vecākie inspektori no kopējā skaita 193*) un par 51 VID NMPP izmeklētāju (*vecākie izmeklētāji un izmeklētāji no kopējā skaita 116*) izglītību uz 01.01.2021.

Dati liecina, ka 98% galveno un vecāko inspektoru ir otrā līmeņa augstākā izglītība un tikai dažos gadījumos (2%) – VRS un VID NMPP amatpersonām ir pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība. Turklāt vislielākais īpatsvars (76%) izmeklētāju ir augstākā izglītība tiesību zinātnē. Detalizētu informāciju par iestāžu izmeklētāju izglītību skatīt 9.tabulā/25.attēlā.

* Iegūta pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība.

** Revīzijas izlasē iekļautie izmeklētāji – 12IIC, 10IIC, 9IIB un 8IIB amata līmenis (no kopējā skaita – 193).

*** Revīzijas izlasē iekļautie izmeklētāji – 11IIB un 10IIA amata līmenis (no kopējā skaita – 116).

9.tabula/25.attēls. Izmeklēšanas iestāžu galveno un vecāko inspektoru izglītība sadalījumā pa tematiskajām jomām uz 01.01.2021.

Revīzijā izmeklēšanas iestādes par izmeklētāju normatīvajiem aktiem²²¹ neatbilstošo izglītību norādīja:

- ❖ IDB izmeklētāju, kuri ieguvuši augstāko izglītību dabaszinātnē, darba pieredze izmeklēšanas jomā ir 26 gadi;
- ❖ IeVP izmeklētāja, kurš ieguvis augstāko izglītību komerczinībās, darba pieredze izmeklēšanas jomā ir 15 gadi;
- ❖ VID NMPP izmeklētājiem izglītības joma ir vēlama, bet nav noteikta kā obligāta, turklāt izmeklētājiem ir liela pieredze noziedzīgu nodarījumu atklāšanā un novēršanā. Attiecībā uz izmeklētājiem, kuriem ir pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība, VID NMPP norādīja, ka periodā, kad ar tiem tika uzsāktas dienesta attiecības, nebija obligāta prasība pēc akadēmiskās vai otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības.

Vienlaikus revidenti vērs uzmanību, ka VP izmeklē 95% valstī reģistrēto noziedzīgu nodarījumu. Būtisku īpatsvaru, tas ir, 57% no kopējā VP izmeklētāju skaita (435), veido inspektori, kas veic izmeklēšanu reģiona pārvaldes līmenī un reģiona pārvaldes iecirknī, un tiem noteiktā nepieciešamā minimālā izglītība – vismaz pirmā līmeņa (tas ir, koledžas) augstākā izglītība. Revīzijā izlases veidā²²² apkopotie dati par šo izmeklētāju izglītību liecina, ka faktiski 77% inspektoru ir otrā līmeņa augstākā izglītība, no tiem vislielākais īpatsvars (72%) ir augstākā izglītība tiesību zinātnē. Savukārt 7% izglītība iegūta citā neatbilstošā tematiskajā jomā (piemēram, dabaszinātnē, sporta zinātnē), bet šiem darbiniekiem darba pieredze izmeklēšanas jomā ir 14–18 gadi. Jāuzsver, ka **salīdzinoši lielai daļai – 23% – izmeklētāju ir pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība.**

Apkopojot informāciju par faktisko izmeklētāju izglītību, jānorāda, ka **lielākajai daļai izmeklētāju ir otrā līmeņa augstākā izglītība, turklāt tā iegūta tiesību zinātnē, bet vienlaikus būtu jāpievērš uzmanība arī faktam, ka lielākā daļa izmeklētāju izglītību tiesību zinātnē ieguvuši ar policijas darbu nesaistītās studiju programmās.** Proti, kā liecina VP dati²²³, – uz 31.12.2020. no 916 izmeklētājiem 187 (21%) izmeklētāji ir absolvējuši likvidēto Latvijas Policijas akadēmiju, 57 (6%) –

Valsts policijas koledžu, bet 672 (73%) izmeklētāji formālo izglītību ieguvuši citās augstskolās (no kuriem 86 izmeklētāji izglītību ieguvuši neatbilstošā tematiskajā jomā). Tātad lielākā daļa izmeklētāju, kuriem normatīvais regulējums paredz obligātu augstākās izglītības nepieciešamību, to iegūst dažādās ar policijas profesiju standartu nesaistītās studiju programmās.

Valsts kontroles rīcībā ir informācija, ka VP izveidotā darba grupa²²⁴ 2021.gadā izstrādāja “Izmeklētāja (krimināltiesību jomā) profesijas standarta” projektu, lai radītu tiesisku pamatu profesiju klasifikatora papildināšanai ar jaunu profesiju – izmeklētājs (krimināltiesību jomā). 20.12.2021. projekts iesniegts izskatīšanai Valsts izglītības satura centram un tālākai virzībai saskaņošanai un apstiprināšanai Nacionālās trīspusējās sadarbības padomes Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomē.

Kā norādījusi²²⁵ VP darba grupa, standarta izstrāde sekmēs un ļaus mērķtiecīgāk un kvalitatīvāk sagatavot izmeklēšanas iestāžu izmeklētājus savu tiešo pienākumu veikšanai atbilstoši profesijai noteiktajām prasēm un zināšanām, kas ilgtermiņā ļautu atrisināt Valsts kontroles revīzijās konstatētās problēmas un pozitīvi ietekmētu pirmstiesas izmeklēšanas darba kvalitāti kopumā gan Valsts policijā, gan citās izmeklēšanas iestādēs.

Atbilstoši Iekšlietu ministrijas sniegtajam skaidrojumam²²⁶ – *profesiju standartā papildus profesionālās darbības pamatzudevumu un pienākumu kopsavilkumam tiek atspoguļotas profesionālās kvalifikācijas prasības, profesionālās darbības pamatzudevumu un pienākumu izpildei nepieciešamās prasmes un attieksmes, kā arī profesionālās un vispārējās zināšanas un kompetences, kas nepieciešamas jaunu studiju programmu satura izstrādei.*

Jāatzīmē, ka līdz 29.07.2022. izmeklētāja (krimināltiesību jomā) profesijas standarts nav apstiprināts²²⁷. Revidentu ieskatā, tā apstiprināšana ir būtisks priekšnosacījums, lai veiksmīgi īstenotu izmeklētāju sagatavošanu un apmācību pēc vienotiem principiem.

Profesionālās kvalifikācijas celšana

Kvalitatīvas un efektīvas izmeklēšanas nodrošināšanai būtiska loma ir ne tikai atbilstošai izmeklētāja profesionālajai kvalifikācijai, bet arī tās nepārtrauktai pilnveidošanai izmeklēšanas jomā.

Revidentu ieskatā, ir svarīgi nodrošināt gan izmeklētāju profesionālās kvalifikācijas nepārtrauktu paaugstināšanu, gan veikt izmeklētāju pieļauto kļūdu un izmeklētāja darbam nepieciešamās profesionālās kvalifikācijas trūkumu analīzi, lai attiecīgi noteiktu, kādas ir izmeklētāja faktiskās prasmju attīstības vajadzības.

Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un IeVP izmeklētāju darbību un tās rezultātu novērtēšanu regulē normatīvais akts²²⁸, kas paredz novērtēt izmeklētāju atbilstoši noteiktajiem kritērijiem, piemēram, amata pienākumu un uzdevumu izpilde, kur atbilstoši apstiprinātajai novērtējuma veidlapai ir jānorāda amata pienākumu izpildes kvantitatīvie rādītāji. VID un KNAB izmeklētāju darba izpildes novērtēšanas kārtību arī regulē normatīvais akts²²⁹, kas līdzīgi kā Iekšlietu ministrijas sistēmas izmeklētājiem paredz darba izpildes novērtēšanu atbilstoši noteiktajiem kritērijiem – iepriekš noteikto individuālo mērķu un izpildāmo uzdevumu izpildes novērtēšanu.

Revīzijā izmeklēšanas iestādes ir sniegušas skaidrojumus un izmeklētāju darbības un tās rezultātu novērtēšanas kartes. Sniegtā informācija apliecina, ka:

- ❖ visās izmeklēšanas iestādēs kārtējā jeb ikgadējā novērtēšanā izmeklētāju darba izpildes rezultāti tiek vērtēti. Atbilstoši noteiktajiem kritērijiem tiek vērtēta amata pienākumu un uzdevumu izpilde – kvantitatīvie rezultātīvie rādītāji, piemēram, lietvedībā saņemto materiālu/ iesniegumu skaits, sniegtās atbildes, nosūtītie iesniegumi pēc piekritības, pieņemtie lēmumi par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu, uzsāktie kriminālprocesi, izbeigtie kriminālprocesi, uzliktie aresti, veiktās kratīšanas, nopratinātie liecinieki u.c.;

- ❖ IDB un KNAB papildus ikgadējai novērtēšanai reizi ceturksnī novērtē arī izmeklētāju darba rezultātus. Piemēram:
 - ✓ KNAB katru ceturksni tiek vērtēts katra darbinieka individuālais ieguldījums KNAB mērķu sasniegšanā un darba kvalitāte, vērtējot noziedzīgu nodarījumu atklāšanu un izmeklēšanu (piemēram, konstatēti noziedzīgie nodarījumi, uzsākto krimināllietu īpatsvars, kas nosūtītas kriminālvajāšanai un nav izbeigtas prokuratūrā (%), uzsākto kriminālprocesu skaits pēc operatīvās darbības laikā iegūtās informācijas). Tāpat tiek vērtēti darba kvalitatīvie rādītāji, piemēram, kāds ir darbinieka ieguldījums – īsā termiņā nodrošinot neplānota apjomīga vai nozīmīga darba uzdevuma izpildi, vai darbinieks nodrošina īpaši svarīgu darba uzdevumu izpildi u.c.,²³⁰
 - ✓ IDB katru ceturksni tiek vērtēti izmeklētāju darba kvantitatīvie rezultāti, piemēram, izskatīšanai saņemto materiālu/iesniegumu skaits, uzsākto kriminālprocesu skaits. Ceturksņa vērtējums tiek veikts, lai pārskatītu mēnešalgai piemēroto koeficientu.²³¹

Revīzijā visas izmeklēšanas iestādes norādīja, ka, vērtējot izmeklētāju darba izpildes rezultātus, tiek veikta izmeklētāju pieļauto kļūdu un izmeklētāja darbam nepieciešamās profesionālās kvalifikācijas trūkumu analīze un iegūtā informācija par konstatētām nepilnībām un problēmjautājumiem tiek izmantota nepieciešamo apmācību plānošanai.

Tomēr revīzijā, vērtējot izmeklēšanas iestāžu iesniegtajās izmeklētāju darbības un tās rezultātu novērtēšanas kartēs norādīto informāciju, revidenti secina, ka kopumā sniegtā informācija par nepieciešamajām mācībām ir ļoti vispārīga, piemēram, “nepieciešamas mācības izmeklēšanas jomā”, “turpināt pilnveidot teorētiskās zināšanas un praktiskās iemaņas”, “sekot līdzi izmaiņām normatīvajos aktos”. Līdz ar to no tām nav identificējams, kādas mācības konkrētam izmeklētājam ir vajadzīgas profesionālās kvalifikācijas pilnveidei un nav iespējams gūt pārliecību, ka izmeklēšanas iestāžu organizētās mācības, kas iekļautas ikgadējā mācību plānā, ir vērstas uz konkrētu izmeklētāju profesionālās kvalifikācijas attīstību. No izmeklēšanas iestāžu revīzijā sniegtās informācijas secināms, ka pārsvarā mācību plāns sagatavots, ņemot vērā noziedzības aktualitātes un tendences valstī un pasaulē.

Vienlaikus jānorāda, ka VID NMPP un VID IDP novērtēšanas kartēs ir konkrētāk norādīts, kādas mācības izmeklētājam ir nepieciešamas, norādot nepieciešamo mācību jomu un konkrētas mācības, piemēram, mācības nodokļu grāmatvedībā, muitas darbības specifikā, sistēmiskā gadījumu analīzē (mācīšanās no pagātnes).

Lai ieviestu Valsts kontroles revīzijā par izmeklēšanas efektivitāti Valsts policijā²³² sniegtos ieteikumus, pēc Iekšlietu ministrijas iniciatīvas SIA “Ernst & Young Baltic” veica pētījumu²³³ par izmeklēšanas procesu VP atbilstoši stāvoklim 2020.gadā, kurā tika analizēts un vērtēts arī amatpersonu novērtēšanas process, secinot, ka VP ikgadējās novērtēšanas veidlapas netiek uztvertas nopietni, to saturs netiek analizēts un netiek izvirzīta sistēmiska pieeja mācību procesa organizēšanā, vadoties no pašu izmeklētāju izteiktajām vēlmēm.

Tāpat pētījumā²³⁴ kritiski vērtētas Valsts policijas koledžas organizētās apmācības, jo veiktās amatpersonu aptaujas rezultāti liecina, ka tās ir neefektīvas un teorētiskas, balstītas uz vispārzināmiem un novecojušiem faktiem, bez praktiska pienesuma, tajās trūkst praktisko nodarbību, kas balstītos uz praksē esošo problēmu analīzi. Jāatzīmē, ka pozitīvi vērtējamās mācības, kuras ir rīkotas ar prokuroru piedalīšanos, kā arī Valsts administrācijas skolas rīkotās apmācības, tāpēc būtu nepieciešams aktīvāk iesaistīt prokurorus mācību satura izveidē, lai pilnveidotu un papildinātu izmeklētāju profesionālo kvalifikāciju.

Iepriekš minētais apliecina, ka faktiski pēc Valsts kontroles revīzijā sniegtajiem ieteikumiem²³⁵ situācija profesionālās kvalifikācijas celšanas procesā būtiski nav mainījusies.

Pastāvošās problēmas VP izmeklētāju profesionālās kvalifikācijas vērtēšanā un nepieciešamība uzlabot šo procesu izriet arī no VP 08.12.2021. apstiprinātajiem ieteikumiem²³⁶ profesionālo zināšanu un iemaņu

vērtēšanai ar mērķi veidot vienotu izpratni par to, kādā veidā izmeklētāju tiešajiem vadītājiem ir jāvērtē izmeklētāja profesionālās zināšanas un iemaņas atbilstoši noteiktajām kompetencēm²³⁷. Tāpat ieteikumos kā obligāta prasība ir noteikta, ka tiešajam vadītājam izmeklētāja novērtējuma veidlapā ir obligāti jānorāda, kādas mācības profesionālajai izaugsmei izmeklētājam ir nepieciešamas.

Revīzijā apkopotā informācija liecina, ka visas izmeklēšanas iestādes ik gadu nodrošina iespēju izmeklētājiem piedalīties profesionālās kvalifikācijas celšanas mācībās, izmeklētāji arī tajās piedalās, izņemot IeVP, kurā 2020. un 2021.gadā apmācības netika organizētas saistībā ar Covid-19 ierobežojumiem. Tāpat tiek organizētas mācības, kur piedalās izmeklētāji vienlaicīgi no vairākām izmeklēšanas iestādēm.

Valsts kontrole jau 2017.gadā veiktajā revīzijā²³⁸ atsaucās uz Eiropas Prokuroru Konsultatīvās padomes veiktās labās prakses apkopojumu, kurā norādīts, ka būtisks izmeklēšanas darba kvalitātes veicināšanas instruments ir prokuroru veiktās izmeklētāju apmācības, kā arī prokuroru un izmeklētāju kopīgas mācības, lai veicinātu pareizu normatīvā regulējuma piemērošanu un veidotu vienotu izpratni un praksi. Revīzijā ir identificēts, ka tiek organizētas atsevišķas konferences, kurās piedalās tiesneši, prokurori un izmeklētāji vienkopos un kuras ir vērtējamas kā laba prakse, tomēr nav iespējams viennozīmīgi apgalvot, **ka izmeklēšanas kvalitātes uzlabošanai visas izmeklēšanas iestādes ar prokuroriem īstenotu kopīgas, pēctecīgas un sistēmiskas darbības izmeklētāju profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanai.**

Arī pētījumā²³⁹ uzsvērts, ka nepastāv kopīgas mācību platformas tieši izmeklēšanas jomā starp VP, Latvijas Tiesnešu mācību centru un prokuratūru, kuras ietvaros tiktu nodrošināta vienveidība mācību procesā, veidota vienota izpratne, kā arī izstrādāti vienoti metodiskie materiāli un vadlīnijas.

Ņemot vērā iepriekš minēto, revidenti uzskata, ka **pašlaik profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanu nevar raksturot kā sistemātisku un mērķtiecīgu pasākumu kopumu, kas būtu balstīts uz izmeklētāju darba rezultātiem, lai attiecīgi noteiktu faktiskās izmeklētāju prasmju un zināšanu attīstības vajadzības un aizvien paaugstinātu izmeklēšanas efektivitāti.**

Konsorcijs "Iekšējās drošības akadēmija" izveide

Jautājums par izmeklētāju augstākās izglītības un apmācību kvalitāti ir aktualizēts vairākkārt, uzsverot, ka kriminālprocesu izmeklēšanai nepieciešamas īpašas zināšanas un speciāla sagatavotība, bet valstī nav vienas augstākās izglītības augstskolas, kas sagatavotu tieši izmeklētāja profesijai atbilstošus darbiniekus. Arī publiski bieži ir izskanējis, ka izmeklēšanas kvalitāti traucē ilgstoši nerisinātie izmeklētāju profesionālās kvalifikācijas trūkumi.

Arī Valsts kontrole 2017.gadā veiktajā revīzijā²⁴⁰ norādīja, ka Valsts policijas koledžas īstenotās izglītības programmas jaunos darbiniekus nesagatavo izmeklēšanas darbam atbilstošā līmenī. Tāpat SIA "Ernst & Young Baltic" veiktajā pētījumā²⁴¹ par izmeklēšanas procesu VP atbilstoši stāvoklim 2020.gadā secināts, ka izmeklētājiem trūkst praktisko iemaņu, jo izmeklētāju iegūtā augstākā izglītība un apmācības nav kvalitatīvas un neatbilst pašreizējām noziedzības attīstības tendencēm, piemēram, pašreiz neviena augstskola nepiedāvā padziļinātu studiju programmu, kas sagatavotu speciālistus, kas ir apmācīti veikt amatnoziegumu izmeklēšanu, kā arī noziedzīgu nodarījumu atklāšanu un novēršanu valsts ieņēmumu un muitas lietās, līdz ar to VID IDP un VID NMPP jaunie darbinieki zināšanas par operatīvo un izmeklēšanas darbību veikšanu iegūst un pilnveido dažādu iekšējo un ārējo apmācību laikā vai pat pašmācības ceļā.

Kā jau iepriekš norādīts, **atšķirīgas ir izmeklēšanas iestāžu prasības attiecībā pret personāla kvalifikāciju un nav vienas specializētas augstskolas vai studiju programmas, kurā dažādu izmeklēšanas iestāžu personāls varētu apgūt dienesta pienākumu izpildei nepieciešamo izglītību.**

Lai risinātu iepriekš minētās pastāvošās problēmas izmeklētāju izglītības sistēmā un izveidotu mūsdienīgu, izmeklēšanas iestāžu prasībām, sabiedrības interesēm un mūžizglītības interesēm atbilstošu pēctecīgu izglītības modeli, Iekšlietu ministrija 10.02.2022. sagatavoja konceptuālo ziņojumu "Par tiesībsardzības iestāžu amatpersonu izglītības sistēmas pilnveidi"²⁴², kurā izvērtēti trīs iespējamie

rīcības risinājuma varianti un par atbalstāmo atzīta ilgtermiņa konsorcijs “Iekšējās drošības akadēmija” izveidošana starp Iekšlietu ministriju, Valsts policijas koledžu, Rīgas Stradiņa universitāti un Latvijas Universitāti, pamatojot to ar vairākiem ieguvumiem²⁴³ (skatīt 26.attēlu).

Konsorcijs
izveides
ieguvumi

- Infrastruktūras un cilvēkresursu koplietošana;
- Nav nepieciešams liels administratīvo resursu patēriņš un sagatavošanās laiks (var uzsākt uzņemšanu ar 2023.gadu)
- Studiju programmu kopīgā īstenošanā var izmantot katrā no augstākās izglītības institūcijām esošo pieredzējušāko un kompetentāko akadēmisko personālu, nodrošinot augstu studiju rezultātu kvalitāti (nav nepieciešamības investēt lielus finanšu resursus profesūras piesaistē no citām augstskolām)
- Iekšlietu ministrija ar Eiropas Savienības tiesībsardzības apmācības aģentūru nodrošinās kvalitātes kontroli
- Perspektīvā iespējams attīstīt doktorantūras studijas un zinātniski pētniecisko darbību
- Iespēja piesaistīt ārvalstu specializēto augstskolu docētājus
- Iespēja kopā ar Rīgas Stradiņa universitāti, Latvijas Universitāti un ārvalstu sadarbības partneriem attīstīt mūžizglītības konceptu, iespēja piesaistīt Eiropas Savienības struktūrfondu finansējumu

26.attēls. Konsorcijs izveides ieguvumi.

Iekšlietu ministrijas izstrādātā konsorcijs koncepcija 30.09.2021. prezentēta Noziedzības novēršanas padomes sēdē, un 08.02.2022. Ministru kabinets atbalstīja²⁴⁴ ilgtermiņa konsorcijs izveidošanu, kā arī jaunas mācību ēkas būvniecību Ezermalas ielas 8a un 10, Rīgā, ēku kompleksā.

Atbilstoši Iekšlietu ministrijas revīzijā sniegtajai informācijai²⁴⁵ konsorcijs izveidošana sniegs vienotas izglītības ieguves iespēju izmeklētājiem speciāli šai profesijai veidotās formālās un neformālās izglītības programmās. Tāpat reformas ietvaros plānota izmeklētāju mūžizglītības modeļa izveide, Valsts policijas koledžas ietvaros veidojot Valsts policijas koledžas Izmeklētāju mācību centru, kura darbības mērķis būs izmeklēšanas un operatīvā darba kvalitātes celšana.

Ņemot vērā, ka faktiskās konsorcijs darbības uzsākšana un pirmo studentu uzņemšana paredzēta 2023.gadā, tad revīzijas ziņojumā ir ietverta informācija tikai par konsorcijs plānotajiem mērķiem un nepieciešamo finansējumu (skatīt 27.attēlu), mācību programmām un studentu skaitu.

Konsorcijs	Valsts policijas koledžas Izmeklētāju mācību centrs
• Mērķis - sagatavot speciālistus iekšlietu un citu tiesībsargājošo institūciju vajadzībām, paredzot pieprasījumam atbilstošu un kvalitatīvu formālās un mūžizglītības piedāvājumu, mācību infrastruktūras izveidi un koplietošanu, labākā pedagoģiskā personāla dalību kopīgu izglītības programmu īstenošanā • Finansējums (2022-2024): • 0,49 milj. euro studiju programmu izstrādei, licencēšanai, studiju virzienu novērtēšanai un akreditācijai • 43,01 milj. euro infrastruktūras izveidei un modernizācijai, darba un studiju vietu aprīkojumam un darbības nodrošinājumam; • izglītībai papildus nepieciešams finansējums (2023-2027) - 30,1 milj. euro, 2028.gadā un turpmāk katru gadu - 9,11 milj. euro	• Mērķis - izmeklēšanas un operatīvā darba kvalitātes celšana, nodrošinot iekšlietu un citu tiesībsargājošo institūciju amatpersonu pastāvīgu tālākizglītības ieguvu un profesionālās kvalifikācijas celšanu atbilstoši mūžizglītības principam un mācību starpdisciplinārai pieejai. • Finansējums (2022-2024) - 3,81 milj. euro (infrastruktūra, aprīkojums, darbības uzsākšana), papildus uzturēšanas izmaksas - 0,73 milj. euro katru gadu

27.attēls. Konsorcijs un Valsts policijas koledžas Izmeklētāju mācību centra izveides mērķi un nepieciešamais finansējums.

Attiecībā uz izmeklēšanas funkciju paredzēta gan profesionālā bakalaura, gan profesionālā maģistra studiju programma – “Pirmstiesas izmeklēšana”, kuras mērķauditorija ir izmeklēšanas iestāžu izmeklēšanas funkciju īstenoņi (izmeklētāji) un to kandidāti, prokuroru amata kandidāti, pirmstiesas izmeklēšanas struktūrvienību vadītāji un to kandidāti.

Saskaņā ar konsorcijs ieviešanas laika grafiku 2023.gadā plānots uzņemt pirmos 222 studentus, kuru skaitu ik gadu plānots palielināt – līdz pat 1996 studentiem 2028.gadā, un vidējās studiju izmaksas vienam studentam gadā būtu ap 5000 euro.

Revīzijā Iekšlietu ministrija apliecināja²⁴⁶, ka konsorcijs veidošanas process pašlaik norit atbilstoši ieviešanas laika plānam. Jau šogad savu darbu pilnvērtīgi jāuzsāk Valsts policijas koledžas Izmeklētāju mācību centram. Saskaņā ar konsorcijs ieviešanas laika grafiku jaunas mācību ēkas būvniecību Ezermalas ielas 8a un 10, Rīgā, ēku kompleksā plānots pabeigt 2025.gadā. Attiecībā uz konsorcijs dibināšanas līgumu Iekšlietu ministrija norādīja²⁴⁷, ka iesaistītajām augstskolām 08.07.2022. tie ir nosūtīti parakstīšanai, bet līdz 29.07.2022. atbildes nav saņemtas.

Jāatzīmē, ka tiesnešu un prokuroru profesionālās kvalifikācijas celšanas sistēmas reformas nodrošināšanai plānots veidot vienotu Tieslietu mācību centru, kurš darbu uzsāks 2025.gadā un kura mērķis ir ilgtermiņā plānot nepieciešamās kvalifikācijas pilnveides programmas un nodrošināt vienotu profesionālās kvalifikācijas līmeni tiesnešiem, prokuroriem, tiesu darbiniekiem un prokuroru palīgiem, kā arī izmeklētājiem starpdisciplināros jautājumos.

Ņemot vērā, ka gan Tieslietu mācību centrs, gan Valsts policijas koledžas Izmeklētāju mācību centrs plāno apmācīt izmeklētājus (starpdisciplināros jautājumos) un tie kā abu mācību centru mērķgrupas nav nošķirami pēc to amata vai specializācijas, tad revidenti uzskata, ka īpaša uzmanība ir jāpievērš abu mācību centru mācību programmas koordinēšanas jautājumiem, lai izvairītos no dublēšanās starpdisciplināru mācību tēmu, satura un metožu noteikšanā.

Ņemot vērā, ka konsorcijs ir tikai izveides stadijā un faktiskās darbības uzsākšana un pirmo studentu uzņemšana paredzēta tikai 2023.gadā, tad **revidenti atturas sniegt viedokli, vai konsorcijs mērķi tiks**

sasniegti un ar tā izveidošanu un darbību tiks pilnībā atrisinātas ilgstošās problēmas izmeklētāju izglītības sistēmā.

Vienlaikus revidenti uzskata, ka beidzot ir jārod veiksmīgs risinājums un jāīsteno plānotās reformas, lai visu izmeklēšanas iestāžu izmeklētāji tiktu apmācīti **pēc vienotām izglītības programmām savu tiešo pienākumu veikšanai, un uzskata, ka tam būtu pozitīvi jāietekmē izmeklēšanas darba kvalitāte kopumā.**

3.2.3 Vai izmeklēšanas iestādēs līdzīgas kvalifikācijas izmeklētājiem tiek nodrošināta līdzvērtīga atlīdzība?

Izveidotā atlīdzības sistēma ir nevienlīdzīga un rada apstākļus izmeklēšanas iestāžu savstarpējai konkurencei kvalificēta personāla piesaistē. Revidenti uzskata, ka būtisks iemesls nevienlīdzīgai sistēmai ir tas, ka izmeklēšanas iestādēs amatu klasificēšanas un mēnešalgas noteikšanas kārtību nosaka dažādi normatīvie akti, līdz ar to atšķiras arī izmeklētāju amatu līmenis un noteiktais maksimāli iespējamās mēnešalgas apmērs un izrietoši arī mainīgās daļas apmērs.

Revidenti īpaši vēlas izcelt nevienlīdzīgo situāciju starp izmeklēšanas iestāžu augstākā līmeņa izmeklētājiem, kuri veic salīdzināmus uzdevumus. To apliecina revīzijā veiktā datu analīze.

Izmeklēšanas iestāžu augstākā līmeņa izmeklētāji, kuri īsteno salīdzināmus uzdevumus, nesaņem līdzvērtīgu mēnešalgu. Vislielāko mēnešalgu uz 01.01.2022. saņem IDB galvenais inspektors – 2724 *euro*, bet vismazāko – VID NMPP, proti, 1706 *euro* jeb par 37% mazāku. Savukārt pārējo (VP GKRP, KNAB un VID IDP) galveno inspektoru mēnešalga, salīdzinot ar IDB galvenajam inspektoram noteikto mēnešalgu, ir zemāka robežās no 13% līdz 33%.

Līdzīga situācija ir arī ar vecāko inspektoru mēnešalgu – uz 01.01.2022. IDB vecākais inspektors saņem vislielāko mēnešalgu – 2532 *euro*, bet vismazāko – VID NMPP, proti, 1511 *euro* jeb par 40% mazāku. Jāuzsver, ka, lai arī VP GKRP un KNAB vecāko inspektoru mēnešalga uz 01.01.2022. ir izlīdzinājusies, tā joprojām ir par 27% mazāka nekā IDB.

Nevienā izmeklēšanas iestādē uz 01.01.2022. faktiskā mēnešalga nerasniedz maksimāli iespējamo – tā ir robežās no 68% līdz 97% galvenajiem inspektoriem un robežās no 63% līdz 93% vecākajiem inspektoriem.

Tāpat nevienā izmeklēšanas iestādē uz 01.01.2022. faktiskā mēnešalga nerasniedz rajona (pilsētas) prokurora mēnešalgu – tuvāk izvirzītajam mērķim ir IDB, kurā galvenā inspektora mēnešalga ir 90% no rajona (pilsētas) prokurora mēnešalgas, savukārt pārējo izmeklēšanas iestāžu – VP GKRP, VID NMPP, VID IDP un KNAB – galveno inspektoru mēnešalga ievērojami atpaliek un ir robežās no 57% līdz 78%.

Īpaši netaisnīgā situācijā atrodas VID izmeklētāji. Proti, ja attiecībā uz Iekšlietu ministrijas sistēmas izmeklēšanas iestāžu, IeVP un KNAB izmeklētāju atlīdzību ilgākā laika periodā ir

veikti pasākumi, lai mazinātu nevienlīdzīgo situāciju starp izmeklētājiem, kas veic līdzīgus uzdevumus, tad attiecībā uz VID izmeklētājiem līdz 30.06.2022. normatīvo aktu grozījumi nav veikti. Revidenti vērs uzmanību, ka VID NMPP augstākā līmeņa izmeklētāji, kas veic izmeklēšanu īpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās, saņem atlīdzību vienādā vai pat mazākā (pat par 34% mazākā) apmērā nekā izmeklētāji, kas veic izmeklēšanu lietās iestādes (pārvaldes) līmenī.

Par izmeklētāju, kas veic izmeklēšanu iestādes (pārvaldes) līmenī, tas ir, VRS, VP RP un IeVP, mēnešalgu secināms, ka situācija uzlabojas un uz 01.01.2022. ir vērojama tendence iepriekš atšķirīgajai mēnešalgai izlīdzināties. Proti, uz 01.01.2022. ir būtiski jeb par 28% pieaugusi VRS galvenā inspektora faktiskā mēnešalga un līdz ar to gandrīz vienāda ar IeVP galvenā izmeklētāja mēnešalgu. Lai arī uz 01.01.2022. VP RP galvenajam inspektoram mēnešalga joprojām ir zemāka par IeVP, kā arī par VRS, starpība ir samazinājusies un tā ir vidēji 10% robežās. Savukārt vecāko inspektoru faktiskā mēnešalga uz 01.01.2022. ir izlīdzinājusies – tā ir ap 1450 *euro*, nodrošinot, ka līdzīgas kvalifikācijas izmeklētājiem tiek maksāta līdzvērtīga mēnešalga.

Revīzijā atsevišķi tika apkopoti mēnešalgu dati par tiem VP inspektoriem, kas veic izmeklēšanu reģiona pārvaldes līmenī un reģiona pārvaldes iecirknī, attiecīgi viszemākais izmeklētāju līmenis veido 57% no kopējā VP izmeklētāju skaita. Revidenti vēlas vērst uzmanību uz šo izmeklētāju zemo faktisko vidējo mēnešalgu uz 01.01.2021. un 01.01.2022. – attiecīgi 1140 *euro* un 1231 *euro*, kas, revidentu ieskatā, ir viens no būtiskiem ierobežojumiem piesaistīt augsti kvalificētu personālu un to noturēt.

Revīzijā analizētie dati par kopējās atlīdzības sadalījumu liecina, ka darba samaksas mainīgā daļa – piemaksas, prēmijas un naudas balvas – būtiski ietekmē izmeklētāju kopējo atlīdzību. Izmeklēšanas iestādēs, kurās noteikta mazāka mēnešalga, biežāk tiek izmantota iespēja izmaksāt atlīdzību kā mainīgo daļu. Piemēram, 2020. un 2021.gadā IDB galvenā inspektora atlīdzības mainīgās daļas īpatsvars ir vismazākais – attiecīgi 17% un 18%, pārējās izmeklēšanas iestādēs – robežās no 26% līdz pat 35%.

Savstarpēji salīdzinot izmeklēšanas iestāžu augstākā līmeņa izmeklētāju vidējo faktisko kopējo gada atlīdzību, secināms, ka, tāpat kā 2020.gadā, arī 2021.gadā kopējās atlīdzības apmēros saglabājas būtiskas atšķirības, kas pārsvarā ir lielākas par 10%:

- ❖ galveno inspektoru kopējā atlīdzība gan 2020., gan 2021.gadā visaugstākā ir IDB – attiecīgi 34 139 *euro* un 37 935 *euro*, savukārt viszemākā VID NMPP – attiecīgi 23 235 *euro* un 23 339 *euro*, tas ir, par 32% un 38% mazāka nekā IDB;
- ❖ vecāko inspektoru kopējā atlīdzība gan 2020., gan 2021.gadā visaugstākā ir IDB – ap 29 450 *euro*, savukārt vismazākā VID NMPP – ap 18 305 *euro*, kas ir par 38% mazāka nekā IDB.

Savukārt, salīdzinot izmeklēšanas iestāžu izmeklētāju, kas veic izmeklēšanu iestādes (pārvaldes) līmenī, vidējo faktisko kopējo gada atlīdzību, secināms, ka situācija ir būtiski uzlabojusies:

- ❖ galveno inspektoru kopējās atlīdzības starpība 2020. un 2021.gadā bija pat līdz 29%. Ņemot vērā, ka ar 01.01.2022. būtiski pieauga VRS galvenā inspektora mēnešalgas apmērs (par 28%), tad, iespējams, 2022.gadā kopējā atlīdzība starp visām trijām izmeklēšanas iestādēm izlīdzināsies;
- ❖ vecāko inspektoru kopējās atlīdzības starpība 2020.gadā bija līdz 14%, bet no 2021.gada mēnešalgas apmērs visās trīs izmeklēšanas iestādēs izlīdzinājās un līdz ar to arī kopējā atlīdzība, veidojot ap 21 500 *euro* gadā.

Lai arī normatīvais regulējums paredz visu izmeklēšanas iestāžu izmeklētājiem, izņemot VID, saņemt līdzvērtīgas vispārējās un speciālās piemaksas, prēmijas, naudas balvas un sociālās garantijas, tomēr faktiskais kopējās atlīdzības apmērs vienmēr būs atkarīgs no konkrētajai izmeklēšanas iestādei pieejamā finansējuma un iekšējos normatīvajos aktos noteiktās kārtības. Apkopotā informācija par faktiskajām darba samaksu veidojošajām komponentēm liecina, ka starp izmeklēšanas iestādēm tās atšķiras, tāpat atšķiras to izmaksu apjoms un biežums, kas ietekmē arī izmeklētāju kopējās atlīdzības apmēru.

Revidentu ieskatā, būtiskas atšķirības gan piemaksu noteikšanā, gan prēmiju un naudas balvu izmaksās, gan sociālo garantiju saņemšanas iespējas nenodrošina vienlīdzīgus nosacījumus starp salīdzināmu amatu pienākumu veicējiem un tajās izmeklēšanas iestādēs, kurās izmeklētāju atalgojums ir būtiski zemāks, tiek samazinātas iespējas piesaistīt un saglabāt kvalificētus izmeklētājus. Rezultātā izmeklēšanas iestādes konkurē savā starpā nevienlīdzīga atalgojuma, sociālo garantiju vai labāka nodrošinājuma dēļ.

Vienlaikus revidenti norāda, ka darba samaksas mainīgo daļu veidojošās komponentes ir pārāk plašas un rada administratīvo slogu, kā arī padara atlīdzības noteikšanas procesu mazāk pārskatāmu. Revidentu ieskatā, būtu jāapsver iespēja palielināt mēnešalgas maksimumu, samazinot darba samaksas mainīgo daļu, tādējādi arī panākot, ka atlīdzības noteikšanā tiktu ievēroti līdzvērtīgi nosacījumi, padarot to vienkāršāku, pārskatāmāku un saprotamāku.

Arī šajā revīzijā revidenti aktualizē jautājumu par izdienas pensijām. Valsts kontrole jau 2017.gadā veiktajā revīzijā norādīja, ka izdienas pensiju politika neatbilst valsts pensiju politikas būtībai, proti, ieinteresēt darbspējīgā vecuma iedzīvotājus pēc iespējas ilgāk turpināt darbu, kā arī sākotnēji izvirzītie mērķi – garantēt sociālo nodrošinājumu tajās profesijās, amatos vai dienestos strādājošiem, kuri pēc noteikta laika nostrādāšanas nevar turpināt darbu profesionālo iemaņu zuduma vai sociālās bīstamības dēļ – ir novecojuši, jo mērķu sasniegšanai valstī tiek nodrošināti citi sociālās drošības pasākumi (piemēram, sakārtota darba

aizsardzības sistēma, nodrošināti pakalpojumi sociālajam atbalstam darbspēju atgūšanai vai darbspēju zuduma kompensēšanai, pārkvalifikācijas iespējas).

Arī šajā revīzijā konstatēts, ka izveidotā izdienas pensiju politika nemotivē kvalificētus darbiniekus turpināt darbu esošajā izmeklēšanas iestādē, kā arī pieļauj iespēju turpināt to pašu darbu citā, saņemot par to gan atlīdzību, gan izdienas pensiju.

No 01.07.2022. ir veikti pasākumi atlīdzības nevienlīdzības mazināšanai izmeklētājiem, kas veic salīdzināmus uzdevumus. Tomēr, revidentu ieskatā, kamēr izmeklēšanas iestādēs izmeklētāju amatu klasificēšanas kārtību un mēnešalgas noteikšanas kārtību noteiks dažādi normatīvie akti, atšķirsies arī izmeklētāju amatu līmeņi un tiem noteiktie mēnešalgu apmēri. Turklāt būtiski uzsvērt, ka, neskatoties uz normatīvajā regulējumā noteikto, faktiskā izmeklētāju atlīdzība ir atkarīga no konkrētajai izmeklēšanas iestādei pieejamā finansējuma.

Revidenti vērš uzmanību, ka atbilstoši jaunajai kārtībai KNAB un VID izmeklētāju maksimāli iespējamās mēnešalgas apmērs var mainīties, pielāgojoties ekonomikas attīstības tendencēm, un izmeklētāju mēnešalgas var paaugstināt, ja ir tāda iespēja (iestādei ir pieejami finanšu resursi) un to pieļauj atlīdzības fonds. Savukārt Iekšlietu ministrijas sistēmas izmeklēšanas iestāžu un IeVP izmeklētājiem jebkādas izmaiņas saistībā ar mēnešalgas apmēru ir veicamas tikai ar grozījumiem normatīvajos aktos.

Atlīdzības sistēmas veidošanas vēsturiskā hronoloģija

Izmeklēšanas iestāžu amatpersonu atlīdzības sistēmas vispārīgie principi noteikti Atlīdzības likumā²⁴⁸, un uz likuma pamata arī izdoti Ministru kabineta noteikumi, kas nosaka amatu klasifikācijas un darba samaksas noteikšanas kārtību. Uz Iekšlietu ministrijas sistēmas izmeklēšanas iestāžu un IeVP amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm attiecas uz Atlīdzības likuma pamata izdotie speciālie normatīvie akti²⁴⁹, savukārt uz VID un KNAB amatpersonām attiecināms tas pats regulējums kā uz visiem valsts pārvaldē nodarbinātajiem (skatīt 28.attēlu).

Atlīdzības likums

VP, IDB, VRS un
IeVP

MK 13.12.2016. noteikumi Nr.810 "Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu klasifikācija"
MK 13.12.2016. noteikumi Nr.806 "Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm mēnešalgu un speciālo piemaksu noteikšanas kārtību un to apmēru"

KNAB, VID

MK 30.11.2010. noteikumi Nr.1075 "Valsts un pašvaldību institūciju amatu katalogs" (spēkā līdz 30.06.2022.)
MK 29.01.2013. noteikumi Nr.66 "Noteikumi par valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku darba samaksu un tās noteikšanas kārtību" (spēkā līdz 30.06.2022.)
MK 26.04.2022. noteikumi Nr.262 "Valsts un pašvaldību institūciju amatu katalogs, amatu klasifikācijas un amatu apraksta izstrādāšanas kārtība" (spēkā no 01.07.2022.)
MK 21.06.2022. noteikumi Nr.361 "Noteikumi par valsts institūciju amatpersonu un darbinieku darba samaksu un tās noteikšanas kārtību, kā arī par profesijām un specifiskajām jomām, kurām piemērojams tirgus koeficients" (spēkā no 01.07.2022.)

28.attēls. Izmeklēšanas iestādēs amatu klasificēšanas kārtības un mēnešalgas noteikšanas kārtības normatīvais regulējums.

Saskaņā ar Atlīdzības likumu²⁵⁰ atlīdzību veido darba samaksa (mēnešalga, piemaksas, prēmijas un naudas balvas), sociālās garantijas un atvaļinājumi. Tādējādi mēnešalga ir tikai viena no darba samaksu veidojošajām komponentēm, tomēr no tās apmēra ir atkarīgas pārējo darba samaksas komponentu vērtības un līdz ar to arī kopējais atlīdzības līmenis.

Revidenti vērš uzmanību: ņemot vērā, ka izmeklēšanas iestādēs amatu klasificēšanas kārtību un mēnešalgas noteikšanas kārtību nosaka dažādi normatīvie akti, atšķiras arī to amatu līmenis un tam noteiktais maksimālais mēnešalgas apmērs.

Jāatzīmē, ka jau ar 01.01.2017. un arī turpmākajos gados Iekšlietu ministrijas sistēmas izmeklēšanas iestāžu amatpersonām, kurām noteikts pienākums veikt izmeklēšanu īpaši sarežģītās, smagu vai sevišķi smagu starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās, bija noteikti labvēlīgāki mēnešalgas nosacījumi nekā KNAB un VID līdzvērtīga amata veicējiem, proti, nosakot, ka augstākā līmeņa izmeklētājiem maksimālajam mēnešalgas apmēram ir jābūt vienādam ar rajona (pilsētas) prokurora mēnešalgu²⁵¹.

Tāpat no 01.01.2020. Iekšlietu ministrijas sistēmas izmeklēšanas iestāžu augstākā līmeņa izmeklētāju mēnešalgai var piemērot koeficientu līdz 1,5.²⁵² Koeficients ar 01.01.2020. faktiski ir piemērots tikai IDB izmeklētājiem, savukārt VP izmeklētājiem – no 01.01.2022. Atbilstoši revīzijā iesniegtajiem datiem²⁵³ uz 01.01.2022. IDB izmeklētājiem mēnešalgai piemērojamā koeficienta apmērs ir robežās no 1 līdz 1,46, savukārt VP izmeklētājiem – no 1,08 līdz 1,17.

Attiecībā uz KNAB izmeklētāju atlīdzību normatīvajos aktos nebija veiktas izmaiņas, līdz Valsts kontrole 2020.gadā veiktajā revīzijā "Par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja 2019.gada pārskata sagatavošanas pareizību"²⁵⁴ aktualizēja jautājumu par būtiskajām atšķirībām KNAB un Iekšlietu ministrijas sistēmas izmeklēšanas iestādēs, secinot, ka KNAB galvenā inspektora ar lielāko mēnešalgas likmi atlīdzība 2019.gadā ir par 26% mazāka nekā VP GKRP Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldē.

Lai novērstu atšķirību salīdzināmo amatpersonu atlīdzībā un nodrošinātu tās konkurētspēju, 23.11.2020. tika veikti grozījumi²⁵⁵ Atlīdzības likumā, ar 01.01.2021. būtiski palielinot KNAB amatpersonu maksimālo mēnešalgas apmēru un paredzot, ka KNAB izmeklētājiem, kuri ir iesaistīti izmeklēšanas darbību veikšanā īpaši sarežģītās, smagu vai sevišķi smagu starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās, tāpat kā Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu amatpersonām, maksimālo mēnešalgas apmēru nosaka atbilstoši rajona (pilsētas) prokurora mēnešalgai.

Iepriekš minēto grozījumu rezultātā ir mainīta arī KNAB amatpersonu mēnešalgas aprēķina kārtība, nosakot amatpersonu mēnešalgu grupas un to mēnešalgas intervālus²⁵⁶, kur mēnešalgu intervāli izteikti koeficientos. Līdz ar to atšķirībā no pārējām izmeklēšanas iestādēm, kur jebkādas izmaiņas saistībā ar mēnešalgas apmēru ir veicamas ar grozījumiem normatīvajos aktos, KNAB amatpersonām maksimālajā mēnešalgas apmērā ik gadu ir iespējamās izmaiņas (proti, "indeksācija"), pielāgojoties ekonomikas attīstības tendencēm, bez grozījumiem normatīvajos aktos.

Vienlaikus jāuzsver, ka, palielinot KNAB maksimāli iespējamo mēnešalgas apmēru, ir samazinātas vai no 01.01.2021. netiek maksātas dažādas piemaksas, piemēram, samazināts izdienas piemaksas apmērs līdz 10% no mēnešalgas (iepriekš izdienas pensiju apmērs varēja būt līdz 30% no mēnešalgas).

Revidenti vērs uzmanību, ka attiecībā uz Iekšlietu ministrijas sistēmas izmeklēšanas iestāžu, IeVP un KNAB izmeklētāju atlīdzību ilgākā laika periodā ir veikti pasākumi, lai mazinātu nevienlīdzīgo situāciju un nodrošinātu konkurētspējīgu atlīdzību amatpersonām, kas veic līdzīgus uzdevumus. **Savukārt attiecībā uz VID izmeklētājiem, kas arī veic izmeklēšanu īpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās, līdz 30.06.2022. nav veikti normatīvo aktu grozījumi, lai novērstu atšķirību salīdzināmo amatpersonu atlīdzībā un nodrošinātu tās konkurētspēju.**

Revīzijā, analizējot izmeklēšanas iestāžu iesniegtos amatu sarakstus un amata aprakstus attiecībā uz izmeklētājiem, kas veic izmeklēšanu īpaši sarežģītās un liela apjoma lietās, konstatēts, ka izmeklētāji ir klasificēti dažādās mēnešalgu grupās (skatīt 6.tabulu). Ņemot vērā izmeklēšanas iestāžu dažādo pieeju attiecībā uz izmeklētāju amatu klasifikāciju, lai revīzijā iegūtie dati par atlīdzību būtu salīdzināmi starp izmeklēšanas iestādēm, tad VID IDP, VID NMPP, KNAB un VRS izmeklētāju amati pielīdzināti pārējo izmeklēšanas iestāžu izmeklētāju amatu klasifikācijai (skatīt 10.tabulu).

10.tabula. Izmeklētāju amatu pielīdzināšana.

Amatu klasifikācija:	Pielīdzināts šādiem amatiem:
<i>Izmeklēšanu īpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās</i>	
VID IDP un VID NMPP vecākais izmeklētājs, kas klasificēts 11.mēnešalgu grupā	VP GKRP, IDB, KNAB galvenais inspektors (izmeklētājs), kas klasificēts 12.mēnešalgu grupā
VID IDP un VID NMPP izmeklētājs, kas klasificēts 10.mēnešalgu grupā	VP GKRP, IDB vecākais inspektors (izmeklētājs), kas klasificēts 10.mēnešalgu grupā
KNAB vecākais inspektors (izmeklētājs), kas klasificēts 11.mēnešalgu grupā	VP GKRP, IDB vecākais inspektors (izmeklētājs), kas klasificēts 10.mēnešalgu grupā
<i>Izmeklēšana īpaši sarežģītās un liela apjoma lietās iestādes (pārvaldes) līmenī</i>	
VP RP galvenais inspektors, kas klasificēts 9.mēnešalgu grupā	IeVP, VRS galvenais inspektors, kas klasificēts 10.mēnešalgu grupā
VRS galvenais inspektors (izmeklēšanas darbā), kas klasificēts 8.mēnešalgu grupā	VP RP, IeVP vecākais inspektors, kas klasificēts 8.mēnešalgu grupā

Mēnešalga

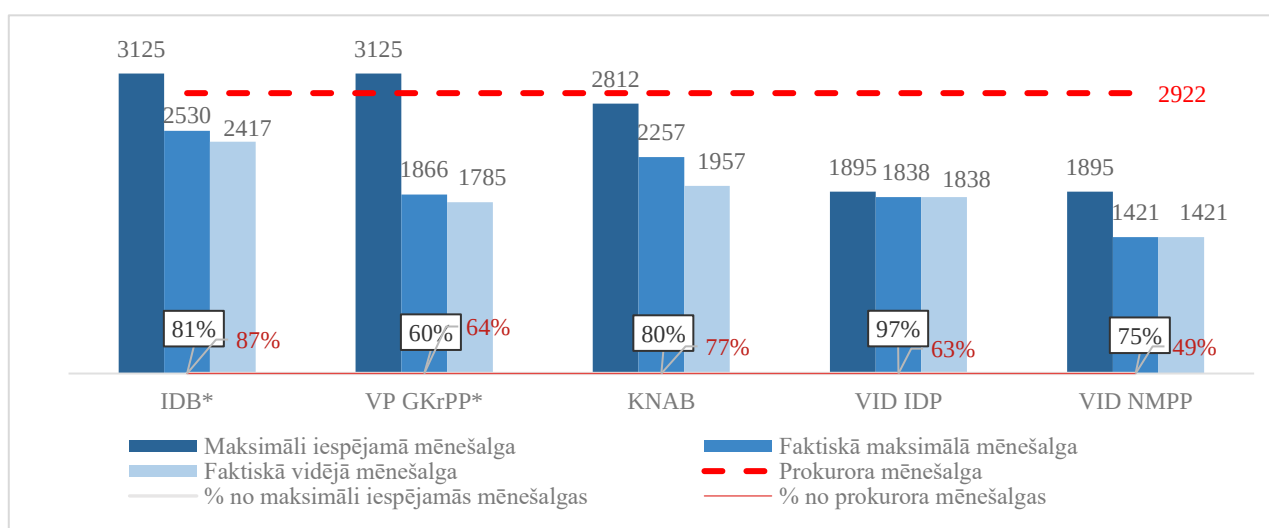
Revīzijā ir analizēta un salīdzināta izmeklētāju mēnešalga 2020. un 2021.gadā, sadalot amatus divos līmeņos pēc izmeklēšanas sarežģītības, tas ir:

- ❖ ģpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās – VP GKRP, IDB, KNAB, VID IDP un VID NMPP;
- ❖ ģpaši sarežģītās un liela apjoma lietās iestādes (pārvaldes) līmenī – VP RP, IeVP un VRS.

Tāpat, ņemot vērā, ka lielākā daļa VP izmeklētāju (57%) ir inspektori (6.mēnešalgu grupa – IB un IA līmenis), kas veic izmeklēšanu reģiona pārvaldes līmenī un reģiona pārvaldes iecirknī, revīzijā atsevišķi apkopotī dati arī par šo izmeklētāju faktisko maksimālo mēnešalgu uz 01.01.2021. un uz 01.01.2022.

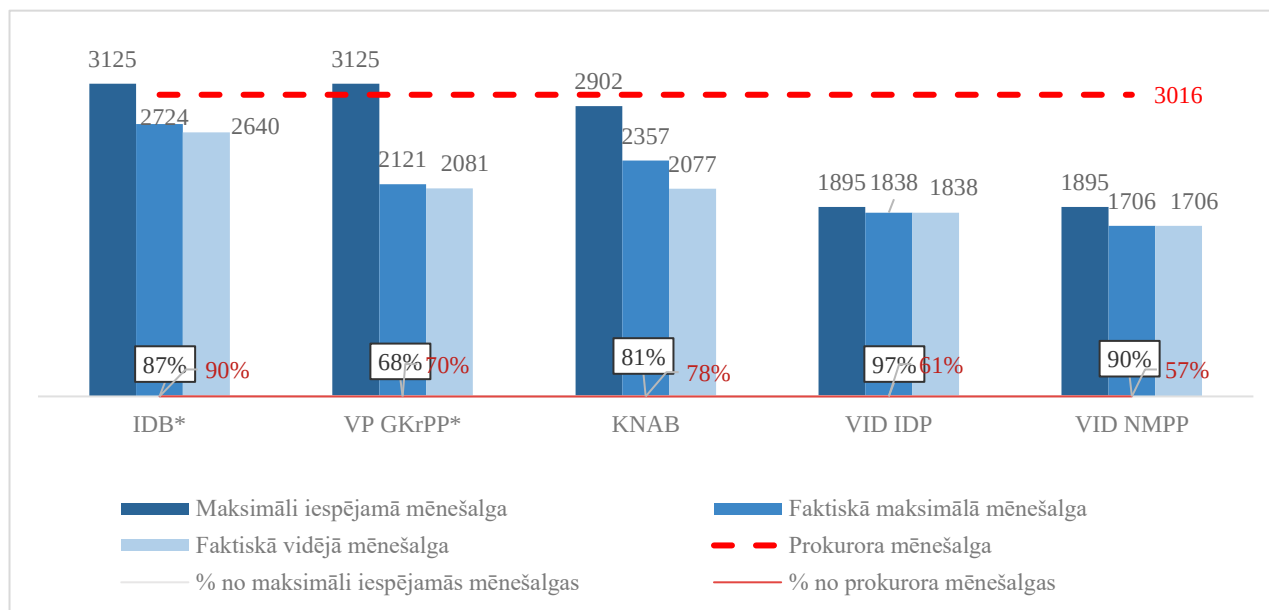
Izmeklētāju ģpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās mēnešalga

Revīzijā analizēti VP GKRP, IDB, KNAB, VID IDP un VID NMPP izmeklētāju, kas veic izmeklēšanu ģpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās, maksimāli iespējamā, faktiskā maksimālā un vidējā mēnešalga laika posmā no 01.01.2021. līdz 01.01.2022., salīdzinot to ar rajona (pilsētas) prokurora noteikto mēnešalgu (skatīt 29. un 30.attēlu, detalizēta informācija apskatāma 1.pielikumā).

* IDB un VP GKRP izmeklētājiem norādīta maksimāli iespējamā mēnešalga, piemērojot koeficientu 1,5²⁵⁷

29.attēls. Galvenā inspektora maksimāli iespējamā, faktiskā maksimālā un vidējā mēnešalga uz 01.01.2021., euro, faktiskās maksimālās mēnešalgas īpatsvars no maksimāli iespējamās un no rajona (pilsētas) prokurora mēnešalgas, %.

* IDB un VP GKRP izmeklētājiem norādīta maksimāli iespējamā mēnešalga, piemērojot koeficientu 1,5²⁵⁸

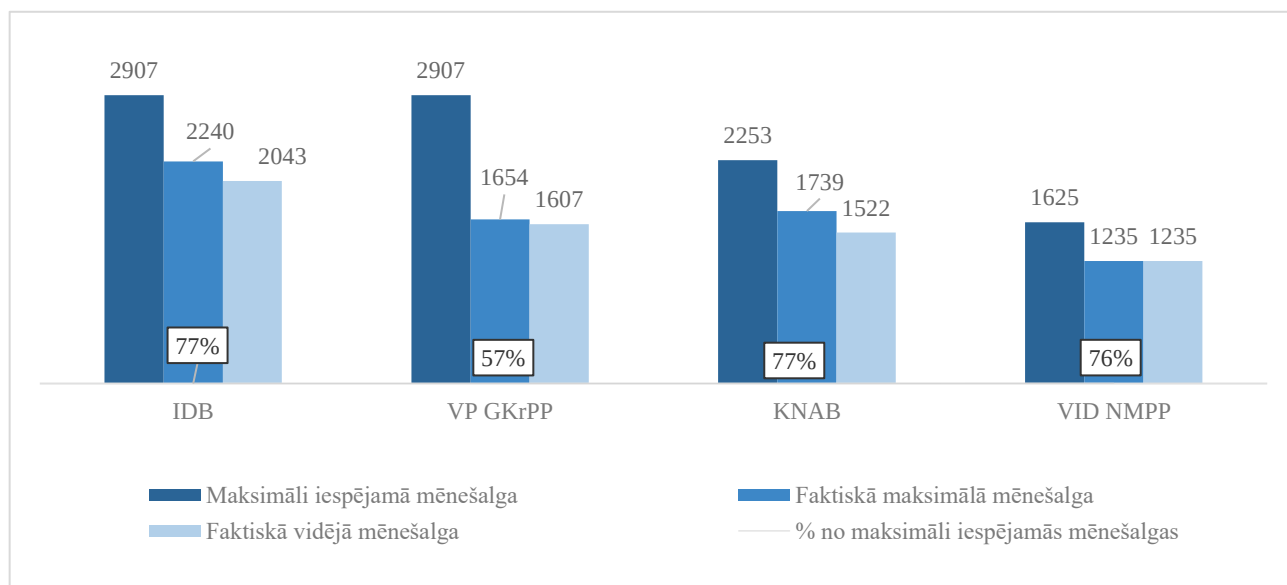
30.attēls. Galvenā inspektora maksimāli iespējamā, faktiskā maksimālā un vidējā mēnešalga uz 01.01.2022., euro, faktiskās maksimālās mēnešalgas īpatsvars no maksimāli iespējamās un no rajona (pilsētas) prokurora mēnešalgas, %.

Attiecībā uz salīdzināmiem amatiem dati liecina, ka:

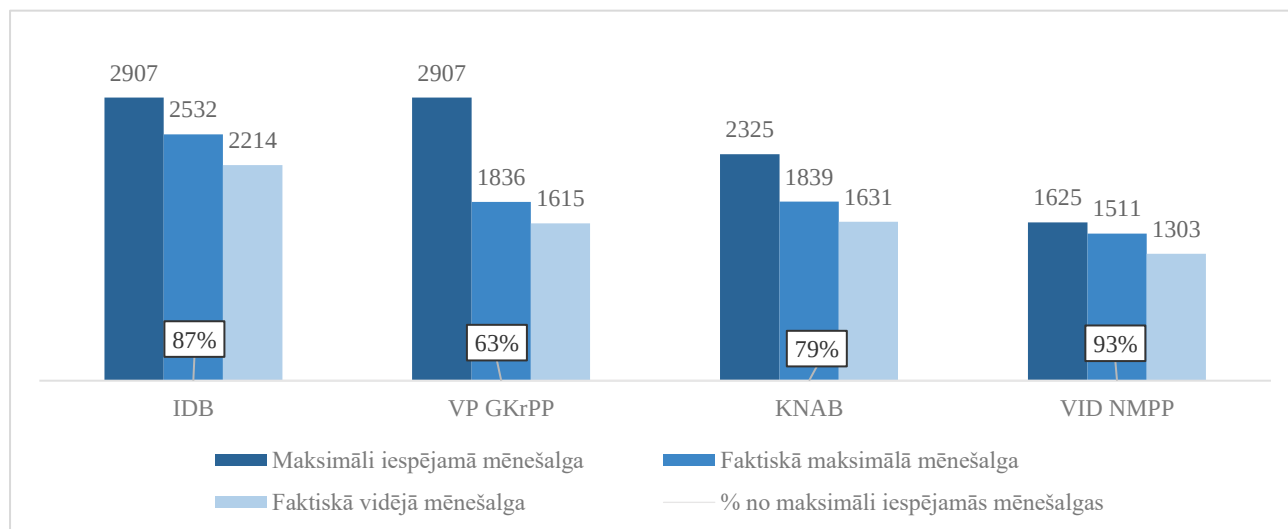
- uz 01.01.2021. un 01.01.2022. vislielākā maksimāli iespējamā mēnešalga ir IDB un VP GKRP izmeklētājiem. Lai arī no 01.01.2021. atbilstoši likuma grozījumiem²⁵⁹ KNAB galvenā inspektora maksimāli iespējamā mēnešalga ir būtiski pieaugusi, proti, no 1647 euro (uz 01.01.2020.) sasniedzot uz 01.01.2021. – 2812 euro, un uz 01.01.2022. – 2902 euro, tomēr, ņemot vērā, ka VP GKRP un IDB izmeklētāju mēnešalgai no 01.01.2020. var piemērot koeficientu līdz 1,5²⁶⁰, tad uz 01.01.2021. un uz 01.01.2022. KNAB galvenā inspektora maksimāli iespējamā mēnešalga ir attiecīgi par 10% un 7% zemāka nekā IDB un VP GKRP;
- VID izmeklētāju maksimāli iespējamā mēnešalga no 01.01.2020. līdz 30.06.2022. ir bijusi nemainīga, kas palielināja jau tā būtisko atšķirību, salīdzinot ar pārējo izmeklēšanas iestāžu izmeklētāju maksimāli iespējamo mēnešalgu, piemēram, uz 01.01.2022. VID augstākā līmeņa izmeklētāja maksimāli iespējamā mēnešalga bija par 1230 euro jeb 39% mazāka nekā VP GKRP un IDB;
- nevienu izmeklēšanas iestādē uz 01.01.2021. un 01.01.2022. faktiskā maksimālā mēnešalga nesasniedz maksimāli iespējamo – tā ir robežās no 60% VP GKRP līdz 97% VID IDP. Būtiski ņemt vērā, ka VID IDP un VID NMPP maksimāli iespējamā mēnešalga ir vismazākā, salīdzinot ar pārējām izmeklēšanas iestādēm. Savstarpēji salīdzinot izmeklēšanas iestāžu galveno inspektoru faktisko maksimālo mēnešalgu, konstatēts, ka:
 - uz 01.01.2021. mēnešalgu apmēros ir vērojamas būtiskas atšķirības, kas ir lielākas par 10%. Vislielāko mēnešalgu saņem IDB galvenais inspektors – 2530 euro, bet vismazāko VID NMPP – 1421 euro jeb par 44% mazāku. Savukārt pārējo (VP GKRP, KNAB un VID IDP) galveno inspektoru mēnešalgas starpība, salīdzinot ar IDB galvenajam inspektoram noteikto mēnešalgu, ir zemāka robežās no 11% līdz 27%. VP GKRP un VID IDP izmeklētāji saņem līdzvērtīgu mēnešalgu;

- ✓ arī uz 01.01.2022. vislielāko mēnešalgu saņem IDB galvenais inspektors – 2724 *euro*, bet vismazāko VID NMPP – 1706 *euro* jeb par 37% mazāku. Savukārt VP GKRP, KNAB un VID IDP galveno inspektoru mēnešalgas starpība, salīdzinot ar IDB galvenajam inspektoram noteikto mēnešalgu, ir zemāka robežās no 13% līdz 33%. Jāatzīmē, ka uz 01.01.2022. starpība VP GKRP un VID IDP izmeklētāju mēnešalgu apmērā pieauga, sasniedzot 10%;
- ❖ faktiskā maksimālā mēnešalga un faktiskā vidējā mēnešalga būtiski neatšķiras, izņemot KNAB, kur uz 01.01.2021. un uz 01.01.2022. maksimālā mēnešalga attiecīgi ir par 15% un par 13% lielākā nekā vidējā;
- ❖ IDB un VP GKRP galveno inspektoru maksimāli iespējamā mēnešalga sasniedz rajona (pilsētas) prokurora mēnešalgas apmēru, tomēr faktiski **nevienu izmeklēšanas iestādē uz 01.01.2021. un 01.01.2022. augstākā līmeņa izmeklētājam šādā apmērā mēnešalga nav noteikta**. Tuvāk izvirzītajam mērķim ir IDB, kurā galvenā inspektora faktiskā maksimālā mēnešalga uz 01.01.2021. un 01.01.2022. attiecīgi ir 87% un 90% no rajona (pilsētas) prokurora mēnešalgas.

Revīzijā, analizējot VP GKRP, IDB, KNAB, VID IDP un VID NMPP vecāko inspektoru mēnešalgu (skatīt 31. un 32.attēlu), redzams, ka situācija ir līdzīga kā galvenajiem inspektoriem.

31.attēls. Vecākā inspektora maksimāli iespējamā, faktiskā maksimālā un vidējā mēnešalga uz 01.01.2021., *euro*, faktiskās maksimālās mēnešalgas īpatsvars no maksimāli iespējamās, %.

32.attēls. Vecākā inspektora maksimāli iespējamā, faktiskā maksimālā un vidējā mēnešalga uz 01.01.2022., euro, faktiskās maksimālās mēnešalgas īpatsvars no maksimāli iespējamās, %.

Attiecībā uz salīdzināmiem amatiem dati liecina, ka:

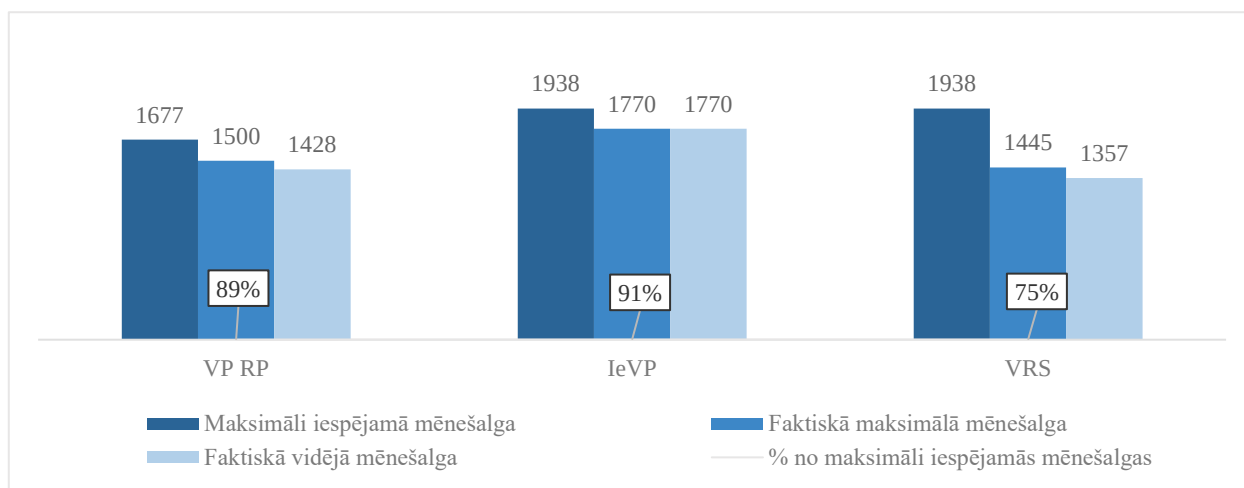
- ❖ uz 01.01.2021. un 01.01.2022. vislielākā maksimāli iespējamā mēnešalga ir IDB un VP GKRP izmeklētājiem. Lai arī no 01.01.2021. pēc likuma grozījumiem²⁶¹ KNAB galvenā inspektora maksimāli iespējamā mēnešalga ir būtiski pieaugusi, proti, no 1382 euro (uz 01.01.2020.) sasniedzot uz 01.01.2021. – 2253 euro un uz 01.01.2022. – 2325 euro, tomēr tāpat uz 01.01.2022. tā ir par 582 euro jeb 22% zemāka nekā IDB un VP GKRP izmeklētājiem;
- ❖ uz 01.01.2022. VID izmeklētāju maksimāli iespējamā mēnešalga nav mainījusies, līdz ar to tā ir par 1282 euro jeb 44% zemāka nekā IDB un VP GKRP un par 700 euro jeb 28% zemāka nekā KNAB;
- ❖ uz 01.01.2021. un 01.01.2022. nevienā izmeklēšanas iestādē vecākajam inspektoram faktiskā maksimālā mēnešalga nesasniedz maksimāli iespējamo – tā ir robežās no 57% VP GKRP līdz 93% VID NMPP. Būtiski ņemt vērā, ka VID ir arī viszemākā maksimāli iespējamā mēnešalga, salīdzinot ar pārējām izmeklēšanas iestādēm. Savstarpēji salīdzinot faktisko maksimālo mēnešalgu, konstatējams, ka:
 - ✓ uz 01.01.2021. IDB vecākais inspektors saņem vislielāko mēnešalgu – 2240 euro, bet vismazāko VID NMPP – 1235 euro jeb par 45% mazāku. VP GKRP un KNAB izmeklētāju mēnešalgas apmēra starpība ir 5%, bet tā ir attiecīgi par 26% un 22% mazāka nekā IDB.
 - ✓ arī uz 01.01.2022. IDB vecākais inspektors saņem vislielāko mēnešalgu – 2532 euro, bet vismazāko VID NMPP – 1511 euro jeb par 40% mazāku. Savukārt VP GKRP un KNAB vecāko inspektoru mēnešalga uz 01.01.2022. izlīdzinājās, bet tā ir par 27% mazāka nekā IDB.
- ❖ faktiskās maksimālās un faktiskās vidējās mēnešalgas starpība uz 01.01.2022. visās izmeklēšanas iestādēs pārsniedz 10%, tas ir, faktiskā maksimālā mēnešalga ir lielāka par faktisko vidējo – VID NMPP par 16%, IDB un VP GKRP par 14% un KNAB par 13%;
- ❖ lai arī VID NMPP izmeklētājiem uz 01.01.2022. faktiskā maksimālā mēnešalga pieauga par 22%, sasniedzot 1511 euro, tā joprojām ir viszemākā salīdzinājumā ar pārējiem izmeklētājiem.

Revidentu ieskatā, netaisnīgā situācijā atrodas VID NMPP izmeklētāji, kas veic izmeklēšanu sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās, bet saņem faktisko mēnešalgu mazākā vai vienādā apmērā nekā izmeklētāji, kas veic izmeklēšanu lietās

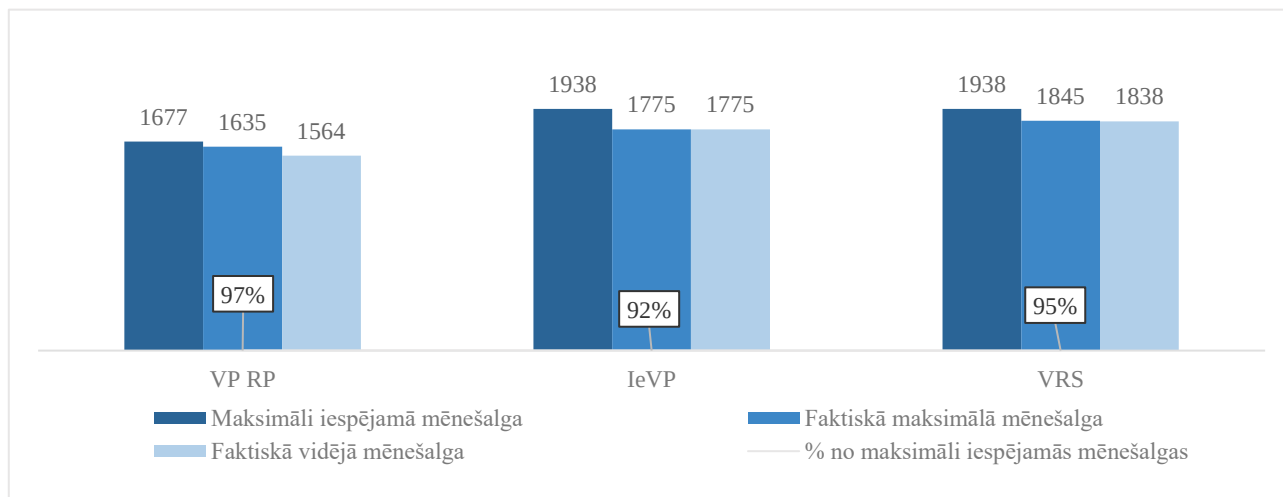
iestādes (pārvaldes) līmenī (skatīt 30., 31., 32. un 33.attēlu). Jāatzīmē, ka uz 01.01.2022. situācija ir uzlabojusies, pieaugot VID NMPP izmeklētāju mēnešalgai, kā rezultātā galvenajam un vecākajam inspektoram faktiskā mēnešalga attiecīgi ir par 4% zemāka un par 9% lielāka nekā IeVP izmeklētājiem.

Izmeklētāju īpaši sarežģītās un liela apjoma lietās iestādes (pārvaldes) līmenī mēnešalga

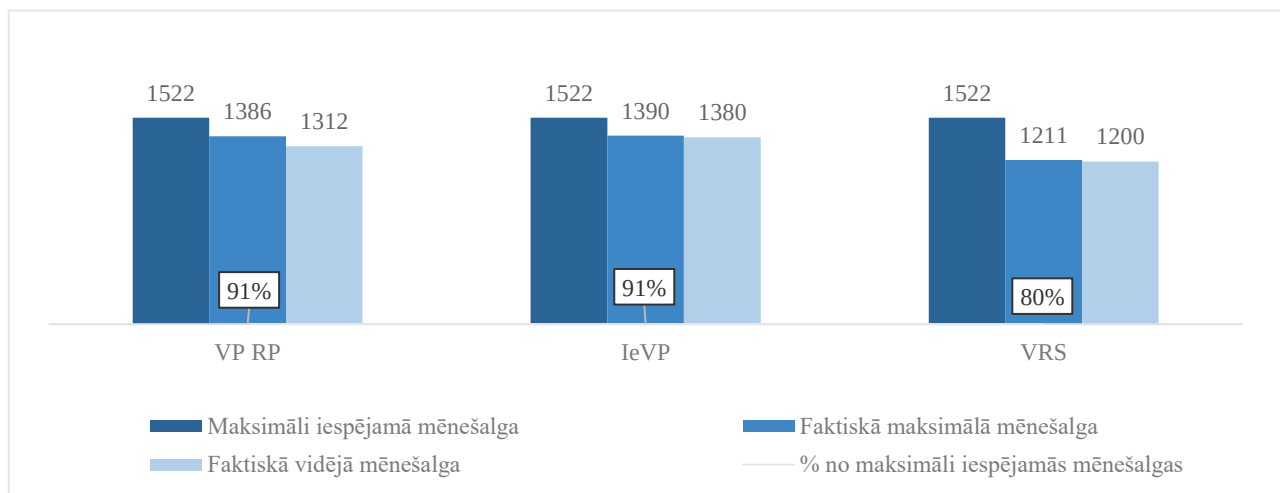
Šajā apakšnodaļā ir analizēta mēnešalga tiem izmeklētājiem, kuri veic izmeklēšanu īpaši sarežģītās un liela apjoma lietās **iestādes (pārvaldes) līmenī**, proti, par VP RP, IeVP un VRS izmeklētājiem (skatīt 33., 34., 35. un 36.attēlu, detalizēta informācija apskatāma 3.pielikumā).

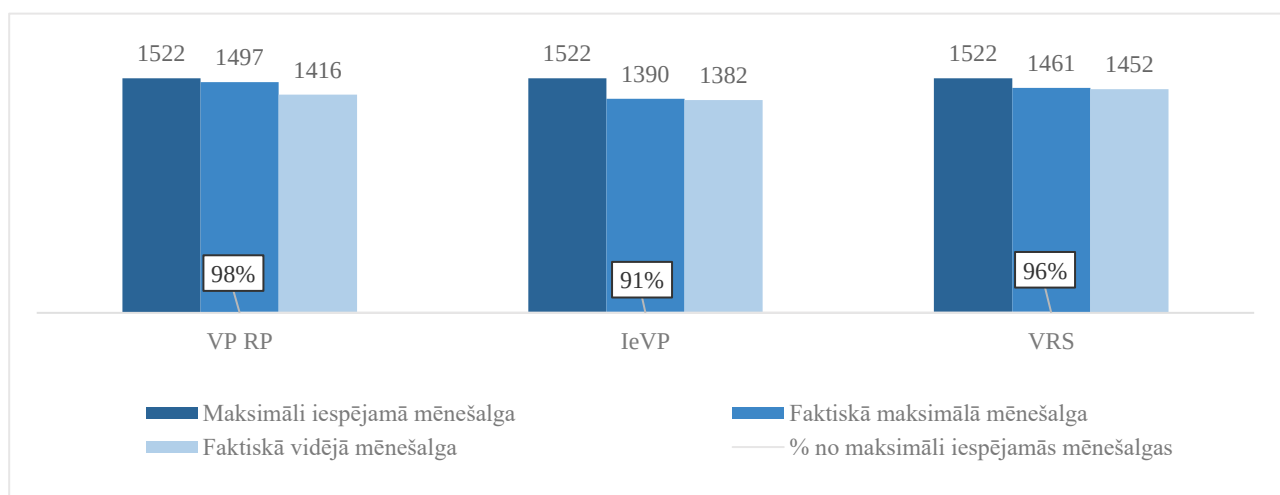
33.attēls. Galvenā inspektora maksimāli iespējamā, faktiskā maksimālā un vidējā mēnešalga uz 01.01.2021., euro, faktiskās maksimālās mēnešalgas īpatsvars no maksimāli iespējamās, %.

34.attēls. Galvenā inspektora maksimāli iespējamā, faktiskā maksimālā un vidējā mēnešalga uz 01.01.2022., euro, faktiskās maksimālās mēnešalgas īpatsvars no maksimāli iespējamās, %.

35.attēls. Vecākā inspektora maksimāli iespējamā, faktiskā maksimālā un vidējā mēnešalga uz 01.01.2021., euro, faktiskās maksimālās mēnešalgas īpatsvars no maksimāli iespējamās, %.

36.attēls. Vecākā inspektora maksimāli iespējamā, faktiskā maksimālā un vidējā mēnešalga uz 01.01.2022., euro, faktiskās mēnešalgas īpatsvars no maksimāli iespējamās, %.

Attiecībā uz salīdzināmiem amatiem dati liecina, ka:

- ❖ IeVP un VRS galveno inspektoru maksimāli iespējamā mēnešalga uz 01.01.2021. un 01.01.2022. ir vienāda 1938 euro, un tā ir par 261 euro jeb 16% lielāka nekā VP RP galvenajam inspektoram, savukārt vecākajam inspektoram maksimāli iespējamā mēnešalga uz 01.01.2021. un 01.01.2022. visās izmeklēšanas iestādēs ir vienāda 1522 euro;
- ❖ savstarpēji salīdzinot izmeklēšanas iestāžu galvenajiem inspektoriem faktisko maksimālo mēnešalgu, konstatējams, ka:
 - ✓ uz 01.01.2021. IeVP galvenā inspektora mēnešalga ir par 18% lielāka nekā VP RP un par 22% lielāka nekā VRS galvenajam inspektoram, savukārt VP RP un VRS izmeklētāju mēnešalga gandrīz vienāda;
 - ✓ uz 01.01.2022. VRS un IeVP galvenā inspektora mēnešalga ir attiecīgi par 13% un 9% lielāka nekā VP RP, savukārt IeVP un VRS izmeklētāju mēnešalga ir gandrīz vienāda;
- ❖ uz 01.01.2022. visvairāk faktiskā maksimālā mēnešalga pieauga VRS izmeklētājiem – attiecīgi par 28% galvenajam inspektoram un par 21% vecākajam inspektoram. Turpretī VP RP

izmeklētājiem tā pieauga par 8–9%, bet IeVP galvenā inspektora faktiskā mēnešalga pieauga vien par 0,3% (5 euro), vecāko inspektoru mēnešalga nav mainījusies;

- ❖ uz 01.01.2022. visu izmeklēšanas iestāžu vecāko inspektoru faktiskā maksimālā mēnešalga ir izlīdzinājusies un tās atšķirība nepārsniedz 10% robežu un ir ap 1450 euro mēnesī;
- ❖ gan galveno, gan vecāko inspektoru faktiskās maksimālās un faktiskās vidējās mēnešalgas būtiski neatšķiras.

Revīzijā atsevišķi²⁶² ir apkopoti dati par mēnešalgas apmēru tiem inspektoriem (6.mēnešalgu grupa – IB un IA līmenis), kas veic izmeklēšanu reģiona pārvaldes līmenī un reģiona pārvaldes iecirknī, jo tie veido lielāko daļu (57%) no kopējā VP izmeklētāju kopējā skaita, savukārt VP izmeklē 95% valstī reģistrēto noziegumu. Atbilstoši VP iesniegtajiem datiem šo izmeklētāju faktiskā maksimālā mēnešalga uz 01.01.2021. un 01.01.2022. – attiecīgi ir 1230 euro un 1329 euro, tomēr mēnešalgu tādā apmērā saņem tikai 2% no kopējā inspektoru skaita. Vidējā faktiskā mēnešalga ir salīdzinoši zema, proti, attiecīgi uz 01.01.2021. – 1140 euro un uz 01.01.2022. – 1231 euro. **Revidentu ieskatā, šis ir viens no apstākļiem, kas varētu apgrūtināt kvalificēta personāla piesaisti un noturēšanu.**

Izmeklētāju kopējā atlīdzība

Kā jau minēts iepriekš, atlīdzību veido **darba samaksa**, kas ietver mēnešalgu un darba samaksas mainīgo daļu (piemaksas, prēmijas un naudas balvas), kā arī **sociālās garantijas un atvaļinājumi**. Lai gan mēnešalga ir tikai viena no darba samaksu veidojošajām komponentēm, tomēr no tās ir atkarīgas pārējo darba samaksas komponentu vērtības un līdz ar to arī kopējais atlīdzības apmērs. Tādēļ ir svarīgi analizēt arī izmeklētāju kopējo atlīdzību, lai noskaidrotu, vai tā ir līdzvērtīga.

Lai gūtu pārliecību, ka izmeklētāji, kas veic salīdzināmus uzdevumus, saņem līdzvērtīgu kopējo atlīdzību, revīzijā, izvērtējot normatīvajos aktos²⁶³ paredzēto atlīdzības noteikšanas kārtību un izmeklēšanas iestāžu iesniegtos izmeklētāju darba samaksas attaisnojuma dokumentus, **ir apkopoti faktiskie dati par izmeklētāju darba samaksas mainīgo daļu un sociālajām garantijām 2021.gadā** (skatīt 11.tabulu, informācija par 2020.gadu apskatāma 2.pielikumā).

11.tabula. Izmeklētāju faktiskā darba samaksas mainīgā daļa un sociālās garantijas 2021.gadā.

Mainīgā daļa, sociālās garantijas	IDB	VP	KNAB	VID	VRS	IeVP
VISPĀRĒJĀS PIEMAKSAS						
Piemaksa par papildu darbu, vakantā amata pienākumu vai citu pienākumu pildīšanu (līdz 30% no mēnešalgas)	nav	līdz 20%	10%	līdz 20%	10%-27%	5%
Piemaksa par personisko darba ieguldījumu un darba kvalitāti	10%	ir	no 50 līdz 380 euro	līdz 25%	10%-40%	30%-40% ²⁶⁴
Piemaksa par nakts darbu	ir	ir	ir	ir	ir	ir
Virsstundu darba vai darba svētku dienās apmaksa	nav	ir	ir	ir	ir	nav
SPECIĀLĀS PIEMAKSAS						
Piemaksa par speciālo dienesta pakāpi	no 78 līdz 106 euro	no 78 līdz 106 euro	nav	no 36 līdz 50 euro	no 78 līdz 120 euro	106 euro
Piemaksa par dienestu, kas saistīts ar īpašu risku	nav	Nodienēto stundu skaits ²⁶⁵	10%	5%	nav	nav
Piemaksa par iestādei būtisko funkciju nodrošināšanu vai stratēģiski svarīgu mērķu īstenošanu	nav	līdz 20%	nav	nav	nav	nav

Mainīgā daļa, sociālās garantijas	IDB	VP	KNAB	VID	VRS	IeVP
Piemaksa par dienesta pienākumu pildīšanu informācijas tehnoloģiju un sakaru jomā, tai skaitā kibernetizācijas apkarošanas jomā	nav	10%; 20%	nav	nav	nav	nav
Izdienas piemaksa	nav	nav	no 5% līdz 10%	nav	nav	nav
PRĒMIJAS UN NAUDAS BALVAS						
Prēmija saskaņā ar ikgadējo darbības un tās rezultātu novērtējumu	nav	nav	55%; 65%; 75%	55%; 60%; 75%	nav	nav
Par drošsirdīgu un pašaielīdzīgu rīcību, veicot amata (darba, dienesta) pienākumus, kā arī par tāda valsts drošības apdraudējuma vai nozieguma novēršanu vai atklāšanu, kas radījis vai varēja radīt būtisku kaitējumu	nav	no 400 līdz 1200 euro	10%-20%	nav	no 300 līdz 1052 euro	nav
Par tiešās darbības rezultātā atklātiem un novērstiem noziedzīgiem nodarījumiem ²⁶⁶	3602; 5130 euro	no 1233 līdz 7248 euro	nav	no 3476 līdz 14210 euro	nav	nav
Naudas balva	no 200 līdz 1500 euro	no 50 līdz 830 euro	no 1455 līdz 2150 euro	300 euro	no 125 līdz 700 euro	no 1031 līdz 1043 euro
SOCIĀLĀS GARANTIJAS						
Atvaļinājuma pabalsts	50%	no 20% līdz 45%	no 20% līdz 45%	45%; 50%	50%	30%; 50%
Izdienas pabalsts (par katrām piecām nepārtrauktiem izdienas gadiem, izmaksā pabalstu triju mēnešalgu apmērā)	ir	ir	nav	nav	ir	ir
Dienesta pienākumu izpildei nepieciešamā apģērba iegādes kompensācija	120,94 euro	120,94 euro	nav	nav	120,94 euro	nav

Tabulā lietotais apzīmējums "ir" nozīmē, ka izmeklēšanas iestādē noteiktā mainīgās darba samaksas komponente faktiski tiek maksāta, bet tās apmēri ir dažādi, līdz ar to tabulā konkrētas summas nav norādītas.

Tabulā lietotais apzīmējums "nav" nozīmē, ka izmeklēšanas iestādē noteiktā mainīgās darba samaksas komponente faktiski netiek maksāta.

Veiktā faktisko datu analīze liecina, ka pārējās darba samaksas komponentes izmeklēšanas iestādēs atšķiras, tāpat atšķiras to izmaksu apjoms un regularitāte, kas tādējādi būtiski ietekmē izmeklētāju kopējās atlīdzības apmēru. Būtiskas atšķirības gan piemaksu noteikšanā, gan prēmiju un naudas balvu izmaksā, gan sociālo garantiju saņemšanas iespējās nenodrošina līdzīgus nosacījumus starp salīdzināmu amatu pienākumu veicējiem. Piemēram:

- visu izmeklēšanas iestāžu izmeklētāji, izņemot IeVP, var tikt prēmēti par tiešās darbības rezultātā atklātiem un novērstiem noziedzīgiem nodarījumiem²⁶⁷. Tomēr šādas prēmijas saņem tikai neliela daļa izmeklētāju, piemēram, 2021.gadā to saņēma 10 VP izmeklētāji²⁶⁸ (tai skaitā pieci VP GKRP izmeklētāji kopā 26 309 euro apmērā un pieci VP RP izmeklētāji kopā 16 683 euro apmērā), divi IDB izmeklētāji²⁶⁹ kopā 8732 euro apmērā un divi VID NMPP izmeklētāji²⁷⁰ kopā 18 473 euro apmērā;

- ❖ VID un KNAB izmeklētāji saņem prēmijas atbilstoši darba izpildes novērtējumam;
- ❖ VID izmeklētājiem noteiktās piemaksas par dienesta pakāpi nav pārskatītas kopš 01.04.2014. un ir ievērojami mazākas par Iekšlietu ministrijas sistēmas izmeklēšanas iestāžu un IeVP amatpersonām piemērojamām, piemēram, VID izmeklētājam ar dienesta pakāpi – majors piemaksas apmērs mēnesī ir 50 euro²⁷¹, Iekšlietu ministrijas sistēmas izmeklēšanas iestāžu un IeVP – 106 euro²⁷², savukārt KNAB amatpersonas piemaksas par dienesta pakāpi nesaņem;
- ❖ tikai VP izmeklētājiem maksā piemaksu līdz 20% par iestādei būtisko funkciju nodrošināšanu vai stratēģiski svarīgu mērķu īstenošanu un par dienesta pienākumu pildīšanu informācijas tehnoloģiju un sakaru jomā, tai skaitā kibernetizāciju apkarošanas jomā;
- ❖ VP, VRS un VID izmeklētājiem salīdzinoši lielu daļu no kopējās darba samaksas veido virsstundu samaksa – līdz pat 8% no kopējā darba samaksas apjoma, kas norāda, ka šajās izmeklēšanas iestādēs izmeklētājiem ir jāveic amata pienākumi virs normālā darba laika. Salīdzinājumam KNAB virsstundas veido 1% no kopējās darba samaksas, IDB un IeVP virsstundas faktiski nav maksātas;
- ❖ Iekšlietu ministrijas sistēmas izmeklēšanas iestāžu un IeVP izmeklētājiem par katriem pieciem nepārtrauktiem izdienas gadiem izmaksā pabalstu triju mēnešalgu apmērā, KNAB un VID izmeklētāji šādus pabalstus nesaņem.

Jāatzīmē, ka 2018.gadā izdarīti grozījumi Atlīdzības likumā²⁷³, paredzot KNAB izmeklētājiem ikmēneša izdienas piemaksu pie mēnešalgas²⁷⁴. Tāpat 2018.gadā KNAB nodarbinātajiem tika ieviests arī izdienas pabalsts pēc katriem pieciem nepārtrauktas izdienas gadiem, paredzot, ka izdienu minētā pabalsta saņemšanai sāk skaitīt no 01.01.2019., bet pabalstu izmaksā, sākot ar 01.01.2024. Bet ar 2020.gada grozījumiem Atlīdzības likumā²⁷⁵ tika izslēgta likuma norma, kas paredzēja izdienas pabalsta izmaksu KNAB izmeklētājiem. Lai nodrošinātu pēctecību un pārmantojamību, kā arī tiesisko paļāvību par iepriekš lemtu, tika noteikts, ka izdienas pabalsts ir vienreiz izmaksājams tikai tām amatpersonām, kurām sāk skaitīt izdienu no 01.01.2019., nosakot vienreizēju pabalstu triju vidējo mēnešalgu apmērā, kas attiecīgajai amatpersonai aprēķinātas pēdējo piecu gadu laikā un šo pabalstu amatpersonai izmaksā vienu reizi, no 01.01.2024. līdz 31.12.2025.²⁷⁶

Būtiski uzsvērt, ka VID izmeklētāji nesaņem ne izdienas pabalstu, ne izdienas piemaksu, tāpat viņi nav izdienas pensiju saņēmēju lokā, atšķirībā no citu izmeklēšanas iestāžu amatpersonām, tai skaitā Iekšlietu ministrijas sistēmas un IeVP darbinieku ar speciālajām dienesta pakāpēm²⁷⁷, kā arī KNAB amatpersonām²⁷⁸. Revīzijā VID pārstāvji norādīja, ka, lai arī ilgstoši starp Labklājības ministriju un Finanšu ministriju norisinās sarunas par šo jautājumu, pagaidām tās nav rezultējušās ar kādu lēmumu.

Revidenti vērš uzmanību, ka Valsts kontrole izdienas pensiju jautājumu pētīja 2017.gada lietderības revīzijā “Valsts politikas efektivitāte pensiju sistēmas ilgtspējas nodrošināšanai?”²⁷⁹, kurā secināja, ka izdienas pensiju politika neatbilst valsts pensiju politikas būtībai, proti, *ieinteresēt darbspējīgā vecuma iedzīvotājus pēc iespējas ilgāk turpināt darbu, lai uzkrātu pēc iespējas lielāku pensijas kapitālu lielākas vecuma pensijas saņemšanai*, kā arī sākotnēji izvirzītie mērķi – *garantēt sociālo nodrošinājumu tajās profesijās, amatos vai dienestos strādājošiem, kuri pēc noteikta laika nostrādāšanas nevar turpināt darbu profesionālo iemaņu zuduma vai sociālās bīstamības dēļ* – ir novecojuši. Mērķu sasniegšanai valstī tiek nodrošināti citi sociālās drošības pasākumi – ir sakārtota darba aizsardzības sistēma, sociālās aizsardzības sistēmas ietvaros ir nodrošināti pakalpojumi sociālajam atbalstam darbības atgūšanai vai darbības zuduma kompensēšanai. Pasākumi, kas paredz pārkvalifikācijas iespēju, tiek nodrošināti bezdarba samazināšanas politikas ietvaros.

Revīzijā²⁸⁰ tika konstatēts, ka gandrīz 71% personu, kurām līdz 31.12.2015. piešķirta izdienas pensija, turpina strādāt. Daļai no tām nav bijis nepieciešams pat pārkvalificēties, jo tās turpina strādāt resorā, no

kura devušās izdienas pensijā, kas apliecina, ka arī to profesionālās iemaņas nav zudušas. Faktiski izdienas pensija ir tikai kā papildu ienākumu avots par iepriekš noteiktā profesijā nostrādāto laiku.

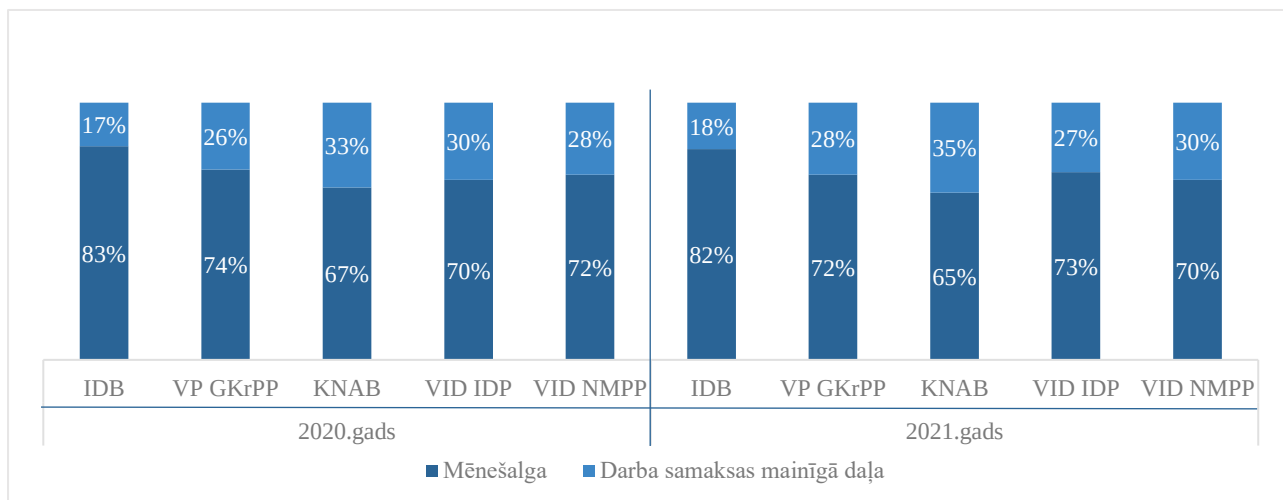
Arī šīs revīzijas laikā VID IDP pārstāvji ir norādījuši, ka dienestā ir pieņemts izmeklētājs no KNAB, kas jau atrodas izdienas pensijā un VID turpina to pašu darbu, ko pildīja KNAB. Iepriekšminētais apliecina, ka izveidotā izdienas pensiju politika nemotivē kvalificētus darbiniekus turpināt darbu esošajā izmeklēšanas iestādē, kā arī pieļauj iespēju turpināt to pašu darbu citā, saņemot par to gan atlīdzību, gan izdienas pensiju.

Valsts kontrole 2017.gadā pabeigtajā revīzijā²⁸¹ norādīja, ka iebilst pret izdienas pensiju saņēmēju loka paplašināšanu, jo uzskata, ka ir jāveic visaptverošs izdienas pensiju sistēmiskais izvērtējums par izdienas pensiju piešķiršanas mērķiem un kritērijiem, izvērtējot iespēju ieviest alternatīvus kompensējošos mehānismus, piemēram, veikt uzkrājumus pensiju 3.līmenī. Ja izvērtējumā tiek secināts, ka izdienas pensijas ir saglabājamās, ir nepieciešams ieviest vienotus kritērijus, lai tās būtu vienlīdzīgas pret visiem izdienas pensiju saņēmējiem. Bet, ieviešot jaunas kategorijas, – novērtēt valsts budžeta iespējas tās finansēt ne tikai vidējā termiņā, bet arī ilgtermiņā.

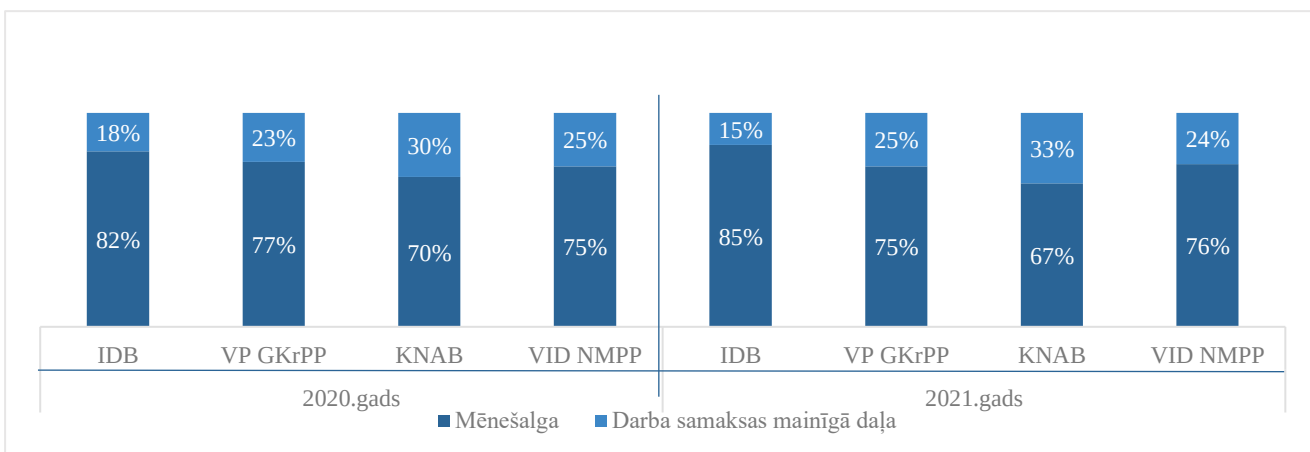
Revidentu rīcībā esošā un publiski pieejamā informācija liecina, ka par nepieciešamību reformēt izdienas pensiju sistēmu atbildīgās un iesaistītās institūcijas arvien tikai diskutē. Turklāt notiek divas pilnīgi pretējas diskusijas: viena paredz, ka ir nepieciešams paplašināt izdienas pensiju saņēmēju loku un tās piešķirt arī VID izmeklētājiem²⁸², savukārt otra – ka ir nepieciešams reformēt sistēmu²⁸³. Šo gadu laikā ir bijušas izveidotas darba grupas, izstrādāti informatīvie ziņojumi²⁸⁴. Tomēr būtiska virzība izdienas pensiju sistēmas sakārtošanai nav notikusi.

Izmeklētāju īpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās darba samaksas mainīgā daļa

Revīzijā analizētie dati par atlīdzības sadalījumu liecina, ka darba samaksas mainīgā daļa būtiski ietekmē kopējo atlīdzību. Izmeklēšanas iestādēs, kurās noteikta mazāka mēnešalga, biežāk tiek izmantota iespēja izmaksāt atlīdzību kā mainīgo daļu – piemaksas, prēmijas un naudas balvas.

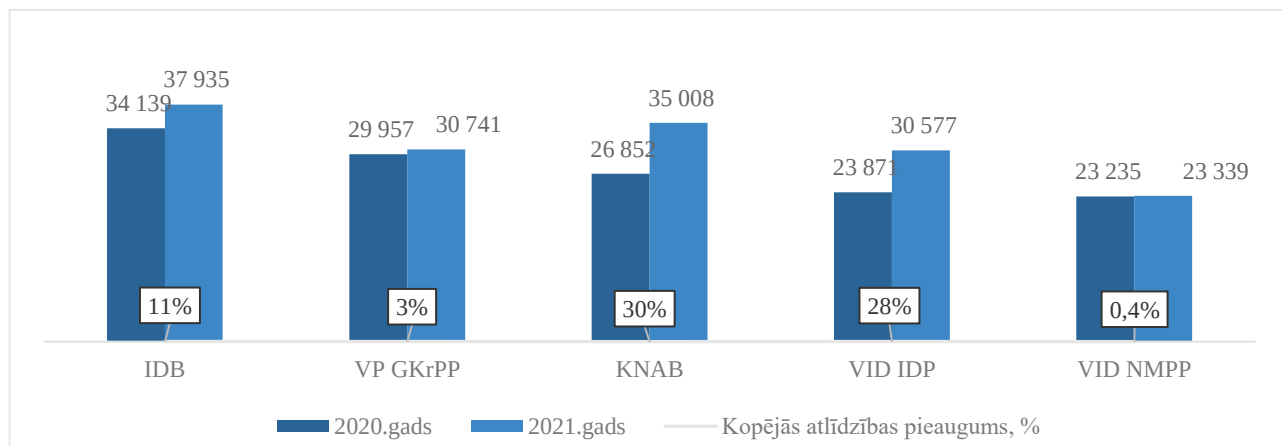
37.attēls. Galvenā inspektora mēnešalgas un darba samaksas mainīgās daļas īpatsvars 2020 un 2021.gadā, %.

38.attēls. Vecākā inspektora mēnešalgas un darba samaksas mainīgās daļas īpatsvars 2020. un 2021.gadā, %.

2020. un 2021.gadā IDB galvenā inspektora mēnešalgas īpatsvars ir vislielākais – attiecīgi 83% un 82%, pārējās izmeklēšanas iestādēs – robežās no 65% līdz 74% (skatīt 37.attēlu). Jāatzīmē, ka līdzīga situācija ir arī ar vecāko inspektoru darba samaksas sadalījumu (skatīt 38.attēlu). KNAB galvenā inspektora darba samaksas mainīgo daļu veido vislielākais īpatsvars, tas ir, 2020.gadā – 33%, savukārt 2021.gadā, būtiski pieaugot vidējam mēnešalgas apmēram, pieauga arī mainīgās daļas īpatsvars, veidojot jau 35% no kopējās darba samaksas.

Revīzijā analizēta un salīdzināta galveno inspektoru, kas veic izmeklēšanu īpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionālā vai starptautiskā rakstura noziegumu lietās, vidējā faktiskā kopējā atlīdzība 2020. un 2021.gadā, kā arī tās pieaugums 2021.gadā (skatīt 39.attēlu, detalizēta informācija apskatāma 3.pielikumā).

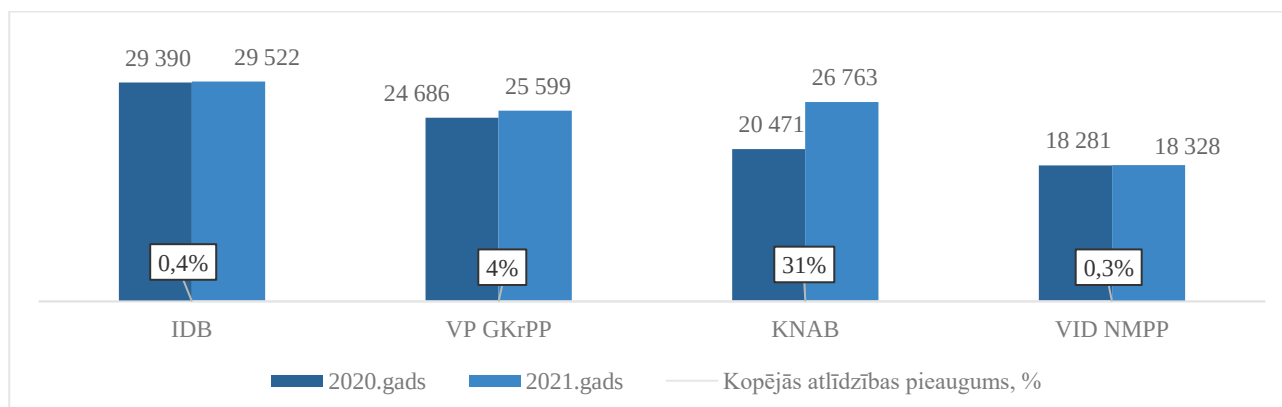

39.attēls. Galvenā inspektora vidējā faktiskā kopējā atlīdzība 2020. un 2021.gadā, euro, tās pieaugums 2021.gadā, %.

Dati par galveno inspektoru vidējo faktisko kopējo atlīdzību liecina, ka:

- ❖ 2020.gadā, savstarpēji salīdzinot izmeklēšanas iestādes kopējās atlīdzības apmērus, konstatējamas būtiskas atšķirības, kas ir lielāka par 10%. 2020.gadā vislielākā vidējā kopējā atlīdzība ir IDB galvenajam inspektoram, kas ir par 14% lielāka nekā VP GKRP, par 27% lielāka nekā KNAB, par 43% lielāka nekā VID IDP un par 47% lielāka nekā VID NMPP galvenajam inspektoram;
- ❖ 2021.gadā visvairāk pieauga KNAB izmeklētāju vidējā kopējā atlīdzība – par 30%, pietuvojoties IDB vidējās kopējas atlīdzības līmenim, un VID IDP – par 28%, sasniedzot VP GKRP vidējās faktiskās kopējas atlīdzības līmeni;
- ❖ arī 2021.gadā izmeklēšanas iestādēs kopējās atlīdzības atšķirība ir lielāka par 10%. 2021.gadā VID NMPP vidējā kopējā atlīdzība nav mainījies un tā ir vismazākā – attiecīgi par 38% mazāk nekā IDB, par 33% mazāk nekā KNAB un par 24% mazāk nekā VP GKRP un VID IDP galvenajam inspektoram.

40.attēlā apkopoti dati par vecāko inspektoru vidējo faktisko kopējo atlīdzību 2020. un 2021.gadā, kā arī tās pieaugumu 2021.gadā.

40.attēls. Vecākā inspektora vidējā faktiskā kopējā atlīdzība 2020. un 2021.gadā, euro, tās pieaugums 2021.gadā, %.

Attiecībā uz vecāko inspektoru vidējo faktisko kopējo gada darba samaksu jānorāda, ka:

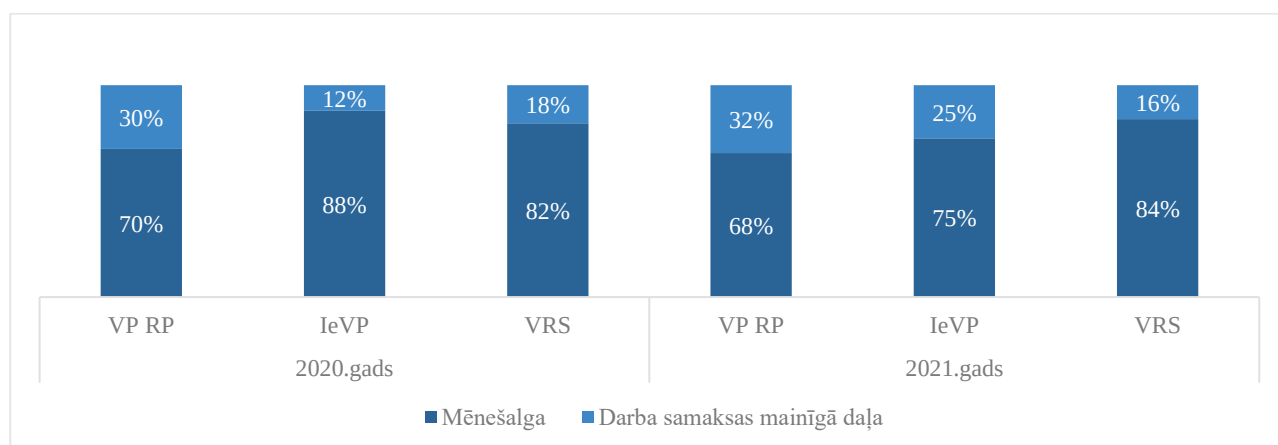
- ❖ 2020. un 2021.gadā vislielākā vidējā kopējā atlīdzība ir IDB vecākajam inspektoram. 2020.gadā tā ir par 19% lielāka nekā VP GKRP, par 44% lielāka nekā KNAB un par 61% lielāka nekā VID NMPP vecākajam inspektoram;

- ❖ 2021.gadā visvairāk pieauga KNAB izmeklētāju vidējā kopējā atlīdzība – par 31%, nedaudz pārsniedzot VP GKRP vidējo kopējās atlīdzības līmeni, kā arī samazinot iepriekš būtisko starpību ar IDB izmeklētāju atlīdzību – 2020.gadā tā bija par 30% mazāka, bet 2021.gadā – vairs tikai par 9% mazāka nekā IDB;
- ❖ 2021.gadā VID NMPP vidējā kopējā atlīdzība nav mainījusies un tā joprojām ir vismazākā – attiecīgi par 38% mazāk nekā IDB un VP GKRP un par 32% mazāk nekā KNAB.

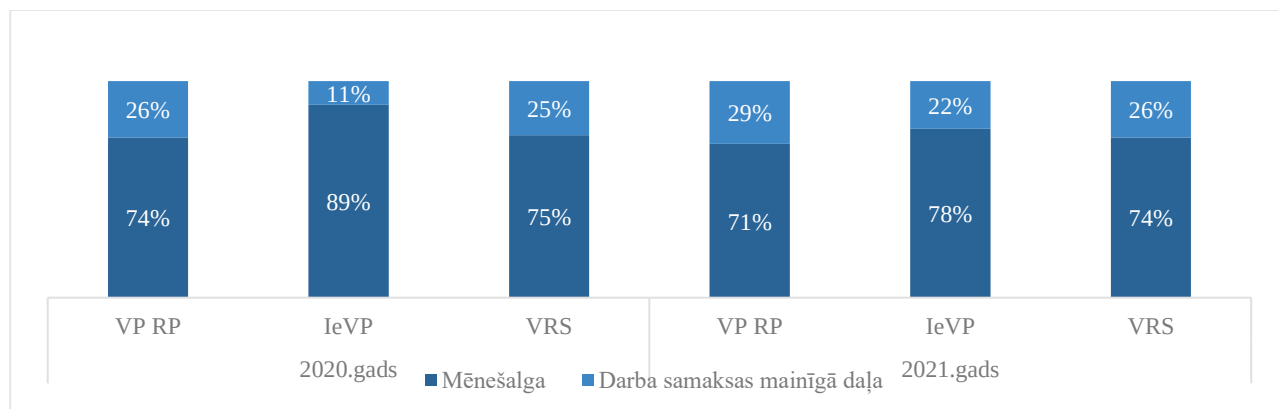
Būtiski **uzsvērt**, ka **VID NMPP izmeklētāju, kas veic izmeklēšanu sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās, vidējā faktiskā kopējā atlīdzība 2021.gadā bija būtiski mazāka – pat līdz 34% nekā izmeklētājiem, kas veic izmeklēšanu iestādes (pārvaldes) līmenī** (skatīt 40., 41., 44. un 45.attēlu). Piemēram, 2021.gadā VID NMPP galvenā inspektora vidējā kopējā atlīdzība bija 23 339 *euro*, kas ir par 16% mazāk nekā IeVP un par 7% mazāk nekā VP RP galvenajiem inspektoriem.

Izmeklētāju īpaši sarežģītās un liela apjoma lietās iestādes (pārvaldes) līmenī darba samaksas mainīgā daļa

Revīzijā ir analizēti dati arī par izmeklētāju, kas veic izmeklēšanu īpaši sarežģītās un sarežģītās lietās iestādes (pārvaldes) līmenī, atlīdzības sadalījumu 2020. un 2021.gadā (skatīt 41. un 42.attēlu).

41.attēls. Galvenā inspektora mēnešalgas un darba samaksas mainīgās daļas īpatsvars, %.

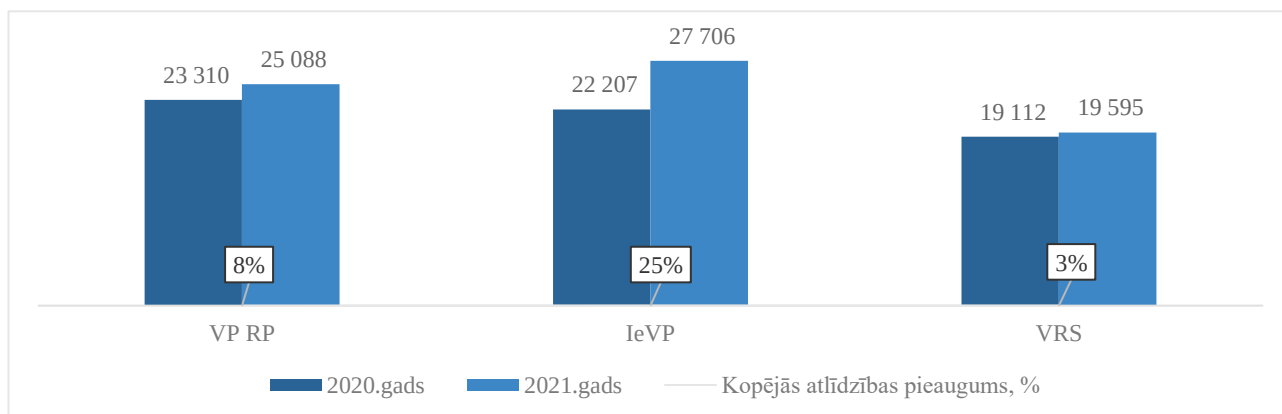

42.attēls. Vecākā inspektora mēnešalgas un darba samaksas mainīgās daļas īpatsvars, %.

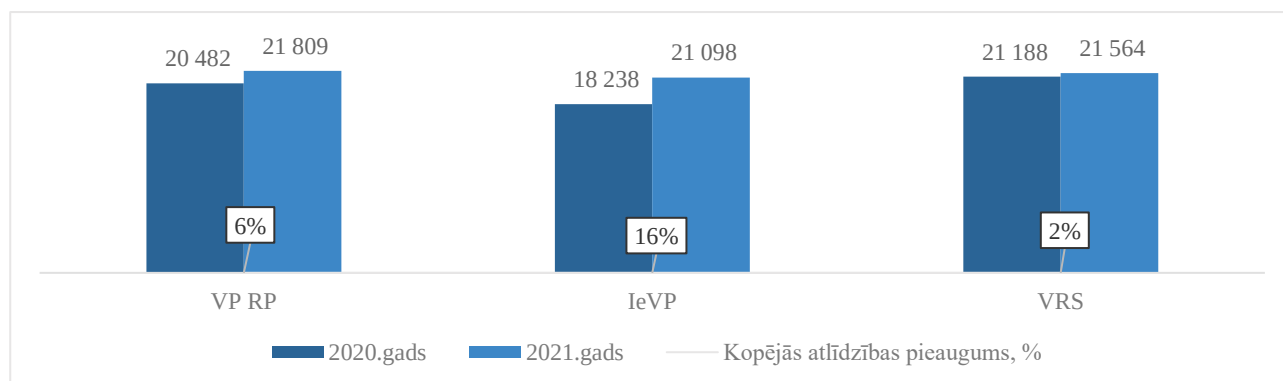
Vislielākais darba samaksas mainīgās daļas īpatsvars ir VP RP izmeklētājiem, piemēram, 2021.gadā tas veido 32% galvenajam inspektoram un 29% vecākajam inspektoram. Jāatzīmē, ka VP RP izmeklētāju

darba samaksas mainīgās daļas komponentu klāsts ir daudz plašāks – tiek maksātas gan speciālās piemaksas, gan naudas balvas, gan prēmijas. Savukārt IeVP izmeklētājiem faktiski netiek maksātas ne prēmijas, ne naudas balvas.

Revīzijā ir apkopoti dati par VP RP, IeVP un VRS galveno un vecāko inspektoru vidējo faktisko kopējo atlīdzību 2020. un 2021.gadā un tās pieaugumu 2021.gadā (skatīt 43. un 44.attēlu).

43.attēls. Galvenā inspektora vidējā faktiskā kopējā atlīdzība 2020. un 2021.gadā, euro, tās pieaugums 2021.gadā, %.

44.attēls. Vecākā inspektora vidējā faktiskā kopējā atlīdzība 2020. un 2021.gadā, euro, tās pieaugums 2021.gadā, %.

Savstarpēji salīdzinot izmeklēšanas iestāžu vidējo faktisko kopējo atlīdzību, konstatējams, ka:

- ❖ VRS galvenā inspektora vidējā faktiskā kopējā atlīdzība gan 2020., gan 2021.gadā ir vismazākā – attiecīgi par 14% un 29% mazāk nekā IeVP un par 18% un 22% mazāk nekā VP RP. Jāatzīmē, ka 2021.gadā IeVP galvenā inspektora vidējā faktiskā kopējā atlīdzība pieauga par 25% saistībā ar piemaksu Covid-19 izplatības ierobežošanai²⁸⁵ piešķiršanu, līdz ar to tās apmērs ir par 10% lielāks nekā VP RP galvenajam inspektoram;
- ❖ VRS vecākā inspektora vidējā faktiskā kopējā atlīdzība 2020.gadā ir vislielākā – par 14% vairāk nekā IeVP un par vairāk 3% nekā VP RP. 2021.gadā izmeklēšanas iestāžu vecāko inspektoru vidējā faktiskā kopējā atlīdzība ir izlīdzinājusies.

Personāla mainība izmeklēšanas iestādēs

Revīzijā, analizējot izmeklētāju mainību izmeklēšanas iestādēs, konstatēts, ka laikā no 2017. līdz 2021.gadam izmeklēšanas iestādēs visvairāk tiek pieņemti izmeklētāji, kuri iepriekš strādāja VP, proti:

- ❖ IDB pieņemti 10 izmeklētāji, kuri iepriekš strādājuši VP, un viens – VRS, tas ir, 65% no kopējā IDB izmeklētāju skaita (17), savukārt viens izmeklētājs pārgāja uz Latvijas Republikas Prokuratūru prokurora amatā;
- ❖ VRS pieņemti divi izmeklētāji, kuri iepriekš strādājuši VP, tas ir, 15% no kopējā VRS izmeklētāju skaita (13);
- ❖ KNAB pieņemti četri izmeklētāji, kuri iepriekš strādājuši VP un divi – VID, tas ir, 33% no kopējā KNAB izmeklētāju skaita (18);
- ❖ VID IDP pieņemts viens izmeklētājs, kurš iepriekš strādājis VP, tas ir, 13% no kopējā VID IDP izmeklētāju skaita (8);
- ❖ VID NMPP pieņemts 21 izmeklētājs, kurš iepriekš strādājis VP un viens – Latvijas Republikas Prokuratūrā, tas ir, 18% no kopējā VID NMPP izmeklētāju skaita (119);
- ❖ IeVP kadru mainība nav notikusi.

Kā revīzijā norādījušas izmeklēšanas iestādes, izmeklētāju mainība notiek izmeklēšanas iestādēs pastāvošās nevienlīdzīgās atlīdzības dēļ, kā rezultātā izmeklēšanas iestādēm jākonkurē savā starpā. Turklāt visvairāk izmeklētāju atstāj dienestu VP. Atbilstoši VP sniegtajiem datiem²⁸⁶ amatu apakšsaimē “Izmeklēšana” uz 01.09.2021. amatu vietu skaits ir 1070, no kurām vakanta ir 241 jeb 23%.

Arī VID NMPP darbības un attīstības stratēģijā 2021.–2024.gadam²⁸⁷ uzsvērts, ka nevienlīdzīga atalgojuma dēļ notiek VID NMPP speciālistu aizplūšana. 2020.gadā no darba NMPP atbrīvoti 22 nodarbinātie, no tiem, kuri izbeidza valsts civildienesta vai darba tiesiskās attiecības pēc paša vēlēšanās vai savstarpēji vienojoties, saņemtas septiņas anketas, no tām sešās anketās kā viens no aiziešanas iemesliem minēts mēnešalgas apmērs un divās – pārslodze un izdegšana. 2021.gadā no darba NMPP atbrīvoti astoņi nodarbinātie, no tiem viens pieredzējis NMPP operatīvais darbinieks ar izciliem darba rezultātiem kā vienīgo aiziešanas iemeslu minējis zemo atalgojumu, otrs pieredzējis NMPP operatīvais darbinieks ar izciliem darba rezultātiem pārgājis strādāt uz IDB, kā vienīgo iemeslu šādai rīcībai minot atalgojuma atšķirību.

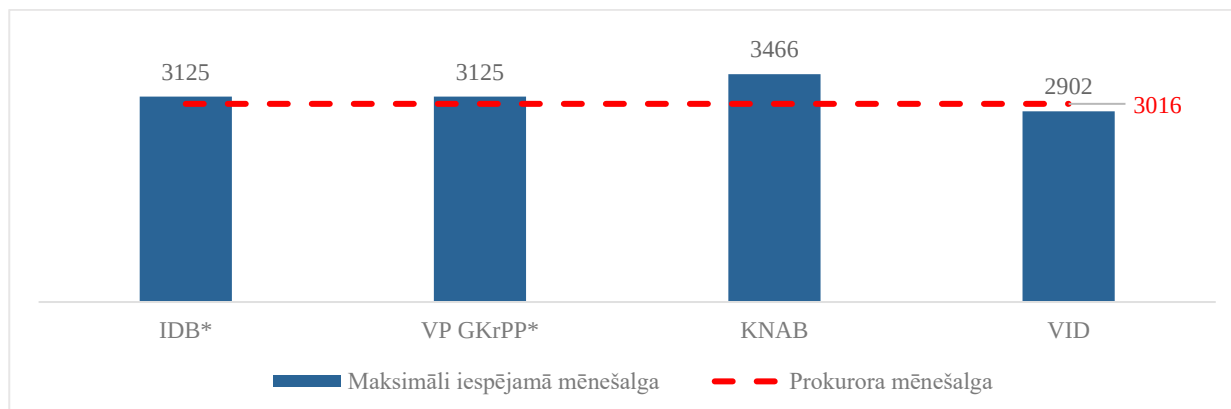
Aktuālais atlīdzības modelis pēc 01.07.2022.

Revidenti vērs uzmanību, ka 16.11.2021. ir veikti Atlīdzības likuma grozījumi²⁸⁸, kas no 01.07.2022. būtiski ietekmē arī KNAB un VID izmeklētāju atlīdzības noteikšanas un aprēķināšanas kārtību, kā arī darba samaksu veidojošās komponentes.

Turpmāk arī VID amatpersonām tāpat kā KNAB amatpersonām mēnešalga tiks noteikta, ņemot vērā mēnešalgu grupas un to mēnešalgas intervālus²⁸⁹, kas ir izteikti koeficientos. Atbilstoši veiktajiem grozījumiem ar 01.07.2022. KNAB amatpersonu maksimāli iespējamās mēnešalgas apmērs pieaugs par 19% jeb no 2902 uz 3466 euro, savukārt VID – par 53% jeb no 1895 uz 2902 euro.

Tādējādi jaunā kārtība paredz, ka maksimāli iespējamās mēnešalgas apmērs var mainīties, pielāgojoties ekonomikas attīstības tendencēm, piemēram, pieaugot bāzes mēnešalgas apmēram, pieaugs arī maksimāli iespējamais mēnešalgas apmērs. Līdz ar to KNAB un VID var paaugstināt izmeklētāju mēnešalgas, ja ir tāda iespēja (tai ir pieejami finanšu resursi) un to pieļauj atlīdzības fonds.

Savukārt Iekšlietu ministrijas sistēmas izmeklēšanas iestāžu un IeVP amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm jebkādas izmaiņas saistībā ar mēnešalgas apmēru ir veicamas tikai ar grozījumiem normatīvajos aktos. No 01.01.2020. līdz 01.07.2022. Iekšlietu ministrijas sistēmas izmeklēšanas iestāžu un IeVP izmeklētāju maksimāli iespējamās mēnešalgas apmērs nav mainījies un uz 01.07.2022. maksimāli iespējamās mēnešalgas apmērs ir par 10% zemāks nekā KNAB (skatīt 45.attēlu).

* IDB un VP GKRP izmeklētājiem norādīta maksimāli iespējamā mēnešalga, piemērojot koeficientu 1,5²⁹⁰

45.attēls. Galvenā inspektora maksimāli iespējamā mēnešalga un rajona (pilsētas) prokurora mēnešalga uz 01.07.2022., euro.

Turklāt uz 01.07.2022. arī rajona (pilsētas) prokurora maksimāli iespējamā mēnešalga ir par 13% mazāka nekā KNAB. Tāpat atšķiras KNAB un VID izmeklētāju maksimāli iespējamās mēnešalgas apmēri, jo galvenā inspektora amati ir klasificēti dažādās mēnešalgu grupās.

Revidenti uzsver: ņemot vērā, ka atlīdzības reforma ir īstenojama institūciju esošā budžeta ietvaros, tad pastāv risks, ka VID izmeklētājiem nepietiekamā finansējuma dēļ faktiski noteiktā mēnešalga joprojām būs būtiski zemāka par citu izmeklēšanas iestāžu izmeklētāju mēnešalgu. Par to liecina arī iepriekš revīzijas ziņojumā norādītie fakti (skatīt 30., 31., 32. un 33.attēlu).

Revīzijas ziņojuma projekta saskaņošanas laikā VID pauda²⁹¹ viedokli:

VID nav pieejams finansējums, lai VID NMPP un IDP nodarbinātajiem noteiktu maksimāli iespējamās mēnešalgas. Tādējādi norādītais mēnešalgas apmērs ir tikai teorētiski iespējams, kas neatbilst VID finansiālajām iespējām.

No 01.01.2023. Iekšlietu ministrijas sistēmas izmeklēšanas iestāžu un KNAB izmeklētājiem, kas veic izmeklēšanu īpaši sarežģītās, smagu vai sevišķi smagu starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās, var noteikt mēnešalgu līdz 95% no rajona (pilsētas) prokurora mēnešalgas, nevis iepriekšējā – rajona (pilsētas) prokurora mēnešalgas apmērā²⁹².

Tāpat, lai novērstu nevienlīdzību un savstarpējo konkurenci, arī VID izmeklētājiem no 01.01.2023. maksimāli iespējamo mēnešalgas apmēru varēs noteikt līdz 95% no rajona (pilsētas) prokurora mēnešalgas. Savukārt no 01.07.2022. līdz 31.12.2022. maksimāli iespējamo mēnešalgu varēs noteikt atbilstoši rajona (pilsētas) prokurora mēnešalgai²⁹³.

Revīzijā attiecībā uz plānotajām VID darbībām saistībā ar Atlīdzības likumā veiktajiem grozījumiem²⁹⁴ VID norādīja²⁹⁵, ka VID NMPP 2022.gadā prioritārajā pasākumā “VID Nodokļu un muitas policijas pārvaldes kapacitātes stiprināšana un muitas infrastruktūras pilnveidošana” piešķirts papildu finansējums 2,1 milj. euro apmērā atlīdzībai amatpersonām, kas ir tieši iesaistīti noziedzīgu nodarījumu atklāšanā un novēršanā, pārskatot mēnešalgas labākajiem izmeklētājiem, kuri veic izmeklēšanu īpaši sarežģītās, smagu vai sevišķi smagu starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās, tās pielīdzinot rajona (pilsētas) prokuroru algām.

Revidenti vērs uzmanību, ka ar Atlīdzības likuma grozījumiem ir veiktas vēl arī izmaiņas, kas var būtiski ietekmēt izmeklētāju kopējās darba samaksas mainīgo daļu. Piemēram:

- ❖ piemaksas par procesuālo darbību veikšanu liela apjoma vai juridiski sarežģītās smagu vai sevišķi smagu noziegumu lietās apmērs mēnesī nedrīkst pārsniegt 30% no izmeklētājam noteiktās mēnešalgas un tā regulāri jāpārskata – ne retāk kā reizi gadā²⁹⁶;
- ❖ piemaksu kopsumma (piemaksa par papildu darbu un piemaksa par nozīmīgu ieguldījumu (tai skaitā piemaksa par procesuālo darbību veikšanu liela apjoma vai juridiski sarežģītās smagu vai sevišķi smagu noziegumu lietās)) nedrīkst pārsniegt 30% no mēnešalgas²⁹⁷ (iepriekš iespējams līdz 60% no mēnešalgas).

Jāatzīmē, ka paredzētā atalgojuma sistēmas reforma ieviešama esošā budžeta ietvaros, bez papildu finansējuma piesaistes, tas ir, samazinot darba samaksas mainīgo daļu (prēmijas un piemaksas), uz iekšējās ekonomijas rēķina var tikt celts mēnešalgu līmenis valsts pārvaldē. Tāpat netiek plānots pārskatīt vai mainīt Iekšlietu ministrijas sistēmas izmeklēšanas iestāžu un IeVP amatpersonu atlīdzības regulējumu.²⁹⁸ Vien 2023.gadā, balstoties uz nepieciešamā budžeta aprēķiniem, plānots izstrādāt optimālā algu budžeta prognozi un sagatavot budžeta pieprasījumu, lai valdība 2024.gada budžeta projektā varētu lemt, kādā secībā un cik ilgā laika periodā īstenot pasākumus algu nevienlīdzības mazināšanai valsts pārvaldē.²⁹⁹

Ieteikums

Lai līdzīgas kvalifikācijas izmeklētājiem nodrošinātu līdzvērtīgu atlīdzību, Iekšlietu ministrijai (sadarbībā ar VP, IDB un VRS), Finanšu ministrijai (sadarbībā ar VID NMPP un VID IDP), Tieslietu ministrijai (sadarbībā ar IeVP) un KNAB, pieaicinot Valsts kanceleju, veikt pasākumus izmeklēšanas iestāžu atlīdzības fondu izlīdzināšanai, kā arī nodrošināt vienlīdzīgus atlīdzības un sociālo garantiju nosacījumus līdzvērtīga amata veicējiem visās izmeklēšanas iestādēs.

Priekšlikums

Ņemot vērā Valsts kancelejas lomu attiecībā uz vienoto valsts politiku publiskajā sektorā nodarbināto atlīdzības jomā, Valsts kontrole aicinās Ministru kabinetu nodrošināt, ka Valsts kanceleja iesaistās, tai skaitā uzņemas vadošās iestādes lomu, Valsts kontroles ieteikuma ieviešanā, lai panāktu, ka līdzīgas kvalifikācijas izmeklētājiem tiek nodrošināta līdzvērtīga atlīdzība.

Valsts kontroles viedoklis: būtu jāsakārto izmeklētāju atlīdzības sistēma, to pārskatot, lai līdzīgas kvalifikācijas izmeklētāji saņemtu līdzvērtīgu mēnešalgu, darba samaksas mainīgo daļu un sociālās garantijas. Nepieciešams pārskatīt normatīvos aktus, kas nosaka izmeklētāju amatu klasificēšanu un mēnešalgas noteikšanas kārtību, lai nodrošinātu vienlīdzīgus nosacījumus starp visām izmeklēšanas iestādēm. Tāpat būtu jāapsver iespēja palielināt mēnešalgas maksimumu, samazinot darba samaksas mainīgo daļu, tādējādi arī panākot, ka atlīdzības noteikšanā tiktu ievēroti līdzvērtīgi nosacījumi, padarot to vienkāršāku, pārskatāmāku un saprotamāku.

Valsts kontrole vērš uzmanību, ka arī Noziedzības novēršanas padomes rīcības plānā³⁰⁰ laika no 2021. - 2026.gadam viens no pasākumiem ir noteikt konkurētspējīgu un vienlīdzīgu atalgojumu un sociālās garantijas IeM sistēmas iestāžu amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm, VID NMPP amatpersonām, VID IDP amatpersonām un KNAB amatpersonām, sasaistot to ar atbilstošu darba kvalitātes nodrošināšanu un rezultatīvo radītāju sasniegšanu.

Revīzijā konstatētās problēmas, kas tiks novērstas ar citā revīzijā sniegtajiem priekšlikumiem

Revīzijā konstatētās nepilnības izdienes pensiju jomā Valsts kontrole ir konstatējusi jau iepriekš veiktajā revīzijā³⁰¹. Pēc revīzijas Valsts kontrole informēja Valsts prezidentu, Saeimu un Ministru prezidentu, aicinot rast risinājumus konstatēto problēmu novēršanai. Tā kā līdz šim risinājums nav rasts, Valsts kontrole par šiem problēmjaudājumiem šajā revīzijā nesniedz jaunus ieteikumus un priekšlikumus, bet atkārtoti aicinās atbildīgās institūcijas iepriekš sniegtos priekšlikumus ieviest.

Iekšlietu ministrijas viedoklis

Par veikto revīziju

Iekšlietu ministrija atzinīgi novērtē Valsts kontroles ieguldīto darbu situācijas izpētē un revīzijas ziņojuma sagatavošanā. Revīzijas ziņojumā ir atklāta faktiskā situācija un kopumā iekļautā informācija ir objektīvi pamatota. Ievērojot revīzijā skartos jautājumus, jāatzīmē, ka revīzija bija nepieciešama, lai sistēmiski vērtētu valstī izveidoto izmeklēšanas iestāžu darbību, kas līdz šim šādā griezumā nebija darīts. Revīzija loģiski turpina ar 2017.gadā veikto Valsts kontroles revīziju par pirmstiesas izmeklēšanas efektivitāti Valsts policijā iesākto revīziju ciklu, kas ietver arī revīziju “Noziedzīgu nodarījumu ekonomikas un finanšu jomā izmeklēšanas un iztiesāšanas efektivitāte”. Visus minētos revīzijas ziņojumus vieno “efektivitātes” jēdziens, kas ir skatīts pirmstiesas izmeklēšanas procesa sakārtošanas izmeklēšanas iestādē, izmeklēšanas darba organizācijas, gan arī izmeklēšanas uzraudzības kontekstā un šoreiz arī izmeklēšanas procesa novērtēšanas kontekstā. Tāpēc Iekšlietu ministrijas vērtējumā revīzija ir veikta īstajā laikā, kad ievērojama daļa iepriekš revidējamām iestādēm paustie Valsts kontroles ieteikumi ir uzskatāmi par ieviestiem, lai pievērstu uzmanību izmeklēšanas iestāžu institucionālajai sistēmai un jautājumam par šo iestāžu ietvaros veiktās izmeklēšanas efektivitāti un ar to saistītajiem aspektiem.

Par revīzijas secinājumiem

Kā secināts revīzijā, Latvijā pastāvošais decentralizētais izmeklēšanas iestāžu modelis būtībā nav ne unikāls, ne slikts. Tomēr izmeklēšanas iestāžu piederība dažādiem resoriem, atšķirīgais tiesiskais regulējums ir tie iemesli, kādēļ šo iestāžu starpā daudzos jautājumos ir vērojamas atšķirības un pat zināmā mērā pastāv konkurence (noslodzē; kvalificēta personāla piesaistē; piedāvātajā atlīdzībā), kas neveicina spēju izveidot atbilstošu pirmstiesas izmeklēšanas kapacitāti katrā izmeklēšanas iestādē. Zināma nevienlīdzība ir vērojama arī iekšlietu resorā un tāda tā ir izveidojusies vēsturiski.

Tāpat piekrītam, ka izmeklēšanas funkcijas sekmīgai, efektīvai un kvalitatīvai īstenošanai, būtisks priekšnosacījums ir mērķtiecīgi un racionāli plānoti nepieciešamie cilvēkresursi un faktiska to nodrošināšana. Arī šajā jomā ir nepieciešami uzlabojumi, jo izmeklētāju amata vietu skaits izmeklēšanas iestādēs līdz šim nav bijis noteikts, pamatojoties uz veiktu izvērtējumu, kas balstīts vienotā metodoloģijā. Lai nodrošinātu vienotu pieeju izmeklētāju skaita noteikšanai, izmeklētāju noslodzes aprēķina metodikai jābūt vienotai. Tas pats attiecināms uz izmeklēšanas darba uzskaiti un novērtēšanu.

Par revīzijas ieteikumiem

Valsts kontroles sniegtie ieteikumi, kuri izriet no revīzijas ziņojumā atspoguļotās informācijas, ir skaidri un saprotami, un uzskatām, ka to īstenošana sniegs ieguldījumu turpmākā tiesiskuma stiprināšanā un kopumā sekmēs situācijas pirmstiesas izmeklēšanā un ar to saistītajos procesos uzlabošanu.

Iekšlietu ministrija revīzijas ieteikumu īstenošanai sadarbībā ar padotībā esošajām izmeklēšanas iestādēm paredz veikt pasākumu kompleksu, lai sagatavotu priekšlikumus vienotas izmeklēšanas darba uzskaites, novērtēšanas, uzraudzības un kontroles sistēmas, kā arī vienotas izmeklēšanas efektivitātes novērtēšanas sistēmas ieviešanai. Iekšlietu ministrija paredz, ka šo priekšlikumu apspriešana pirms ieviešanas veicama Noziedzības novēršanas padomē. Savukārt iespējamie modeļi izmeklētāju atlīdzības vienādošanai Iekšlietu ministrijas ieskatā būtu izstrādājami Valsts kancelejas, kā vienotas valsts politikas sabiedriskajā sektorā nodarbināto atlīdzības jomā īstenošanas, vadībā.

Valsts policijas viedoklis

Par veikto revīziju un secinājumiem

VP atzinīgi novērtē Valsts kontroles veikto revīziju, kurā pētīts un izvērtēts institucionālās piekritības jautājums attiecībā uz savu iestāžu amatpersonu izdarīto noziedzīgo nodarījumu, kā arī koruptīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu, veikts iestāžu izmeklēšanas efektivitātes, izmeklētāju noslodzes un atlīdzības pētījums un salīdzinājums.

Par revīzijas ieteikumiem

VP pozitīvi vērtē Valsts kontroles revidentu sniegtos ieteikumus vienotas izmeklēšanas iestāžu sistēmas izmeklēšanas darba efektivitātes, noslodzes novērtēšanas izveidē, kā arī atlīdzības fondu izlīdzināšanā, kas dod iespēju vispusīgi izvērtēt pastāvošās problēmas izmeklēšanas funkcijas īstenošanā. Viena laikus kvalificētu darbinieku piesaiste un noturība vienai izmeklēšanas iestādei iespējams ir atkarīga ne tikai no atalgojuma līdzvērtības starp izmeklēšanas iestādēm, bet arī no optimālās slodzes noteikšanas kopumā.

VP nepārtraukti notiek darbs, lai veicinātu VP darbības efektivitātes paaugstināšanu un pie dažādām iespējām nodrošinātu uz taisnīgiem principiem balstītu slodzi VP amatpersonām. Tā, piemēram, ar VP 2022. gada 10. augusta pavēli Nr.4057 "Par kritēriju apstiprināšanu", apstiprināti slodzes kritēriji VP reģionālo pārvalžu teritoriālajās struktūrvienībās (iecirkņos), t.sk. izmeklētājiem, nosakot, ka vienam izmeklētājam kalendārajā gadā lietvedībā ir 50 kriminālprocesi.

Turpinot VP uzsāktos pārmaiņu procesus¹, kas vērsti uz policijas sniegtā pakalpojuma kvalitātes un efektivitātes uzlabošanu, kā arī iestādes darba organizācijas un procesu pilnveidošanu, VP iecirkņu līmenī darbs tiek organizēts savstarpēji saistītos trīs virzienos: reaģēšana, izmeklēšana un prevencija. Jau šobrīd VP Vidzemes un Zemgales reģiona pārvaldēs un iecirkņos pārskatītas apkalpojamās teritorijas, kas vērstas uz reaģēšanas un izmeklēšanas efektivitātes paaugstināšanu, kā arī slodžu izlīdzināšanu. Šim mērķim darbs turpināsies arī citu VP reģionu pārvalžu/iecirkņu pārstrukturizēšanā.

Tāpat, lai noteiktu vienotu mēnešalgas grupu un līdzvērtīgu mēnešalgu reaģējošajiem policistiem, neatkarīgi no policistu specializācijas līdz šim, sagatavoti grozījumi Ministru kabineta 2016. gada 13. decembra noteikumos Nr.810 "Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu klasifikāciju" ieviešot reaģēšanas saimi un nosakot vienādu atalgojumu šajā saimē nodarbinātajiem (stājās spēkā: 21.09.2022.).

Prioritārā pasākuma pieteikuma ietvaros 2021. gada beigās tika piešķirts finansējums VP amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm kapacitātes stiprināšanai – izmeklētāju atlīdzībai, mēnešalgu izlīdzināšanai (204 personām - tikai tajās mēnešalgu grupās, kurās mēnešalga bija mazāka nekā citās IeM iestādēs atbilstošajās mēnešalgu grupās). Kriminālpolicijā dienējošo amatpersonu mēnešalgām tika piemēroti jauni koeficienti.

IDF projekta Nr. VP/IDF/2019/1 "Nacionālās kriminālizlūkošanas infrastruktūras un sistēmas izveide" pasākumu 6.aktivitātes ietvaros un saskaņā ar 2021. gada 22. aprīlī starp VP un "PricewaterhouseCoopers" SIA noslēgto iepirkuma līgumu (Nr.968), veikts Pirmstiesas izmeklēšanas efektivitātes novērtēšanas kritēriju un to piemērošanas pētījums un izstrādāta "Metodika optimālas slodzes noteikšanai un metodiskās rekomendācijas regulārai smagu un sevišķi smagu noziegumu pirmstiesas izmeklēšanas darba uzskaitē, novērtēšanai, uzraudzībai un kontrolei" (turpmāk – pētījums).

¹ Iekšlietu ministrijas 24.05.2021. rīkojums Nr. 1-12/460 "Par Eiropas Komisijas Strukturālo reformu atbalsta programmas projektā izstrādāto rekomendāciju ieviešanu"(grozījumi ar IeM 28.01.2022. rīkojumu Nr.1-2/140);

Pētījuma secinājumos norādīts, ka “politikas plānošanas dokumentos ir izvirzīti uz snieguma uzlabošanu vērsti mērķi (efektivitāte, kvalitāte un procesu ekonomija), tomēr progress mērķu sasniegšanā tiek mērīts ar statistiskiem rādītājiem (atklāto noziegumu skaits), nevis snieguma rādītājiem (piemēram, laika patēriņš konkrētas aktivitātes veikšanai, skaits uz vienas amata vietas pilna laika ekvivalentu). Statistikas rādītāju sasniegšana atsevišķās noziedzīgumu nodarījumu grupās orientē uz resursu koncentrāciju noteikta veida noziedzības apkarošanā, nevis snieguma uzlabošanas kopumā. Ievērojot minēto, valstī nav nodrošināta vienota sistēma pirmstiesas izmeklēšanas funkciju izpildes efektivitātes uzlabošanai”.

VP ieskatā vienotas izmeklēšanas funkciju izpildes efektivitātes, t.sk. noslodzes sistēmas izvērtēšanai būtu nepieciešams veidot starpministriju darba grupu, kas, t.sk. kompleksi, vērtētu arī VP pētījuma piemērojamību citu izmeklēšanas iestāžu izmeklēšanas darba novērtēšanai. Viena laiku, VP izsaka priekšlikumu darbam minētajā darba grupā pieaicināt pārstāvjus arī no Iekšlietu ministrijas Informācijas centra, kas būtu kompetents vērtēt automatizētās darba sistēmas integrācijas iespējamību IIIS2 platformas modernizācijas ietvaros (Jaunās paaudzes Integrētā iekšlietu informācijas sistēmā).

Iekšējā drošības biroja viedoklis

Par veikto revīziju

Iekšējās drošības birojs atzinīgi novērtē revīzijas veikšanas iniciatīvu un lietderību, kā arī Valsts kontroles ieguldīto darbu revīzijā un sadarbības kvalitāti. Revīzija veikta atbilstošā laikā, arvien aktualizējoties izmeklēšanas iestāžu Kriminālprocesa likumā noteiktajiem institucionālās piekritības jautājumiem par nepieļaujamību izmeklēt pašiem savu kolēģu izdarītos noziedzīgos nodarījumus, koruptīvu un amatpersonu izdarītu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas pārklāšanos. Birojs uzskata, ka revīzijas laikā veikts visaptverošs un precīzs tiesību normu pēclikumdošanas jeb *ex post* novērtējums par kompetenču pārklāšanos, tādējādi atbildot uz jautājumu, vai gaidītais rezultāts, izveidojot jaunas vai reorganizējot esošās izmeklēšanas iestādes, faktiski ir sasniegts un kādi uzlabojumi veicami neatbilstības vai jaunu problēmu gadījumā.

Par revīzijas secinājumiem

Biroja ieskatā daļa no revīzijā konstatēto problēmu iemesliem ir jau atspoguļoti Likumprojekta „Iekšējās drošības biroja likums” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā)²:

- ❖ Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā nostiprinātais „izmeklēšanas neatkarības” kritērijs, proti, „personām, kuras veic izmeklēšanu, ir jābūt neatkarīgām no personām, kuras ir iesaistītas izmeklējamā incidentā”;
- ❖ interešu konflikta situācijas;
- ❖ līdzīgu izmeklēšanas funkciju sadrumstalotība.

Anotācijā ir atzīts iespējamais risinājums, minēto noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu nododot Birojam.

Birojs konceptuāli atbalsta revīzijā norādīto risinājumu, lai novērstu iespējamo interešu konflikta situāciju, Valsts robezsardzes, Ieslodzījuma vietu pārvaldes un neiebilst Valsts ieņēmuma dienesta amatpersonu un darbinieku izdarīto noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanas iekļaušanai Biroja kompetencē, jo izveidotais izmeklēšanas resurss ir stabils un iekļauj “izmeklēšanas neatkarības” kritēriju. Jāatzīmē, ka

² Likumprojekta „Iekšējās drošības biroja likums” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). <https://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/61EF428010AB3625C2257DA900462150?OpenDocument>

pirms Biroja kompetences paplašināšanas nepieciešams izvērtēt jautājumus, kas saistīti ar Biroja kapacitāti (amata vietu skaits, papildus finansējums, materiāltehniskais nodrošinājums).

Birojs jau iepriekš ir paudis savu viedokli, kas saskan ar Valsts kontroles konstatētajām problēmām, informējot Iekšlietu ministriju par nepieciešamajām Kriminālprocesa likuma 387.panta 8.daļas izmaiņām, lai izslēgtu Valsts robezsardzes kompetenci veikt izmeklēšanu par iestādes amatpersonu izdarītajiem noziedzīgiem nodarījumiem, kas nav saistīti ar vardarbību, nododot šo kompetenci Birojam. “Pašizmeklēšana” var būt saistīta ne tikai ar interešu konflikta situāciju, bet arī ar lielākām iespējām “piesegt” noziedzīgus nodarījumus.

Korupcijas uztveres indekss Latvijā norāda uz koruptīvās noziedzīgās rīcības aktualitāti un attiecīgi reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits valsts institūciju dienestā valstī ir ievērojams, tādējādi koruptīvu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas kompetences piešķiršana vairākām izmeklēšanas iestādēm, dod iespēju specializēt šo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu pēc kritērijiem privātais, publiskais sektors un dažāda līmeņa korupcija.

Vienlaikus minams, ka laikā, kad stājas spēkā Iekšējās drošības biroja likums, Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (turpmāk – KNAB) jau eksistēja, un neskatoties uz to, ka līdz KNAB izveidei korupcijas novēršanas funkcijas veica vairākas iestādes³, korupcijas novēršanas funkcija netika nodota vienīgi KNAB kompetencē.

Situācija, ka joprojām Latvijā nepastāv kritēriji izmeklēšanas efektivitātes un apjoma noteikšanai, ir likumsakarīga, jo izmeklēšanas procesa manuāla novērtēšana ir liels un nesamērīgs administratīvais slogs izmeklētājiem. Vienlaikus Birojs, apzinoties izmeklēšanas efektivitātes mērījumu nepieciešamību, ir vērtējis uzskaites veikšanas iespējas un konstatējis, ka tā veikšanai būtu nepieciešami papildus personāla resursi un līdz ar to arī finansējums. Lai veiktu izmeklēšanas efektivitātes noteikšanu atbilstošu mūsdienu tehnoloģijas attīstībai, būtu izmantojams tehnoloģisks rīks, kas integrēts, piemēram, E-lietas platformā, tādējādi automātiski uzskaitot datus par katrā kriminālprocesā veiktajām procesuālajām darbībām. Ņemot vērā to, ka vēl šobrīd E-lieta ir ieviešanas stadijā, šāds risinājuma ieviešanas laiks būtu sasaistāms ar revīzijas ieteikuma izpildes termiņu.

Ņemot vērā efektīvu sadarbību ar prokuratūru, Biroja kriminālprocesu izmeklēšana kopumā vērtējama kā kvalitatīva. Lai noskaidrotu jomas, kas pirmstiesas izmeklēšanas procesā var tikt uzlabotas, sadarbībā ar pirmstiesas izmeklēšanas uzraudzības iestādi ir nepieciešams noteikt vispārējos un speciālos izmeklēšanas efektivitātes kritērijus. Tas palīdzētu objektīvi vērtēt katrā iestādē izmeklēšanā uzlabojamās un efektīvizējamās jomas. Birojs piekrīt, ka par konkrētiem kritēriju apjomiem un veidiem būtu lietderīgi diskutēt starpinstitūciju izveidotā darba grupā, kurā pieaicināta arī prokuratūra.

Biroja ieskatā dažādu izmeklēšanas iestāžu izmeklētāju atlīdzības atšķirību cēlonis ir attiecīgo nodarbinātības veidu atšķirīgais tiesiskais regulējums un resoru budžeta iespējas. Birojs pastāvīgi uzsver, ka neatbilstošs atalgojums ne vien rada nodarbināto personīgas problēmas, iestāžu grūtības noturēt un piesaistīt kvalificētus speciālistus, bet arī korupcijas riskus.

Par revīzijas ieteikumiem

Kopumā revīzijas ieteikumi ir saprotami un tie var palīdzēt uzlabot jomas darbību, novēršot interešu konflikta situācijas un izmeklēšanas iestāžu kompetenču pārklāšanos, kā arī vecināt izmeklēšanas efektivitāti un kvalitāti.

³ IeM VP GKPP Organizētas noziedzības un korupcijas apkarošanas birojs, IeM VP GKPP Ekonomikas policijas birojs, IeM Drošības policija, VID Finanšu policijas pārvalde, VID Korupcijas novēršanas kontroles daļa (KNKD), Satversmes aizsardzības birojs. Sk. Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumprojekta anotācija. https://www.saeima.lv/L_Saeima7/lasa-LP1168_0.htm

Valsts robežsardzes viedoklis

Par veikto revīziju

Saskaņā ar tiesisko regulējumu Valsts kontrole (turpmāk – VK) ir augstākā revīzijas iestāde Latvijā, kuras kompetencē ir lemt par attiecīgās jomas auditēšanu un auditēšanas laiku, tādējādi Valsts robežsardze (turpmāk – VRS) atturas izteikt viedokli par revīzijas veikšanas nepieciešamību un tās veikšanas laika piemērotību.

Par revīzijas secinājumiem

VRS ieskatā revīzijas laikā atsevišķas konstatētās problēmas, piemēram, nevienlīdzīgais atalgojums dažādās izmeklēšanas iestādēs, piekriņģajām valsts iestādēm bija zināmas vēl pirms revīzijas veikšanas, taču tās tika risinātas viena sektora ietvaros, neveicot jautājuma risināšanu visās izmeklēšanas iestādēs kopumā.

Tāpat ar izmeklēšanas jomu saistītajām valsts iestādēm bija zināma situācija saistībā ar VRS izmeklēšanas funkcijas amatnoziegumu un koruptīvu noziegumu jomā pārklāšanos ar Iekšējās drošības biroja (turpmāk – IDB) funkcijām un ar to saistītais revīzijā konstatētais potenciālais interešu konflikts VRS veiktajā amatnoziegumu izmeklēšanā. Taču attiecībā uz potenciālo interešu konfliktu amatnoziegumu izmeklēšanā un amatnoziegumu, kā arī koruptīvu noziegumu izmeklēšanas kompetences pārklāšanos ar IDB izmeklēšanas funkciju, šī revīzijā identificētā aktualitāte praksē netika uzskatīta par problēmu, jo pastāvošais tiesiskais regulējums jau nodrošināja pietiekamu mehānismu interešu konflikta novēršanai, bet izmeklēšanas funkcijas pārklāšanās tikai sekmēja šo noziegumu apkarošanu. Turklāt, gan 2014. gadā IDB reorganizācijas, gan 2018. gada Pretkorupcijas starpvalstu grupas (GRECO) 80. plenārsēdē pieņemtā GRECO izstrādātā piektās novērtēšanas kārtas ziņojuma par korupcijas novēršanu un integritātes veicināšanu centrālajās valdībās (augstākās izpildvaras funkcijas) un tiesībsardzības iestādēs Latvijā 198.punktā noteiktā ieteikuma, gan 2018. gada likumprojekta „Grozījums Kriminālprocesa likumā” (VSS-1307)⁴ izvērtēšanas procesā, interešu konflikta ietekme uz VRS veiktās izmeklēšanas objektivitāti tika vērtēta ļoti rūpīgi, tajā skaitā izvērtēšanas procesā tika aktualizēti un vērtēti tiesiskie un praktiskie aspekti, kā rezultātā tika pieņemts lēmums saglabāt VRS amatnoziegumu izmeklēšanas funkciju, uzskatot, ka potenciālais interešu konflikts ir novēršams ar Kriminālprocesa likumā ieviesto interešu konflikta nepieļaušanas mehānismu (atstatīšana; izmeklētāja tiešā priekšnieka kontrole ar visiem kriminālprocesuālajiem pienākumiem (piemēram, četru acu princips); prokurora uzraudzība; sūdzību institūts), kā arī izmeklēšanas iestādēs izveidotajiem šo lietu izmeklēšanas praktiskajiem aspektiem (izmeklē persona, kura nav no vienas struktūrvienības un viņu starpā nepastāv horizontālie vai vertikālie ietekmēšanas aspekti).

Par revīzijas ieteikumiem

Revīzijā minētie ieteikumi ir izteikti saprotami, taču VRS ieskatā tie spēs uzlabot jomas darbību tikai daļēji. Proti, VK ieteikumu attiecībā par izmeklēšanas iestāžu atlīdzības fondu izlīdzināšanu, vienotas sistēmas izveidi izmeklēšanas efektivitātes novērtēšanai un iestāžu sasniedzamo rezultātu noteikšanu, kā arī vienotas darba uzskaites, novērtēšanas un uzraudzības ieviešana ir vērtējama pozitīvi, kas sekmēs attiecīgo jomu „sakārtošanu”. Tomēr VK ieteikumu ieviešana, kas saistīti ar koruptīvu noziegumu un VRS amatpersonu amatnoziegumu izmeklēšanas funkcijas noņemšanu un potenciālā interešu konflikta novēršanu VRS veiktajās izmeklēšanās, VRS ieskatā nesekmēs noziedzīgo nodarījumu apkarošanas efektivitāti. Minētā VRS viedokļa viens no pamatojumiem, kas saistīts ar koruptīvu noziegumu un VRS

⁴ Skatīt Valsts sekretāru 20.12.2018. sanāksmes protokolu Nr.50, 20.§

amatnoziegumu izmeklēšanas funkcijas noņemšanas praktiskiem negatīviem aspektiem, kuri ietekmē sekmīgu noziegumu apkarošanu, minēts Revīzijas ziņojuma projekta 103.pkt. Papildus šim argumentam minams fakts, ka arī citās valstīs ir izmeklēšanas iestādes, kas izmeklē savu amatpersonu izdarītos noziedzīgos nodarījumus, piemēram, 2019. gadā VRS apkopoja informāciju, ka Spānijā, Nīderlandē, Grieķijā, Polijā, Lietuvā, Igaunijā, Portugālē robežapsardzības funkcijas veicošās iestādes ir tiesīgas izmeklēt ar korupciju saistītus gadījumus savas iestādes ietvaros.

Turklāt, ieviešot VK ieteikumu attiecībā uz interešu konflikta novēršanu tikai izmeklēšanas iestādēs, VRS ieskatā veidosies situācija, ka identisks interešu konflikts saglabāsies prokuratūras iestādēs un tiesās. Proti, VRS secina, ka revidentu ieskatā Kriminālprocesa likumā esošie kriminālprocesuālie institūti potenciālā interešu konflikta novēršanai, nav pietiekami. Šāds revidentu viedoklis, VRS ieskatā, liecina par to, ka revidenti tiecas uz absolūto objektivitātes principa sasniegšanu, nevērtējot to vai kriminālprocesuālās tiesībās absolūtu potenciālā interešu konflikta nepieļaušanu vispār ir iespējams un nepieciešams panākt. Mēģinot rast risinājumu potenciālā interešu konflikta nepieļaušanai izmeklēšanas iestādēs, tas, tomēr, netiek absolūti izslēgts no kriminālprocesa kopumā, tas ir, prokuroram veicot kriminālprocesuālās pilnvaras pret noziedzīgu nodarījumu izdarījušo prokuroru vai tiesnesim – pret noziedzīgu nodarījumu izdarījušo tiesnesi, – potenciālā interešu konflikta risks pēc būtības ir identisks tam, kāds pastāv izmeklēšanas iestādē. Pamatojoties uz iepriekš minēto, VRS secina, ka izvērtējamais jautājums tika vērtēts atrauti no interešu konflikta institūta noregulējuma kriminālprocesa sistēmā kopumā.

Tieslietu ministrijas viedoklis

Par veikto revīziju

Tieslietu ministrija kopumā pozitīvi vērtē veikto revīziju un tās laiku. It īpaši ņemot vērā, ka, ievērojot Eiropas Padomes Pretkorupcijas starpvalstu grupas (GRECO) Latvijas piektās novērtēšanas kārtas ziņojumā izteiktās rekomendācijas, tieslietu ministrs bija tas, kurš aicināja Valsts kontroli izvērtēt iespēju veikt apolītisku izvērtējamu, vai Kriminālprocesa likuma 386. panta pirmajā daļā uzskaitīto vienpadsmit izmeklēšanas iestāžu funkcijas un kompetenci uzsākt kriminālprocesu, vienlaikus izvērtējot vai tās savstarpēji nepārklājas izmeklēšanas iestāžu starpā.

Par revīzijas secinājumiem

Tieslietu ministrija vērš uzmanību uz to, ka pastāvošais izmeklēšanas iestāžu modelis, tā institucionālās piekritības regulējums noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā, Kriminālprocesa likumā Latvijā izveidojies vēsturiski, pieņemot attiecīgus politiskus lēmumus par konkrētu iestāžu izveidošanu.

Par revīzijas ieteikumiem

Tieslietu ministrija kopumā pozitīvi vērtē revīzijā veikto izvērtējamu un ieteikumus saistībā ar Kriminālprocesa likumā noteikto noziedzīgu nodarījumu institucionālo piekritību un tās iespējamo pārklāšanos attiecībā uz koruptīvu un amatpersonu izdarītu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu. Vienlaikus Tieslietu ministrija gaidīja dziļāku un konkretizētāku izvērtējamu saistībā gan par visu revidējamo iestāžu kapacitāti un reālajām iespējām šādu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu pārņemt vienai iestādei, gan skaidrākas norādes, kas balstītas revīzijā izdarītajos secinājumos, par iespējamo risinājumu un modeli, lai izteiktos ieteikumus pēc jēgas un būtības varētu īstenot praksē. Norādāms, ka veikt grozījumus Kriminālprocesa likumā ir tikai viens no posmiem ieteikuma ieviešanā, būtiski ir

faktiskās iespējas īstenot iespējamās izmaiņas praksē, lai netiktu apdraudēts Kriminālprocesa likuma mērķis - noteikt tādu kriminālprocesa kārtību, kas nodrošina efektīvu Krimināllikuma normu piemērošanu un krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu bez neattaisnotas iejaukšanās personas dzīvē, un tiktu nodrošināta efektīva izmeklēšanas iestāžu darbība.

Tieslietu ministrija savas kompetences ietvaros veiks visas ieteikumu ieviešanas grafikā norādītās darbības, lai sekmētu ieteikumu ieviešanu, kas varētu paaugstināt izmeklēšanas efektivitāti.

Ieslodzījuma vietu pārvaldes viedoklis

Par veikto revīziju

Ieslodzījuma vietu pārvaldes ieskatā revīzija bija nepieciešama, lai konstatētu izmeklēšanas iestāžu faktisko izmeklēšanas izpildi, institucionālās piekritības pārklāšanos un nevienlīdzīgo atalgojuma sistēmu.

Par revīzijas secinājumiem

Ieslodzījuma vietu pārvalde, tāpat kā vēl citas piecas izmeklēšanas iestādes, saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 387. pantu, veic pirmstiesas izmeklēšanu noziedzīgos nodarījumos, kurus veikuši Pārvaldes darbinieki ieslodzījuma vietās. Tiek izmeklēti visi noziedzīgi nodarījumi, izņemot noziedzīgus nodarījumus, kurus izdarījušas Pārvaldes amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm, pildot dienesta pienākumus ieslodzījuma vietā, ja tie saistīti ar vardarbību. Pārvalde pievienojas Valsts kontroles revīzijā konstatētajam un uzskata, ka, lai izvairītos no iespējamām interešu konfliktiem, nav pieļaujama “iekšējā” noziedzīgo nodarījumu izmeklēšana. Šobrīd Pārvalde izmeklē “iekšējos” noziedzīgos nodarījumus, jo to paredz Kriminālprocesa likums.

Pārvaldes ieskatā, izmeklēšanas iestādēs līdzīgas kvalifikācijas izmeklētājiem nav nodrošināts līdzvērtīgs atalgojums, jo atlīdzības sistēma ir nevienlīdzīga. Tāpat Pārvalde uzskata, ka jāpanāk vienota sistēma izmeklēšanas iestāžu izmeklēšanas efektivitātes novērtēšanai, jo tā ir sadrumstalota un nevienlīdzīga. Prasības izmeklētāju profesionālai kvalifikācijai neieciešams noteikt izmeklētāja profesijas standartā.

Par revīzijas ieteikumiem

Ieslodzījuma vietu pārvalde uzskata, ka ja Valsts kontroles ieteikumi tiks vienoti starp izmeklēšanas iestādēm, neradīsies kvalificētu specialistu rotācija starp izmeklēšanas iestādēm.

Ieslodzījuma vietu pārvalde neskatoties uz to, ka tās Izmeklēšanas daļā nav apjomīgs kriminālprocesa uzkrājums, izmeklēšanas efektivitātes novērtēšanai noteiks optimālos izmeklēšanas termiņus konkrētam noziedzīga nodarījuma veidam, panākot vēl mazāku kriminālprocesa uzkrājumu un saīsinot pirmstiesas izmeklēšanas ilgumu kriminālprocesos.

Valsts ieņēmumu dienesta viedoklis

Par veikto revīziju

Valsts ieņēmumu dienests (turpmāk – VID) piekrīt, ka šāda revīzija bija nepieciešama, jo tā uzskatāmi parādīja nevienlīdzīgo finansējuma piešķiršanas pieeju atlīdzības noteikšanā tiesībsardzības iestādēs nodarbinātajiem.

Par revīzijas secinājumiem

VID vērš uzmanību, ka attiecībā uz izmeklēšanas iestāžu potenciālo interešu konfliktu revīzija diemžēl nav saturiski analizējusi ECT spriedumus, kā arī nav analizējusi ES valstu, tai skaitā Latvijas kaimiņvalstu Lietuvas un Igaunijas, izmeklēšanas institūciju darba organizāciju amatnoziegumu izmeklēšanā, turklāt, izvērtējot potenciāla interešu konflikta iespējamību, nav analizēta arī VID IDP izmeklētāju darba pieredze. Šķietama interešu konflikta scenāriji tiek definēti kā potenciāls interešu konflikts. VID IDP gadījumā nav korekti apgalvot, ka izmeklējamajos kriminālprocesos pastāv potenciāls interešu konflikts, un uzskatīt VID IDP par deviātu organizatorisku formu.

Kopumā VID piekrīt Valsts kontroles izvirzītajiem secinājumiem un konstatētajām problēmām attiecībā uz atlīdzību. Bez šaubām, atlīdzības analīzes dati 2023.gadā vēl varētu mainīties, jo 19.04.2022. Ministru kabinets atbalstīja finansējuma palielināšanu atlīdzībai Iekšlietu ministrijas un Tieslietu ministrijas amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm, kā arī tika noteikts, ka atalgojumu tām palielinās par vidēji 10 % katru gadu. Tādējādi veidosies arvien lielāka atalgojuma nevienlīdzība starp līdzīgu amatu veicējiem Latvijas izmeklēšanas iestādēs.

Par revīzijas ieteikumiem

VID aktīvi iesaistīsies ieteikumu izvērtēšanā un to izpildē, jo arī, VID ieskatā, revīzijas ziņojumā izklāstītie secinājumi un ieteikumi ir risināmi vienoti abu resoru ietvaros.

Tā kā šobrīd tiek izstrādāta VID attīstības stratēģija 2023.–2026. gadam, revīzijas ieteikumi tiks skatīti jaunās stratēģijas kontekstā, t.i., nosakot attiecīgās darbības VID darba plānā, piem., izmeklētāju kvalifikācijas celšanas un attīstības programmas izstrādi, dalību un priekšlikumu sniegšanu ieteikumu ieviešanā u.tml.

Revīzijas raksturojums, kritēriji un metodes

Revīzijas mērķis

Revīzijas mērķis – novērtēt, vai izmeklēšanas iestāžu institucionālajā piekritībā ir iespējamās un nepieciešamās izmaiņas, lai noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu varētu veikt efektīvāk.

Juridiskais pamatojums

Atbilstības/lietderības revīzija “Vai pastāv iespēja samazināt izmeklēšanas iestāžu skaitu un pārskatīt kompetenču sadalījumu starp tām?” ir veikta, pamatojoties uz Valsts kontroles Trešā revīzijas departamenta 15.03.2021. revīzijas grafiku Nr.2.4.1-5/2021.

Revīziju veica revīzijas grupas vadītāja vecākā valsts revidente Agnese Brašmane (revīzijas grupā līdz 31.08.2022.), sektora vadītāja Linda Freidenfelde-Purgaile un vecākā valsts revidente Oksana Buraja.

Revidentu un revidējamās vienības atbildība

Valsts kontroles revidenti ir atbildīgi par revīzijas ziņojuma sniegšanu, kas pamatojas uz revīzijas laikā gūtiem atbilstošiem, pietiekamiem un ticamiem revīzijas pierādījumiem.

Revidējamās iestādes – Iekšlietu ministrija un tās padotības iestādes Valsts policija, Iekšējās drošības birojs un Valsts robezsardze, Finanšu ministrija un tās padotības iestāde Valsts ieņēmumu dienests (struktūrvienības Iekšējās drošības pārvalde un Nodokļu un muitas policijas pārvalde), Tieslietu ministrija un tās padotības iestāde Ieslodzījuma vietu pārvalde, kā arī Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs – ir atbildīgas par normatīvo aktu ievērošanu un revidentiem sniegtās informācijas patiesumu.

Revīzijas apjoms

Revīzija ir veikta saskaņā ar Latvijas Republikā atzītiem starptautiskajiem revīzijas standartiem. Revīzija plānota un veikta tā, lai izvērtētu, vai:

- ❖ jaunas izmeklēšanas iestādes izveide, piešķirot tai izmeklēšanas funkciju un nosakot tās kompetenci, notiek, pamatojoties uz iepriekš veiktu izvērtējumu;
- ❖ KPL ietvertā piekritības institucionālā sistēma nodrošina efektīvu kriminālprocesu izmeklēšanu;
- ❖ Izmeklēšanas iestādes kriminālprocesus izmeklē efektīvi, noskaidrojot, vai izmeklēšanas iestādēs:
 - ✓ ir noteikti izmeklēšanas efektivitātes vērtēšanas kritēriji un tie tiek regulāri izvērtēti un uzraudzīti;
 - ✓ ir noteikts nepieciešamais izmeklētāju skaits izmeklēšanas funkcijas īstenošanai un izmeklētāju noslodze ir vienmērīga;
 - ✓ izmeklētāju profesionālā kvalifikācija ir reglamentēta un ir nodrošināta kvalifikācijas celšana;
 - ✓ līdzīgas kvalifikācijas izmeklētājiem tiek nodrošināta līdzvērtīga atlīdzība.

Revīzija veikta par laika posmu no 01.01.2018. līdz 31.12.2020. Pilnīga priekšstata iegūšanai informācija apkopota arī par laiku ārpus minētā perioda.

Revīzijas apjomā iekļautas revidējamās vienības:

- ❖ Iekšlietu ministrija un tās padotības iestādes – Valsts policija, Iekšējās drošības birojs un Valsts robežsardze;
- ❖ Finanšu ministrija un tās padotības iestāde – Valsts ieņēmumu dienests (strukturvienības Iekšējās drošības pārvalde un Nodokļu un muitas policijas pārvalde);
- ❖ Tieslietu ministrija un tās padotības iestāde – Ieslodzījuma vietu pārvalde;
- ❖ Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs.

Lai novērtētu, vai izmeklēšanas iestāžu institucionālajā piekritībā ir iespējamās un nepieciešamās izmaiņas, lai noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu varētu veikt efektīvāk, revīzijā iegūta informācija no:

- ❖ prokuratūras, kas uzrauga izmeklēšanu un operatīvās darbības;
- ❖ Valsts kancelejas, kas ir atbildīgā par valsts tiesās pārvaldes iestāžu amatu klasifikāciju saskaņošanu un Amata kataloga aktualizēšanu;
- ❖ Iekšlietu ministrijas Informācijas centra, kura darbības mērķis ir veicināt noziedzības novēršanu un apkarošanu, sabiedriskās kārtības un drošības aizsardzību, izmantojot informācijas apstrādes un analīzes līdzekļus;
- ❖ Eiropas Savienības dalībvalstu augstākajām revīzijas iestādēm, lai iegūtu informāciju par citu Eiropas Savienības dalībvalstu izvēlēto noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas sistēmu.

Revīzijas ierobežojumi

Operatīvās darbības likums nosaka, ka operatīvās darbības pasākumu organizācija, metodika un taktika ir valsts noslēpums, tāpēc revīzijā nav vērtēts, vai izmeklēšanas iestādes ir izvērtējušas un izmanto operatīvās darbības un tehniskā nodrošinājuma attīstībai ekonomiskāko un racionālāko risinājumu.

Datu analīzē, izmantojot citu institūciju iesniegtos datus, esam paļāvušies, ka pēc Valsts kontroles pieprasījuma iesniegtie dati ir iesniegti pilnā apjomā un tie atbilst institūciju informācijas sistēmās un reģistros uzskaitītajiem datiem.

Revīzijas metodes

Revīzijā izmantotas šādas galvenās metodes:

- ❖ normatīvo aktu analīze, tiesas spriedumu analīze, kā arī citu ar revidējamo jautājumu saistīto dokumentu un informācijas analīze;
- ❖ no izmeklēšanas iestādēm iegūtās informācijas, dokumentu un datu analīze, tai skaitā par izmeklētāju atlīdzību, profesionālo kvalifikāciju, noslodzi u.c.;
- ❖ KRASS datu analīze par laiku no 01.01.2018. līdz 31.08.2021.;
- ❖ Valsts statistikas pārskatu un revīzijas apjomā iekļauto institūciju statistiskās un pārskatu informācijas analīze;
- ❖ intervijas ar revidējamās vienības un revīzijas apjomā iekļauto izmeklēšanas iestāžu pārstāvjiem, tai skaitā ar to institūciju pārstāvjiem, kuras ir iesaistītas revidējamā jautājuma īstenošanā, koordinēšanā un uzraudzībā;
- ❖ Tieslietu ministrijas, Iekšlietu ministrijas un Finanšu ministrijas, Valsts kancelejas, Ģenerālprokuratūras, GRECO, Korupcijas novēršanas padomes (1997 –2003) locekļa A.Lieljukša viedokļu noskaidrošana, izvērtēšana un analīze.

Vērtēšanas kritēriji

Revīzijas jautājums	Noteiktais kritērijs	Kritērijs ir sasniegts / nav sasniegts / sasniegts daļēji
1.Vai jaunas izmeklēšanas iestādes izveide, piešķirot tai izmeklēšanas kompetenci, notiek, pamatojoties uz iepriekš veiktu izvērtējumu?		
Vai jaunas izmeklēšanas iestādes izveide, piešķirot tai izmeklēšanas kompetenci, notiek, pamatojoties uz iepriekš veiktu izvērtējumu?	Pēc 2015.gada KPL izdarītās izmaiņas izmeklēšanas iestāžu skaitā un kompetencē ir pamatotas ar visaptverošu izvērtējumu, kas veikts, balstoties uz profesionāliem, saturiski pamatotiem argumentiem, ar mērķi optimizēt funkciju un resursu sadali, tostarp lai novērstu iespējamās piekritības strīdus un uzlabotu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu.	⊗ Nē. Pēc 2015.gada jaunu izmeklēšanas iestāžu izveidei ir gadījuma raksturs, kas saistīts ar konkrētu problēmu risināšanu konkrētā izmeklēšanas iestādē, un netiek īstenota kompleksa pieeja, vienas un tās pašas problēmas vienveidīgi risinot visā izmeklēšanas iestāžu institucionālajā sistēmā.
2.Vai KPL 387.pantā ietvertā institucionālā sistēma nodrošina efektīvu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu?		
Vai KPL noteiktā institucionālā piekritība ir skaidri nodalīta un praksē izmeklēšanas iestādes veic izmeklēšanas darbības tikai par tām piekritīgiem noziedzīgiem nodarījumiem?	Ir skaidri nodalīta katras izmeklēšanas iestādes specializācija.	☺ Jā. Kopumā KPL izmeklēšanas iestāžu institucionālā piekritība ir nodalīta un praksē izmeklēšanas iestādes to ievēro un veic tikai tām piekritīgu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu. Vienlaikus KPL 387.pants pieļauj izmeklēšanas kompetences pārklāšanos koruptīvu un amatpersonu amata pienākumu pildīšanās laikā izdarīto noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas jomā. Lai arī pirmšķietami konstatējami arī citi noziedzīgu nodarījumu piekritības pārklāšanās gadījumi, revīzijā ir gūta pārliecība, ka tie ir pamatoti gadījumi: ❖ kriminālprocesā tiek izmeklēts savstarpēji saistītu pretlikumīgo darbību kopums, kas ietver vairākus noziedzīgus nodarījumus; ❖ ģenerālprokurors, izmantojot KPL noteiktās tiesības, ir noteicis konkrētu noziedzīgu nodarījumu institucionālo piekritību izmeklēšanas iestādei, kurai tie citādi nebūtu piekritīgi.

	Praksē nav neskaidrības par piekritīgo izmeklēšanas iestādi attiecībā uz dažāda veida noziedzīgiem nodarījumiem.	☑ Jā. Par noziedzīgu nodarījumu piekritības noteikšanu problēmsituācijas nepastāv, ko revīzijā apliecinājušas arī izmeklēšanas iestādes un Ģenerālprokuratūra. KPL 387. panta vienpadsmitā līdz četrpadsmitā daļa nepārprotami nosaka kārtību, kā risināt dažādas ar piekritības noteikšanu saistītas situācijas.
Vai izmeklēšanas iestādes, izmeklējot savas iestādes amatpersonu izdarītos noziedzīgos nodarījumus, nodrošina objektīvu izmeklēšanas norisi?	KPL 387.pantā ietvertais regulējums nepieļauj potenciālo interešu konfliktu izmeklēšanas iestāžu veiktajās izmeklēšanās par savu amatpersonu, tai skaitā amata pienākumu izpildes laikā, izdarītajiem noziedzīgiem nodarījumiem, tādējādi novēršot bažas par objektīvas izmeklēšanas norisi. Personas, kuras veic izmeklēšanu, ir gan hierarhiski, gan institucionāli neatkarīgas no personām, kuras ir iesaistītas izmeklējamā incidentā, tādējādi novēršot bažas par objektīvas izmeklēšanas norisi un potenciālo interešu konfliktu. Neatkarības trūkums ietver ne tikai hierarhisko vai institucionālo saikni, bet arī praktisku neatkarību. Gadījumos, kad izmeklēšanu īsteno izmeklējamās personas tiešie kolēģi vai vienas izmeklēšanas iestādes pārstāvji, lai novērstu starp amatpersonām pastāvošās neformālas saites un kontaktus, izmeklēšanas laikā tie tiek pārbaudīti, lai novērstu šaubas par izmeklēšanas neatkarību, kvalitāti un efektivitāti.	☑ Daļēji. Piecas izmeklēšanas iestādes – IDB, VRS, IeVP, VID IDP un KNAB – ir tiesīgas izmeklēt savu iestāžu amatpersonu izdarītos noziedzīgus nodarījumus, līdz ar to šajās izmeklēšanās pastāv potenciāls interešu konflikts. Vienlaikus pastāv atšķirīgs KPL regulējums pret izmeklēšanas iestāžu tiesībām izmeklēt savu amatpersonu izdarītos noziedzīgus nodarījumus. Pamatojoties uz ECT atziņām, tika reorganizēta Latvijas lielākā izmeklēšanas iestāde – VP – un kopš 2015.gada VP neizmeklē savu amatpersonu izdarītos noziedzīgus nodarījumus, bet izmeklēšanu veic IDB. Turklāt laikā no 01.01.2018. līdz 31.12.2020. IDB izmeklē 62% no kopējā pret izmeklēšanas iestāžu amatpersonām uzsāktos kriminālprocesus. ☒ Nē. KPL satur īpašus noteikumus³⁰², kas nosaka potenciālā interešu konflikta apstākļus, kā arī kārtību, kāda ir jāievēro kriminālprocesā iesaistītajām amatpersonām. Proti, izmeklētājiem jāatstata sevi no kriminālprocesa veikšanas, ja viņi ir personiski ieinteresēti rezultātā vai pastāv apstākļi, kas kriminālprocesā iesaistītajām personām pamatoti dod iemeslu uzskatīt, ka attiecīga ieinteresētība varētu pastāvēt. Faktiski tikai piecos gadījumos (no visiem VP izmeklētajiem kriminālprocesiem) pierādāmi konstatējams, ka notikusi amatpersonu atstatīšanās vai atstatīšana. Tie ir 0,004% no visiem revidējamā periodā uzsāktajiem ap 126 tūkst. kriminālprocesu. Interešu konflikta novēršana šobrīd ir izmeklētāju atbildībā, ievērojot KPL noteikto pienākumu atstatīties no kriminālprocesa veikšanas interešu konflikta gadījumā (un personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, tiesībām pieteikt noraidījumu). Potenciāls interešu konflikts pastāvēs tik ilgi, kamēr vienas izmeklēšanas iestādes ietvaros amatpersonas izmeklē citu šīs izmeklēšanas iestādes amatpersonu veiktos noziedzīgus nodarījumus. Šāda prakse jeb “iekšējās izmeklēšanas” nav pieļaujamas nevienā no izmeklēšanas iestādēm, lai izvairītos no iespējamiem interešu konfliktiem vai pat aizdomām par tādiem.

Vai ir izvērtēta iespēja, ka koruptīvus noziedzīgus nodarījumus vai amatpersonu izdarītus noziedzīgus nodarījumus, izmeklē atsevišķa izmeklēšanas iestāde, tādējādi novēršot noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas institucionālās piekritības pārklāšanos?	Praksē pēc būtības līdzīgas specifikas noziedzīgus nodarījumus izmeklē viena izmeklēšanas iestāde.	⊗ Nē. Institucionālā piekritība pārklājas koruptīvu un amatpersonu amata pienākumu pildīšanās laikā izdarīto noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas jomā: ❖ koruptīvus noziedzīgus nodarījumus izmeklē sešas citas izmeklēšanas iestādes – KNAB, IDB, VID IDP, VRS, IeVP un VP; ❖ savu amatpersonu izdarītus noziedzīgus nodarījumus izmeklē piecas izmeklēšanas iestādes – VRS, IeVP, VID IDP, IDB un KNAB. Turklāt Iekšlietu ministrijas resorā tiek pieļauta divu tās izmeklēšanas iestāžu – VRS un IDB – institucionālās piekritības dublēšanās. Gan VRS, gan IDB var izmeklēt robežsargu kā amatpersonu izdarītus noziedzīgus nodarījumus, ja tie nav saistīti ar vardarbību. Veiktajās izmeklēšanās par savu amatpersonu izdarītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem pastāv potenciāls interešu konflikts. Lielākā daļa amatpersonu amata izpildes laikā izdarīto noziedzīgo nodarījumu ir koruptīvie noziedzīgie nodarījumi. Pēc būtības līdzīgas specifikas noziedzīgus nodarījumus izmeklē vairākas izmeklēšanas iestādes. Vērtējot situāciju kopumā, revidenti uzskata, ka ir iespējams samazināt izmeklēšanas iestāžu skaitu, kuras izmeklē koruptīvus un amatpersonu izdarītus noziedzīgus nodarījumus.
---	---	--

3.Vai ir radīti priekšnosacījumi, lai sekmētu efektīvu kriminālprocesa izmeklēšanu?

Vai izmeklēšanas iestādēm ir noteikti izmeklēšanas efektivitātes vērtēšanas kritēriji un tie tiek regulāri izvērtēti un uzraudzīti?	Izmeklēšanas iestāžu plānošanas dokumentos ir definēti tādi sasniedzamie rezultāti noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanas jomā, kas raksturo izmeklēšanas efektivitāti. Sasniedzamie rezultāti noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanas jomā tiek regulāri izvērtēti. Izmeklēšanas iestādes praksē izmanto KPL paredzētos instrumentus kriminālprocesa vienkāršošanai un ātrākai veikšanai.	⊙ Daļēji. Visu izmeklēšanas iestāžu, izņemot IeVP, plānošanas dokumentos ir noteikti rezultāti un rezultatīvie rādītāji noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanas jomā un tie regulāri tiek novērtēti. Tomēr pārsvarā izvirzītie rezultāti neparāda izmeklēšanas procesa efektivitāti, bet gan kopumā raksturo izmeklēšanas iestādes darbības rezultātus. Jāakcentē, ka katrā izmeklēšanas iestādē tiek noteikti un vērtēti dažādi un bieži vien arī atšķirīgi rezultāti un rezultatīvie rādītāji. ⊙ Daļēji. Neviena izmeklēšanas iestāde, izņemot VP, nav noteikusi un nevērtē tādus rezultātus un rezultatīvos rādītājus, kas izrietētu no KPL regulējumā ietvertajiem instrumentiem kriminālprocesa vienkāršošanai un efektīvizēšanai, proti, pātrinātā
--	---	---

		procesa kārtību, izlīgumu, kriminālprocesa apturēšanu, lai novērstu neizlemto lietu uzkrājumu veidošanos un saīsinātu izmeklēšanas termiņus. Šādus rezultātus ir iespējams piemērot arī citu izmeklēšanas iestāžu, ne tikai VP, izmeklēšanu efektivitātes novērtēšanai, bet, ņemot vērā katras izmeklēšanas iestādes piekritīgo kriminālprocesa specifiku, būtu jāvērtē izvirzāmā rezultātīvā rādītāja skaitliskās vērtības un iespējamās atšķirības.
	Dinamikā samazinās izmeklēšanas ilgums.	☑ Jā. KRASS datu analīze par izmeklēšanas iestāžu patērēto kopējo vidējo laiku un tā dinamiku atklāj, ka kopumā izmeklēšanas ilgumam trīs gadu periodā ir tendence samazināties, tāpat ir tendence samazināties vidējam patērētajam laikam katrā izmeklēšanas iestādē. Vienlaikus arī jāņem vērā kopējā tendence noziedzības līmenim valstī samazināties Covid-19 pandēmijas ietekmē. Ne visas izmeklēšanas iestādes vērtē kriminālprocesa izmeklēšanai patērēto laiku. Lai arī patērētais laiks jeb ātrums nav un nevar būt noteicošais kritērijs, jo būtiskāk ir procesu veikt kvalitatīvi, ar kriminālprocesa veikšanas laiku saistītus mērījumus ir nepieciešams veikt, jo tas ir viens no rādītājiem, kas raksturo arī resursu patēriņu, kā arī tam ir sasaiste ar izmeklētāju noslodzes noteikšanu, kas ir svarīgs faktors, lai izmeklēšanas funkciju īstenotu veiksmīgi, efektīvi un kvalitatīvi.
	Prokuratūras lēmums par kriminālprocesa virzību sakrīt ar izmeklēšanas iestādes lēmumu.	☑ Jā. KRASS datu analīze atklāj, ka gadījumu, kad prokurora lēmums nesakrīt ar izmeklētāja lēmumu par kriminālprocesa virzību, prokuroram pieņemot lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu, jo nav noticis noziedzīgs nodarījums vai izdarītajā nodarījumā nav noziedzīga nodarījuma sastāva³⁰³, ir maz un veido vidēji līdz 0,15% no kopējā attiecīgajā gadā uzsāktu un izmeklēto kriminālprocesa skaita. Vienlaikus ir jāvērtē, vai un kādā mērā rādītājs – uzsāktu kriminālprocesa īpatsvars, kas nosūtīti kriminālvajāšanai un nav izbeigti prokuratūrā, – raksturo izmeklēšanas efektivitāti, tai skaitā, ņemot vērā Valsts kontroles 2020.gadā noslēgtajā lietderības revīzijā “Noziedzīgu nodarījumu ekonomikas un finanšu jomā izmeklēšanas un iztiesāšanas efektivitāte”³⁰⁴ norādīto par pieejamo prokuroru resursu efektīvāku izmantošanu un iespējamajiem izmeklētāju un prokuroru sadarbības mehānismiem.
Vai izmeklēšanas iestādēs noteikts optimāls nepieciešamo	Izmeklēšanas iestādēs ir izvērtēts un, pamatojoties uz šo izvērtējumu, noteikts	☒ Nē. Uz 01.01.2022. septiņās izmeklēšanas iestādēs ir apstiprinātas 1260 izmeklētāju amata vietas, bet faktiski aizpildītas – 926, kas ir par 27% mazāk nekā apstiprinātas

izmeklētāju skaits izmeklēšanas funkcijas īstenošanai un izmeklētāju noslodze ir vienmērīga?	nepieciešamais cilvēkresursu apjoms izmeklēšanas funkcijas nodrošināšanai.	amata vietas. Izņemot VID IDP, nevienā izmeklēšanas iestādē nav aizpildītas visas amata vietas. Savukārt VP kopumā un VRS ir lielākais vakanto vietu skaits un to īpatsvars sasniedz attiecīgi 29% un 26%. Revīzijā nav iegūti viennozīmīgi pierādījumi, kas apliecinātu, ka izmeklētāju amata vietu skaits izmeklēšanas iestādēs noteiktas, pamatojoties uz veiktu izvērtējumu, jo neviena izmeklēšanas iestāde šādu izvērtējumu nav iesniegusi. Līdz ar to bez pamatota izvērtējuma nav iespējams arī apgalvot, ka noteiktais amatu vietu skaits ir optimāli nepieciešamais, lai izmeklēšanas funkciju katrā izmeklēšanas iestādē veiktu efektīvi un kvalitatīvi.
	Izmeklēšanas iestādes veic darbības (pasākumus) vakanto izmeklētāju amata vietu aizpildīšanai.	☑ Jā. Izmeklēšanas iestādes veic aktīvas darbības, lai vakantās amata vietas aizpildītu, bet galvenokārt tas izdodas, uzrunājot citu izmeklēšanas iestāžu izmeklētājus vai bijušos izmeklētājus ar attiecīgo profesionālo pieredzi un zināšanām. Visvairāk izmeklēšanas iestādēs tiek pieņemti izmeklētāji, kuri iepriekš strādājuši VP.
	Vidējais gadā uzsākto lietu skaits un kopumā lietvedībā esošo lietu uzkrājums uz vienu izmeklētāju, kuri īsteno salīdzināmus uzdevumus ³⁰⁵ , izmeklēšanas iestādē ir vienmērīgs ³⁰⁶ . Salīdzinot izmeklēšanas iestādes, vidējais gadā uzsākto lietu skaits un kopumā lietvedībā esošo lietu uzkrājums uz vienu izmeklētāju, kuri īsteno salīdzināmus uzdevumus ³⁰⁷ , starp izmeklēšanas iestādēm ir līdzīgs ³⁰⁸ .	! Nav iespējams novērtēt un izdarīt secinājumus. Nevienā izmeklēšanas iestādē nav vērtēts un noteikts optimālais izmeklētāja noslodzes rādītājs jeb visatbilstošākais darba apjoms, ko viens izmeklētājs var paveikt. Tomēr risks, ka vienā izmeklēšanas iestādē starp izmeklētājiem ir dažāda noslodze, pastāv. Turklāt, kā norādījušas izmeklēšanas iestādes, bieži vien izmeklētāju slodze ir arī paaugstināta. Vidējais kriminālprocesa skaitu vienam izmeklētājam starp izmeklēšanas iestādēm būtiski atšķiras. Tā kā nevienā izmeklēšanas iestādē nav vērtēts un noteikts optimālais izmeklētāja noslodzes rādītājs, revidenti atturas sniegt viedokli, vai izmeklēšanas iestāžu izmeklētāju noslodze ir līdzīga, jo, kamēr izmeklēšanas iestādes neizmanto vienotus kritērijus izmeklētāja darba mērīšanai, nav iespējams veikt arī salīdzināšanu un izdarīt pamatotus secinājumus.
Vai nepieciešamā izmeklētāju profesionālā kvalifikācija ir reglamentēta un tiek nodrošinātas profesionālās kvalifikācijas celšanas iespējas,	Izmeklēšanas iestāžu izmeklētājiem ir noteikta kriminālprocesa veikšanai nepieciešamā profesionālā kvalifikācija.	☑ Daļēji. Izmeklēšanas iestāžu augstākā līmeņa izmeklētājiem ir izvirzītas dažādas profesionālās kvalifikācijas prasības, turklāt atsevišķos gadījumos tās nav noteiktas vispār. Tikai IeVP izmeklētājiem juridiskā izglītība ir noteikta kā obligāta, turklāt IeVP ir noteiktas augstākas prasības nekā VID NMPP, VID IDP un KNAB izmeklētājiem,

lai mērķtiecīgi paaugstinātu izmeklēšanas kvalitāti?		kuri veic izmeklēšanu īpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās. Lielākā daļa izmeklētāju, kas ieguvuši juridisko izglītību, to ieguvuši ar izmeklētāja profesijas standartu nesaistītās studiju programmās, kas nozīmē, ka netiek iegūtas tieši izmeklēšanas veikšanai nepieciešamās specifiskās zināšanas un prasmes.
	Izmeklētāju profesionālās kvalifikācijas prasības ir pielīdzinātas zemākā līmeņa prokuroriem izvirzītajām prasībām.	⊗ Nē. Izmeklētāju atbildība un daļa veikto funkciju pēc savas sarežģītības tiek uzskatītas par radniecīgām prokurora funkcijām, tomēr izmeklētājiem izvirzītās profesionālās kvalifikācijas prasības ir zemākas nekā rajona (pilsētas) prokuroriem.
	Tiek veikta izmeklētāju pieļauto kļūdu un izmeklētāja darbam nepieciešamās profesionālās kvalifikācijas trūkuma analīze, lai attiecīgi noteiktu, kādas ir izmeklētāja faktiskās profesionālās kvalifikācijas attīstības vajadzības. Atbilstoši izvērtējumam izmeklētājiem tiek nodrošinātas mācības profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanai un attīstībai.	⌚ Daļēji. Visas izmeklēšanas iestādes ir norādījušas, ka, vērtējot izmeklētāju darba izpildes rezultātus, tiek veikta izmeklētāju pieļauto kļūdu un izmeklētāja darbam nepieciešamās profesionālās kvalifikācijas trūkumu analīze un iegūtā informācija par konstatētām nepilnībām un problēmjaudājumiem tiek izmantota nepieciešamo apmācību plānošanai. Tomēr kopumā novērtēšanas kartēs sniegtā informācija par nepieciešamajām mācībām ir vispārīga. Līdz ar to nav identificējams, kādas mācības konkrētam izmeklētājam ir vajadzīgas profesionālās kvalifikācijas pilnveidei, un nav iespējams gūt pārliecību, ka iestāžu organizētās mācības ir vērstas uz konkrētu izmeklētāju profesionālās kvalifikācijas attīstību. Profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanu nevar raksturot kā sistemātisku un mērķtiecīgu pasākumu kopumu, kas būtu balstīts uz izmeklētāju darba rezultātiem, lai attiecīgi noteiktu faktiskās izmeklētāju prasmju un zināšanu attīstības vajadzības un aizvien paaugstinātu izmeklēšanas efektivitāti.
	Tiek rīkoti regulāri prokuroru un izmeklētāju pieredzes apmaiņas semināri un mācības.	⌚ Daļēji. Tiek organizētas atsevišķas konferences, kurās piedalās tiesneši, prokurori un izmeklētāji vienkopus un kuras ir vērtējams kā laba prakse, tomēr nevar viennozīmīgi apgalvot, ka izmeklēšanas kvalitātes uzlabošanai visas izmeklēšanas iestādes ar prokuroriem īstenotu kopīgas, pēctecīgas un sistēmiskas darbības izmeklētāju profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanai.
Vai izmeklēšanas iestādēs līdzīgas kvalifikācijas	Izmeklētāju, kuri veic izmeklēšanu īpaši sarežģītās un liela apjoma lietās, mēnešalga atbilstoši Atlīdzības likumā ³⁰⁹	⊗ Nē. Nevienā izmeklēšanas iestādē uz 01.01.2022. izmeklētāju faktiskā mēnešalga nesasniedz rajona (pilsētas) prokurora mēnešalgu – tuvāk izvirzītajam mērķim ir IDB, kurā galvenā inspektora mēnešalga ir 90% no rajona (pilsētas) prokurora mēnešalgas, savukārt pārējo izmeklēšanas iestāžu – VP GKRP, VID NMPP, VID

izmeklētājiem tiek nodrošināta līdzvērtīga atlīdzība?	noteiktajam sasniedz rajona prokurora mēnešalgas līmeni.	IDP un KNAB – galveno inspektoru mēnešalga ievērojami atpaliek un ir robežās no 57% līdz 78%.
	Izmeklēšanas iestāžu izmeklētāju (ja tie īsteno salīdzināmus uzdevumus ³¹⁰) atalgojuma nosacījumi (mēnešalga un pārējās atlīdzības komponentes (piemaksas, speciālās piemaksas, prēmijas un naudas balvas, sociālās garantijas)) ir līdzvērtīgi, objektīvi un pamatoti.	⊗ Nē. Lai arī normatīvais regulējums paredz visu izmeklēšanas iestāžu amatpersonām, izņemot VID, saņemt līdzvērtīgas vispārējās un speciālās piemaksas, prēmijas, naudas balvas un sociālās garantijas, tomēr faktiskais kopējās atlīdzības apmērs vienmēr būs atkarīgs no konkrētajai izmeklēšanas iestādei pieejamā finansējumā un iekšējos normatīvajos aktos noteiktās kārtības. Izmeklēšanas iestādēs darba samaksu veidojošajās komponentes atšķiras, tāpat atšķiras to izmaksu apjoms un biežums, kas ietekmē arī izmeklētāju kopējās atlīdzības apmēru.
	Izmeklēšanas iestādēs izmeklētāju, kuri īsteno salīdzināmus uzdevumus ³¹¹ , noteiktā mēnešalgas atšķirība nav lielāka par 10%, kā arī kopējā gada atalgojuma atšķirība nav lielāka par 10%.	⊙ Daļēji. Izveidotā atlīdzības sistēma ir nevienlīdzīga un rada apstākļus izmeklēšanas iestāžu savstarpējai konkurencei kvalificēta personāla piesaistē. Revidenti uzskata, ka būtisks iemesls nevienlīdzīgai sistēmai ir tas, ka izmeklēšanas iestādēs amatu klasificēšanas kārtību un mēnešalgas noteikšanas kārtību nosaka dažādi normatīvie akti, līdz ar to atšķiras arī izmeklētāju amatu līmenis un noteiktais maksimālais mēnešalgas apmērs un izrietoši arī mainīgās daļas apmērs. Izmeklēšanas iestāžu augstākā līmeņa izmeklētāji, kuri īsteno salīdzināmus uzdevumus, nesaņem līdzvērtīgu mēnešalgu. Vislielāko mēnešalgu uz 01.01.2022. saņem IDB galvenais inspektors – 2724 euro, bet vismazāko VID NMPP – 1706 euro jeb par 37% mazāku. Savukārt, pārējo jeb VP GKRP, KNAB un VID IDP galveno inspektoru mēnešalgas starpība, salīdzinot ar IDB galvenajam inspektoram noteikto mēnešalgu, ir zemāka robežās no 13% līdz 33%. Līdzīga situācija ir arī ar vecāko inspektoru mēnešalgu – uz 01.01.2022. IDB vecākais inspektors saņem vislielāko mēnešalgu – 2532 euro, bet vismazāko VID NMPP – 1511 euro, jeb par 40% mazāku. Jāuzsver, ka, lai arī VP GKRP un KNAB vecāko inspektoru mēnešalga uz 01.01.2022. ir izlīdzinājusies, tā joprojām ir mazāka nekā IDB jeb uz 01.01.2022. par 27% mazāka. Tādas pašas tendences par augstākā līmeņa izmeklētājiem konstatētas arī attiecībā uz gada kopējo atlīdzību. Par vidējā līmeņa izmeklētāju, kas veic izmeklēšanu iestādes (pārvaldes) līmenī, t.i., VRS, VP RP un IeVP izmeklētāju, mēnešalgu secināms, ka situācija uzlabojas un uz 01.01.2022. ir vērojama tendence iepriekš atšķirīgajām

		mēnešalgām izlīdzināties. Savstarpēji salīdzinot, galvenā un vecākā inspektora faktisko mēnešalgu atšķirības ir 2% līdz 11% robežās, attiecīgi galvenajam inspektoram no 1635 līdz 1845 <i>euro</i> un vecākajam inspektoram – no 1390 līdz 1497 <i>euro</i> . Tomēr, salīdzinot gada kopējo atlīdzību, joprojām konstatējamas arī būtiskas starpības – ja vecāko inspektoru 2021.gada kopējā atlīdzība atšķiras vien 3% robežās, tad galveno inspektoru – līdz 29%.
--	--	--

Sektora vadītāja

Linda Freidenfelde-Purgaile

Departamenta direktore

Maija Āboliņa

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI
PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

Pielikumi

1.pielikums. Izmeklētāju, kas veic izmeklēšanu īpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās, maksimāli iespējamā un faktiskā maksimālā mēnešalga, faktiskās mēnešalgas īpatsvars no maksimāli iespējamās un no rajona (pilsētas) prokurora mēnešalgas (%), faktiskās maksimālās mēnešalgas pieaugums uz 01.01.2022.

		VP GKrPP	IDB*	KNAB	VID IDP	VID NMPP	Rajona (pilsētas) prokurors
Galvenais inspektors	Mēnešalgu grupa Amata saime, līmenis	12 12.1.IHC	12 3.1.III	12 28.1. III	11 28.1.IIB	11 28.1.IIB	
	Maksimāli iespējamā mēnešalga, euro:						
	no 01.01.2020. līdz 31.12.2020.	3 125	3 125	1 647	1 895	1 895	2 783
	no 01.01.2021. līdz 31.12.2021.	3 125	3 125	2 812	1 895	1 895	2 922
	no 01.01.2022. līdz 30.06.2022.	3 125	3 125	2 902	1 895	1 895	3 016
	no 01.07.2022.	3125	3 125	3 466	2 902**	2 902**	
uz 01.01.2021.	Faktiski noteiktā maksimālā mēnešalga, euro	1 866	2 530	2 257	1 838	1 421	
	% no maksimāli iespējamās mēnešalgas	60%	81%	80%	97%	75%	
	% no rajona (pilsētas) prokurora mēnešalgas	64%	87%	77%	63%	49%	
uz 01.01.2022.	Faktiski noteiktā maksimālā mēnešalga, euro	2 121	2 724	2 357	1 838	1 706	
	% no maksimāli iespējamās mēnešalgas	68%	87%	81%	97%	90%	
	% no rajona (pilsētas) prokurora mēnešalgas	70%	90%	78%	61%	57%	
	Faktiskās mēnešalgas pieaugums uz 01.01.2022.	14%	8%	47%	-	20%	
Vecākais inspektors	Mēnešalgu grupa Amata saime, līmenis	10 12.1.IIC	10 3.1.II	11 28.1.IIB	10 28.1.IIA	10 28.1.IIA	
	Maksimāli iespējamā mēnešalga, euro:						
	no 01.01.2020. līdz 31.12.2020.	2 907	2 907	1 382	1 625	1 625	
	no 01.01.2021. līdz 31.12.2021.	2 907	2 907	2 253	1 625	1 625	
	no 01.01.2022. līdz 30.06.2022.	2 907	2 907	2 325	1 625	1 625	
	no 01.07.2022.	2 907	2 907	2 902	2 325**	2 325**	
uz 01.01.2021.	Faktiski noteiktā maksimālā mēnešalga, euro	1 654	2 240	1 739	-	1 235	
	% no maksimāli iespējamās mēnešalgas	57%	77%	77%	-	76%	
uz 01.01.2022.	Faktiski noteiktā maksimālā mēnešalga, euro	1 836	2 532	1 839	-	1 511	
	% no maksimāli iespējamās mēnešalgas	63%	87%	79%	-	93%	
	Faktiskās mēnešalgas pieaugums uz 01.01.2022.	11%	13%	33%	-	22%	

*IDB un VP GKrPP izmeklētājiem norādīta maksimālā iespējamā mēnešalga, piemērojot koeficientu 1,5³¹²

** VID IDP un VID NMPP izmeklētājiem augstākais amats ir vecākais inspektors, kas ar 01.07.2022. pārklassificēts uz 32.1. apakšsaimes IV līmeni, nosakot 10. un 9.mēnešalgu grupu.

2.pielikums. Izmeklētāju faktiskā darba samaksas mainīgā daļa un sociālās garantijas 2020.gadā

Mainīgā daļa un sociālās garantijas	IDB	VP	KNAB	VID	VRS	IeVP
VISPĀRĒJĀS PIEMAKSAS						
- Piemaksa par papildu darbu, vakantā amata pienākumu vai citu pienākumu pildīšanu (līdz 30% no mēnešalgas)	nav	līdz 20%	10%	līdz 20%	no 15% līdz 27%	5%
- Piemaksa par personisko darba ieguldījumu un darba kvalitāti	10%	ir	no 50 līdz 150 euro	līdz 25%	līdz 30%	10%
- Piemaksa par nakts darbu	ir	ir	ir	ir	ir	ir
- Virsstundu darbu vai darbu svētku dienās apmaksa	nav	ir	ir	ir	ir	nav
SPECIĀLĀS PIEMAKSAS						
- Piemaksa par speciālo dienesta pakāpi	no 78 līdz 106 euro	no 78 līdz 106 euro	nav	no 36 līdz 50 euro	no 78 līdz 120 euro	106 euro
- Piemaksa par dienestu, kas saistīts ar īpašu risku	nav	Nodienēto stundu skaits ³¹³	10%	5%	nav	nav
- Piemaksa par iestādei būtisko funkciju nodrošināšanu vai stratēģiski svarīgu mērķu īstenošanu	nav	līdz 20%	nav	nav	nav	nav
- Piemaksa par dienesta pienākumu pildīšanu informācijas tehnoloģiju un sakaru jomā, tai skaitā kibernetizācijas jomā	nav	10%; 20%	nav	nav	nav	nav
- Izdienas piemaksa	nav	nav	no 5% līdz 30%	nav	nav	nav
PRĒMIJAS UN NAUDAS BALVAS						
- Prēmija saskaņā ar ikgadējo darbības un tās rezultātu novērtējumu	nav	nav	55%; 65%; 75%	55%; 60%; 75%	nav	nav
- Par drošsirdīgu un pašaieliedziņu rīcību, veicot amata (darba, dienesta) pienākumus, kā arī par tāda valsts drošības apdraudējuma vai nozieguma novēršanu vai atklāšanu, kas radījis vai varēja radīt būtisku kaitējumu	nav	no 100 līdz 1000 euro	no 97 līdz 640 euro	853 euro ³¹⁴	no 395 līdz 895 euro	nav
- Par tiešās darbības rezultātā atklātiem un novērstiem noziedzīgiem nodarījumiem ³¹⁵	no 2808 līdz 5421 euro	No 3175 līdz 5440 euro	nav	nav	2392 euro	nav
- Naudas balva	no 444 līdz 2240 euro	no 50 līdz 830 euro	no 553 līdz 960 euro	300 euro	no 950 līdz 1435 euro	nav
SOCIĀLĀS GARANTIJAS						
- Atvaļinājuma pabalsts	50%	no 20% līdz 45%	no 20% līdz 45%	45%; 50%	50%	30%; 50%
- Izdienas pabalsts (par katriem pieciem nepārtrauktiem izdienas gadiem izmaksā pabalstu triju mēnešalgu apmērā)	ir	ir	nav	nav	ir	ir
- Dienesta pienākumu izpildei nepieciešamā apģērba iegādes kompensācija	120,94 euro	120,94 euro	nav	nav	120,94 euro	nav

Tabulā lietotais apzīmējums "Ir" nozīmē, ka izmeklēšanas iestādē noteiktā mainīgās darba samaksas komponente faktiski tiek maksāta, bet tās apmēri ir dažādi, līdz ar to tabulā konkrētas summas nav norādītas.

Tabulā lietotais apzīmējums "Nav" nozīmē, ka izmeklēšanas iestādē noteiktā mainīgās darba samaksas komponente faktiski netiek maksāta.

3.pielikums. Izmeklētāju, kas veic izmeklēšanu īpaši sarežģītās un sarežģītās lietās iestādes (pārvaldes) līmenī, maksimāli iespējamās un faktiskās maksimālās mēnešalgas apmērs, faktiskās mēnešalgas īpatsvars no maksimāli iespējamās (%), faktiskās maksimālās mēnešalgas pieaugums uz 01.01.2022.

				VP RP	IeVP	VRS
Galvenais inspektors (izmeklētājs)	<i>Mēnešalgu grupa</i>			9	10	10
	<i>Amata saime, līmenis</i>			12.1.IIB	31.II	17.2.IIB
	<i>Maksimāli iespējamā mēnešalga uz 01.01.2021. un 01.01.2022., euro</i>			1677	1938	1938
	uz 01.01.2021.	Faktiski noteiktā mēnešalga, euro	maksimālā	1500	1770	1445
		% no maksimāli iespējamās mēnešalgas		89%	91%	75%
	uz 01.01.2022.	Faktiski noteiktā mēnešalga, euro	maksimālā	1635	1775	1845
		% no maksimāli iespējamās mēnešalgas		97%	92%	95%
<i>Faktiskās mēnešalgas pieaugums uz 01.01.2022.</i>				<i>9%</i>	<i>0,3%</i>	<i>28%</i>
Vecākais inspektors (izmeklētājs)	<i>Mēnešalgu grupa</i>			8	8	8
	<i>Amata saime, līmenis</i>			12.1.IIB	31.I	17.2.IIA
	<i>Maksimāli iespējamā mēnešalga uz 01.01.2021. un 01.01.2022., euro</i>			1522	1522	1522
	uz 01.01.2021.	Faktiski noteiktā mēnešalga, euro	maksimālā	1386	1390	1211
		% no maksimāli iespējamās mēnešalgas		91%	91%	80%
	uz 01.01.2022.	Faktiski noteiktā mēnešalga, euro	maksimālā	1497	1390	1461
		% no maksimāli iespējamās mēnešalgas		98%	91%	96%
<i>Faktiskās mēnešalgas pieaugums uz 01.01.2022.</i>				<i>8%</i>	<i>0%</i>	<i>21%</i>

Atsauces

- ¹ Ministru kabineta 22.09.2020. noteikumu Nr.589 "Iekšlietu ministrijas nolikums" 4.punkts.
- ² Ministru kabineta 16.08.2017. noteikumu Nr.474 "Tieslietu ministrijas nolikums" 4.punkts.
- ³ Ministru kabineta 20.01.2004. noteikumu Nr.42 "Noziedzības novēršanas padomes nolikums" 2.punkts.
- ⁴ Ministru kabineta 20.01.2004. noteikumu Nr.42 "Noziedzības novēršanas padomes nolikums" 4.1.apakšpunkts.
- ⁵ Kriminālprocesa likuma 386.pants.
- ⁶ Kriminālprocesa likuma 28.pants.
- ⁷ Kriminālprocesa likuma 31. un 32.nodaļa.
- ⁸ Kriminālprocesa likuma 386.pants.
- ⁹ Iekšējās drošības biroja likuma 4.pants.
- ¹⁰ Kriminālprocesa likuma 387.pants.
- ¹¹ Kriminālprocesa likuma 387.panta vienpadsmitā daļa.
- ¹² Kriminālprocesa likuma 387.panta četrpadsmitā daļa.
- ¹³ Kriminālprocesa likuma 36.panta otrā daļa.
- ¹⁴ Likums "Par policiju", Iekšējās drošības biroja likuma 2.panta trešā daļa, Robežsardzes likuma 2.panta otrā daļa, likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 14.panta pirmās daļas 1.punkts un 16.⁵ panta 1.punkts, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 2.panta trešā daļa, Ieslodzījumu vietu pārvaldes likuma 2.panta ceturtā daļa, Valsts drošības iestāžu likuma 2.pants, Nacionālo bruņoto spēku likuma 3.panta piektā daļa.
- ¹⁵ Operatīvās darbības likuma 25.pants.
- ¹⁶ Skatīt Eiropas Padomes Pretkorupcijas starpvalstu grupas (GRECO) 22.06.2018. Piektās novērtēšanas kārtas ziņojuma "Korupcijas novēršana un integritātes veicināšana centrālajās valdībās (augstākās izpildvaras funkcijas) un tiesībsardzības iestādēs" 107.punktu (ziņojums pieņemts GRECO 80.plenārsēdē, kas norisinājās no 18.06.2018. līdz 22.06.2018. Strasbūrā).
- ¹⁷ No kopumā 17 sniegtajām rekomendācijām.
- ¹⁸ Centrālās statistikas pārvaldes apkopotie dati, https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_POP_NO_NOR/NOR010/table/tableViewLayout1/, resurss skatīts 16.06.2022.
- ¹⁹ Latvijas Kriminālprocesa kodekss, spēkā līdz 30.09.2005.
- ²⁰ Likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 14.pants, redakcijā, kas spēkā no 25.11.1993., noteica Valsts ieņēmumu dienesta uzdevumu izdarīt izziņu krimināllietās, kas ierosinātas, pamatojoties uz Valsts ieņēmumu dienesta ierēdņu konstatētajiem faktiem valsts ieņēmumu sfērā; 11.panta otrās daļas 9.punkts, redakcijā, kas spēkā no 04.11.1999. līdz 19.07.2005., noteica Valsts ieņēmumu dienesta muitas iestāžu uzdevumu veikt izziņu kontrabandas lietās; 11.panta otrās daļas 9.punkts, redakcijā, kas spēkā no 20.07.2005., noteica Valsts ieņēmumu dienesta muitas iestāžu uzdevumu veikt izmeklēšanu lietās par noziedzīgiem nodarījumiem muitas lietu jomā.
- ²¹ Valsts drošības iestāžu likuma 15.pants, redakcijā, kas spēkā no 05.05.1994. līdz 31.12.2018., noteiktas Drošības policijas tiesības veikt izziņu attiecībā uz noziegumiem savas kompetences ietvaros un gadījumos, kad izziņas veikšanu tai uzdevis ģenerālprokurors.
- ²² Likums "Grozījumi Latvijas Labošanas darbu kodeksā", spēkā no 30.12.1994., piešķīra Iekšlietu ministrijas Cietumu administrācijas priekšniekam, brīvības atņemšanas iestāžu un izmeklēšanas cietumu priekšniekiem kompetenci izmeklēt krimināllietas par noziegumiem, ko izdarījuši apcietinātie vai notiesātie brīvības atņemšanas iestāžu teritorijā.
- ²³ Latvijas Republikas valsts robežas likuma (spēkā līdz 15.12.2009.) 27.pantā tika noteikta kompetence veikt izziņu lietās par Latvijas Republikas valsts robežas nelikumīgu šķērsošanu un pierobežā, pierobežas joslā, robežkontroles vai robežpārejas punktā noteiktā režīma pārkāpšanu, redakcijā, kas spēkā no 24.11.1994. līdz 11.11.1998.
- ²⁴ Saskaņā ar Ministru kabineta 10.02.1998. noteikumu Nr.44 "Militārās policijas nolikums" (spēkā līdz 07.12.1999.) 1.punktu Militārā policija tās piekritības ietvaros veic izziņas iestādes uzdevumus.
- ²⁵ Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā, spēkā no 01.05.2002., noteikts, ka birojs ir valsts iestāde, kura veic korupcijas novēršanas un apkarošanas funkcijas valstī.
- ²⁶ Austrija, Čehija, Dānija, Igaunija, Kipra, Lietuva, Malta, Polija, Portugāle, Ungārija, Zviedrija.
- ²⁷ Valsts policija, Valsts ieņēmumu dienesta Finanšu policija, Valsts ieņēmumu dienesta Muitas policija, Ieslodzījumu vietu pārvalde, Valsts robežsardze, Drošības policija, Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs, Militārā policija, kā arī tālbraucienos esošo jūras kuģu kapteiņi.
- ²⁸ Kriminālprocesa likuma 387.panta desmitā daļa.
- ²⁹ Ministru kabineta 28.09.2010. sēdes protokollēmums Nr.49. 47.§ "Par Ministru kabineta 14.09.2010. sēdes "Par Eiropas Cilvēktiesību tiesā izskatāmo lietu "Bērziņš pret Latviju"" 4.punkta saturu".

- ³⁰ Tieslietu ministrijas informatīvais ziņojums par priekšlikumiem efektīva mehānisma nodrošināšanai to amatpersonu iespējamo pārkāpumu noskaidrošanai un saukšanai pie atbildības, kuras veic izmeklēšanas darbības, izskatīts Ministru kabineta 10.01.2012. sēdē (prot. Nr.2, 45.§).
- ³¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 21.12.2010. spriedums lietā “Jasinskis pret Latviju”.
- ³² Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 2.pants (tiesības uz dzīvību, pienākums veikt efektīvu personas nāves apstākļu izmeklēšanu).
- ³³ Konceptija par Valsts policijas Iekšējās drošības biroja pārveidošanas par iekšlietu ministra pārraudzībā esošu institūciju risinājumiem, izskatīta Ministru kabineta 30.07.2013. sēdē (protokols Nr.41, 104.§).
- ³⁴ Konceptija par Valsts policijas Iekšējās drošības biroja pārveidošanas par iekšlietu ministra pārraudzībā esošu institūciju risinājumiem, izskatīta Ministru kabineta 30.07.2013. sēdē (protokols Nr.41, 104.§).
- ³⁵ Eiropas Padomes Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai ziņojums par tās vizīti Latvijā laika posmā no 27.11.2007. līdz 07.12.2007., ziņojums par vizīti Latvijā laika posmā no 03.12.2008. līdz 08.12.2008.
- ³⁶ Konceptija par Valsts policijas Iekšējās drošības biroja pārveidošanas par iekšlietu ministra pārraudzībā esošu institūciju risinājumiem, izskatīta Ministru kabineta 30.07.2013. sēdē (protokols Nr.41, 104.§).
- ³⁷ Tieslietu ministrijas informatīvais ziņojums par priekšlikumiem efektīva mehānisma nodrošināšanai to amatpersonu iespējamo pārkāpumu noskaidrošanai un saukšanai pie atbildības, kuras veic izmeklēšanas darbības, izskatīts Ministru kabineta 10.01.2012. sēdē (prot. Nr.2, 45.§).
- ³⁸ Kriminālprocesa likuma 387.panta 10¹.daļa.
- ³⁹ Eiropas Padomes Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai ziņojums par tās vizīti Latvijā laika posmā no 27.11.2007. līdz 07.12.2007.
- ⁴⁰ Tieslietu ministrijas informatīvais ziņojums par priekšlikumiem efektīva mehānisma nodrošināšanai to amatpersonu iespējamo pārkāpumu noskaidrošanai un saukšanai pie atbildības, kuras veic izmeklēšanas darbības, izskatīts Ministru kabineta 10.01.2012. sēdē (prot. Nr.2, 45.§).
- ⁴¹ Likumprojekts “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” (Nr.608/Lp12) un likumprojekts “Grozījumi likumā “Par Valsts ieņēmumu dienestu”” (Nr. 609/Lp12).
- ⁴² Finanšu ministrijas 28.09.2016. vēstule “Par likumprojektu “Grozījumi Kriminālprocesa likumā”” (Nr.608/Lp12) un likumprojektu “Grozījumi likumā “Par Valsts ieņēmumu dienestu”” (Nr. 609/Lp12).
- ⁴³ Kriminālprocesa likuma 387.panta trešā un septītā daļa, redakcijā, kas spēkā no 01.01.2018.
- ⁴⁴ Finanšu ministrijas 20.01.2017. rīkojums Nr.24 “Par starpresoru darba grupas izveidi”.
- ⁴⁵ Darba grupas 30.03.2017. sagatavotais priekšlikums par Valsts ieņēmumu dienesta Iekšējās drošības daļas pakļautības izmaiņām.
- ⁴⁶ 28.09.2017. likumprojekta “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).
- ⁴⁷ Kriminālprocesa likuma 387.pants.
- ⁴⁸ Kriminālprocesa likuma 387.pants.
- ⁴⁹ Kriminālprocesa likuma 387.pants.
- ⁵⁰ Kriminālprocesa likuma 387.pants.
- ⁵¹ Kriminālprocesa likuma 387.pants.
- ⁵² Krimināllikuma 175.pants.
- ⁵³ Krimināllikuma 177.pants.
- ⁵⁴ Krimināllikuma 180.pants.
- ⁵⁵ Krimināllikuma 275.pants.
- ⁵⁶ Kriminālprocesa likuma 387.panta vienpadsmitā daļa.
- ⁵⁷ Valsts kontroles un Ģenerālprokuratūras pārstāvju 24.11.2021. tikšanās protokols.
- ⁵⁸ Valsts kontroles un Ģenerālprokuratūras pārstāvju 24.11.2021. tikšanās protokols, ģenerālprokurora 27.10.2021. pavēle “Par prokuratūras struktūrvienību kompetenci”.
- ⁵⁹ Kriminālprocesa likuma 387.panta astotā daļa.
- ⁶⁰ Valsts kontroles un Valsts robežsardzes pārstāvju 21.10.2021. tikšanās protokols.
- ⁶¹ Valsts robežsardzes likuma 5.panta pirmās daļas 7.punkts.
- ⁶² Valsts robežsardzes likuma 2.panta otrā daļa.
- ⁶³ “Tiesību aizsardzības iestāžu Rīcības plāns 2020.–2022.gadam cīņā pret akcīzes preču nelikumīgu apriti Latvijā”, apstiprināts Nacionālā kriminālizlūkošanas modeļa tiesībaizsardzības iestāžu vadības darba grupas 28.05.2020. sēdē (prot. Nr. 67).
- ⁶⁴ Kriminālprocesa likuma 387.panta astotā daļa.
- ⁶⁵ Kriminālprocesa likuma 387.panta vienpadsmitā daļa.
- ⁶⁶ Kriminālprocesa likuma 387.panta vienpadsmitā daļa.
- ⁶⁷ Valsts kontroles un Ģenerālprokuratūras pārstāvju 24.11.2021. tikšanās protokols.

- ⁶⁸ Valsts kontroles un Ģenerālprokuratūras pārstāvju 24.11.2021. tikšanās protokols.
- ⁶⁹ Kriminālprocesa likuma 387.panta vienpadsmitā daļa.
- ⁷⁰ Valsts ieņēmumu dienesta Nodokļu un muitas policijas pārvaldes 04.07.2022. e-pasta vēstule.
- ⁷¹ Krimināllikuma 323.pants.
- ⁷² Valsts kontroles un Ģenerālprokuratūras pārstāvju 24.11.2021. tikšanās protokols.
- ⁷³ Kriminālprocesa likuma 387.panta 11.–14.daļa.
- ⁷⁴ Kriminālprocesa likuma 387.panta ceturtā un desmitā daļa.
- ⁷⁵ Valsts kontroles un Militārās policijas pārstāvju 02.11.2021. tikšanās protokols.
- ⁷⁶ Kriminālprocesa likuma 387.pants.
- ⁷⁷ Tieslietu ministrijas 03.11.2021. vēstule Nr.1-17/4255 “Par informācijas pieprasīšanu”.
- ⁷⁸ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 21.12.2010. spriedums lietā “Jasinskis pret Latviju”.
- ⁷⁹ Kriminālprocesa likuma 16.pants.
- ⁸⁰ Kalniņš V. Pētījums “Korupcijas novēršanas politika Latvijā: Problēmas un izredzes”, Sorosa fonds – Latvijā, 2001. https://liia.lv/en/publications/latvias-anticorruption-policy-problems-and-prospects-50?get_file=1, resurss skatīts 11.04.2022.
- ⁸¹ Tieslietu ministrijas informatīvais ziņojums par priekšlikumiem efektīva mehānisma nodrošināšanai to amatpersonu iespējamo pārkāpumu noskaidrošanai un saukšanai pie atbildības, kuras veic izmeklēšanas darbības, izskatīts Ministru kabineta 10.01.2012. sēdē (prot. Nr.2, 45.§).
- ⁸² Tieslietu ministrijas informatīvais ziņojums par priekšlikumiem efektīva mehānisma nodrošināšanai to amatpersonu iespējamo pārkāpumu noskaidrošanai un saukšanai pie atbildības, kuras veic izmeklēšanas darbības, izskatīts Ministru kabineta 10.01.2012. sēdē (prot. Nr.2, 45.§).
- ⁸³ Kriminālprocesa likuma 387.pants.
- ⁸⁴ Kriminālprocesa likuma 387.pants.
- ⁸⁵ Kriminālprocesa likuma 387.pants.
- ⁸⁶ Iekšlietu ministrijas padotībā esošo iestāžu, izņemot Valsts drošības dienesta, amatpersonu un darbinieku izdarītus noziedzīgus nodarījumus, kā arī ar vardarbību saistītus noziedzīgus nodarījumus, kurus, pildot amata pienākumus, izdarījušas Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm, pašvaldības policijas darbinieki un ostas policijas darbinieki.
- ⁸⁷ Tieslietu ministrijas informatīvais ziņojums par priekšlikumiem efektīva mehānisma nodrošināšanai to amatpersonu iespējamo pārkāpumu noskaidrošanai un saukšanai pie atbildības, kuras veic izmeklēšanas darbības, izskatīts Ministru kabineta 10.01.2012. sēdē (prot. Nr.2, 45.§).
- ⁸⁸ Likumprojekts “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” (Nr.608/Lp12) un likumprojekts “Grozījumi likumā “Par Valsts ieņēmumu dienestu”” (Nr. 609/Lp12).
- ⁸⁹ Finanšu ministrijas 28.09.2016. vēstule “Par likumprojektu “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” (Nr.608/Lp12) un likumprojektu “Grozījumi likumā “Par Valsts ieņēmumu dienestu”” (Nr. 609/Lp12)”.
- ⁹⁰ Finanšu ministrijas 20.01.2017. rīkojums Nr.24 “Par starpresoru darba grupas izveidi”.
- ⁹¹ Darba grupas 30.03.2017. sagatavotais priekšlikums par Valsts ieņēmumu dienesta Iekšējās drošības daļas pakļautības izmaiņām.
- ⁹² 28.09.2017. likumprojekta “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).
- ⁹³ Finanšu ministrijas 10.02.2022. e-pasta vēstule.
- ⁹⁴ Likuma “Par Valsts ieņēmumu dienesta” 3.pants.
- ⁹⁵ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 7.pants.
- ⁹⁶ Kriminālprocesa likuma 387.panta trešā daļa.
- ⁹⁷ Likumprojekta “Grozījumi likumā Par Valsts ieņēmumu dienestu” anotācija. Pieejama: <https://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/AB6286EDBC912E50C22580D700301177?OpenDocument>, resurss skatīts 27.01.2022.
- ⁹⁸ Valsts ieņēmumu dienesta 17.10.2022. e-pasta vēstule.
- ⁹⁹ Kriminālprocesa likuma 387.panta astotā un 10.¹daļa.
- ¹⁰⁰ 17.12.2018. likumprojekta “Grozījums Kriminālprocesa likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).
- ¹⁰¹ 20.12.2018. Valsts sekretāru sanāksme (prot. Nr. 50, 20.§) (VSS-1307).
- ¹⁰² Eiropas Cilvēktiesību tiesas 21.12.2010. spriedums lietā “Jasinskis pret Latviju”, iesniegums Nr.45744/08.
- ¹⁰³ 20.12.2018. Valsts sekretāru sanāksme (prot. Nr.50 20.§) (VSS -1307).
- ¹⁰⁴ Ministru kabineta 07.04.2009. noteikumu Nr.300 “Ministru kabineta kārtības rullis” (spēkā līdz 08.09.2021.) 16.punkts.
- ¹⁰⁵ Piektās novērtēšanas kārtas Atbilstības ziņojums, apstiprināts GRECO 86.plenārsēdē (Strasbūrā, 26.10.2020.–29.10.2020.), GrecoRC5(2020)3, 93.rindkopa.

¹⁰⁶ 29.07.2019. likumprojekts “Grozījumi Kriminālprocesa likumā”, likumprojekta “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija), likumprojekts “Grozījums Iekšējās drošības biroja likumā”, likumprojekta “Grozījums Iekšējās drošības biroja likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija), likumprojekts “Grozījums likumā “Par Valsts ieņēmumu dienestu””, likumprojekta “Grozījums likumā “Par Valsts ieņēmumu dienestu”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).

¹⁰⁷ Tieslietu ministrijas informatīvais ziņojums par priekšlikumiem efektīva mehānisma nodrošināšanai to amatpersonu iespējamo pārkāpumu noskaidrošanai un saukšanai pie atbildības, kuras veic izmeklēšanas darbības, izskatīts Ministru kabineta 10.01.2012. sēdē (prot. Nr.2, 45.§).

¹⁰⁸ Likumprojekts “Par grozījumu Kriminālprocesa likumā”, kas paredzēja noteikt, ka VRS robežsargu kā valsts amatpersonu izdarītos amata (nevardarbīgos) noziedzīgos nodarījumus izmeklēs IDB (20.12.2018.VSS-1307, atsaukts 21.02.2019.); likumprojekti “Grozījumi Kriminālprocesa likumā”, “Grozījums Iekšējās drošības biroja likumā” un “Grozījums likumā “Par Valsts ieņēmumu dienestu””, kas paredzēja noteikt, ka noziedzīgu nodarījumu, kurus izdarījušas Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonas un darbinieki, izmeklēšanu veic Iekšējās drošības birojs (01.08.2019. nosūtīti saskaņošanai Finanšu ministrijai, bet tālāk netika virzīti); priekšlikums ietvert Noziedzības novēršanas padomes rīcības plāna projektā pasākumu, kas paredzētu izstrādāt izvērtējuma ziņojumu par Iekšējā drošības biroja reorganizāciju un funkciju apvienošanu ar Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroju (Noziedzības novēršanas padomes 03.02.2021. prot. Nr.12, 4. §).

¹⁰⁹ Valsts robežsardzes 17.10.2022. e-pasta vēstule.

¹¹⁰ Krimināllikuma 309.panta pirmā daļa.

¹¹¹ Tieslietu ministrijas 04.07.2022. vēstule Nr.1-17/2179 “Par informācijas pieprasīšanu”.

¹¹² Kriminālprocesa likuma 387.panta 10.¹daļa.

¹¹³ Kriminālprocesa likuma 387.panta sestā daļa.

¹¹⁴ Kriminālprocesa likuma 387.panta pirmā daļa.

¹¹⁵ Kriminālprocesa likuma 387.pants.

¹¹⁶ Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja 08.06.2021. e-pasta vēstule.

¹¹⁷ Kriminālprocesa likuma 16.pants.

¹¹⁸ Kriminālprocesa likuma 16.pants.

¹¹⁹ GRECO 30.06.2022. e-pasta vēstule.

¹²⁰ Kriminālprocesa likuma 387.pants.

¹²¹ Valsts kontroles un Ģenerālprokuratūras pārstāvju 24.11.2021. tikšanās protokols.

¹²² Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 1.panta pirmā daļa.

¹²³ Krimināllikuma 198.pants.

¹²⁴ Krimināllikuma 199.pants.

¹²⁵ Krimināllikuma 196.pants.

¹²⁶ Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 7. un 8.pants.

¹²⁷ Kriminālprocesa likuma 387.panta sestā daļa.

¹²⁸ Valsts ieņēmumu dienesta Nodokļu un muitas policijas pārvaldes 04.07.2022. e-pasta vēstule.

¹²⁹ Kriminālprocesa likuma 387.pants.

¹³⁰ Kriminālprocesa likuma 387.pants.

¹³¹ Krimināllikuma 198.pants.

¹³² Krimināllikuma 199.pants.

¹³³ Krimināllikuma 196.pants.

¹³⁴ Kriminālprocesa likuma 387.pants.

¹³⁵ Valsts kontroles un A.Lieljūkša intervija 27.10.2021.

¹³⁶ Korupcijas novēršanas un apkarošanas pamatnostādnes 2015.–2020. gadam, atbalstītas ar Ministru kabineta 16.07.2015. rīkojumu Nr.393 “Par Korupcijas novēršanas un apkarošanas pamatnostādnēm 2015.–2020.gadam”.

¹³⁷ Korupcijas novēršanas un apkarošanas pamatnostādnes 2015.–2020. gadam, atbalstītas ar Ministru kabineta 16.07.2015. rīkojumu Nr.393 “Par Korupcijas novēršanas un apkarošanas pamatnostādnēm 2015.–2020.gadam”.

¹³⁸ Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja 04.01.2018. informatīvais ziņojums “Par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja kompetenci attiecībā uz tiesībām izmeklēt koruptīvos noziedzīgos nodarījumus privātajā sektorā”, izskatīt Ministru kabinetā 04.01.2018., sēdes protokollēmuma (prot. Nr.1, 40.§).

¹³⁹ Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja 04.01.2018. informatīvais ziņojums “Par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja kompetenci attiecībā uz tiesībām izmeklēt koruptīvos noziedzīgos nodarījumus privātajā sektorā”.

¹⁴⁰ Ministru kabineta 04.01.2018. sēdes protokollēmuma (prot. Nr.1, 40.§) 2.punkts.

¹⁴¹ Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja 27.07.2022. e-pasta vēstule.

¹⁴² Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja 27.07.2022. e-pasta vēstule.

¹⁴³ Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja 01.10.2021. e-pasta vēstule.

- ¹⁴⁴ Valsts kontroles un Ģenerālprokuratūras pārstāvju 12.11.2021. tikšanās protokols.
- ¹⁴⁵ Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 1.pants.
- ¹⁴⁶ Kriminālprocesa likuma 387.pants.
- ¹⁴⁷ Atbilstoši Ministru kabineta 07.09.2021. noteikumiem Nr.606 "Ministru kabineta kārtības rullis".
- ¹⁴⁸ Tieslietu ministrijas informatīvais ziņojums par priekšlikumiem efektīva mehānisma nodrošināšanai to amatpersonu iespējamo pārkāpumu noskaidrošanai un saukšanai pie atbildības, kuras veic izmeklēšanas darbības, izskatīts Ministru kabineta 10.01.2012. sēdē (prot. Nr.2, 45.§).
- ¹⁴⁹ Iekšlietu ministrijas 09.02.2022.e-pasta vēstule.
- ¹⁵⁰ Valsts kontroles 20.09.2017. revīzijas ziņojums Nr.2.4.1-6/2016 "Vai pirmstiesas izmeklēšana Valsts policijā ir efektīva?".
- ¹⁵¹ Kriminālprocesa likuma 37.pants.
- ¹⁵² Valsts kontroles 23.12.2020. lietderības revīzija Nr.2.4.1-34/2019 "Noziedzīgu nodarījumu ekonomikas un finanšu jomā izmeklēšanas un iztiesāšanas efektivitāte".
- ¹⁵³ Kriminālprocesa likuma 6.pants.
- ¹⁵⁴ Valsts kontroles 23.12.2020. lietderības revīzija Nr.2.4.1-34/2019 "Noziedzīgu nodarījumu ekonomikas un finanšu jomā izmeklēšanas un iztiesāšanas efektivitāte".
- ¹⁵⁵ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 7.pants un 10.panta 10.punkts.
- ¹⁵⁶ Ieslodzījuma vietu pārvaldes 28.02.2022. e-pasta vēstule.
- ¹⁵⁷ Valsts kontroles 20.09.2017. revīzijas ziņojums Nr.2.4.1-6/2016 "Vai pirmstiesas izmeklēšana Valsts policijā ir efektīva?".
- ¹⁵⁸ Valsts kontroles 20.09.2017. revīzijas ziņojums Nr.2.4.1-6/2016 "Vai pirmstiesas izmeklēšana Valsts policijā ir efektīva?".
- ¹⁵⁹ Valsts kontroles 20.09.2017. revīzijas ziņojums Nr.2.4.1-6/2016 "Vai pirmstiesas izmeklēšana Valsts policijā ir efektīva?".
- ¹⁶⁰ Iekšlietu ministrijas 05.02.2021. vēstule Nr.1-76/358 "Par Valsts kontroles revīzijas lietas "Pirmstiesas izmeklēšanas efektivitāte Valsts policijā" ieteikumu Nr.1, 2 un 4 ieviešanu".
- ¹⁶¹ Iekšlietu ministrijas 05.02.2021. vēstule Nr.1-76/358 "Par Valsts kontroles revīzijas lietas "Pirmstiesas izmeklēšanas efektivitāte Valsts policijā" ieteikumu Nr.1, 2 un 4 ieviešanu".
- ¹⁶² Iekšlietu ministrijas 05.02.2021. vēstule Nr.1-76/358 "Par Valsts kontroles revīzijas lietas "Pirmstiesas izmeklēšanas efektivitāte Valsts policijā" ieteikumu Nr.1, 2 un 4 ieviešanu", Valsts policijas 07.03.2022. e-pasta vēstule.
- ¹⁶³ Iekšlietu ministrijas 05.02.2021. vēstule Nr.1-76/358 "Par Valsts kontroles revīzijas lietas "Pirmstiesas izmeklēšanas efektivitāte Valsts policijā" ieteikumu Nr.1, 2 un 4 ieviešanu", Valsts policijas 07.03.2022. e-pasta vēstule.
- ¹⁶⁴ Valsts policijas 07.03.2022. e-pasta vēstule.
- ¹⁶⁵ Iekšlietu ministrijas 09.02.2022. e-pasta vēstule.
- ¹⁶⁶ Valsts kontroles 20.09.2017. revīzijas ziņojums Nr.2.4.1-6/2016 "Vai pirmstiesas izmeklēšana Valsts policijā ir efektīva?".
- ¹⁶⁷ Valsts robežsardzes 28.02.2022. e-pasta vēstule.
- ¹⁶⁸ Kriminālprocesa likuma 425.panta otrā daļa.
- ¹⁶⁹ Iekšējās drošības biroja 15.06.2022. ziņojums par kriminālprocesa virzību un izmeklēšanas ilgumu.
- ¹⁷⁰ Valsts ieņēmumu dienesta attīstības stratēģija 2020.–2022.gadam.
- ¹⁷¹ Valsts kontroles 20.09.2017. revīzijas ziņojums Nr.2.4.1-6/2016 "Vai pirmstiesas izmeklēšana Valsts policijā ir efektīva?".
- ¹⁷² Valsts kontroles 20.09.2017. revīzijas ziņojums Nr.2.4.1-6/2016 "Vai pirmstiesas izmeklēšana Valsts policijā ir efektīva?".
- ¹⁷³ Valsts kontroles un Ģenerālprokuratūras pārstāvju 12.11.2021. tikšanās protokols.
- ¹⁷⁴ Kriminālprocesa likuma 377.panta 1. un 2.punkts.
- ¹⁷⁵ Valsts kontroles un Ģenerālprokuratūras pārstāvju 24.11.2021. tikšanās protokols.
- ¹⁷⁶ Kriminālprocesa likuma 403.panta trešā daļa.
- ¹⁷⁷ Kriminālprocesa likuma 403.panta trešās daļas 1.punkts.
- ¹⁷⁸ Valsts kontroles un Ģenerālprokuratūras pārstāvju 24.11.2021. tikšanās protokols.
- ¹⁷⁹ Kriminālprocesa likuma 37.pants.
- ¹⁸⁰ Valsts kontroles 23.12.2020. lietderības revīzija Nr.2.4.1-34/2019 "Noziedzīgu nodarījumu ekonomikas un finanšu jomā izmeklēšanas un iztiesāšanas efektivitāte".
- ¹⁸¹ Kriminālprocesa likuma 6.pants.
- ¹⁸² Kriminālprocesa likuma 373.panta otrā prim daļa.
- ¹⁸³ Valsts kontroles 23.12.2020. lietderības revīzija Nr.2.4.1-34/2019 "Noziedzīgu nodarījumu ekonomikas un finanšu jomā izmeklēšanas un iztiesāšanas efektivitāte".

- ¹⁸⁴ Valsts kontrolei iesniegtā informācija apliecina, ka priekšlikuma izpildes ietvaros ir jau notikušas diskusijas, kā arī 2022.gada martā izsludināts iepirkums pētījumam.
- ¹⁸⁵ Kriminālprocesa likuma 27. un 28.pants.
- ¹⁸⁶ Kriminālprocesa likuma 29.panta pirmā daļa, 371.panta pirmā daļa.
- ¹⁸⁷ Kriminālprocesa likuma 29.panta pirmā daļa, 373.pants.
- ¹⁸⁸ Kriminālprocesa likuma 29.pants.
- ¹⁸⁹ Kriminālprocesa likuma 392.pants.
- ¹⁹⁰ Kriminālprocesa 397.pants, 401.panta pirmās daļas 2.punkts.
- ¹⁹¹ Kriminālprocesa likuma 29.panta otrā daļa.
- ¹⁹² Satversmes tiesas 08.11.2013. sprieduma lietā Nr.2013-01-01 11.punkts.
- ¹⁹³ Konceptija par jaunu darba samaksas sistēmu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm, atbalstīta ar Ministru kabineta 27.12.2013. rīkojumu Nr.675 "Par Konceptiju par jaunu darba samaksas sistēmu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm".
- ¹⁹⁴ Kriminālprocesa likuma 38.panta trešā daļa.
- ¹⁹⁵ Ministru kabineta 13.12.2016. noteikumi Nr.810 "Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu klasifikāciju".
- ¹⁹⁶ Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 7.¹ panta pirmā daļa, Ministru kabineta 30.11.2010. noteikumi Nr.1075 "Valsts un pašvaldību institūciju amatu katalogs" (spēkā līdz 30.06.2022.).
- ¹⁹⁷ Ministru kabineta 13.12.2016. noteikumi Nr.810 "Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu klasifikāciju" un Ministru kabineta 30.11.2010. noteikumi Nr.1075 "Valsts un pašvaldību institūciju amatu katalogs" (spēkā līdz 30.06.2022.).
- ¹⁹⁸ Ministru kabineta 13.12.2016. noteikumi Nr.810 "Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu klasifikāciju".
- ¹⁹⁹ Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja 5.panta otrā daļa.
- ²⁰⁰ Valsts policijas un sabiedrības ar ierobežotu atbildību "PricewaterhouseCoopers" 22.04.2021. līgums (iepirkuma identifikācijas Nr.IeM VP 2020/51 IDF), <http://195.244.155.179/node/3471>, resurss skatīts 04.04.2022.
- ²⁰¹ Valsts robezsardzes 27.09.2021. e-pasta vēstule.
- ²⁰² Valsts ieņēmumu dienesta Nodokļu un muitas pārvaldes 17.08.2022. e-pasta vēstule Nr.VID.4.1/15.2/454.
- ²⁰³ Valsts kontroles 20.09.2017. revīzijas ziņojums Nr.2.4.1-6/2016 "Vai pirmstiesas izmeklēšana Valsts policijā ir efektīva?".
- ²⁰⁴ Ieslodzījuma vietu pārvaldes 29.09.2021. e-pasta vēstule.
- ²⁰⁵ Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja 01.10.2021. e-pasta vēstule.
- ²⁰⁶ Valsts robezsardzes 27.09.2021. e-pasta vēstule.
- ²⁰⁷ Iekšējās drošības biroja 01.01.2021. e-pasta vēstule un Iekšējās drošības biroja 13.10.2022. vēstules Nr. 15/4519 "Par revīzijas ziņojuma projektu revīzijā Nr.2.4.1-5/2021".
- ²⁰⁸ Valsts policijas 19.10.2021. e-pasta vēstule.
- ²⁰⁹ Valsts policijas un sabiedrības ar ierobežotu atbildību "PricewaterhouseCoopers" 22.04.2021. līgums (iepirkuma identifikācijas Nr.IeM VP 2020/51 IDF), <http://195.244.155.179/node/3471>, resurss skatīts 04.04.2022.
- ²¹⁰ Valsts policijas un sabiedrības ar ierobežotu atbildību "PricewaterhouseCoopers" 22.04.2021. līgums (iepirkuma identifikācijas Nr.IeM VP 2020/51 IDF), <http://195.244.155.179/node/3471>, resurss skatīts 04.04.2022.
- ²¹¹ E-lieta ir informācijas un komunikācijas tehnoloģiju risinājumu kopums, kas nodrošina kriminālprocesa, administratīvā pārkāpuma procesa, administratīvā procesa, civilprocesa, audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanas bērniem un nolēmuma izpildes procesa īstenošanu elektroniskā vidē un minētajos procesos apstrādājamo datu pieejamību.
- ²¹² Valsts policijas un sabiedrības ar ierobežotu atbildību "PricewaterhouseCoopers" 22.04.2021. līgums (iepirkuma identifikācijas Nr.IeM VP 2020/51 IDF), <http://195.244.155.179/node/3471>, resurss skatīts 04.04.2022.
- ²¹³ Valsts policijas un sabiedrības ar ierobežotu atbildību "PricewaterhouseCoopers" 22.04.2021. līgums (iepirkuma identifikācijas Nr.IeM VP 2020/51 IDF), <http://195.244.155.179/node/3471>, resurss apskatīts 04.04.2022.
- ²¹⁴ Valsts kontroles 20.09.2017. revīzijas ziņojums Nr.2.4.1-6/2016 "Vai pirmstiesas izmeklēšana Valsts policijā ir efektīva?".
- ²¹⁵ Valsts kontroles 23.12.2020. revīzijas ziņojums Nr.2.41-34/2019 "Noziedzīgu nodarījumu ekonomikas un finanšu jomā izmeklēšanas un iztiesāšanas efektivitāte".
- ²¹⁶ Satversmes tiesas 08.11.2013. spriedums lietā Nr.2013-01-01.
- ²¹⁷ Ministru kabineta 13.12.2016. noteikumi Nr.810 "Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu klasifikāciju".

- ²¹⁸ Ministru kabineta 13.12.2016. noteikumu Nr.810 "Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu klasifikāciju" 1. un 2.pielikums, Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likuma 15.panta trešā daļa.
- ²¹⁹ Ministru kabineta 13.12.2016. noteikumu Nr.810 "Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu klasifikāciju" 19.punkts, 20.punkts un 2.pielikums, Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likuma 15.panta trešā daļa.
- ²²⁰ Iekšlietu ministrijas 20.05.2022. e-pasta vēstule.
- ²²¹ Ministru kabineta 13.12.2016. noteikumu Nr.810 "Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu klasifikāciju" 1. un 2.pielikums, Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likuma 15.panta trešā daļa.
- ²²² Izlasē iekļauti 70 izmeklētāji no kopējā skaita – 435.
- ²²³ Iekšlietu ministrijas konceptuālā ziņojuma projekts "Par tiesībsardzības iestāžu amatpersonu izglītības sistēmas pilnveidi", apstiprināts ar Ministru kabineta 10.02.2022. rīkojumu Nr.83.
- ²²⁴ Valsts policijas 28.10.2021. pavēle Nr.4638 "Par darba grupas izveidošanu izmeklētāja profesijas standarta izstrādei".
- ²²⁵ Valsts policijas 20.12.2021. iesniegums Nr.20/CAnos/9582 "Par izmeklētāja (krimināltiesību jomā) profesijas standarta projektu".
- ²²⁶ Iekšlietu ministrijas 01.04.2022. vēstule Nr.1-21 IP/777 "Informācijas pieprasījums (vai izmeklēšanas iestāžu institucionālajā piekritībā ir iespējamās un nepieciešamās izmaiņas, lai noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu varētu veikt efektīvāk)".
- ²²⁷ Iekšlietu ministrijas 29.07.2022. e-pasta vēstule.
- ²²⁸ Ministru kabineta 20.12.2016. noteikumu Nr.845 "Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm darbības un tās rezultātu novērtēšanas kārtība" 2.punkts, 3.2.apakšpunkts, 30.punkts un 2.pielikums "Vadītāja novērtējuma veidlapa".
- ²²⁹ Ministru kabineta 10.07.2012. noteikumi Nr.494 "Noteikumi par valsts tiešās pārvaldes iestādēs nodarbināto darba izpildes novērtēšanu".
- ²³⁰ Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja 28.01.2022. un 08.03.2022. e-pasta vēstule.
- ²³¹ Iekšējās drošības biroja 31.01.2022. un 04.03.2022. e-pasta vēstule.
- ²³² Valsts kontroles 20.09.2017. revīzijas ziņojums Nr.2.4.1-6/2016 "Vai pirmstiesas izmeklēšana Valsts policijā ir efektīva?".
- ²³³ Sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Ernst & Young Baltic" 10.07.2020. Pirmstiesas izmeklēšanas procesa esošās situācijas analīzes posma noslēguma ziņojums.
- ²³⁴ Sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Ernst & Young Baltic" 10.07.2020. Pirmstiesas izmeklēšanas procesa esošās situācijas analīzes posma noslēguma ziņojums.
- ²³⁵ Valsts kontroles 20.09.2017. revīzijas ziņojums Nr.2.4.1-6/2016 "Vai pirmstiesas izmeklēšana Valsts policijā ir efektīva?".
- ²³⁶ Ieteikumi profesionālo zināšanu un iemaņu vērtēšanai atbilstoši kompetences vispārīgajai definīcijai, apstiprināti ar Valsts policijas 08.12.2021. pavēli Nr.623 "Par amatu dalījumu amatu grupās un obligāti vērtējamo kompetenču noteikšanu Valsts policijas amatpersonām, kuru amati klasificēti 12.1.apakšsaimē "Izmeklēšana"".
- ²³⁷ Personīgā atbildība; darba plānošana; rezultātu sniegšana; konceptuālā domāšana; analītiskā domāšana; spēja pieņemt lēmumus, uzņemties atbildību; iniciatīva; atsaucība un sadarbība; rūpes par kārtību, precizitāti un kvalitāti; ētiskums; personāla vadība; pārmaiņu vadīšana; stratēģisks redzējums.
- ²³⁸ Valsts kontroles 20.09.2017. revīzijas ziņojums Nr.2.4.1-6/2016 "Vai pirmstiesas izmeklēšana Valsts policijā ir efektīva?".
- ²³⁹ Sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Ernst & Young Baltic" 10.07.2020. Pirmstiesas izmeklēšanas procesa esošās situācijas analīzes posma noslēguma ziņojums.
- ²⁴⁰ Valsts kontroles 20.09.2017. revīzijas ziņojums Nr.2.4.1-6/2016 "Vai pirmstiesas izmeklēšana Valsts policijā ir efektīva?".
- ²⁴¹ Sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Ernst & Young Baltic" 10.07.2020. Pirmstiesas izmeklēšanas procesa esošās situācijas analīzes posma noslēguma ziņojums.
- ²⁴² Iekšlietu ministrijas konceptuālā ziņojuma projekts "Par tiesībsardzības iestāžu amatpersonu izglītības sistēmas pilnveidi", apstiprināts ar Ministru kabineta 10.02.2022. rīkojumu Nr.83.
- ²⁴³ Iekšlietu ministrijas 08.02.2022. prezentācija "Tiesībsardzības iestāžu amatpersonu izglītības sistēmas pilnveide".
- ²⁴⁴ Ministru kabineta 10.02.2022. rīkojums Nr.83 "Par konceptuālo ziņojumu "Par tiesībsardzības iestāžu amatpersonu izglītības sistēmas pilnveidi"".

- ²⁴⁵ Iekšlietu ministrijas 01.04.2022. vēstule Nr.1-21 IP/777 "Informācijas pieprasījums (vai izmeklēšanas iestāžu institucionālajā piekritībā ir iespējamās un nepieciešamās izmaiņas, lai noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu varētu veikt efektīvāk)".
- ²⁴⁶ Iekšlietu ministrijas 01.04.2022. vēstule Nr.1-21 IP/777 "Informācijas pieprasījums (vai izmeklēšanas iestāžu institucionālajā piekritībā ir iespējamās un nepieciešamās izmaiņas, lai noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu varētu veikt efektīvāk)", 20.05.2022. e-pasta vēstule.
- ²⁴⁷ Iekšlietu ministrijas 29.07.2022. e-pasta vēstule.
- ²⁴⁸ Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma II nodaļa.
- ²⁴⁹ Ministru kabineta 13.12.2016. noteikumi Nr.810 "Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu klasifikācija", Ministru kabineta 13.12.2016. noteikumi Nr.806 "Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm mēnešalgu un speciālo piemaksu noteikšanas kārtību un to apmēru".
- ²⁵⁰ Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 3.pants.
- ²⁵¹ Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 4.panta divpadsmitā daļa (spēkā no 01.01.2017. līdz 31.12.2020.).
- ²⁵² Ministru kabineta 08.10.2019. noteikumi Nr.470 "Grozījumi Ministru kabineta 2016.gada 13.decembra noteikumos Nr.806 "Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm mēnešalgu un speciālo piemaksu noteikšanas kārtību un to apmēru"".
- ²⁵³ Valsts policijas 30.03.2022. e-pasta vēstule un Iekšējās drošības biroja 17.01.2022. e-pasta vēstule.
- ²⁵⁴ Valsts kontroles 30.04.2020. finanšu revīzija Nr.2.4.1-4/2020 "Par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja 2019.gada pārskata sagatavošanas pareizību".
- ²⁵⁵ Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums (redakcija spēkā no 01.01.2021. līdz 30.06.2022.).
- ²⁵⁶ Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 5.pielikums "Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonu (darbinieku) mēnešalgu grupas un to mēnešalgu intervāli", spēkā līdz 30.06.2022.
- ²⁵⁷ Ministru kabineta 13.12.2016. noteikumu Nr.806 "Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm mēnešalgu un speciālo piemaksu noteikšanas kārtību un to apmēru" 6. un 6.¹ punkts.
- ²⁵⁸ Ministru kabineta 13.12.2016. noteikumu Nr.806 "Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm mēnešalgu un speciālo piemaksu noteikšanas kārtību un to apmēru" 6. un 6.¹ punkts.
- ²⁵⁹ Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums (redakcija spēkā no 01.01.2021. līdz 30.06.2022.).
- ²⁶⁰ Ministru kabineta 13.12.2016. noteikumu Nr.806 "Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm mēnešalgu un speciālo piemaksu noteikšanas kārtību un to apmēru" 6. un 6.¹ punkts.
- ²⁶¹ Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums (redakcija spēkā no 01.01.2021. līdz 30.06.2022.).
- ²⁶² Šie dati nav atspoguļoti iepriekš veiktajā datu analīzē.
- ²⁶³ Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 14., 15., 16.pants, Ministru kabineta 13.12.2016. noteikumu Nr.806 "Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm mēnešalgu un speciālo piemaksu noteikšanas kārtību un to apmēru" 2. un 3.pielikums (spēkā līdz 30.06.2022.), Ministru kabineta 29.01.2013. noteikumi Nr.66 "Noteikumi par valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku darba samaksu un tās noteikšanas kārtību" (spēkā līdz 30.06.2022.).
- ²⁶⁴ Piemaksu par personisko darba ieguldījumu un darba kvalitāti IeVP Centrālā aparāta Izmeklēšanas daļā nodarbinātajām amatpersonām ar speciālo dienesta pakāpi, vispārējā valsts civildienesta ierēdņiem un darbiniekiem, izņemot fiziskā darba veicējus, par ieguldījumu, nodrošinot epidemioloģiski drošo vidi Pārvaldē un Covid-19 izplatības ierobežošanu, kā arī Covid-19 izplatības nepieļaušanu un ierobežošanu visā valstī laikā no 01.09.2021. līdz 31.12.2021., pamatojoties uz IeVP 28.09.2021. rīkojumu Nr.P-1-2021-01765 "Par personālsastāvu".
- ²⁶⁵ Piemaksa par darbu paaugstināta riska un slodzes apstākļos ārkārtas sabiedrības veselības apdraudējumā saistībā ar "Covid-19" uzliesmojumu un seku novēršanu laikā no 01.11.2020. līdz 31.12.2021., pamatojoties uz Valsts policijas 22.01.2021. pavēli Nr.288 "Par piemaksas par darbu paaugstināta riska un slodzes apstākļos piešķiršanu amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm".
- ²⁶⁶ Likuma "Par valsts budžetu 2021.gadam" 46.pants.
- ²⁶⁷ Likuma "Par valsts budžetu 2020.gadam" un likuma "Par valsts budžetu 2021.gadam" 46. un 47.pants.
- ²⁶⁸ Valsts policijas 23.12.2021. pavēle Nr.864 "Par prēmiju piešķiršanu Valsts policijas amatpersonām".
- ²⁶⁹ Iekšējās drošības biroja 03.12.2021. rīkojums Nr.122.p-JP "Par prēmiju piešķiršanu".

- ²⁷⁰ Valsts ieņēmumu dienesta Materiālās stimulēšanas un prēmēšanas komisijas sēdes 16.07.2021. protokols Nr.3.
- ²⁷¹ Ministru kabineta 29.01.2013. noteikumu Nr.66 "Noteikumi par valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku darba samaksu un tās noteikšanas kārtību" 8.pielikums "Piemaksas par dienesta pakāpēm Valsts ieņēmumu dienesta ierēdņiem ar dienesta pakāpēm" (spēkā līdz 30.06.2022.).
- ²⁷² Ministru kabineta 13.12.2016. noteikumu Nr.806 "Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm mēnešalgu un speciālo piemaksu noteikšanas kārtību un to apmēru" 2.pielikums "Piemaksa par speciālo dienesta pakāpi".
- ²⁷³ Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums (spēkā no 01.01.2019.).
- ²⁷⁴ Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 15.panta divpadsmitā daļa.
- ²⁷⁵ Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums (spēkā no 01.01.2021.).
- ²⁷⁶ Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma Pārejas noteikumu 41.punkts.
- ²⁷⁷ Likums "Par izdienas pensijām Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm".
- ²⁷⁸ Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 15.¹ pants.
- ²⁷⁹ Valsts kontroles 24.07.2017. ziņojums Nr.2.4.1-10/2016 "Vai valsts politika pensiju sistēmas ilgtspējas nodrošināšanai ir efektīva?".
- ²⁸⁰ Valsts kontroles 27.04.2017. ziņojums Nr.2.4.1-10/2016 "Vai valsts politika pensiju sistēmas ilgtspējas nodrošināšanai ir efektīva?".
- ²⁸¹ Valsts kontroles 27.04.2017. ziņojums Nr.2.4.1-10/2016 "Vai valsts politika pensiju sistēmas ilgtspējas nodrošināšanai ir efektīva?".
- ²⁸² Valsts ieņēmumu dienesta 24.05.2021. likumprojekts "Valsts ieņēmumu dienesta ierēdņu ar dienesta pakāpēm izdienas pensijas un iemaksu pensijas sistēmas trešajā līmenī likums", kas sagatavots, ievērojot Ministru kabineta 23.10.2018. rīkojuma Nr.553 "Par konceptuālo ziņojumu "Par 3. pensiju līmeņa iemaksu veikšanu un izdienas pensiju piešķiršanu Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm"" (prot. Nr. 49, 41§) 5.punktā doto uzdevumu, nodrošināt Valsts ieņēmumu dienesta ierēdņiem ar dienesta pakāpi un amatpersonai, kura veic operatīvo darbību, tiesības uz izdienas pensiju.
- ²⁸³ Labklājības ministrijas 21.12.2017. informatīvais ziņojums "Par izdienas pensiju politikas sakārtošanu".
- ²⁸⁴ Piemēram, Labklājības ministrijas 21.12.2017. informatīvais ziņojums "Par izdienas pensiju politikas sakārtošanu".
- ²⁸⁵ Piemaksu par personisko darba ieguldījumu un darba kvalitāti IeVP Centrālā aparāta Izmeklēšanas daļā nodarbinātajām amatpersonām ar speciālo dienesta pakāpi, vispārējā valsts civil dienesta ierēdņiem un darbiniekiem, izņemot fiziskā darba veicējus, par ieguldījumu, nodrošinot epidemioloģiski drošo vidi Pārvaldē un Covid-19 izplatības ierobežošanu, kā arī Covid-19 izplatības nepieļaušanu un ierobežošanu visā valstī laikā no 01.09.2021. līdz 31.12.2021., pamatojoties uz IeVP 28.09.2021. rīkojumu Nr.P-1-2021-01765 "Par personālsastāvu".
- ²⁸⁶ Valsts policijas 19.10.2021. e-pasta vēstule.
- ²⁸⁷ Valsts ieņēmumu dienesta Nodokļu un muitas policijas pārvaldes darbības un attīstības stratēģija 2021.–2024.gadam un rīcības plāns tās īstenošanai, apstiprināti ar Valsts ieņēmumu dienesta 10.08.2021. rīkojumu Nr.217.
- ²⁸⁸ Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums (spēkā no 01.07.2022.).
- ²⁸⁹ Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 3.pielikums "Mēnešalgu grupas un intervāli", spēkā no 01.07.2022.
- ²⁹⁰ Ministru kabineta 13.12.2016. noteikumu Nr.806 "Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm mēnešalgu un speciālo piemaksu noteikšanas kārtību un to apmēru" 6. un 6.¹ punkts.
- ²⁹¹ Valsts ieņēmumu dienesta 17.10.2022. e-pasta vēstule.
- ²⁹² Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma Pārejas noteikumu 54.punkts.
- ²⁹³ Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma Pārejas noteikumu 54.punkts.
- ²⁹⁴ Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums (redakcija spēkā no 01.01.2021. līdz 30.06.2022.).
- ²⁹⁵ Valsts ieņēmumu dienesta 30.03.2021. e-pasta vēstule.
- ²⁹⁶ Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 14.panta 12.¹ un 12.² daļa, spēkā no 01.07.2022.
- ²⁹⁷ Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 14.panta trīspadsmitā daļa, spēkā no 01.07.2022.
- ²⁹⁸ Tiesību akta projekta "Grozījumi Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumā" sākotnējās ietekmes (*ex-ante*) novērtējuma ziņojums (anotācija).
- ²⁹⁹ <https://www.mk.gov.lv/lv/jaunums/reformes-atlidzibas-sistemu-valsts-parvalde>, resurss skatīts 18.03.2022.
- ³⁰⁰ "Noziedzības novēršanas padomes rīcības plāns laikposmam no 2021. līdz 2026. gadam", apstiprināts Noziedzības novēršanas padomes 03.06.2021. sēdē.

- ³⁰¹ Valsts kontroles 24.07.2017. ziņojums Nr.2.4.1-10/2016 “Vai valsts politika pensiju sistēmas ilgtspējas nodrošināšanai ir efektīva?”.
- ³⁰² Kriminālprocesa likuma 16.pants.
- ³⁰³ Kriminālprocesa likuma 377.panta 1. un 2.punkts.
- ³⁰⁴ Valsts kontroles 23.12.2020. lietderības revīzija Nr.2.4.1-34/2019 “Noziedzīgu nodarījumu ekonomikas un finanšu jomā izmeklēšanas un iztiesāšanas efektivitāte”.
- ³⁰⁵ Piemēram, galvenie un vecākie izmeklētāji, kuri veic izmeklēšanu īpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās un īpaši sarežģītās un liela apjoma iestādes (pārvaldes) līmenī.
- ³⁰⁶ Izmantojot KRASS datus, veikta analīze pēc kriminālprocesa kvalifikācijas, epizožu skaita, kā arī ņemot vērā pārējo darba apjomu.
- ³⁰⁷ Piemēram, galvenie un vecākie izmeklētāji, kuri veic izmeklēšanu īpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās un īpaši sarežģītās un liela apjoma iestādes (pārvaldes) līmenī.
- ³⁰⁸ Izmantojot KRASS datus, veikta analīze pēc kriminālprocesa kvalifikācijas, epizožu skaita, kā arī ņemot vērā pārējo darba apjomu.
- ³⁰⁹ Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 4.panta divpadsmitā daļa.
- ³¹⁰ Galveno un vecāko izmeklētāju noteiktā mēnešalga sadalījumā pa izmeklēšanas sarežģītības līmeņiem, tas ir, īpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās un īpaši sarežģītās un liela apjoma iestādes (pārvaldes) līmenī.
- ³¹¹ Galveno un vecāko izmeklētāju noteiktā mēnešalga sadalījumā pa izmeklēšanas sarežģītības līmeņiem, tas ir, īpaši sarežģītās un liela apjoma starpreģionāla vai starptautiska rakstura noziegumu lietās un īpaši sarežģītās un liela apjoma iestādes (pārvaldes) līmenī.
- ³¹² Ministru kabineta 13.12.2016. noteikumu Nr.806 “Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm mēnešalgu un speciālo piemaksu noteikšanas kārtību un to apmēru” 6. un 6.¹ punkts.
- ³¹³ Piemaksa par darbu paaugstināta riska un slodzes apstākļos ārkārtas sabiedrības veselības apdraudējumā saistībā ar “Covid-19” uzliesmojumu un seku novēršanu laikā no 01.11.2020. līdz 31.12.2021., pamatojoties uz Valsts policijas 22.01.2021. pavēli Nr.288 “Par piemaksas par darbu paaugstināta riska un slodzes apstākļos piešķiršanu amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm”.
- ³¹⁴ Prēmija par drošsirdīgu un pašaieliedzīgu rīcību piešķirta vienam izmeklētājam – 60% apmērā no mēnešalgas.
- ³¹⁵ Likuma “Par valsts budžetu 2020.gadam” 46. un 47.pants.